

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พิศาพิมพ์ จันทร์พรหม

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม
เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พิศาพิมพ์ จันทร์พรหม

ดุษฎีนิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท

พิจารณาเห็นชอบโดย **อาจารย์ที่ปรึกษา**

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก .....
(อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล)
วันที่ ๒๒ เดือน ๓.๑. พ.ศ. ๒๕๖๑

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)
วันที่ ๒๒ เดือน ๓.๑. พ.ศ. ๒๕๖๑

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟ่องมูล)
วันที่ ๒๒ เดือน ๓.๑. พ.ศ. ๒๕๖๑

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิภาณ สุทธิกุลบุตร)
วันที่ ๒๒ เดือน ๓.๑. พ.ศ. ๒๕๖๑

ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตร .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นคเรศ รังควัต)
วันที่ ๒๒ เดือน ๓.๑. พ.ศ. ๒๕๖๑

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ ๒๔ เดือน ๓.๑. พ.ศ. ๒๕๖๑

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชื่อผู้เขียน นางสาวพิศาพิมพ์ จันทร์พรหม

ชื่อปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท

ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยว และ4) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของอำเภอแม่แจ่ม จำนวน 400 คน และกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยแบ่งตามลักษณะของข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แบบตรวจสอบรายการความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน และใช้กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านกระบวนการของการทำกิจกรรม 4 กิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามลักษณะของข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ค่าความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Coefficient (r)) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การบรรยาย หรือแยกแยะสาระของข้อความที่ได้ศึกษาวิจัยที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้มีผลต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุมีผลต่อการสร้างและแสวงหาความรู้และการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางชาติพันธุ์มีผลต่อการเรียนรู้ ด้านภูมิลำเนามีผลต่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดินมีผลต่อการสร้างและแสวงหาความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านสังคม ด้านการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคมมีผลต่อการสร้างและแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ ด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคมมีผลต่อการประมวลผลและกลั้นกรองความรู้และการเรียนรู้ ด้านการได้เข้ารับการศึกษาดูงานมีผลต่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการได้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลต่อการเรียนรู้ ด้านการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนมีผลต่อการประมวลผลและกลั้นกรองความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ในขั้นข้อมูล (Data) ส่วนใหญ่มีข้อมูล ส่วนขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) ขั้นปัญญา (Wisdom) ไม่มีข้อมูล

การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน การได้มาซึ่งความรู้ส่วนใหญ่ได้มาซึ่งความรู้โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) รองลงมาคือการได้มาซึ่งความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority)

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รูปแบบกระบวนการ ดังนี้ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) พัฒนากิจกรรม วิธีการ หรือกระบวนการจัดการความรู้โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 5) พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 6) พัฒนาช่องทาง วิธีการ หรือกระบวนการ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างคนในพื้นที่ ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรภาคประชาชน

จากกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ได้เกิดข้อค้นพบคือ เครื่องมือในจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชน องค์ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อจัดทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกันในฐานะที่ทุกฝ่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมบนบริบทพื้นที่ภูมินิเวศวัฒนธรรม บนฐานคิดโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

Title	The Development of Knowledge Management in an Geo-Cultural Landscape Model for The Community-Based Tourism Management
Author	Miss. Phisaphim Junphrom
Degree of	Doctor of Philosophy in Rural Resource Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Tipsuda Tangtragoon

ABSTRACT

This research on the development of knowledge management in an geo-cultural landscape model for the community-based tourism management has the objectives as follows: 1) To explore the factors affecting knowledge management in geo-cultural landscape for community-based tourism management in Mae Chaem, Chiang Mai. 2) To explore about the knowledge in geo-cultural landscape and tourism management. 3) To explore the acquisition of knowledge in geo-cultural landscape and tourism management. And 4) To develop knowledge management in geo-cultural landscape model for the community-based tourism management of Ban Kong Kan tourism group, Mae Suek, Mae Chaem, Chiang Mai.

Population and sample used in this study can be divided into 2 groups, which were the sample of 400 people from Mae Chaem and the sample of 30 members of Ban Kong Kan tourism group, Moo 7, Mae Suek, Mae Chaem, Chiang Mai.

The tools used in this study are divided into 2 types. The quantitative data were collected by the questionnaire to examine factors affecting knowledge management in geo-cultural landscape for the community-based tourism management. The qualitative data are collected by the checklist to check on the knowledge and the acquisition of knowledge in geo-cultural landscape and community-based tourism, as well as practiced the development of the knowledge management in geo-cultural landscape model for the community-based tourism management through the process of participating in 4 activities.

Data analysis are divided into 2 types. The quantitative data used the descriptive statistics, which are frequency and percentage to analyze the mean ($\overline{X}$) and standard deviation (S.D.). The statistical analysis of the hypothesis testing employs one-way ANOVA and Pearson Coefficient (r). The qualitative data employs the content analysis, narration, or subject-matter analysis of the study in order to accomplish the research objectives.

The results show that factors of the knowledge management process affects general information factor of the respondents as follows: For personal factors, age affects the creation and pursuit of knowledge and learning significantly, ethnic affects learning, domicile affects knowledge sharing with the statistical significance at level at 0.05. For economic factors, it included land ownership, affects at the creation and pursuit of knowledge with the statistical significance level at 0.05. And for social factors, the position in the community/social affects creation and pursuit of knowledge and learning, membership of the community/social affects the codification and refinement of knowledge and learning, the level of education affected the sharing and exchange of knowledge, being trained affected on learning, and being participated/ assisted from outside agencies affected the codification and refinement of knowledge with the statistical significance level at 0.05.

The knowledge of geo-cultural landscape and knowledge of community-based tourism in the part of data mostly has the information, while the part of information, knowledge and wisdom has no information.

The knowledge acquisition of geo-cultural landscape and knowledge of community-based tourism in the part of data mostly has the knowledge acquisition by tradition, next the knowledge acquisition by experts and last the knowledge acquisition by authority.

The development of knowledge management in geo-cultural landscape model for the community-based tourism management get the process models as follows: 1) Explore factors affecting the knowledge management in geo-cultural landscape for community-based tourism management. 2) Explore knowledge on geo-cultural landscape and knowledge in community-based tourism. 3) Explore the acquisition of knowledge in geo-cultural landscape and knowledge in community-

based tourism. 4) Develop activities, methods, or processes for knowledge management by using the participatory action research (PAR). 5) Develop tools for knowledge management in geo-cultural landscape and knowledge in community-based tourism. 6) Develop channels, methods, or processes to create partnerships between people in the community, government sectors, private sectors, community organizations and public organizations.

For the development processes mentioned earlier, there are the findings that the tools for the management in geo-cultural landscape for community-based tourism management by the partnership between the community, government sectors, private sectors, community organizations and public organizations. This aims to organize geo-cultural landscape together as stakeholders in the shared geo-cultural landscape which will lead to the balance of economic, social, cultural and environment in the context of geo-cultural landscape by using the community-based tourism as the tools.

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน งานวิจัยที่ข้าพเจ้ามีเจตนานำเสนอในรูปแบบของดุษฎีนิพนธ์ ในสาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ไม่อาจเสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้ หากปราศจากคณาจารย์ในหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตลอดจนคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนกำลังใจในทุกการก้าวเดินบนเส้นทางการทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดาตั้งตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปฏิภาณ สุทธิกุลบุตร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะทัศน์ ที่ให้คำชี้แนะแก่ลูกศิษย์คนนี้อย่างเต็มความสามารถทำให้ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอน้อมกราบขอบพระคุณพ่อเจ้าหลวงเมืองแจ่มทุกพระองค์ และขอขอบพระคุณ พ่อ-แม่ พี่-น้อง บ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก และคนเมืองแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ทุกท่าน ที่เปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ข้าพเจ้าได้เข้าไปศึกษาและเรียนรู้ร่วมมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวจันทร์พรหม อันมีบิดา-มารดาผู้บังเกิดเกล้า และพี่ชายของข้าพเจ้า ที่เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในการทำดุษฎีนิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่ให้โอกาสเป็นส่วนหนึ่งในงานวิจัยได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยหน่วยบูรณาการวิจัยและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ (ABC Unit) สัญญาเลขที่ RDG59A0025 โครงการ "พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านทรัพยากรทางศิลปะและวัฒนธรรมเมืองแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่"Area-based Development Project though Art and Culture Resources ofMae Chaem District, Chiang Mai ในฐานะผู้ร่วมวิจัย โดยได้รับผิดชอบดำเนินงานวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 "การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวเมืองแม่แจ่ม : Developing Participationin Cultural Resource Managementfor Tourism of Mae Chaem District, Chiang Mai."

ขอขอบคุณทุกสรรพสิ่งที่ทำให้การทำดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง

หากมีความดีงามอันใดที่ได้เกิดขึ้นจากดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ข้าพเจ้าขอมอบและอุทิศแด่บุคคลที่ข้าพเจ้าได้เอ่ยนามมาในข้างต้นด้วยเทอญ

พิศาพิมพ์ จันทร์พรหม

ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญ	(9)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(17)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและปัญหาของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	9
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการความรู้	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	40
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภูมินิเวศวัฒนธรรม	62
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	81
แนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research: PAR)	107
บริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	114
บริบทพื้นที่ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	123
บริบทพื้นที่บ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	125
กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน	128
สมมติฐานการวิจัยเชิงปริมาณ	130

หน้า

ตัวแปรการวิจัยเชิงคุณภาพ 130
กรอบแนวคิดการวิจัย 132
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 133
สถานที่ดำเนินการวิจัย 133
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 133
เครื่องมือที่ใช้ในรวบรวมข้อมูล 134
การทดสอบเครื่องมือ 154
การวิเคราะห์ข้อมูล 155
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ 157
ผลการวิจัยและวิจารณ์ 157
ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 158
ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 215
การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 225
การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 238
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 295
สรุปผลการศึกษา 295
อภิปรายผลการศึกษา 296
ข้อเสนอแนะ 325
ข้อค้นพบในงานวิจัย 327
บรรณานุกรม 334
ภาคผนวก 356
ภาคผนวก ก แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 357
ภาคผนวก ข การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) 367

หน้า

ภาคผนวก ค แบบตรวจสอบรายการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและ
ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้ 372
ภาคผนวก ง แบบตรวจสอบรายการการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและ
การได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 379
ภาคผนวก จ ชุดความรู้ชุมชนในเอกสารสิ่งพิมพ์ 386
ภาคผนวก ฉ ชุดความรู้ชุมชนในเทคโนโลยีสารสนเทศ
393
ภาคผนวก ช ประวัติผู้วิจัย 384

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้	28
2	สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	54
3	สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภูมินิเวศวัฒนธรรม	72
4	สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	97
5	ข้อมูลด้านประเพณีวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว อำเภอแม่แจ่ม	121
6	ตารางกิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการและเป้าหมาย	141
7	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	159
8	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะภาพ	159
9	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	160
10	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามศาสนา	160
11	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชาติพันธุ์	161
12	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	161
13	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนสมาชิก	162
14	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิลำเนา	162
15	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก	163
16	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการถือครองที่ดิน	163
17	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนที่ดิน	164
18	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้	164
19	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม	164
20	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม	165
21	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าร่วมศึกษาดูงาน	165
22	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม	165

ตารางที่		หน้า
23	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการได้เข้ารับฝึกอบรม	166
24	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก	166
25	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และ ด้านการเรียนรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	167
26	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนประกอบไปด้วย การบ่งชี้ความรู้การสร้างและการแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ การเรียนรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	168
27	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบ่งชี้ความรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	169
28	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างและการแสวงหาความรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	170
29	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดความรู้ให้เป็นระบบค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	171
30	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	172
31	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	173
32	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	174
33	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ	175

ตารางที่		หน้า
34	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ	176
35	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม สถานภาพ	177
36	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ	179
37	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การสร้างและการแสวงหาความรู้ จำแนกตาม อายุ	180
38	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้จำแนกตาม อายุ	181
39	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ศาสนา	182
40	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามชาติพันธุ์	183
41	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ จำแนกตาม ชาติพันธุ์	184
42	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา	185
43	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามจำนวนสมาชอกในครอบครัว	187

ตารางที่		หน้า
44	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามภูมิลำเนา	188
45	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จำแนกตาม ภูมิลำเนา	189
46	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพหลัก	190
47	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจจำแนกตามการถือครองที่ดิน	191
48	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามจำนวนที่ดิน	192
49	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามรายได้	194
50	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม	195
51	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม	196
52	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามเข้าร่วมศึกษาดูงาน	197
53	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม	198

ตารางที่		หน้า
54	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม จำแนกตามการได้เข้ารับการฝึกอบรม	199
55	การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม จำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน	200
56	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้	202
57	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้	204
58	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ	206
59	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้	208
60	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้	210
61	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	212
62	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้	214
63	ตารางความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้	217
64	ตารางความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามลำดับขั้น DIKW	219

ตารางที่		หน้า
65	ตารางความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้น DIKW	223
66	ตารางการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชน	227
67	ตารางการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชุมชน	229
68	ตารางการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	234
69	กระบวนการจัดการความรู้ ระยะการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	247
70	กระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามระยะการดำเนินงาน	278
71	กระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วยขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	284
72	สรุปกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	313

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วงจรเซกิ (SECI)	16
2	แผนภาพขั้นตอนการเรียนรู้ของ DIKW Hierarchy Model	18
3	การจัดการความรู้: ดัดแปลงจากวงจร SECI และ DIKW Hierarchy Model	18
4	การมีส่วนร่วมตามแนวคิด	49
5	แผนที่ตั้งอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	117
6	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	123
7	ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	124
8	ลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรมตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	125
9	ปฏิทินวงปีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน	128
10	การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI	245
11	การดำเนินงานในระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน	255
12	การดำเนินงานในระยะที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน	256
13	ตัวอย่างเนื้อหาสื่อสังคมออนไลน์	257
14	ศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว	258
15	แผนที่ศักยภาพทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมบ้านกองกาน	259
16	ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน	262
17	แผนที่เดินดินบ้านกองกาน	263
18	การดำเนินงานระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ	264
19	แผนที่ทางภูมิศาสตร์สารสนเทศ	266
20	เว็บไซต์และระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน www.bankongkan.com	267
21	เว็บไซต์และระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน www.bankongkan.com	268
22	เอกสารชุมชนท่องเที่ยวอย่างแจ่มบ้านกองกาน	269
23	แผ่นพับเพื่อการท่องเที่ยวบ้านกองกาน	270

ภาพที่		หน้า
24	การดำเนินการในระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน	271
25	การแบ่งบันและกระจายผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว	273
26	แหล่งเรียนรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกองกาน	275
27	นักข่าวพลเมือง C-Site ตอน “เที่ยวอย่างแจ่ม” ที่บ้านกองกาน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	276
28	การดำเนินงานในระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	276
29	รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	294
30	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	306
31	รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	316
32	กระบวนการการพัฒนาคนโดยใช้กลไกการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI	328
33	ผังชุมชน : เครื่องมือจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	233

บทที่ 1
บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการวิจัย

การท่องเที่ยวแม้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับ 1 ติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ชาติฉบับที่ 1 นับว่ามีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สินธุ์ สโรบล (2546) กล่าวว่า นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐที่ผ่านมา อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่ยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง (Econ center) กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการเน้นผลด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มุ่งสร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาให้มากที่สุด อยู่นานที่สุด และนำเงินตราเข้าประเทศให้มากที่สุด โดยหาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีจุดขายด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับ หากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เสื่อมสภาพก็ไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ไม่ต่างไปจากการดำเนินการการท่องเที่ยวแบบเลื่อนลอย (Shifting Tourism) และการเร่งพัฒนาโดยปราศจากการวางแผนร่วมกันระหว่างรัฐ ชุมชน และกลุ่มทุนภาคธุรกิจ มุ่งหวังเพียงให้การท่องเที่ยวมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด โดยไม่คำนึงผลกระทบระยะยาว(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2550: 266) ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมและประเพณี ดังที่ สุวิทย์ นามแสง (2536) ชี้ว่าปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวป่าบริบทและเงื่อนไขทางสังคม เป็นปัญหาระดับโครงสร้างทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งระดับอุดมการณ์และจิตสำนึก กลุ่มนายทุนและธุรกิจมุ่งคิดแต่แสวงหาผลประโยชน์ ผูกขาดรายได้ อีกทั้งยังเกิดปัญหาสิ่งเสพติด ปัญหาโสเภณีชาวเขา ปัญหาการขอทาน เป็นต้น และในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวในรูปแบบของการนั่งช้าง การล่องแพ ล้วนเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมโดยทั้งสิ้น

เมื่อประเด็นการพัฒนาและการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมได้ถูกหยิบยกมาวิพากษ์วิจารณ์มากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก เมื่อครั้งประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) เมื่อ ปีพ.ศ.2535 ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบลาซิล ซึ่งการประชุมครั้งนี้ส่งผลให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ คือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวด้านการศึกษาเรียนรู้ และกระแสความต้องการพัฒนา (พจนา สวนศรี, 2541)สอดรับกับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และจากกระแสการ

พัฒนาการท่องเที่ยวในแนวทางดังกล่าว มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (อมส.) ได้คิดค้นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้น ในปี พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกิจกรรมภายใต้โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งที่ตอบสนองและพัฒนาไปสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ภายใต้มิติที่หลากหลายและเป็นองค์รวม คือ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเมือง มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และมิติด้านเศรษฐกิจ (อุดร วงษ์ทับทิม, 2545)

กอรป. กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ในมาตรา 46 มาตรา 56 และมาตรา 76 ได้บัญญัติให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้ให้ความสำคัญกับบทบาทชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว โดยได้นิยามเชิงปฏิบัติการในงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าหมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ กระบวนการข้างต้นอาจเรียกได้ว่า "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" (สินธุ์ สโรบล, 2546: 12-13)

ดังนั้นการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนได้จริง ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมของท้องถิ่น ได้แก่ เศรษฐกิจชุมชนแล้ว ควรให้แนวคิดระบบเกษตรยั่งยืน เกษตรเชิงอนุรักษ์ การร่วมกันของคนกับป่า การให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิชุมชน สิทธิตามประเพณี สิทธิในการใช้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า มีการกระจายอำนาจบนพื้นฐานของการเคารพสิทธิชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ภายใต้แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) (อุดร วงษ์ทับทิม, 2545; สินธุ์ สโรบล, 2546) ซึ่งการให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) มีลักษณะสำคัญคือ ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ อยู่บนฐานคิดชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) จากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนเป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน พร้อมกันนั้นมีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถใน

การจัดการท่องเที่ยวและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของชุมชนเป็นสำคัญซึ่งภูมินิเวศวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหรือทุนของชุมชน ภายใต้การควบคุมพื้นที่ (Territorial Approach) และการครอบครองพื้นที่ (Terrtorialization) ของคนในชุมชน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสร้างความ สมดุล (Balancing Act) ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน และสร้างความสมดุลของอำนาจและสิทธิ์ในทรัพยากรระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) คือ รัฐ ชุมชน และกลุ่มนายทุนและธุรกิจแล้วนั้น ยังจะมีกลไก วิธีการ กระบวนการ แนวคิด หรือทฤษฎี อันใดอีกบ้างที่จะช่วยหนุนเสริมเพื่อให้เกิดความสมดุลได้อย่างที่มุ่งหมาย สอดคล้องกับ สินธุ์ สโรบล (2546) ได้กล่าวถึงฐานทรัพยากรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ (Natural Resources Capital) ได้แก่ ป่าเขา น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture Capital) ได้แก่ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น ทุนทางภูมิปัญญา (Wisdom Capital) ได้แก่ ภูมิรู้ของคนในท้องถิ่นที่สั่งสมและสืบทอดต่อกันมา คติ ความเชื่อ วิถีการผลิต เป็นต้น และทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital) ได้แก่ สาธารณูปโภคที่ทางภาครัฐได้ใช้งบประมาณสนับสนุนให้แก่ชุมชนด้วยฐานคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ความสำคัญกับ "คน" และ "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" เป็นสำคัญ โดยอาศัยทุนในชุมชนซึ่งในการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันออกไปตามบริบทพื้นที่ ดังนั้น "คน" และ "กระบวนการเรียนรู้" ของแต่ละพื้นที่จึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดวิธีวิทยาการวิจัยวัฒนธรรมในมิติเชิงบริบท (Contextualization) หมายถึงการคิดอย่างเชื่อมโยงกับแนวความคิดอื่นๆ ซึ่งเป็นเงื่อนไขหรือบริบทประกอบไปด้วย บริบททางวัฒนธรรม บริบททางประวัติศาสตร์ บริบททางระบบนิเวศ และบริบททางสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2553: 71) หากใช้การจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเงื่อนไขการเรียนรู้ของ "คน" ในชุมชน บนฐานคิด "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) คือ รัฐ ชุมชน และกลุ่มนายทุนและธุรกิจ อันจะนำไปสู่ทางร่วมในการรักษาสมดุล (Balancing Act) ให้กับ สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวิถีวัฒนธรรมชุมชน

พื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่แจ่ม มีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์เพียง 13,264 ไร่ 3 งาน 90 ตารางวา คนอำเภอแม่แจ่มอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มาก่อนปีพ.ศ.2504 หรือ ก่อนที่พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 และก่อนมติคณะรัฐมนตรีกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกมาประกาศใช้ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่กันมายาวนานผิดกฎหมาย และเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น วิถีชีวิตและการผลิตในชุมชนท้องถิ่น

เปลี่ยนไปพึ่งพากลไกการตลาด มากกว่าพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งพาตนเอง และชุมชน และการเข้ามาส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจจากภาครัฐและเอกชน ทั้งในทางตรงและทางอ้อมแก่เกษตรกรทำให้เกษตรกรมีรายได้พร้อมๆ กันไปกับหนี้สินที่เพิ่มขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งกลับทำให้ป่าสงวนแห่งชาติแม่แจ่มและพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่เคยอุดมสมบูรณ์ถูกรุกราน และแปรสภาพมาเป็นไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หอมแดง และกะหล่ำปลี ซึ่งเป็นรายได้หลักของเกษตรกรอำเภอแม่แจ่ม (ประชาธรรม. ออนไลน์. 2561)

จากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของคนแม่แจ่มเฉลี่ยอยู่ที่ 19,195 บาท (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ออนไลน์, 2561) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2535; อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, 2538) กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่าการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้นตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินในเขตป่าอย่างผิดกฎหมาย มาจากรากฐานจากกระบวนการทางเศรษฐกิจการเมืองในระดับมหภาคลงมาจนถึงระดับท้องถิ่น และปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในภาคเหนือตอนบนคือการขยายการปลูกพืชพาณิชย์เพื่อการส่งออก เช่น ข้าวโพด นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับป่าไม้ เพราะป่าไม้ของชุมชนมีความหมายรวมไปถึงวัฒนธรรม คติความเชื่อ ระบบศีลธรรม รวมทั้งอุดมการณ์อำนาจ นอกจากนั้นยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตดังผลจาก Hotspot ตรวจพบจุดความร้อนจากการเผาไหม้ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม 319 จุด ระหว่างวันที่ 15 กุมภาพันธ์ – 19 มีนาคม 2558 พบว่า สูงกว่าอำเภออื่นในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในช่วงที่เกษตรกรเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ขณะที่ค่าเฉลี่ยปริมาณฝุ่น PM10 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 20 มีนาคม 2558 เปรียบเทียบกับปี 2557 สูงถึง 299 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ส่งผลให้มีผู้ป่วยที่อาจได้รับผลกระทบจากภาวะมลพิษหมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่ กระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จนทำให้นักท่องเที่ยวลดลงไปถึง ร้อยละ 40 (ประชาธรรม, 2561) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับ 1 ติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปีหากจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอาจจะส่งผลต่อรายได้ของประเทศด้วยเช่นกัน การจัดการบนฐานองค์ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนโดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเงื่อนไขการเรียนรู้ของ "คน" ในชุมชน บนฐานคิด "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" ผู้มีส่วนได้เสีย คือ รัฐ ชุมชน และกลุ่มนายทุนและธุรกิจ อันจะนำไปสู่ทางร่วมในการจัดการพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม ดังปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น การศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทางร่วมหนึ่งในการรักษาสมดุล ให้กับ สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวิถีวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่พื้นที่รูปธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำถามหลัก

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษากลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

คำถามย่อย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
2. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
3. การได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของ ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
4. รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษากลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ย่อย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2. ได้ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. ได้การได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

4. ได้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ประชากรของการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอแม่แจ่ม จำนวน 59,515 คน ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (simple size) จากการคำนวณตัวอย่างสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน (Yamane,1973: 125) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเท่ากับ 400 คน

2. ประชากรกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่เจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย สมาชิกกลุ่มจำนวน 20 คน ที่ปรึกษา 10 คน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จากกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกานเพื่อหารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตสถานที่

ผู้ศึกษาได้เลือกบริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ศึกษาของการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอแม่แจ่ม กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่เจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหา

1. ภูมินิเวศวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1.1 ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วย

1.1.1 อนุสรณ์สถาน ได้แก่ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน/โบราณวัตถุ ประติมากรรม จิตรกรรม

1.1.2 อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์

1.1.3 แหล่ง/สถานที่ ได้แก่ ผลงานของมนุษย์ ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์ ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่

1.2 ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย

1.2.1 เรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น คำสอน/สุภาษิต บทเพลง

1.2.2 ศิลปะการแสดง ได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่น ละครพื้นถิ่น การแสดงพื้นถิ่น การฟ้อนรำพื้นถิ่น

1.2.3 แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่น พิธีกรรมเฉพาะถิ่น เทศกาลเฉพาะถิ่น การละเล่นเฉพาะถิ่น

1.2.4 ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย และภูมิปัญญาด้านการกิน

1.2.5 งานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า งานเครื่องจักสานและงานไม้ งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้าน

1.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามองค์ประกอบในแต่ละด้าน ดังนี้

1.2.1 ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน

1.2.2 ด้านการจัดการ

1.2.3 ด้านการมีส่วนร่วม

1.2.4 ด้านการเรียนรู้

2. ลำดับขั้นความรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ข้อมูล (Data) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.2 สารสนเทศ (Information) ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แล้ว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.3 ความรู้ (Knowledge) สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงเกี่ยวกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

2.4 ปัญญา (Wisdom) การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงาน

3. การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอแม่แจ่ม เชียงใหม่ ประกอบด้วย

3.1 วิธีการได้ความรู้โดยการบังเอิญ (By Chance)

3.2 วิธีการได้ความรู้โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error)

3.3 วิธีการได้ความรู้โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority)

3.4 วิธีการได้ความรู้โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)

3.5 วิธีการได้ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

4. กระบวนการจัดการความรู้

4.1 การบ่งชี้ความรู้

4.2 การสร้างและแสวงหาความรู้

4.3 การจัดความรู้

4.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้

4.5 การเข้าถึงความรู้

4.6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

4.7 การเรียนรู้

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา

5.2 ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

5.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์

5.4 ขั้นตอนที่ 4 การหาแนวทางหรือหรือส่งเสริมกิจกรรม

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การจัดการความรู้ หมายถึง เครื่องมือในการแสวงหา สร้างแลกเปลี่ยน ใช้ความรู้ และการจัดการนำความรู้ไปใช้ เพื่อการพัฒนางาน พัฒนาคนพัฒนากลุ่ม และพัฒนาเป็นชุมชนเรียนรู้

กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการความรู้7 ขั้น ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้จัดความรู้เป็นระบบการประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้

ความรู้ หมายถึง ลำดับขั้นความรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ข้อมูล (Data) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. สารสนเทศ (Information) ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แล้ว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. ความรู้ (Knowledge) สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงเกี่ยวกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

4. ปัญญา (Wisdom) การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงาน

การได้มาซึ่งความรู้ หมายถึง วิธีการได้ความรู้มาโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

ภูมินิเวศวัฒนธรรม (Eco- Cultural Landscape) หมายถึง การปรับตัวของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ตามลักษณะของพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ หมายถึง ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จับต้องได้หรือเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย

1. อนุสรณ์สถาน ได้แก่ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน/โบราณวัตถุ ประติมากรรม จิตรกรรม

2. อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์

3. แหล่ง/สถานที่ ได้แก่ ผลงานของมนุษย์ ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์ ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หมายถึง ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จับต้องไม่ได้หรือพื้นที่นามธรรม ประกอบด้วย

1. เรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น คำสอน/สุภาษิต บทเพลง

2. ศิลปะการแสดง ได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่น ละครพื้นถิ่น การแสดงพื้นถิ่น การฟ้อนรำพื้นถิ่น

3. แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่น พิธีกรรมเฉพาะถิ่น เทศกาลเฉพาะถิ่น การละเล่นเฉพาะถิ่น

4. ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย และภูมิปัญญาด้านการกิน

5. งานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า งานเครื่องจักสานและงานไม้ งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้าน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม หมายถึง ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ตามลำดับขั้นความรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นข้อมูล (Data) ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom)

การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้วิธีการได้ความรู้ ได้แก่ วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) หมายถึง ชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยวมีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถตามองค์ประกอบ ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการเรียนรู้

ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการเรียนรู้ตามลำดับขั้นความรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นข้อมูล (Data) ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom)

การได้มาซึ่งการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง วิธีการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการเรียนรู้ ได้แก่ วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวโดยุชมชนตามองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3. องค์ประกอบด้านการส่วนรวม ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ ในชุมชนที่หลากหลาย ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว

4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว

รูปแบบ หมายถึง รูปย่อหรือตัวแทนของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยข้อความ จำนวน หรือภาพตามความเหมาะสม เพื่อให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์มากยิ่งขึ้น

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) หมายถึง ขั้นตอนการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ และขั้นตอนที่ 4 การหาแนวทางหรือหรือส่งเสริมกิจกรรม

การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การทำให้รูปย่อหรือตัวแทนของความจริงของปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

อำเภอแม่แจ่ม หมายถึง พื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย เทศบาลตำบลแม่แจ่ม เทศบาลตำบลท่าผา องค์การบริหารส่วนตำบลช่างเคิ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน และองค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก

พื้นที่ศึกษา หมายถึง พื้นที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ บ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมายถึง กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลบ้านกองกาน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

บทที่ 2
การตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง“การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่”ได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการความรู้
2. แนวคิดการพัฒนาชุมชน
3. แนวคิดภูมินิเวศวัฒนธรรม
4. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. แนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAR)
6. บริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
7. กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน
8. สมมติฐานการวิจัย
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการความรู้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

1. ความรู้

ญาณวิทยาคือทฤษฎีแห่งความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นปรัชญาอีกสาขาหนึ่งที่อธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับที่มาของความรู้ แหล่งเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้ และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง Epistemology ญาณวิทยาเป็นสาขาที่สำคัญที่สุดสาขาหนึ่งของปรัชญา เป็นสาขาที่ค้นคว้าถึงต้นกำเนิดโครงสร้าง วิธีการ และความสมเหตุสมผลของความรู้ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Epistemology ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำวา Episteme ซึ่งแปลว่า ความรู้ (knowledge) กับ Logos ซึ่งแปลว่าทฤษฎี (Theory) ดังนั้นในภาษาไทยจะเรียกญาณวิทยาว่า ทฤษฎีความรู้ก็ได้และในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า Theory of Knowledge แทน Epistemology (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2538: 99) การศึกษาเกี่ยวกับ ญาณวิทยา (Epistemology) ในประเทศไทย มีนักวิชาการศาสตราจารย์กีรติ บุญเจือ ราชบัณฑิตสาขาปรัชญา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อธิบายในเรื่องของการศึกษาคำตอบของปัญหาที่ว่า “จิตของเรารู้ว่าอะไรจริงได้หรือไม่” โดยคำตอบนี้จะมี 2 ลัทธิคือ ลัทธิอัตนัย

นิยม (Subjectivism) คือไม่สามารถรู้ได้ว่าจริงหรือไม่ และลัทธิปรนัยนิยม (Objectivism) คือ สามารถรู้ได้ว่าจริงหรือไม่ โดยได้กำหนดขอบเขต 5 อย่างเพื่อวิเคราะห์ ได้แก่ การสัมผัส (Sensation) ความเข้าใจ (Understanding) อัชฌัตติกญาณ (Intuition) ตรัสรู้(Enlightenment) และวิวรณ์ (Revelation)

คำว่า "ความรู้" หากใช้ทฤษฎีมาอธิยาย 2 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีทางด้านภาววิทยา (Ontology) และทฤษฎีญาณวิทยา (Epistemology) เพื่อพอจะได้เห็นภาพรวมของความรู้ตามหลักทฤษฎีกว้าง ๆ คือทฤษฎีภาววิทยา สนใจต่อข้อสงสัยที่ว่า อะไรดำรงอยู่ (What Exists) อะไรคือความจริง (What is Real) ความจริงมีธรรมชาติอย่างไร ความจริงประกอบด้วยหน่วยอะไร และหน่วยต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง ซึ่งสามารถทดสอบและพิสูจน์ความจริงได้โดยการทดสอบเชิงประจักษ์ ส่วนทฤษฎีญาณวิทยา ให้ความสนใจต่อกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ ภายใต้คำถามสามารถรู้ความจริงได้อย่างไรว่าอะไรคือความจริง (How we can know what is real) ในทางตรรกะแล้วถือว่าภาววิทยามาก่อนญาณวิทยา และต่างก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันอย่างใกล้ชิดจนแยกออกจากกันไม่ไม้ ยกเว้นกรณีการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2546) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ชัดเจนได้ยาก เนื่องจากต้องมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกันและต้องแยกออกจากกันให้ชัดเจน คือ ข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) และความรู้ (Knowledge) หากนำมาตีความ วิเคราะห์ ประมวลผลแยกส่วนที่ผิดพลาดออกไป หรือสรุปย่อให้สั้นลงจะกลายเป็นสารสนเทศ และสารสนเทศจะเปลี่ยนเป็น "ความรู้" ด้วยคนผ่านกระบวนการต่าง ๆ ภายในตัวคนหรือกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างคน

Davenport and Prusak (1998: 3) ความรูหมายถึง สวนผสมของประสบการณคานิยม ความรูของผูเชี่ยวชาญที่วางกรอบการประเมินและรวบรวม เมื่อพิจารณาถึงระดับปจเจกบุคคลความรูถือกำเนิดและถูกประยุกตใชจากสติปญญา ส่วนในระดับองคการความรูจะเกิดขึ้นจากทั้งเอกสารคลังขอมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาจะศึกษาแยกระหว่างทฤษฎีภาววิทยา "ความรู้/ความจริง" ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้โดยนัยหรือความรู้แฝง(Tacit Knowledge) และความรู้เชิงประจักษ์หรือความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยใช้การศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความรู้ และใช้แนวคิดของวิจารณ์ พานิชย์ (2546) ได้แก่ ข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) และความรู้ (Knowledge) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ นิยามศัพท์ปฏิบัติการของคำว่า "ความรู้" คือ ความรู้โดยนัยหรือความรู้แฝง(Tacit Knowledge) ที่มีอยู่ในตัวคน การศึกษาครั้งนี้ขอเรียกว่า "องค์ความรู้ และความรู้เชิงประจักษ์หรือความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) การศึกษาครั้งนี้ขอเรียกว่า "ข้อมูลสารสนเทศ"

2. การได้มาซึ่งความรู้

ทฤษฎีญาณวิทยา "การได้ซึ่งความรู้/ความจริง" กระบวนการ/วิธีการได้มาซึ่งความรู้ กฤษณมันต์ วัฒนาณรงค์ (2551) ได้สรุปการได้มาซึ่งความรู้ของแต่ละยุคสมัยไว้ดังนี้ ยุคโบราณ การได้ความรู้มาโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trail and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ยุคอริสโตเติล(Aristotle) อาศัยหลักเหตุผล (Syllogistic Reasoning) หรือวิธีการนุมาน (Deductive Reasoning) หรือวิธีการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Aristotelian Deductive) ยุคฟรานซิสเบคอน (Francis Bacon) อาศัยวิธีอุปมาน (Induction) ซึ่งมีอยู่ 2 แบบคือ อุปมานอย่างสมบูรณ์ (Perfect Induction) และอุปมานไม่สมบูรณ์ (Imperfect Induction) และยุคปัจจุบันในคริสตร์วรรษที่ 19 ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นำวิธีของอริสโตเติล(Aristotle)และยุคฟรานซิสเบคอน (Francis Bacon) มารวมกัน เรียกว่า วิธีการอนุมานและอุปมาน (Deductive-InductionMethod) ต่อมา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้คิดและปรับเปลี่ยนแก้ไขใหม่ เรียกว่า การคิดย้อนกลับไปมา (Reflective Thinking) ซึ่งต่อมาขั้นตอนการคิดแบบนี้เรียกว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งผู้ศึกษาจะใช้ยุคสมัยและทฤษฎีการได้มาซึ่งความรู้ประกอบการตีความและวิเคราะห์ข้อมูล

3. การเรียนรู้

โสรีช์ โพธิแก้ว (2545) ได้แปลและเรียนเรียงกฤษณมูรติ ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า "... การเรียนรู้โดยแท้จริงเมื่อท่านได้เรียนรู้โดยใช้ชีวิตของตนเอง ก็จะไม่มีครูเพียงคนเดียวที่เราจะเรียนรู้จากเขา ดังนั้นทุกๆ อย่างในโลกก็ให้คามคิดหรือคำสอนแก่ท่านได้ ใบไม้แห้ง นกที่กำลังบิน กลิ่นดอกไม้ หยาดน้ำตา รอยยิ้มของหญิงสาว และความเข้มแข็งของผู้ชาย ท่านสามารถเรียนรู้ได้จากทุกสิ่งนี้ได้ ดังนั้นจึงไม่มีผู้นำทาง ไม่มีนักปราชญ์หรือครู ชีวิตโดยตัวของมันเองจึงเป็นครู และตัวท่านเองก็จะอยู่ในภาวะของการเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง..."

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2548) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถดึงเอาความรู้ที่อยู่ในส่วนลึกของสมอง (Sob-Conscious) มาใช้ได้เต็มศักยภาพเรียกว่า Hypnotherapyซึ่งเป็นศาสตร์ที่ค้นพบว่า สมองส่วนที่ทำงานใกล้ชิดกับสภาวะจิตใต้สำนึกเปรียบเสมือนกล่องดำที่เก็บทุกอย่างทั้งเรื่องดีและไม่ดี เป็นพลังงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนบุคลิกภาพของมนุษย์ แต่กระบวนการเรียนรู้แบบมุ่งไปที่Conscious Learning มากกว่า Sob-ConsciousLearning จึงเกิดการเรียนรู้แบบแยกส่วน ทำให้ไม่ได้เรียนรู้การใช้สมองอย่างเต็มประสิทธิภาพ

4. การจัดการความรู้

IkujiroNonaka and Hirotaka Takeuchi (1995) กล่าวว่า “ความรู้” ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างความรู้ฝังลึกในคน (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยผ่านวิถีการปรับเปลี่ยนความรู้ใน 4ลักษณะ (Four Modes of Knowledge Conversion) หรือที่เรียกว่า “วงจรเซกิ (SECI)”ดังภาพที่ 1

	Tacit Knowledge To	Explicit Knowledge
Tacit Knowledge From Explicit Knowledge	การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม Socialization: S	การปรับเปลี่ยนสู่ภายนอก Externalization : E
	ปรับเปลี่ยนสู่ภายใน Internalization: I	การผสมผสานเพื่อขยายวงกว้าง Combination: C

ภาพที่ 1 วงจรเซกิ (SECI)

ที่มา: IkujiroNonaka and Hirotaka Takeuchi (1995)

วิถีการปรับเปลี่ยนความรู้ใน 4 ลักษณะนี้ มีอยู่ 3 ลักษณะที่มักจะมีการกล่าวถึงกันมากในมุมมองของทฤษฎีการสร้างองค์กร(Organizational Theory) ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) 2) การผนวกรวมความรู้ (Combination) และ 3) การฝังหรือผนึกความรู้ (Initialization) ส่วนการสกัดเอาความรู้ออกมาจากตัวตัน (Externalization) นั้นมักจะถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจมากนัก

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548: 5-6) กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)ซึ่งเป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้การสร้างและแสวงหาความรู้การจัดความรู้ให้เป็นระบบการประมวลและกลั่นกรองความรู้การเข้าถึงความรู้การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้

Davenport and Laurence (1998) กล่าวว่าความรู้หมายถึง การใช้ประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ความชำนาญ และสัญชาติญาณเพื่อกำหนดสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานสำหรับการประเมินเพื่อให้ได้ประสบการณ์และสร้างสารสนเทศใหม่ซึ่งมีวิธีการของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ความรู้ไม่ได้อยู่ในรูปเอกสารแต่เป็นประสบการณ์ วิธีการ กระบวนการปฏิบัติและความเชื่อ

ระดับความรู้ (Levels of Knowledge)

James Brain Quinn (สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548: 16) แบ่งระดับความรู้เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 : Know – what (รู้ว่าคืออะไร) เป็นความรู้เชิงรับรู้ หรือความรู้ที่ได้รับมาจากการเรียนการเห็น หรือการจดจำ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นความรู้ในภาคทฤษฎีว่า สิ่งนั้นคืออะไร

ระดับที่ 2 : Know – how (รู้ว่าเป็นอย่างไร/รู้วิธีการ) เป็นความสามารถในการน าความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ระดับที่ 3 : Know – why (รู้ว่าทำไม/รู้เหตุผล) เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งเชิงเหตุผลที่สลับซับซ้อนขึ้นภายใต้เหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้ในระดับนี้สามารถพัฒนาได้บนพื้นฐานของประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการอภิปรายร่วมกับผู้อื่น

ระดับที่ 4 : Care – why (ใส่ใจกับเหตุผล) เป็นความรู้ในลักษณะการสร้างสรรค์ที่มาจากตัวเอง บุคคลที่มีความรู้ในระดับนี้จะมีเจตจำนง แรงจูงใจ และการปรับตัวเพื่อความสำเร็จ

ลำดับขั้นความรู้ (DIKW Hierarchy)

Hideo Yamazaki ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ในรูปของปิรามิดแสดงลำดับขั้นของความรู้ 4 ขั้นตอนคือ

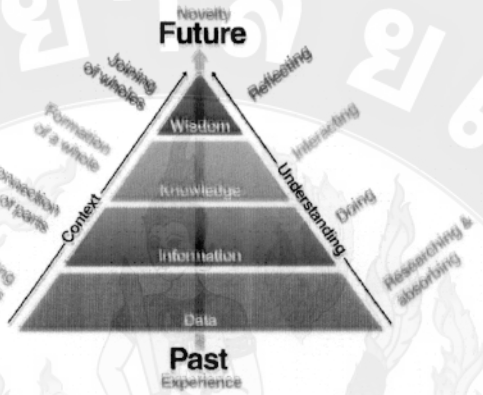
1) ข้อมูล (Data) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) สารสนเทศ (Information) ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แล้ว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3) ความรู้ (Knowledge) สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงเกี่ยวกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

4) ปัญญา (Wisdom) การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงาน

จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้ จึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรข้อมูล (Data) เป็นสารสนเทศ (Information) แปรสารสนเทศเป็นความรู้ (Knowledge) และใช้ความรู้เพื่อปฏิบัติการ (Action) โดยที่ไม่หยุดอยู่แค่ระดับความรู้ แต่จะยกระดับไปถึงปัญญา (Wisdom) คุณค่า ความดี ความงามดังรูปที่ 2.2 รูปที่ 2.3

ภาพที่ 2 แผนภาพขั้นตอนการเรียนรู้ของ DIKW Hierarchy Model

ภาพที่ 3 การจัดการความรู้: ดัดแปลงจากวงจร SECI และ DIKW Hierarchy Model

Tacit Knowledge From Explicit Knowledge

พื้นที่เรียนรู้ (Space of Knowledge)

Nanoka (ม.ป.ป. อ้างใน ยุวนุช ทินนะลักษณ์, 2549: 225-229) ได้ให้แนวคิด Ba (บะ)ว่าเกิดคู่มากับการสร้างความรู้ หมายถึง สถานที่ เป็นที่ที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนร่วมกัน อาจจะเป็นสถานที่จริง (Physical Spaces) เช่น สำนักงาน ที่ประชุม ห้องกาแฟ เป็นต้นหรืออาจเป็นพื้นที่เสมือน (Virtual Spaces) เช่น จดหมายอิเลคทรอนิกส์ (E-mail) เว็บไซต์ สถานที่ในความคิด (Mental Space) ที่เกิดจากการมีประสบการณ์ ความคิด และอุดมการณ์ร่วมกัน ซึ่ง Ba นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับผู้ร่วมกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจเกิดขึ้นหรือหายไปขึ้นอยู่กับการทำงานและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง

Rapoport (1977) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมและระบบกิจกรรมที่มีผลต่อพื้นที่ให้ความสนใจภูมิหลังของการตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของคนที่ทำให้พื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่ออธิบายว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นส่งผลต่อกิจกรรมวิถีชีวิตของคนและตั้งระบบพื้นที่ และยังได้กล่าวถึงบทบาทของนักผังเมืองว่าไม่เพียงแต่การสร้างพื้นที่ (Space) เท่านั้นแต่ยังสร้างสรรค์สถานที่ (Place) ผ่านการสังเคราะห์ขององค์ประกอบของสภาพแวดล้อมและสังคม เป้าหมายมากที่สุดยุคการสร้างความสถานที่ (Making place) สอดคล้องกับ Buchnan อภิปรายว่า การออกแบบเมืองเป็นหัวใจของการสร้างสถานที่โดยไม่เฉพาะเจาะจงเพียงเรื่องของพื้นที่แต่ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรม (Activities) และเหตุการณ์ (Events) มากกว่าการสร้างความเป็นสถานที่ที่ยังผนวกไปถึงแนวคิดเศรษฐกิจบนพื้นที่ว่างสาธารณะ

ระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี (2558: 32-49) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์ โดยนำเสนอแยกเป็นมุมมองของนักคิดชาวตะวันตกและชาวตะวันออก ดังนี้

มุมมองทางตะวันตกเป็นพื้นที่สาธารณะกำหนดแบบแผนโดยรัฐ (Traditional public space) แต่เมื่อได้เข้าสู่ยุคสงครามเย็นพื้นที่สาธารณะได้มีบทบาทในการสร้างพื้นประชาคมเมือง (Civil/Civic Space)แนวคิดพื้นฐานพื้นที่ประชาคมเมืองในยุคแรกเกิดจากมุมมองเชิงสังคมและการเมือง ให้คุณค่ากับการมีชีวิตสาธารณะแนวคิด Jacobs (1961) ได้ชี้ให้เห็นประเด็นความสำคัญของพื้นที่สาธารณะในละแวกบ้านที่มีต่อชีวิตเมืองด้วยแนวคิดนิเวศมนุษย์ (Human Ecology) ที่ว่า "พื้นที่สาธารณะที่ดีต้องเอื้อให้คนได้ออกมาพบปะกัน มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ สามารถสื่อสารและเห็นหน้าค่าตากันโดยไม่มีพิธีการหรือแบบแผนมากำหนด พื้นที่สาธารณะที่ดีวัดจากคนมาใช้ ถ้าพื้นที่สาธารณะเคลื่อนไหว เมืองย่อมเคลื่อนไหวและมีชีวิตชีวาตามไปด้วย"เมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้าครอบงำ ทำให้เกิดการซื้อขายครอบครองและปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงและใช้พื้นที่สาธารณะ ทั้งในรูปแบบของเอกชนกว้านซื้อและครอบครองพื้นที่สาธารณะจนกลายเป็นรูปแบบพื้นที่

สาธารณะ (Privately Owned Public Space) มีการล้อมรั้วพื้นที่สาธารณะ (Gated Public Space)เกิดการย้อนแย้งแนวคิดถึงผลกระทบของการกำจัดสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะจนคนทั่งไป คนด้วยโอกาสหรือคนชายขอบไม่สามารถเข้าถึงได้ แนวคิดคิดนี้จึงมุ่งชี้โอกาสและความเท่าเทียมตลอดจนเรียกร้องให้คนในสังคมตระหนักถึงสิทธิและโอกาสของตนเอง เกิดความเคลื่อนไหวเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะ ตลอดจนใช้พื้นที่สาธารณะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ต่อมามีแนวคิดชุมชนเมืองนิยมใหม่ (New Urbanism) ที่ได้รวบยอดแนวคิดพื้นสาธารณะ มีเครื่องมือในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ตลอดจนเน้นการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน (Everyday Space) และจากกระแสโลกไร้พรมแดนโดยเฉพาะระบบออนไลน์และอินเทอร์เน็ตได้สร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่คือ พื้นที่สาธารณะในโลกเสมือนจริง (Virtual Public Spaces)หรือสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook MSN เป็นต้น

ในแนวคิดสังคมตะวันออกนั้น งานของระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี (2558: 32-49) ได้กล่าวว่า สังคมตะวันตกอาจมรธรรมชาติของการค้นหาความรู้อย่างเปิดเผย (Explicit) สำหรับสังคมตะวันออกนั้นมีธรรมชาติมีการศึกษาโดยนัย (Implicit) ที่ต้องอาศัยการแสวงหาความรู้โดยนัยจากแหล่งความรู้ที่มักมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

พื้นที่สาธารณะเกิดในธรรมชาติ เช่น ลำธาร แม่น้ำ ไร่ นา ตามกิจกรรมในวิถีชีวิต เป็นต้น พื้นที่สาธารณะจากฐานสังคมเกษตรกรรม สอดคล้องกับ O' Conner (1983) และ McGee (1967) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะในโลกตะวันออกไม่เป็นแบบแผนอย่างสังคมตะวันตกแต่เกิดจากการขยายตัวจากสังคมชนบทมาสู่เมือง (From Rural Town to Urban City) เป็นกระบวนการเติบโตตามธรรมชาติของความต้องการที่เพิ่มขึ้น (Growth by Needs) จึงไม่เน้นแบบแผน (Non-Structured) ไม่เป็นทางการ (Informal) แต่ไปตามรากฐานเศรษฐกิจสังคมเกษตร (Agriculture Based Economy)

พื้นที่สาธารณะในสังคมเครือญาติ ชุมชนเมืองในโลกตะวันออกเกิดจากการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติและชาติพันธุ์

พื้นที่สาธารณะตามความเชื่อ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) กล่าวว่า หมู่บ้านไทยในสมัยโบราณมีพื้นที่สาธารณะอยู่ทั่วไป เช่น วัด ป่า ศาลปู่ตา ท้องนา เป็นต้น โดยคาบเกี่ยวกับพื้นที่ส่วนตัว แต่ก็ไม่ได้ไร้ขอบเขต ทุกพื้นที่สาธารณะมีกฎเกณฑ์กำกับ ในอดีตอาจใช้ความเชื่อกำกับในปัจจุบันอาจใช้กฎหมาย กฎเกณฑ์หรือกติกา

พื้นที่สาธารณะตามโครงสร้างเมือง อิทธิพลของยุคอาณานิคมและยุคการค้า ดังที่ McGee (1967; O' Conner, 1983) กล่าวว่า โลกตะวันออกส่วนมากได้รับผลกระทบจากยุคอาณานิคมตะวันตกตลอดจนอิทธิพลจากการค้าทางตะวันออกโดยเฉพาะจากจีนและอินเดีย ได้ส่งผลให้มีลักษณะผสมผสานระหว่างเมืองพื้นเมือง (Native City) เมืองอาณานิคม (Colonial City) และเมืองตะวันออก (Eastern City) เมืองหลักของโลกตะวันออกล้วนมีพื้นที่สาธารณะหลากหลายแบบแผนทั้งแบบพื้นเมืองแบบตะวันตกและแบบตะวันออก

พื้นที่ประชาคมของรัฐและราษฎร์ Douglass et al. (2008) กล่าวว่า เมืองในโลกตะวันออกเอาแบบแผนพื้นที่ประชาคมที่เผยแพร่ขยายจากโลกตะวันตกมาตั้งแต่ครั้งอาณานิคม การกลายรูปพื้นที่รัฐสู่ราษฎร์เป็นปรากฏการณ์ทั่วโลกในยุคช่วงศตวรรษที่ 21 พื้นที่ประชาคมนี้เกิดขึ้นโดยรัฐถูกยึดครองโดยราษฎร์เพื่อต่อรองสิทธิและโอกาสในสังคม เรียกร้องหรือนำเสนอประเด็นเฉพาะกิจ สาธารณะการลด กลายรูป และการหายไปของพื้นที่สาธารณะ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) กล่าวว่าตั้งแต่ยุคสมัยใหม่เป็นต้นมาพื้นที่สาธารณะแบบเก่าได้หายไป พื้นที่ทางนามธรรมได้หายไปไม่มีเวทีและโอกาสสำหรับการแสดงออกความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น และในทางกลับกันพื้นที่สาธารณะใหม่ก็เกิดขึ้นได้ยากหรือไม่ก็ถูกกำกับจากผู้มีอำนาจไม่ได้เปิดกว้างแก่กิจกรรมทุกอย่างจนทำให้พื้นที่เหล่านั้นไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง สอดคล้องกับขวัญสรวง อติโพธิ (2548) กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะในอดีตที่เคยมีอยู่ในธรรมชาติและพื้นที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้นได้ลดบทบาทไปจนไม่สอดคล้องกับพื้นที่เดิมที่มีอยู่ วิมลศรี ลิ้มธนากุล (2537) แสดงความเห็นว่า พื้นที่สาธารณะแบบเดิมนับวันจะไม่สอดคล้องกับแบบแผนเมืองสมัยใหม่ พื้นที่สาธารณะแบบเดิมกลายเป็นความไร้ระเบียบในแบบแผนเมืองสมัยใหม่ อีกทั้งเมื่อราคาที่ดินสูงขึ้นพื้นที่สาธารณะจึงถูกเวนคืนโดยรัฐหรือถูกเปลี่ยนมือสู่ภาคเอกชนเป็นการลงทุน ทำให้การเคลื่อนไหวในแนวราบแต่เดิมลดลงและหมดไปในที่สุด

การรื้อฟื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวัน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) แสดงความเห็นว่าในช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคมควรมีการทบทวนกฎเกณฑ์การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันให้มากขึ้น เพราะหากไม่มีพื้นที่สาธารณะก็ไม่มีสังคมพื้นที่สาธารณะในยุคโลกไร้พรมแดน กระแสโลกาภิวัฒน์และกระแสโลกไร้พรมแดนมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมและชีวิตเมืองที่คล้ายคลึงกันกับในเมืองทั่วโลก มีผลทำให้อัตลักษณ์และจิตวิญญาณของชุมชนหายไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

Schwartz and Brasethvik (2000) ระบุถึงกระบวนการจัดการความรู้ ได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนในการเสาะและการแสวงหาขอมูล อันประกอบดวยการสรางความรูการคนหาขอมูลการรวบรวมขอมูลและการใหเหตุผลในขอมูลที่ค้นหา(2) ขั้นตอนการจัดระบบขอมูล ประกอบดวยการสรางแบบจำลองการจัดประเภทขอมูลการใหค่าน้ำหนักขอมูล ตลอดจนการบูรณาการขอมูลและ (3) ขั้นตอนการกระจายขอมูลประกอบดวยการแลกเปลี่ยนขอมูล การนำขอมูลกลับมาใช รวมถึงการรักษาขอมูลและการกระจายขอมูลซึ่งต่อมา Tarn and Wang (2001) ไดขยายความเพิ่มเติมถึงกระบวนการจัดการความรูออกเปน (1) ขั้นตอนในการคัดเลือกขอมูล (KnowledgeSelection/Creation) (2) ขั้นตอนในการรับข้อมูล (Knowledge Obtainment/Condification) (3) ขั้นตอนการกระจายขอมูล (Knowledge Expansion/ Distribution) (4) ขั้นตอนการประยุกตใชขอมูล (Knowledge Establishment/Utilization) และ (5) ขั้นตอนการสะสมขอมูล (Knowledge Storage)

Chang and Lee (2008) สำรวจผลการสะสมความรู้ความสามารถเกี่ยวกับนวัตกรรม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกหรือวัฒนธรรมขององค์กรกับความสามารถในการสะสมความรู้จะส่งผลต่อนวัตกรรมขององค์กรผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการได้รับความรู้สามารถส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการบริหารจัดการความรู้และนวัตกรรมด้านเทคนิค ความสามารถในการขยายความรู้สามารถส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมด้านการบริหาร นอกจากนี้สภาพแวดล้อมภายนอกและวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญด้วยความสามารถในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมขององค์กร ขณะที่ Al-ghamdi et.al (2015) พบว่าในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) สามารถการปรับปรุงประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการโดยการกำหนดวิธีการใช้ประโยชน์จากชุมชนในการปฏิบัติที่ใช้เทคโนโลยี Web 2.0 ทั้งพบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานและในการจัดการความรู้ส่วนบุคคลการสนับสนุนกลไกการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้พบว่าชุมชนที่ใช้ Web 2.0 มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมความรู้ที่ซ่อนเร้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์นวัตกรรมตลอดจนการแบ่งปันความรู้และการทำงานร่วมกัน Pyrko et.al (2017) การพัฒนาองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิด ความรู้การเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ที่สอดคล้องกับสาระสำคัญการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์และการก่อตัวทางสังคมของบุคคล ดังนั้นกระบวนการในการคิดร่วมกันจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นส่วนสำคัญของชุมชนที่มีความหมายในการปฏิบัติซึ่งผู้คนร่วมกันซึ่งกันและกันโดยเข้าใจถึงปัญหาเดียวกันในพื้นที่ที่มีส่วนได้เสียซึ่งกันและกันด้วยเหตุนี้จึงเป็นการแบ่งปันความรู้โดยขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกันในการคิดร่วมกัน

สายันต์ ไพรชาญจิตร์ (2549) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการการเรียนรู้และจัดการความรู้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตการเรียนรู้เชิงสังคมของชุมชนโดยมีผู้รู้ผู้ชำนาญการ ผู้มีประสบการณ์ทั้งที่เป็นคนในชุมชนและจากภายนอกชุมชนทำงานร่วมกัน กาญจนา รอดแก้ว (2550) โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลางประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) ตระหนักในปัญหา (2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล (3) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (4) ลงมือปฏิบัติ และ (5) สร้างและการขยายความรู้ โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จประกอบด้วยคนในชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้ การมีเป้าหมายร่วมกันและการบริหารจัดการ เอกชัย พุมดวง (2551) สำรวจองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอบางเลน พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากและผู้เรียนทุกศูนย์ฯ มีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 ยังพบว่าวงจรความรู้ (1) การสร้างและสืบค้นความรู้ของชุมชน (2) การจัดเก็บความรู้ในรูปแบบของฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) การกระจายความรู้โดยมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการการสิ่งแวดล้อมศึกษาและผ่านการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ (4) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งมีการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จนเกิดกลายเป็นความรู้ใหม่ของชุมชน ปัจจัยสนับสนุนภายใน ได้แก่ โครงสร้างองค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรแห่งการเรียนรู้และทรัพยากรชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือการช่วยเหลือสนับสนุนจากนักวิชาการและหน่วยงานจากภายนอก อีกทั้ง เอกชัย พุมดวง (2556) พบว่ากลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน มีองค์ประกอบของการจัดการความรู้ชุมชน 3 ประการ คือผู้นำทุนทางสังคมและเครือข่าย การจัดการความรู้ตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ และกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน คือ กลยุทธ์การพัฒนาผู้ผลิตผู้ประกอบการและการตลาด กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนด้วยองค์ความรู้และกลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่ง ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล (2555) ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนในการมีการนำพลังผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยกล่าวว่าพลังของผู้สูงอายุในการจัดการความรู้ คือ กำหนดความรู้หลัก เสาะหาความรู้ที่ต้องการ ประยุกต์ใช้ความรู้ นำประสบการณ์มาใช้และบันทึกขุมความรู้ ปัจจัยที่สนับสนุน คือ ฐานวัฒนธรรมเดิม ความใฝ่รู้ของผู้สูงอายุ การนำภูมิปัญญามาใช้ มีสถานที่บริการเพียงพอ โดยมีแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ คือ ถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ จัดกิจกรรมชุมชน ต่อยอดองค์ความรู้ สร้างชุมชนนักปฏิบัติ และเปิดพื้นที่

ให้ผู้สูงอายุ พร้อมกับที่ เรณุมาศ กุละศิริมานุจิรา รัศมีไพบูลย์เปรมฤทัย แย้มบรรจงและภาณุพงศ์ พนมวัน (2559) แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนทั้ง 19 แหล่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นเพื่อการประกอบอาชีพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ แต่ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ เครือข่ายภายในชุมชนเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมตามวิถีชีวิตชนบทไทย มีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจในเครือญาติมีความสัมพันธ์ภายในชุมชนระหว่างกลุ่มอาชีพและหมู่บ้านในลักษณะเครือข่ายการแลกเปลี่ยนการติดต่อสื่อสารและเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน สำหรับเครือข่ายภายนอกชุมชนเป็นรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาชุมชน มีการสื่อสารจากเครือข่ายภายนอกสู่ชุมชนโดยผ่านผู้นำชุมชน สุจิรา วิจิตร (2550) พบว่าปรัชญาของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง คือ เรียนในสิ่งที่ต้องการทำ ทำในสิ่งที่รู้แล้ว ซึ่งได้มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและภายหลังได้มีการเพิ่มเติมปรัชญาใหม่เข้ามาในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในครึ่งหลังปี พ.ศ. 2540 คือ เรียนในสิ่งที่ต้องรู้ เรียนในสิ่งที่ควร ซึ่งการนำความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในชุมชนและความรู้จากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชาวชุมชนในการสร้างอาชีพเสริม การจัดการความรู้ได้ส่งผลให้เกิดหลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกรทั่วไปในตำบลไม้เรียง มีการเพิ่มเติมกิจกรรมใหม่เข้ามา คือ กิจกรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการเพาะเลี้ยงกบ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียงได้อาศัยปัจจัยต่างๆ ในการเอื้อหรือสนับสนุนต่อการดำเนินกิจกรรม

สุจินต์ สิมารักษ์ (2549) ได้พัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ พบว่าพลังสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนอยู่รอดและสามารถจัดการตัวเองได้นั้นประกอบด้วย (1) ฐานทรัพยากรเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม (2) เครือข่ายทางสังคมเป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย (3) ระบบความรู้เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมรวมถึงการเลือกใช้ความรู้ที่เหมาะกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง และ (4) ระบบคุณค่าและความเชื่อเป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ ทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการความรู้จากควรศึกษาลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชนแล้วควรคำนึงถึงบริบทและปัญหาของชุมชน พลังท้องถิ่นที่ 4 ฐานมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันวรัชยา ศิริวัฒน์ (2558) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในระบบราชการไทย: กรณีศึกษากรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยพบว่ากระบวนการการจัดการความรู้ (1) เป็นองค์การที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ (2) บุคลากรสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการทำงาน (3) มีการจัด

กิจกรรมเพื่อสร้าง/เสนอความรู้ใหม่ๆ (4) มีเทคโนโลยีเพียงพอในการจัดเก็บค้นความรู้ได้อย่างรวดเร็ว (5) หน่วยงานได้ประโยชน์ด้านการพัฒนาบุคลากร และ (6) มีการจัดทำบอร์ด/จดหมายข่าว/ข้อมูลข่าวสาร/วารสาร/โครงการเผยแพร่การจัดการความรู้อย่างสม่ำเสมอ

กาญจนา หงษรัตน และจรูญศรี มาดิลกโกวิท (2554) เสนอถึงแนวทางการจัดการความรูปาชุมชนเพื่อสงเสริมภูมิปญญาทองถิ่นของประเทศในกลุมอาเซียนและเนปาล ซึ่งมีการจัดการความรูบนรากฐานทางวัฒนธรรม หลักศาสนา รวมกับความเชื่อ โดยส่วนมากมีการดำรงชีพที่พึ่งพิงธรรมชาติ มีองค์กรชุมชนเปนหลักและนอกพื้นที่เปนผูสนับสนุน มีการใชกฎหมายและนโยบายแผนการจัดการปาชุมชนรวมกับกฎระเบียบปาชุมชน มีการสงเสริมภูมิปญญาทองถิ่นผานโครงการวิจัยหรือโครงการนำร่องเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จไปประยุกต์ใช้ในชุมชนและประเทศอื่น ทั้งนี้แนวทางการจัดการความรูปาชุมชนเพื่อส่งเสริมภูมิปญญาทองถิ่นของประเทศไทย ประกอบดวย (1) การสงเสริมการจัดการความรูปาชุมชนเพื่อส่งเสริมภูมิปญญาทองถิ่น (2) การสงเสริมความรวมมือและการดำเนินการของภาคสวนที่เกี่ยข้องและ (3) การพัฒนากรอบทางกฎหมายและนโยบายและการนำไปสูการปฏิบัติ ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์กิตติชัย นวลทอง และ ละออ พฤกษากร (2559) พบว่ารักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการนวดแผนไทยใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการใช้คาถาอาคมและตรวจดูดวงชะตา มีแรงจูงใจในการเรียนรู้คือเพื่อใช้รักษาตนเอง ญาติมิตรและผู้อื่นและเห็นคุณค่าในการสืบสานต่อไป การจัดการความรู้พบว่ามีวิธีการเรียนรู้โดยเรียนเองจากตำราโบราณและจดจำได้ เรียนรู้เองโดยวิธีครูพักลักจำ ท่องจำจากครูและฝึกปฏิบัติจนใช้ได้ การถ่ายทอดความรู้พบว่ามี 4 แบบ คือ (1) ถ่ายทอดให้แก่ญาติเท่านั้น (2) ให้แก่ผู้อื่นซึ่งทั้งสองแบบนี้มีการยกครู (3) ถ่ายทอดให้แก่ผู้ป่วยและญาติ โดยให้คำแนะนำเรื่องสุขศึกษา และ (4)เป็นวิทยากรอบรมถ่ายทอดความรู้ต่อมา ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์ (2552) ศึกษาถึงการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำสมุนไพรมาใช้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาในเขตจังหวัดนนทบุรีพบว่าการจัดการความมู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นนำปรัญชาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งมีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพของชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการความรู้แบบบูรณาการและการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน ซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใหม่ที่ค้นพบ คือ การจัดการความรู้ของชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการแนวปรัญชาพอเพียงแบบทวิภาคี และชุมชนมีการประยุกต์ใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐาปนี เลขาพันธ์ และจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ (2557) พบว่าการจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษา กลุ่มสมุนไพรบ้านดงบังตำาบลดงขี้เหล็ก อำาเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีมีความรู้เน้นหนักในด้านการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวและแปรรูปสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ มีเป้าหมายเพื่อใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเอง การพัฒนากลุ่มและเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสมุนไพรที่ครบวงจร พร้อมทั้ง

เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคลภายในและภายนอกชุมชน โดยมีปัจจัยสนับสนุนได้แก่ ผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วม ความกระตือรือร้น การเปิดใจ วัฒนธรรมภายในชุมชน เครือข่ายการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และการได้รับการยกย่องให้รางวัล

กนกวรรณ ชูชาญ (2552) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสภาวการณ์ทางกายภาพและสังคมเป็นชุมชนที่มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยผู้นำชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมของกลุ่มผู้นำชุมชนอาศัยการถ่ายทอดและนำไปใช้ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม จุดเด่นที่พบคือศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นการรวมทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคม รวมทั้งทุนทางจิตวิญญาณมาปรับใช้ในการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้กระบวนการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมของผู้นำชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีรูปแบบการจัดการความรู้ตามประเพณี เกิดกลไกในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุชมชน และส่วนหนึ่งเกิดเรียนรู้จากกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมในปัจจุบัน คือ เกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงการต่อต้านวัฒนธรรมตนเองและกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดความรู้ ขณะที่ วังลี เพ็งไช (2558) กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่าสภาพการจัดการความรู้ของชุมชนมีเป้าหมายแต่ไม่มีจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ที่ชัดเจน และเน้นการจัดความรู้เฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ทอผ้าเป็นสำคัญ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (3) การเข้าถึงความรู้ (4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ(5) การเรียนรู้ โดยแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ จัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติและจัดกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย คือ (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (5) การเข้าถึงความรู้ (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ (7) การเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสนับสนุนในทุกขั้นตอนปนันดา จันทร์สุกรีนลินี พานสายตาไพลิน เชื้อหยกและนิตินัย รุ่งจินดารัตน์ (2560) พบว่าชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่น และด้านภูมิปัญญาอาชีพ โดยวิธีการจัดการความรู้ของชุมชน ได้แก่ การออกกฎระเบียบ การเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ที่โครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ การพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลอย่างไม่เป็นทางการและการบันทึกข้อมูลไว้ในเอกสารงานวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีกระบวนการจัดการความรู้ตามทฤษฎีเกลียวความรู้ วันใหม่ แตงแก้ว (2554) พบว่ากระบวนการ

จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคุ้มวัดเทศบาล และกลุ่มผู้ประกอบการ มี 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน กลยุทธ์ การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การดำเนินงาน การประสานงาน และการจัดการความรู้ส่วนของบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีลักษณะการหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนา การประสานงาน การให้ความรู้ การลงทุน การประชาสัมพันธ์ และการมีรายได้จากการท่องเที่ยว บทบาทที่สำคัญที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานคือ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นฐาน และมีการจัดทำโครงการการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ทำให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างจิตสำนึกของชุมชนร่วมกันในการรักษาสมดุลของ และสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนนันท์ปพร สิทธิยา (2551) วิเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การกำหนด/ระบุสิ่งที่ต้องรู้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ส่วนใหญ่ความรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวมาจากวิสัยทัศน์ของผู้นำ การแสวงหา/ได้มาซึ่งความรู้จากแหล่งธรรมชาติที่ใช้จัดการท่องเที่ยว และการแสวงหาความรู้จากคนในพื้นที่ที่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ส่วนมากความรู้เก่าแก่จะมีอยู่ในผู้ชาย มีที่ปรึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นผู้ให้/นำข่าวสารในการอบรมมาแจ้ง การขอความร่วมมือเพื่อเดินทางไปศึกษาดูงานในชุมชนอื่น ความรู้ส่วนใหญ่สร้างขึ้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน/การจัดการท่องเที่ยวการสร้างความรู้ที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีการรวบรวมความรู้ที่ได้รับจากภายนอกซึ่งได้จากการไปศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ วิธีการรวบรวมใช้การพูดคุย การฟังแล้วนำสิ่งที่ได้รับมาใช้ปรับปรุง การรวบรวมความรู้เข้ากับการปฏิบัติโดยที่ความรู้เดิมเป็นความรู้พื้นฐานที่มีในชุมชน การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การสื่อสารทำความเข้าใจ การปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์เป็นแนวราบ เนื้อหาความรู้จากการประกอบอาชีพเป็นเนื้อหาความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การใช้ชีวิต การพูดคุยกันให้มากที่สุด เครื่องกระจายเสียง การมีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือจากชาวบ้าน คน/บุคลากรในชุมชนมีความรับผิดชอบร่วมกันช่วยกัน และการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ได้รับความไว้วางใจจากการคัดเลือกจากที่ประชุมโดยการลงมติของชาวบ้าน

ตารางที่ 1 สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้	
2000	Schwartz, Divitinian d Brasethvi k	Internet-based Organizational Memory and Knowledge Management	กระบวนการจัดการความรูแบงออกเปน 3 ขั้นตอน คือ (1) การแสวงหาขอมูล ประกอบไปดวยการสรางความรูการคนหาขอมูลการรวบรวมขอมูลและการใหเหตุผลในขอมูล (2) การจัดระบบขอมูล ประกอบไปดวยการสรางแบบจำลองการ จัดประเภทขอมูลการใหน้ำหนักขอมูลการบูรณาการขอมูลและ (3) การแจกกระจายขอมูลประกอบไปดวยการแลกเปลี่ยนขอมูล การนำขอมูลกลับมาใชการรักษาขอมูลและการแผกระจายขอมูล
2001	Tarnand Wang	The Strategic Perspective toKnowledge Management: Literature Review, Typology and Propositions.	กระบวนการจัดการความรูออกเปน (1)ขั้นตอนการคัดเลือกขอมูล (Knowledge Selection/Creation) (2) ขั้นตอนการรับขอมูล (Knowledge Obtainment/Codification) (3) ขั้นตอนการกระจายขอมูล (Knowledge Expansion/Distribution) (4) ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ข้อมูล(Knowledge Establishment/Utilization) และ (5) ขั้นตอนการสะสมขอมูล (Knowledge Storage)
2008	Changand Lee	The linkage between knowledge accumulation capability and organizational innovation	ความสามารถในการได้รับความรู้สามารถส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการบริหารจัดการความรู้และนวัตกรรมด้านเทคนิค ความสามารถในการขยายความรู้สามารถส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมด้านการบริหาร นอกจากนี้สภาพแวดล้อมภายนอกและวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญด้วยความสามารถในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมขององค์กร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้	
2015	Al-ghamdi, Hanan A. K.and Al-ghamdi, Azzah A. K.	The Role of Virtual Communities of Practice in Knowledge Management Using Web 2.0	การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ปรับปรุงประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยการกำหนดวิธีการใช้ประโยชน์จากชุมชนในการปฏิบัติที่ใช้เทคโนโลยี Web 2.0 ทั้งพบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานและในการจัดการความรู้ส่วนบุคคล การสนับสนุนกลไกการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้พบว่าชุมชนที่ใช้ Web 2.0 มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมความรู้ที่ซ่อนเร้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์นวัตกรรมตลอดจนการแบ่งปันความรู้และการทำงานร่วมกัน
2017	Pyrko, Dörfleran d Eden	Thinking together: What makes Communities of Practice work?	กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในหัวใจของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิด ความรู้ การเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ที่สอดคล้องกับสาระสำคัญการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์และการก่อตัวทางสังคมของบุคคล ดังนั้นกระบวนการในการคิดร่วมกันจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นส่วนสำคัญของชุมชนที่มีความหมายในการปฏิบัติซึ่งผู้คนร่วมกันซึ่งกันและกันโดยเข้าใจถึงปัญหาเดียวกันในพื้นที่ที่มีส่วนได้เสียซึ่งกันและกัน
2549	สายันต์ ไพรชาญจิตร์	กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	แนวทางและวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการจัดกระบนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเด็กและกลุ่มเป้าหมายอื่น คือ การจัดการการเรียนรู้และจัดการความรู้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริงและสอดคล้อง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
			กับวิถีชีวิตการเรียนรู้เชิงสังคมของชุมชนโดยมีผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ผู้มีประสบการณ์ทั้งที่เป็นคนในชุมชนและจากภายนอกชุมชนทำงานร่วมกัน
2549	สุจินต์ สิมารักษ์	กลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ	พลังสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนอยู่รอดและสามารถจัดการตัวเองได้นั้นประกอบด้วย(1) ฐานทรัพยากร เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม (2) เครือข่ายทางสังคมเป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย (3) ระบบความรู้เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (4) ระบบคุณค่าและความเชื่อเป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ ทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรม
2550	กาญจนา รอดแก้ว	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง	เครือข่ายการเรียนรู้ตำบลบางเจ้าฉ่าและตำบลแพรกหนามแดง ประกอบด้วย (1) ตระหนักในปัญหา (2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล (3) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (4) ลงมือปฏิบัติ และ (5) สร้างและการขยายความรู้ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดทำแผนชุมชน การจัดเวทีการเรียนรู้ การศึกษาดูงานและการฝึกอบรมประชุมสัมมนา ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย (1) คนในชุมชน (2) ภูมิปัญญา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
			ชุมชน (3) กิจกรรมการเรียนรู้ (4) มีเป้าหมายร่วมกัน และ (5) การบริหารจัดการ
2550	สุจิรา วิจิตร	องค์กรชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ปรัชญาของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง คือ เรียนในสิ่งที่ต้องการทำ ทำในสิ่งที่รู้แล้ว ซึ่งได้มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและภายหลังได้มีการเพิ่มเติมปรัชญาใหม่เข้ามาในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในครึ่งหลังปี พ.ศ. 2540 คือ เรียนในสิ่งที่ต้องรู้ เรียนในสิ่งที่ควรรู้ เนื่องจากเห็นว่าชาวชุมชนควรจะมีการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับมือและดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน การจัดการความรู้ได้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียงขึ้นทำให้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง ไม้การดำเนินกิจกรรมโดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวชุมชนด้วยรูปแบบของศูนย์เรียนรู้และจากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวได้นำไปสู่การเรียนรู้ของชาวชุมชน
2551	นันท์ปพร สิทธิยา	การศึกษากระบวนการจัดการความรู้โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวมาจากวิสัยทัศน์ของผู้นำ การแสวงหา/ได้มาซึ่งความรู้จากแหล่งธรรมชาติที่ใช้จัดการท่องเที่ยวและการแสวงหาความรู้จากคนในพื้นที่ที่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ส่วนมากความรู้เก่าแก่จะมีอยู่ในผู้ชาย มีที่ปรึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นผู้ให้/นำข่าวสารในการอบรมมาแจ้ง มีการรวบรวมความรู้เข้ากับการปฏิบัติโดยที่ความรู้เดิมเป็นความรู้พื้นฐานที่มี ในชุมชน ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
			โดยชุมชนฯ เป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การสื่อสารทำความเข้าใจ การปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์เป็นแนวราบ เนื้อหาความรู้จากการประกอบอาชีพเป็นเนื้อหาความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การใช้ชีวิต การพูดคุยกันให้มากที่สุด เครื่องกระจายเสียง การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือจากชาวบ้าน คน/บุคลากรในชุมชนมีความรับผิดชอบร่วมกันช่วยกันและการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์
2551	เอกชัย พุมดวง	การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน	ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมาก และผู้เรียนทุกศูนย์ฯ มีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่ามีวงจรความรู้ (1) การสร้างและสืบค้นความรู้ของชุมชน (2) การจัดเก็บความรู้ในรูปแบบของฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) การกระจายความรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการการสิ่งแวดล้อมศึกษาและผ่านการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ (4) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งมีการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จนเกิดกลายเป็นความรู้ใหม่ของชุมชน ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนภายใน ได้แก่ โครงสร้างองค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรแห่งการเรียนรู้และทรัพยากรชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือการช่วยเหลือสนับสนุนจากนักวิชาการและ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
			หน่วยงานจากภายนอก
2552	กนกวรรณ ชูชาญ	การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่	สภาวการณ์ทางกายภาพและสังคมเป็นชุมชนที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาสัมพันธ์กับธรรมชาติโดยผู้นำชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมของกลุ่มผู้นำชุมชนอาศัยการถ่ายทอดและนำไปใช้ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม จุดเด่นที่พบคือศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นการรวมทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคม รวมทั้งทุนทางจิตวิญญาณมาปรับใช้ในการท่องเที่ยวสามารถค้นพบศักยภาพของกลุ่มผู้นำชุมชนที่ริเริ่มนำเปลี่ยนและเกิดการหมุนของกระบวนการจัดการความรู้ตามรูปแบบ SECI Model ผ่านเวทีเรียนรู้ชุมชน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมในปัจจุบัน คือ เกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงการต่อต้านวัฒนธรรมตนเองและกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดความรู้
2552	ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์	การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำสมุนไพรมาใช้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาในเขตจังหวัดนนทบุรี	การจัดการความู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นนำปรัญชาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งมีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพของชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการความรู้แบบบูรณาการและการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใหม่ที่ค้นพบ คือ การจัดการความรู้ของชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการแนวปรัญชาพอเพียงแบบทวิภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐบาลและแนวทางในการ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
			จัดการความรู้ ได้แก่ ฐานข้อมูลและแผนพัฒนาชุมชน แผนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันนำไปสู่การปฏิบัติขุมชนเข้มแข็งตามนโยบาลของรัฐบาล และ (3) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
2554	กาญจนา หงษรัตน และจรูญศรี มาดิลก โกวิท	การนำเสนอแนวทางการจัดการความรูปาชุมชนเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	การจัดการความรู้ป่าชุมชนเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศในกลุ่มอาเซียนและเนปาล มีการจัดการความรูบนรากฐานทางวัฒนธรรมหลักศาสนาร่วมกับความเชื่อ ส่วนใหญ่มีการดำรงชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติมีองค์กรที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายโดยมีองค์กรชุมชนเป็นหลักและมีองค์กรในพื้นที่และนอกพื้นที่เป็นผู้สนับสนุน มีการใชกฎหมายและนโยบายแผนการจัดการปาชุมชนรวมกับกฎระเบียบป่าชุมชน มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านโครงการวิจัยหรือโครงการนำรองเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จไปประยุกตใชในชุมชนและประเทศอื่น แนวทางการจัดการความรู้ฯ เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทยมีการสงเสริมการจัดการความรูปาชุมชนเพื่อสงเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสงเสริมความรวมมือและการดำเนินการของภาคสวนที่เกี่ยวข้องและมีการพัฒนากรอบทางกฎหมายและนโยบายและการนำไปสูการปฏิบัติ
2554	วันใหม่ แตงแก้ว	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง	บทบาทที่สำคัญที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานคือ การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลเชียงคาน กรมโยธาธิ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้	
		เชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	การและผังเมือง และสภาเมืองเชียงคาน แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเชียงคานที่เหมาะสม คือ แนวทางการพัฒนาโดยการใช้โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน และมีการจัดทำโครงการการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่
2555	ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล	การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนในการมีการนำพลังผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาชุมชน	พลังของผู้สูงอายุในการจัดการความรู้ คือ กำหนดความรู้หลัก เสาะหาความรู้ที่ต้องการ ประยุกต์ใช้ความรู้ นำประสบการณ์มาใช้ และบันทึกขุมความรู้ ปัจจัยที่สนับสนุน คือ ฐานวัฒนธรรมเดิม ความใฝ่รู้ของผู้สูงอายุ การนำภูมิปัญญามาใช้ มีสถานที่บริการเพียงพอ แนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ คือ ถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ จัดกิจกรรมชุมชน ต่อยอดองค์ความรู้ สร้างชุมชนนักปฏิบัติและเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุ
2556	เอกชัย พุมดวง	กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุม ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี	(1) องค์ประกอบของการจัดการความรู้ชุมชน 3 ประการ คือผู้นำทุนทางสังคมและเครือข่าย (2) การจัดการความรู้ตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ คือการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดความรู้และการใช้ความรู้ แต่ยังขาดการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และ (3) กลยุทธ์การจัดการความรู้ แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย ด้วย (1) กลยุทธ์การพัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการและการตลาด (2)กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์ของ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้	
			ชุมชนด้วยองค์ความรู้และ (3) กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
2557	ฐาปนี เลขาพันธ์ และ จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์	การจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษากลุ่มสมุนไพรบ้านดง บังตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี	มีความรู้เน้นหนักในด้านการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวและแปรรูปสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ มีเป้าหมายเพื่อใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเอง การพัฒนากลุ่มและเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสมุนไพรที่ครบวงจร พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคลภายในและภายนอกชุมชน ปัญหาที่พบในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ภาระงานของสมาชิกมีมาก สมาชิกในกลุ่มไม่กล้าเสนอความคิดเห็นที่แตกต่าง ขาดการรวบรวมจัดเก็บความรู้ที่เป็นระบบ และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่อง ด้านกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการความรู้การสร้าง/แสวงหาความรู้ใหม่ การรวบรวมจัดเก็บความรู้การเผยแพร่/ถ่ายทอดความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยมีปัจจัยสนับสนุนได้แก่ ผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วม ความกระตือรือร้น การเปิดใจ วัฒนธรรมภายในชุมชน เครือข่ายการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และการได้รับการยกย่องให้รางวัล
2558	วรัชยา ศิริวัฒน์	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในระบบราชการไทย:	(1) ด้านการกำหนดความรู้ คือ มีองค์การมุ่งเน้นการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ (2) ด้านการแสวงหาความรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้	
		กรณีศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	คือ บุคลากรสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากแหล่งที่หลากหลาย (3) ด้านการสร้างความรู้ คือ มีการจัดกิจกรรมเสนอความรู้ใหม่ (4) ด้านการจัดเก็บความรู้ คือ มีเทคโนโลยีเพียงพอในการจัดเก็บค้นความรู้ได้อย่างรวดเร็ว (5) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์คือ หน่วยงานได้ประโยชน์ด้านการพัฒนาบุคลากร และ (6) ด้านผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้ คือ การจัดทำบอร์ดจดหมายข่าวข้อมูลข่าวสาร วารสารอย่างสม่ำเสมอและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ ของกรมการพัฒนาชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย
2558	วังลี เพ็งไช	กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	สภาพการจัดการความรู้ของชุมชนพบว่ามีเป้าหมายและเน้นการจัดความรู้เฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ทอผ้าเป็นสำคัญ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย คือ (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (3) การเข้าถึงความรู้ (4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ(5) การเรียนรู้ โดยยังไม่มีการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ โดยมีแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ จัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ และจัดกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
			(3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (5) การเข้าถึงความรู้ (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ (7) การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสนับสนุนในทุกขั้นตอน
2559	ณรงค์ โพธิ์พฤกษา นันท์กิตติชัย นวลทองและละออ พฤกษากร	การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพสมุนไพรแปรรูป	ภูมิปัญญาท้องถิ่นการรักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรรักษาโรคอย่างเดียว ใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการนวดแผนไทยการใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการใช้คาถาอาคมและตรวจดูดวงชะตา ซึ่งแรงจูงใจในการเรียนรู้คือเพื่อใช้รักษาตนเอง ญาติมิตร/ผู้อื่นและเห็นคุณค่าในการสืบสานการจัดการความรู้พบว่ามีวิธีการเรียนรู้โดยเรียนเองจากตำราโบราณและจดจำได้ เรียนรู้เองโดยวิธีครูพักลักจำ เรียนโดยการท่องจำจากครูและฝึกปฏิบัติจนใช้ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจดจำไว้ การถ่ายทอดความรู้ คือ (1) การถ่ายทอดให้แก่ญาติเท่านั้น (2) ให้แก่ผู้อื่นซึ่งทั้งสองแบบนี้มีการยกครู (3) ถ่ายทอดให้แก่ผู้ป่วยและญาติ โดยให้คำแนะนำเรื่องสุขศึกษา และ (4)เป็นวิทยากรอบรมถ่ายทอดความรู้โดยแนะนำวิธีการที่นำไปใช้ได้ ผู้สืบทอดความรู้นั้นต้องเป็นคนมีศรัทธาจิตใจดี ซื่อสัตย์เข้าใจในศาสตร์ของหมอพื้นบ้าน
2559	เรณุมาศ กุละศิริมานุจิรา รัศมีไพบูลย์	แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่าอำเภอ	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นเพื่อการประกอบอาชีพในการจัดการความรู้ชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ มีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจในเครือญาติมี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักวิจัยและนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้
	เปรมฤทัย แย้มบรรจง และภาณุพงศ์ พนมวัน	เมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ความสัมพันธ์ภายในชุมชนระหว่างกลุ่มอาชีพและหมู่บ้านในลักษณะเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเครือข่ายการติดต่อสื่อสารและเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน สำหรับเครือข่ายภายนอกชุมชนเป็นรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาชุมชน มีการสื่อสารจากเครือข่ายภายนอกสู่ชุมชนโดยผ่านผู้นำชุมชน และแนวทางในการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้คือ (1) พัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน (2) พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ และ (4) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
2560	ปนัดดา จันทร์สุกรี นลินี พานสายตา ไพลิน เชื้อหยกและนิตินัย รุ่งจินดารัตน์	การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมชนที่มีองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่นและด้านภูมิปัญญาอาชีพ มีวิธีการจัดการความรู้ของชุมชน ได้แก่ การออกกฎระเบียบ การเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ที่โครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์ การพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลอย่างไม่เป็นทางการและการบันทึกข้อมูลไว้ในเอกสารงานวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีกระบวนการจัดการความรู้ตามทฤษฎีเกลียวความรู้ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสกัดความรู้ การผนวกความรู้และผนึกความรู้ โดยชุมชนนำการจัดการความรู้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลายและครบถ้วน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม

ในด้านการพัฒชุมชนนั้นถือได้ว่าเป็นการพัฒนาอีกประเภทหนึ่งที่มีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตนเองโดยมีหลักปรัชญา แนวความคิดและ/หรือหลักการ วิธีการด้านปฏิบัติการต่ง ๆ ที่เป็นลักษณ์จำเพาะ ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม กล่าวคือ เป็นกระบวนการ ยุทธวิธีการในการให้การศึกษา รวมถึงการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด ยกระดับ เพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้หรือสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในด้านต่าง ๆ ดังนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพ และความสามารถของมนุษย์ให้ครบถ้วนถึงพร้อม เพื่อสามารถจัดการและรับมือกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนถึงถือได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน ประกอบด้วยองค์ความรู้ ศาสตร์และศิลป์ในกระบวนการในการทำงานร่วมกับประชาชนและชุมชน

ความหมายของการพัฒนาชุมชน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) (1955: 6) ให้ความหมายการพัฒนาชุมชนนั้นคือกระบวนการได้มาซึ่งการร่วมและรวมกำลังของประชาชนหรือสมาชิกภายในชุมชนกับบุคคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดเจริญยิ่งขึ้นและมีการผสมผสานที่ทำให้ประชาชนนั้นสามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ

HoldCroft (1982: 210) กล่าวถึงการพัฒนาชุมชน (Community Development) นั้นมีรากฐานแนวคิดที่มา 3 ประการ ได้แก่ 1.เป็นการทดลองปฏิบัติงานในประเทศอาณานิคมของประเทศอังกฤษซึ่งอยู่ในทวีปแอฟริกาและกลุ่มประเทศในแถบทวีปเอเชีย2. เป็นการปฏิบัติงานของหน่วยงานอาสาสมัครจากประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปที่เข้าไปดำเนินงานในประเทศต่าง ๆ และ 3. เป็นแผนงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่ การบริการชุมชนและด้านสวัสดิการสังคมภายในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ

กรมการพัฒนาชุมชน (2527: 1) ให้ความหมายการพัฒนาชุมชน คือการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง รวมถึงเพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐบาลซึ่งถือเป็นหนึ่งในวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

โกวิทย์ พวงงาม (2553: 132) สรุปความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่าการพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผนหรือกำหนดถึงทิศทาง มีเป้าหมายที่แน่ชัดที่อาจเป็นทั้งการกระทำของภาครัฐบาลและภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลร่วมกับเอกชน เพื่อมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้และการดำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ได้ให้ความหมาย “พัฒนา” หมายถึงทำให้เจริญ และให้ความหมาย “ชุมชนหรือประชาคม” คือ กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกันกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดที่เล็กกว่าและมีความสนใจร่วมที่จะประสานกันในวงแคบ ชุมชนที่หมายถึงเขตพื้นที่ ระดับของความคุนเคยและการติดตอระหวางบุคคล ตลอดจนพื้นฐานในด้านความยึดเหนี่ยวที่ทำให้ชุมชนตางไปจากกลุมเพื่อนบ้านโดยชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจแบบเลี้ยงดูตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แตภายในวงจำกัดนั้นมีการสังสรรคใกลชิดกวาและความเห็นอกเห็นใจที่ลึกซึ้งมากกวาอาจเพราะมีบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เชน เชื้อชาติ ต้นกำเนิดดั้งเดิมของชาติหรือศาสนา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ม.ป.ป.: 42-43) กล่าวสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มีกำหนดและสามารถครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ โดยในการพัฒนาในด้านกระบวนการ ประกอบด้วยขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงสอดคล้องกัน และเป็นกระบวนการต่อเนื่อง คือหลังจากดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมหนึ่งผ่านไปแล้วก็จะนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาอื่นต่อไป

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526: 10) อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดกล่าวคือการจูงใจเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบภายในชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้

สนธยา พลศรี (2545) ได้อธิบายไว้ว่า “การพัฒนา” มาจากภาษาบาลี “วฑฒน” แปลว่าเจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็นการพัฒนาคน คือ “ภาวนา” กับการพัฒนาวัตถุ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ คือ “พัฒนาหรือวัฒนา” ทั้งนี้ยังได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจากนักวิชาการต่างๆ โดยได้ออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ

1. กลุ่มที่ 1 มีความคิดเห็นว่า การพัฒนาหมายถึงความเจริญเติบโต (Growth) คือ เป็นการเพิ่มผลผลิตซึ่งกระทำโดยระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม

2. กลุ่มที่ 2 มีความคิดเห็นว่า การพัฒนาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบกระทำการ มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบการบริหาร

3. กลุ่มที่ 3 มีความคิดเห็นว่า การพัฒนาเป็นการเน้นถึงวัตถุประสงค์หลัก ถ้าเป็นการบริหารต้องบริหารด้วยวัตถุประสงค์ คือ การทำงานที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์ กล่าวคือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และความต้องการที่ได้รับความเห็นชอบหรือได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

สุกิจ จุลลนันท์ (2508: 745) ได้อธิบายการพัฒนาชุมชนถือว่าคนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและมีพลังงานซ่อนเร้น ได้แก่ ความคิด แรงงาน ฝีมือ ทักษะ ซึ่งพลังเหล่านี้ถ้าได้รับการค้นพบและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนจะสามารถนำความสำเร็จทั้งปวงให้แก่ชุมชนได้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติทักษะความรู้และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

ประเวศ วะสี (2541) ได้กล่าวว่ามีผู้ให้หลักนิยามมากมายแตกต่างกันไปตามทัศนะความคิดเห็นซึ่งจากการศึกษารวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของการพัฒนาชุมชน ซึ่งพบเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนนั้นมีแนวความคิดที่แตกต่างกันตามภูมิประเทศ โดยมีหลักและประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน และปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ การดำรงอยู่หรือหายไปของชุมชน อีกทั้งการพัฒนาชุมชนจะเจริญหรือเสื่อมถอยนั้นขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงต้องมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาคน การเพิ่มความสามารถในการพัฒนาตนเอง และมีมาตรฐานในการดำรงชีพ พร้อมเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุชน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะพัฒนาชุมชน นั้นนับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมความรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมการประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชม

3. การช่วยเหลือตนเองของประชาชนในชุมชน โดยจากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและความสามารถของชุมชนการพัฒนาชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน และชุมชนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

4. การใช้ทรัพยากรในชุมชนการพัฒนากล่าวคือ ชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นนอกเหนือจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตนเองของประชาชนในชุมชนแล้ว จึงจำต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ตัวอย่างเช่น คนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนที่ไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน

5. การริเริ่มของประชาชนในชุมขนจากปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำโครงการไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน ทั้งนี้การดำเนินงานการพัฒนาในชั้นตอนต่าง ๆ ควรให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักและหน่วยงานอื่นนั้นควรเป็นหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุน

6. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาลซึ่งในการพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชน เนื่องจากภาครัฐบาลต่างมีขีดความสามารถจำกัดทั้งด้านบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ระบบบริหารและรวมถึงการดำเนินงานพัฒนา โดยส่วนของประชาชนในชุมชนนั้นต่างมีขีดจำกัดในความพร้อมของคนและทรัพยากรจำเป็นที่ใช้ในการพัฒนาที่ยังไม่เพียงพอ

7. การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลและประชาชนในการพัฒนาชุมชนนั้นจะประสบความสำเร็จ บรรลุยังวัตถุประสงค์กำหนดไว้ได้นั้นต้องเกิดจากการร่วมมือกันเพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดที่ไม่สามารถดำเนินงานการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพและยังประสิทธิผลที่ต้องตั้งอยู่บนปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชนที่ว่าลงมือช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะให้การสนับสนับสนุนได้อีกทางหนึ่งด้วยอีกประการ

8. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จการพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันหลายด้านจะมุ่งพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่างต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดซึ่งแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่างๆเป็นจำนวนมากซึ่งต้องอาศัยการประสานงานที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จลุล่วงได้

9. ความสมดุลในการพัฒนาการพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว แต่ต้องดำเนินการพร้อมกันทุกด้านเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนา

10. การศึกษาภาคชีวิตการพัฒนาชุมชนมีลักษณะให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต

กรมการพัฒนาชุมชน (2547: 54) กล่าวสรุปว่าปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนมีพื้นฐานความเชื่อ คือ(1) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นคน(2) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถหรือศักยภาพและ (3)เชื่อว่าความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส

จีรพรรณ กาญจนจิตรา (2523: 7) ได้อธิบายถึงปรัชญาของการพัฒนาชุมชน คือการดำเนินงานพัฒนาชุมชนถือเป็นพลังอันสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดการบรรลุผลถึงผลสำเร็จได้มาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนนั้นมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้นเตือนและการสะกิดพลังดังกล่าวจะเป็นผลให้มีการค้นและนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนก่อเกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งดังนั้นปรัชญาการพัฒนาชุมชนจึงได้ยึดถือว่ายิ่งช่วยให้ประชาชนนั้นบรรลุถึงความปรารถนาหรือความสุขในชีวิตได้มากเท่าใดก็ยิ่งจะเป็นสิ่งที่ดีงามมากยิ่งเท่านั้น

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517: 1-2) กล่าวถึงหลักปรัชญามูลฐานของภาระงานด้านพัฒนาชุมชนดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันจึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและอย่างบุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกัน
2. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตนไปในทิศทางที่ต้องการ
3. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนะประพฤติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและรวมถึงแนวคิดใหม่ที่ซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ได้รับการพัฒนา
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและภาครัฐบาล

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534: 5) กล่าวว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐาน ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความศรัทธาในตัวมนุษย์ เชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากรที่มีลำดับความสำคัญที่สุดของความสำเร็จของการดำเนินงานและเชื่ออย่างแน่วแน่ว่าหากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกทางมนุษย์ทุกคนย่อมมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน

2. การพัฒนาชุมชนให้ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม ทั้งมีความต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจและต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

องค์การสหประชาชาติ (1960: 8-13) กำหนดหลักการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับความต้องการแท้จริงของสมาชิกภายในชุมชน โดยเริ่มจากการริเริ่มจากโครงการระดับพื้นฐาน เรียบง่ายและขยายตัวไปสู่โครงการที่มีระดับความยากมากขึ้นตามลำดับ

2. ควรเป็นโครงการอเนกประสงค์ที่สามารถช่วยปรับลดหรือแก้ไข ลดทอนปัญหาได้หลากหลายมติ

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนในชุมชนที่ต้องทำไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านอื่น ๆโดยมุ่งให้สมาชิกในชุมชนนั้นได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่

4. ควรแสวงหาผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริม เกื้อกูลและพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะ ความเหมาะสมของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชนนั้น ๆ

5. ควรให้การยอมรับในศักยภาพของสตรีและเยาวชน โดยการเปิดโอกาส พร้อมสนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

6. ภาครัฐบาลควรเตรียมจัดบริการหรือหน่วยงานในการให้การส่งเสริมและสนับสนุน

7. ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพในทุกระดับ

8. มีการสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน อาสาสมัครหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

9. มีการวางแผนที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน และสอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 253)การมีส่วนรวมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนนั้นได้เข้ามามีส่วนในการคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ ร่วมพิจารณาในกระบวนการการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในประเด็นต่าง ๆ

Williams (1976; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526: 138) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นคือ การที่ประชาชนนั้นได้มีโอกาสเข้าไปปฏิบัติในการส่งเสริม ร่วมคิด ร่วมใช้ความรู้ รวมถึงการตัดสินใจแก้ปัญไขปัญหาและร่วมหาวิธีที่ดี ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้มีการดูแลติดตามผลการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์การอนามัยโลก (WHO) (1978: 11)จำกัดความหมาย การมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มบุคคลหรือกลุ่มประชาชนมีการรวมตัวกันและได้ก่อให้เกิดการกระทำ การตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่มที่รวมตัวกัน

White (no date อ้างใน ปริศนา โกลละสุต, 2534: 10) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมนั้นควรประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจรวมถึงทิศทางการดำเนินการ (2) การมีส่วนร่วมในการเสียสละในการพัฒนาพร้อมลงมือปฏิบัติตามทิศทางที่ได้มีการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการปันผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ดูและและประเมินผลการปฏิบัติงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527: 183) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม โดยเป็นเหตุเร่งเร้าและทำให้เกิดความรู้สึกร่วมให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กร

Lucas (1998) จำกัดความ ความร่วมมือในการทำงาน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นเนื่องจากพื้นฐานด้านความต้องการเฉพาะบุคคลหรือขององค์กรในการ่วมกันรับผิดชอบ สมาชิกต่างมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และยังมีการสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ Robbins and Finley (1998) ที่กล่าวว่าความร่วมมือมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยเน้นความสำคัญของทุกฝ่ายนั้นให้ความร่วมมือ เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกันเพื่อยังประโยชน์ร่วมกัน

Vroom and Deci (1970) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นอิทธิพลที่ปัจเจกบุคคลนั้นรู้ได้ถึงเข้าไปร่วมในการตัดสินใจและบุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพโดยบุคคลนั้นจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องานและทำได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Keith (1972) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุผลเร้าใจให้กระท าให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นโดยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ และนรินทร์ แก้วมีศรี (ม.ป.ป. อ้างใน สุนัน จันทวารา, 2545: 12-13) กล่าวสรุปถึงหลักธรรมาภิบาลชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นผู้มีส่วนได้เสีย มีส่วนร่วมได้และส่วนเสียผลประโยชน์ ดังนั้นแล้วจึงควรกำหนดถึงคณะทำงาน ซึ่งต้องพิจารณากรอบของภาระ บทบาท หน้าที่ พันธะกิจให้มีความสอดคล้องต้องกัน ซึ่งสามารถจัดการได้ คือ

1. ร่วมพิจารณาถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกหรือประชาชนในพื้นที่ โดยแต่ละกิจกรรมนั้นควรเป็นกิจกรรมที่สามารถรักษาหรือคงอัตลักษณ์ชุมชนและประการสำคัญ คือ ต้องไม่กระทบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ประเพณีอันดีงาม ความสงบสุขทางสังคมและวัฒนธรรม

2. ร่วมกันกำหนดถึงแผนงานและกฎระเบียบข้อบังคับ กติกา แนวปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งคณะทำงานต้องกำหนดจัดประชุมร่วมกันวางแผนงาน แผนการตลาด การประชาสัมพันธ์ แผนปฏิบัติงาน รวมถึงแผนพัฒนา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3. ร่วมในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมนี้นับได้ว่าองค์กรส่วนท้องถิ่นนั้นอยู่ในบทบาทฐานของเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีส่วนรับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. ร่วมประเมินผล กำกับดูแล แก้ไขปัญหา เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น (การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, 2553)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐาน แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นก้าวแรกของการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าสู่กระบวนการและมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งวิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ

2. การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลอันเป็นจริงและความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นเป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม

4. ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชนนั้นมีส่วนร่วมตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นบทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ

รัตนา บุญมัธยะ โตสกุล (2550) สังเคราะห์ถึงกระบวนการการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ร่วมคิดค้นถึงปัญหาและความต้องการพื้นฐานอย่างแท้จริงของชาวชนบท

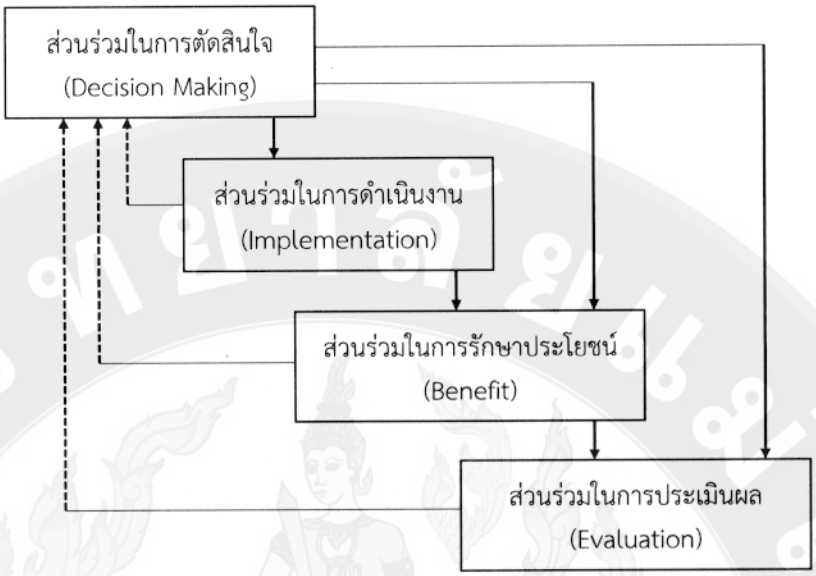
2 ร่วมคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ต้นตอของปัญหา หลังจากนั้นจึงเลือกแนวทาง วางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง

3. ร่วมปฏิบัติดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลให้มีความรู้สึกผูกพัน ทั้งนี้กิจกรรมและผลจากกิจกรรมดังกล่าวได้ช่วยให้ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการเรียนจากการปฏิบัติงาน

4. ร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ

5. ร่วมติดตามประเมินผล อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและนำมาปรับปรุงแก้ไข

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2537) ระบุลักษณะของการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม การวางแผนที่จะพัฒนาการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัมนาและขั้นการประเมิน ติดตามผลการพัฒนา สอดคล้องกับ สุธี วรประดิษฐ์ (2553) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นก่อเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วม เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อทำให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนที่มีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการมีส่วนร่วมมีกระบวนการ(1)มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน(2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต(3) การกำหนดถึงกิจกรรม(4) การดำเนินกิจกรรมและ (5) การประเมินผลกิจกรรม

ภาพที่ 4 การมีส่วนร่วมตามแนวคิด

ที่มา: Cohen and Uphoff (1980)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม

Sprecher (2000) พบว่าการพัฒนานั้นเป็นตัวชี้และเกณฑ์วัดประเมินการท่องเที่ยวในบริเวณลุ่มน้ำโขงนั้นมีความเจริญอย่างมีศักยภาพที่ยั่งยืน เนื่องจากแม่น้ำโขงนั้นเป็นแม่น้ำที่สำคัญที่ไหลผ่านไปในหลายประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการพัฒนาโดยตรงและโครงการนำร่องที่หลายประเทศนั้นได้สร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมารองรับเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวและส่งเสริมต่อเศรษฐกิจชุมชน Costa (2014) นำเสนอกรอบการทำงานที่เป็นกลยุทธ์ใหม่ที่มีประสิทธิภาพสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการท่องเที่ยวเป็นนวัตกรรมทางสังคมปรากฏการณ์มีแนวคิดพื้นฐานคือการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาที่เหมาะสมกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นตัวแทนสำคัญในการตัดสินใจและวางแผนสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้มั่นใจในทัศนคติที่ดีในท้องถิ่นและการปรับปรุงในชุมชน คุณภาพชีวิตแนวคิดมิติหลักของการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวและนวัตกรรมทางสังคมในทางปฏิบัติการพัฒนาชุมชนความคิดริเริ่มของเมืองGuimarães รวมอยู่ในโปรแกรมการพัฒนาสำหรับ ECoC 2012ได้รับการประเมินในบริบทของโครงสร้างการกำกับดูแลระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโดยตรงของท้องถิ่นชุมชนผลการดำเนินงานบ่งชี้ถึงข้อจำกัดด้านการดำเนินงานในการจัดการและจุดด้อยของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ความ

จำเป็นในการริเริ่มการทำงานร่วมกันและความจำเป็นในการใช้มุมมองของระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมดของความยั่งยืนส่วนร่วมของชุมชน

อารดา พุ่มหิรัญ (2551) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอัสลามคลองกุ่มและชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามล าดับ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับประโยชน์จากการพัฒนา ด้านการประเมินผลการด าเนินงานและด้านการด าเนินงาน ส่วนประชาชนในชุมชนสมหวัง คลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก กลาง ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์จากการพัฒนาและด้านการตัดสินใจพัชรี กุณฑีทอง (2551) การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรีพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมกำหนดนโยบายแผนงานการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมปฏิบัติตามแผนและกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ไพรชล ตันอุด (2552) การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนทำด้วยการตัดสินใจของตนเองไม่มีแรงกดดันจากกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นหรือการตอบแทนบุญคุณผู้ที่เคยให้การอุปการะช่วยเหลือ แสดงให้เห็นถึงการแยกบทบาทหน้าที่และการแสดงออกด้านการเมืองอย่างชัดเจน คนในครอบครัวและเพื่อนบ้านยังเป็นปัจจัยสนับสนุนการแสดงออกหรือความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนโดยมีช่องทางเฉพาะตัวเช่น การทำกิจกรรมสำหรับชุมชน ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ การเป็นตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ประกอบกับชุมชนเห็นความสำคัญให้โอกาสโดยมีผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการ พัฒนาชุมชนเข้มแข็ง คือ ปัญหาได้รับการแก้ไขที่ตรงประเด็น การได้รับงบประมาณในการพัฒนา มีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนสามารถดำเนินแผนพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการต่าง ๆ

Broman (2012) ประเทศเนปาลเป็นประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียใต้ตั้งอยู่ระหว่างจีนในภาคเหนือและอินเดียในภาคใต้และการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญแหล่งรายได้ในประเทศเนปาล โดยผ่านการพัฒนาในภาคการท่องเที่ยวประเทศสามารถได้รับประโยชน์จากการสร้างโอกาสในการเป็นเงินตราต่างประเทศและการจ้างงานที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยรวมของเศรษฐกิจของประเทศจากการเป็นอุตสาหกรรมแหล่งรายได้หลัก ร้อยละ 42 ของการจ้างงานทั้งหมดถูกสร้างขึ้นโดยการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศเนปาลมีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและวิธีการการท่องเที่ยวสามารถมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศได้ Thryambakam (2013)การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตในรัฐอานธรประเทศ อัตราการเจริญเติบโตและการพัฒนาจำนวนมากของการจ้างงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภาคเศรษฐกิจที่มีผลดีต่อ

สังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐมีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในรัฐในระยะยาว ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในเขต East Godavari ของรัฐอานธรประเทศมีมากมายกระจายในแง่ของเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม/กายภาพด้านนอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและประเภทของอาชีพการแปรรูปค่านิยมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการบริโภคและประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องพัฒนาความยั่งยืนของผลกระทบด้านการท่องเที่ยวซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานความพยายามของผู้มีส่วนได้เสียด้านการท่องเที่ยวบทความนี้ศึกษาการรับรู้และความคิดเห็นของการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวอิทธิพลในส่วนต่างๆของผู้คนใน Maredumilli และที่อยู่ติดกันพื้นที่ ความต้องการที่จำเป็นของผู้มีส่วนได้เสียประสานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในขณะที่ผลการศึกษาของ Lo and Lin (2015) ค้นพบถึงการสร้างภาพลักษณ์โดยรวมของการพัฒนาชุมชน โดยผสานรวมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการวางแผนและพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนเพื่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืนซึ่งในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของ Nanpu ในเมือง Beipu ของ Hsinchu County สามารถกระตุ้นให้ชาวชุมชนพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยอาศัยประสบการณ์ชีวิตท้องถิ่นและลักษณะและส่งเสริมสินค้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยแรงทางเศรษฐกิจระบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน Nanpu ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยว

พิเชษ ไพบูลย์ศิริ (2544) พบว่ามีการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 ด้าน คือ ร่วมศึกษาค้นพบปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงานและร่วมติดตามผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมคือ อายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยว ความเชื่อในผู้นำชุมชนและการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ซึ่งอุปสรรค์ในการจัดการการท่องเที่ยวได้แก่ ปัญหาจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ ปัญหาสุนัขจรจัดที่มีการเพิ่มจำนวนเป็นอย่างมาก สุพัตรา กลับดี (2545) พบว่าจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะการล่องเรือ ตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐมมีสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวมีศักยภาพสูง มีแหล่งอาหารและสินค้าทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ สองฝั่งแม่น้ำมีวัดริมน้ำที่สำคัญ ประวัติของชุมชนริมน้ำ การดำรงชีวิตในอดีต เรือนไม้ทรงไทยโบราณริมน้ำที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ซึ่ง ศลิษา หมัดลัง (2548) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษชุมชนบ้านคลองสนอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมติดตามผล ด้าน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่ามีความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อย ปัญหาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวได้แก่ (1) ความตระหนักถึงความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (2) การเอาใจใส่ในการบริการนักท่องเที่ยว (3ป ความรู้ในการอธิบายเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว (4) การฉกฉวยโอกาสในการกำหนดราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ (5) การเข้ารวมกลุ่มของสมาคม ชมรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน ตลอดจนการจัดการบริหารให้เกิดความก้าวหน้า ในการนี้ สมภพ สายมา (2552) พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน บ้านศรีนาป่าน ตำบลเรือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่าชุมชนได้รับการฝึกอบรมและเรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมได้นำองค์ความรู้ด้านภูมิสังคมมาประยุกต์ใช้โดยนำสภาพแวดล้อมที่เป็นภูมิประเทศที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติมาจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการด้านต่าง ๆ เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในการที่จัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนในกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมการศึกษาพรรณไม้ป่า การศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า การถ่ายรูปชมวิถีธรรมชาติ การฟังเสียงนกร้องดูนกธรรมชาติบนป่าดอยเก๊า การศึกษาสมุนไพรป่าท้องถิ่น การขานตำนานโบราณวัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมนันทนาการรอบกองไฟและกิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม

กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ด้านการปฏิบัติการประชาชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือด้านการเสนอความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การแบ่งปันผลประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผล ละผลการวิเคราะห์พร้อมกับผลการศึกษาของ ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปกร ทองคำนุช (2556) ที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการจัดการด้านสถานที ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผน การประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นต่าง ๆ ด้านของสิ่งอ านวยความสะดวกนั้นชุมชนจะมีส่วนแค่การแสดงความคิดเห็นว่าดีหรือไม่ ต้องการหรือไม่ต้องการ แต่ไม่ได้เข้ามาส่วนในการวางแผนคิดนโยบายหรือการจัดการมากแต่อย่างใด และด้านบุคลากร ประชาชนหรือคนในชุมชนนั้น มีส่วนร่วมมากแต่ในส่วนของการจัดการด้านกฎเกณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดร้อยปีสามชุกนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมลดลงหากเทียบกับด้านอื่น ๆ เนื่องจากปัจจุบันกฎเกณฑ์ต่าง ๆ คือกฎที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ไม่ได้มีการวางกฎเกณฑ์ที่ตายตัว คมลักษณ์ สงทิพย์ (2557) พบว่าในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการมีส่วนร่วม พบว่ามีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์มากที่สุด โดยรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย และในด้านความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พบว่ามีความเข้าใจในระดับมากโดยเฉลี่ยเท่ากับ 15.28 โดย

ผลการศึกษาของ พัฒนา พิทาคำ และคณะ (2558) มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเทศบาลตำบลแม่แจ่ม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการร่วมคิดด้านการร่วมตัดสินใจ และด้านการร่วมปฏิบัติตามโครงการ อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ส่วนด้านการร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขในการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าปัญหาด้านการร่วมติดตามประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือปัญหาการมีส่วนร่วมสรุปผลการติดตามผลและประเมินผลในโครงการพัฒนาเทศบาล พบว่ามีสาเหตุมาจาก ประชาชนไม่ได้เป็นคณะกรรมการเนื่องจากมีการคัดเลือกตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมดำเนินการแล้วมากที่สุดและพบว่าผู้นำชุมชน เสนอแนวทางแก้ไขโดยให้มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ มากที่สุด ศิริมาลย์ วัฒนา และคณะ (2559) ผลการศึกษาระบุถึงศักยภาพชุมชนของอำเภอแม่แจ่มมีลักษณะโดดเด่นในด้าน (1) ภูมิลักษณ์คือการมีสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศที่อยู่ในแอ่งหุบเขา จึงทำให้เกิดความแข็งแข็งทางวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อรูปลักษณ์ทางวัฒนธรรม (2) รูปลักษณ์ คือระบบความเชื่อ ภูมิปัญญา ประเพณีพิธีกรรม รวมถึงวิถีชีวิตทั่วไปเป็นศักยภาพชุมชนที่ยังปรากฏและรักษาไว้ถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังค้นพบศักยภาพด้านฐานอำนาจของ ความเข้มแข็งของอำนาจภายในชุมชนคือการเคารพผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการ อำนาจของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในถิ่นฐานเกิด รวมทั้งฐานอำนาจของผู้นำอย่างเป็นทางการภาครัฐที่ประสานและร่วมกันผลักดันโดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ (3) อัตลักษณ์ คือสิ่งที่สะท้อนมาจากรูปลักษณ์ซึ่งเป็นศักยภาพชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าซิ่นตีนจก การทำปิ่นปักผม การทำนาแบบขั้นบันได รูปแบบสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้างตามความเชื่อ เช่น หอพ่อเจ้าหลวง หอเสื้อ วัด บ้านประเพณีและพิธีกรรม 12 เดือน เช่น พิธีล่องสังขาร พิธีตาลข้าวใหม่-เผาหลัวพระเจ้า เป็นต้น

ตารางที่ 2 สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม

นักวิจัยและนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
2000	Sprecher	Village Tourism Monitoring Tourism Change on the Makong River	การพัฒนานั้นเป็นตัวชี้และเกณฑ์วัดประเมินการท่องเที่ยวในบริเวณลุ่มน้ำโขงมีความเจริญอย่างมีศักยภาพที่ยั่งยืน เนื่องจากแม่น้ำโขงนั้นเป็นแม่น้ำที่สำคัญที่ไหลผ่านไปในหลายประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการพัฒนาโดยตรงและโครงการนำร่องที่หลายประเทศนั้นได้สร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมารองรับเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวและส่งเสริมต่อเศรษฐกิจชุมชน
2012	Broman	Tourism and Sustainable Community Development In Nepal	การท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญแหล่งรายได้ในประเทศเนปาล โดยผ่านการพัฒนาในภาคการท่องเที่ยวประเทศสามารถได้รับประโยชน์จากการสร้างโอกาสในการเป็นเงินตราต่างประเทศและการจ้างงานที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยรวมของเศรษฐกิจของประเทศจากการเป็นอุตสาหกรรมแหล่งรายได้หลัก ร้อยละ 42 ของการจ้างงานทั้งหมดถูกสร้างขึ้นโดยการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศเนปาลมีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและวิธีการการท่องเที่ยวสามารถมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศได้
2013	Thryambakam	Impact of Tourism on CommunityDevelopment and Sustainability in Maredumilli, East Godavari District	การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตในรัฐอานธรประเทศ อัตราการเจริญเติบโตและการพัฒนาจำนวนมากของการจ้างงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภาคเศรษฐกิจที่มีผลดีต่อสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐมีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในรัฐใน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
		of Andhra Pradesh- A Case Study	ระยะยาว ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวใน Maredumilli, เขต East Godavari ของรัฐอานธรประเทศมีมากมายกระจายในแง่ของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม/กายภาพด้านนอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและประเภทของอาชีพการแปรรูปค่านิยมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการบริโภคและประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องพัฒนาความยั่งยืนของผลกระทบด้านการท่องเที่ยวซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานความพยายามของผู้มีส่วนได้เสียด้านการท่องเที่ยวบทความนี้ศึกษาการรับรู้และความคิดเห็นของการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวอิทธิพลในส่วนต่างๆของผู้คนใน Maredumilli และที่อยู่ติดกันพื้นที่ บทความนี้จะระบุถึงความต้องการที่จำเป็นของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2014	Malekand Costa	Integrating Communities into Tourism Planning Through Social Innovation Tourism Planning & Development	เสนอกรอบการทำงานที่จะนำเสนอกลยุทธ์ใหม่ที่มีประสิทธิภาพรวมกันสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการท่องเที่ยวเป็นนวัตกรรมทางสังคมปรากฏการณ์แนวคิดพื้นฐานคือการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาที่เหมาะสมกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นตัวแทนสำคัญในการตัดสินใจและวางแผนสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้มั่นใจในทัศนคติที่ดีในท้องถิ่นและการปรับปรุงในชุมชน คุณภาพชีวิต. แนวคิดมิติหลักของการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวและนวัตกรรมทางสังคมในทางปฏิบัติ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
			การพัฒนาชุมชนความคิดริเริ่มของเมือง Guimarãesรวมอยู่ในโปรแกรมการพัฒนา
2015	Lo and Lin	Community Development Tourism and Sustainable Development	การสร้างภาพลักษณ์โดยรวมของการพัฒนาชุมชน โดยผสานรวมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการวางแผนและพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน เพื่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ซึ่งในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของ Nanpu ในเมือง Beipu ของ Hsinchu County สามารถกระตุ้นให้ชาวชุมชนพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยอาศัยประสบการณ์ชีวิตท้องถิ่นและลักษณะและส่งเสริมสินค้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวในวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยแรงทางเศรษฐกิจระบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน Nanpu ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยว
2544	พิเชษ ไพบูลย์ศิริ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”	การมีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 ด้าน คือ ร่วมศึกษาค้นพบปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงานและร่วมติดตามผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมคือ อายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยว ความเชื่อในผู้นำชุมชนและการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ซึ่งอุปสรรค์ในการจัดการการท่องเที่ยวได้แก่ ปัญหาจากการขับขี่

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
			รถจักรยานยนต์ ปัญหาสุนัขจรจัดที่มีการเพิ่มจำนวนเป็นอย่างมาก
2545	สุพัตรา กลับดี	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศึกษาเฉพาะการล่องเรือ ตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	สภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวมีศักยภาพสูง มีแหล่งอาหารและสินค้าทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ สองฝั่งแม่น้ำมีวัดริมน้ำที่สำคัญ ประวัติของชุมชนริมน้ำการดำรงชีวิตในอดีต เรือนไม้ทรงไทยโบราณริมน้ำที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ
2548	ศลิษา หมัดลัง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองสน อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมติดตามผล ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่ามีความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อย ปัญหาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว (1) ความตระหนักถึงความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (2)การเอาใจใส่ในการบริการนักท่องเที่ยว (3) ความรู้ในการอธิบายเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว (4) การฉกฉวยโอกาสในการกำหนดราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ และ (5) การเข้ารวมกลุ่มของสมาคมชมรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน ตลอดจนการจัดการบริหารให้เกิดความก้าวหน้า
2551	พัชรี กุณฑีทอง	การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมกำหนดนโยบายแผนงาน การพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วม ปฏิบัติตามแผนและกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
			ด้านการร่วมติดตามประเมินผลในระดับปานกลาง
2551	อารดา พุ่มหิรัญ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอัสลามคลองกุ่มและชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร	ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับประโยชน์จากการพัฒนา ด้านการประเมินผลการด าเนินงานและด้านการดำเนินงาน ส่วนประชาชนในชุมชนสมหวัง คลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์จากการพัฒนาและด้านการตัดสินใจ
2552	ไพรชล ตันอุด	การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองนำอยู่: กรณีศึกษา เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนทำด้วยการตัดสินใจของตนเองไม่มีแรงกดดันจากกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นหรือการตอบแทนบุญคุณผู้ที่เคยให้การอุปการะช่วยเหลือ แสดงให้เห็นถึงการแยกบทบาทหน้าที่และการแสดงออกด้านการเมืองอย่างชัดเจน คนในครอบครัวและเพื่อนบ้านยังเป็นปัจจัยสนับสนุนการแสดงออกหรือความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนโดยมีช่องทางเฉพาะตัวเช่น การทำกิจกรรมสำหรับชุมชน ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ การเป็นตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ประกอบกับชุมชนเห็นความสำคัญให้โอกาส โดยมีผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง คือปัญหาได้รับการแก้ไขที่ตรงประเด็น การได้รับงบประมาณในการพัฒนา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม
			มีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนสามารถดำเนินแผนพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการต่างๆ
2552	สมภพ สายมา	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านศรีนาป่าน ตำบลเรือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	ชุมชนได้รับการฝึกอบรมและเรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมได้นำองค์ความรู้ด้านภูมิสังคมมาประยุกต์ใช้โดยนำสภาพแวดล้อมที่เป็นภูมิประเทศที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติมาจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการด้านต่าง ๆ เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในการที่จัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนในกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมการศึกษาพรรณไม้ป่า การศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า การถ่ายรูปชมวิถีธรรมชาติ การฟังเสียงนกร้องดูนกธรรมชาติบนป่าดอยเก๊า การศึกษาสมุนไพรป่าท้องถิ่น การขานตำนานโบราณวัฒนธรรมชุมชนและกิจกรรมนันทนาการรอบกองไฟและกิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม
2555	กุลจิรา เสาวลักษณ์ จินดา	การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: การศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี	ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ด้านการปฏิบัติการประชาชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือด้านการเสนอความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การแบ่งปันผลประโยชน์และด้านการติดตามประเมินผล ละผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
2556	ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปกร ทองคำนุช	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการจัดการด้านสถานที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผนการประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นชุมชนจะมีส่วนแค่การแสดงความคิดเห็นว่าดีหรือไม่ ต้องการหรือไม่ต้องการแต่ไม่ได้เข้ามาส่วนในการวางแผนคิดนโยบายหรือการจัดการมากแต่อย่างใดและด้านบุคลากร ประชาชนหรือคนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมมากแต่ในส่วนของการจัดการด้านกฎเกณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดร้อยปีสามชุกนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมลดลงหากเทียบกับด้านอื่นเนื่องจากปัจจุบันกฎเกณฑ์คือกฎที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ไม่ได้มีการวางกฎเกณฑ์ที่กำหนดเคร่งครัด
2557	คมลักษณ์ สงทิพย์	การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการมีส่วนร่วม พบว่ามีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์มากที่สุด โดยรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย และในด้านความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พบว่ามีความเข้าใจในระดับมากโดยเฉลี่ยเท่ากับ 15.28

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม	
2558	พัฒนา พิทาคำ ยุพิน อินทะยะ และ เสริมศักดิ์ นันทิทรรภ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเทศบาลตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเทศบาลตำบลแม่แจ่ม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการร่วมคิดด้านการร่วมตัดสินใจ และด้านการร่วมปฏิบัติตามโครงการอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ส่วนด้านการร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายชุมชนพบว่าชุมชนบ้านเกาะ มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ระดับมากที่สุดและน้อยที่สุดคือชุมชนบ้านเจียง และด้านปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาเทศบาลตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาด้านการร่วมติดตามประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือปัญหาการมีส่วนร่วมสรุปผลการติดตามผลและประเมินผลในโครงการพัฒนาเทศบาล พบว่ามีสาเหตุมาจากประชาชนไม่ได้เป็นคณะกรรมการเนื่องจากมีการคัดเลือกตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมดำเนินการแล้วมากที่สุด และพบว่าผู้นำชุมชนเสนอแนวทางแก้ไขโดยให้มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ
2559	ศิริมาลย์ วัฒนา อำนาจเย็นสบาย สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง และ จักรพงษ์	ศักยภาพของชุมชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	ศักยภาพชุมชนของอำเภอแม่แจ่มมีลักษณะโดดเด่น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านภูมิลักษณ์คือการมีสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ ที่อยู่ในแอ่งหุบเขาจึงทำให้เกิดความแข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อรูปลักษณ์ทางวัฒนธรรม (2) ด้านรูปลักษณ์ คือระบบความเชื่อ ภูมิปัญญาประเพณีพิธีกรรม รวมถึงวิถีชีวิตทั่วไปเป็น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ	การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม
แพทย์หลักฟ้า	ศักยภาพชุมชนที่ยังปรากฏและรักษาไว้ถึงปัจจุบัน (3) ด้านอัตลักษณ์ คือสิ่งที่สะท้อนมาจากรูปลักษณ์ซึ่งเป็นศักยภาพชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าซิ่นตีนจก การทำปิ่นปักผม การทำนาแบบขั้นบันได รูปแบบสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้างตามความเชื่อ เช่น หอพ่อเจ้าหลวง หอเสื้อ วัด บ้านประเพณี และพิธีกรรม 12 เดือน เช่น พิธีล่องสังขาร พิธีตาลข้าวใหม่-เผาหลัวพระเจ้า เป็นต้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภูมินิเวศวัฒนธรรม

แนวคิดภูมินิเวศวัฒนธรรม

1. ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape)

ดนัย ทายตะคุ (2544 : 116) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิทัศน์หรือภูมิประเทศ (Landscape) ว่าหมายถึง บริบทของโลกแวดล้อมที่มีบทบาทในการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมไปถึงบทบาทในฐานะที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะพิเศษและมนุษย์มีความสัมพันธ์กับมนุษย์มีความสัมพันธ์กับภูมิทัศน์ที่ต้องทำความเข้าใจกับภูมิทัศน์ในความสัมพันธ์ทางชีวภาพและกายภาพ (Bio-physical Relationship) ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และภูมิทัศน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงลักษณะเฉพาะธรรมชาติของภูมิทัศน์นั้นและสามารถปรับตัวหรือซ่อมแซมตัวเองในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภูมิทัศน์นั้นมีการพัฒนาและวิวัฒนาการตามเงื่อนไขธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลง และให้ความหมายของนิเวศภูมิทัศน์ (Landscape Ecology) ว่าเป็นแนวคิดในการศึกษาและเข้าใจธรรมชาติของภูมิทัศน์เพื่อให้ได้มาซึ่งคำอธิบายการพัฒนาและจัดการภูมิทัศน์ในฐานะที่อยู่อาศัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต วิถีชีวิต และความยั่งยืนของภูมิทัศน์ด้วยความสามารถของมนุษย์ในการดัดแปลงธรรมชาติและภูมิทัศน์

คำว่า ภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) ศรีศักร วัลลิโภดม และ วลัยลักษณ์ ทรงศิริ (2551 : 13) ได้นิยามว่า เป็นบริบทของพื้นที่กว้างขวางในลักษณะเป็นภูมิประเทศที่มองเห็นได้จากการกำหนดชื่อภูเขา แม่น้ำลำคลอง ห้วยหนอง ขุนน้ำและสถานที่ต่าง ๆ ทางการคมนาคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่รู้สึกเป็นของตนเองเป็นเขตแคว้นของตนเอง

Heywood (1998: 267-283) คำวานิเวศวิทยา “Ecology” หมายถึง บานหรือถิ่นฐานที่อยู่อาศัย รวมถึงสิ่งแวดล้อมของถิ่นพื้นที่ที่อยู่อาศัย และหลักนิเวศวิทยา (Ecology) เปนองครวม (Holism) ความยั่งยืน (Sustainability) จริยธรรมด้านสิ่งแวดลอม (Environmental Ethics) หลังวัตถุนิยม (Postmaterialism)

Flower (2002) ได้นิยามของภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ว่าหมายถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการผสานกันระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์โดยแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ผ่านกาลเวลามาจนกระทั่งปัจจุบัน ภายใต้อิทธิพลของข้อจำกัดทางกายภาพและโอกาสที่จะนำเสนอขึ้นโดยที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นตัวกำหนดรูปแบบตลอดจนเป็นการสืบทอดต่อทางสังคม เศรษฐกิจ และแรงกดดันทางวัฒนธรรม ทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน โดยพื้นที่ดังกล่าวได้ผ่านการเลือกเฟ้นตามเกณฑ์ของคุณค่าในความโดดเด่นอันเป็นสากล (Universal Value) จนสามารถเป็นตัวแทนที่ชัดเจนของภูมิทัศน์วัฒนธรรมรวมไปถึงแสดงให้เห็นถึงภูมิทัศน์วัฒนธรรมแห่งภูมิภาคในขณะที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2551) ได้กล่าวถึงคำว่า Culture Landscape ไว้ว่าเป็นลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งซึ่งสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของคนจนเป็นที่รู้จักร่วมกัน มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมามาสามารถแยกออกจากกันได้เพราะสิ่งที่มนุษย์สร่งขึ้นย่อมอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้น

แนวคิดขององค์กรยูเนสโก ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรอยู่ 2 ประเภท คือ ทรัพยากรที่จับต้องได้และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ (ธนิก เลิศชาญฤทธิ์, 2554: 21-28)

ทรัพยากรที่จับต้องได้หรือพื้นที่รูปธรรมประกอบด้วย

1. อนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมโบราณสถาน/โบราณวัตถุประติมากรรมจิตรกรรม
2. อาคาร/สิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะอาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์
3. แหล่ง/สถานที่ได้แก่ ผลงานของมนุษย์ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่

ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้หรือพื้นที่นามธรรมประกอบด้วย

1. เรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นคำสอน/สุภาษิตบทเพลง

2. ศิลปะการแสดงได้แก่ดนตรีพื้นถิ่นละครพื้นถิ่นการแสดงพื้นถิ่นการฟ้อนรำพื้นถิ่น

3. แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาลได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นพิธีกรรมเฉพาะถิ่นเทศกาลเฉพาะถิ่นการละเล่นเฉพาะถิ่น

4. ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยาภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยและภูมิปัญญา

5. งานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้างานเครื่องจักสานและงานไม้งานโลหะและเครื่องประดับและงานศิลปกรรมพื้นบ้าน

2. นิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

ศรีศักร วัลลิโภดม และ วลัยลักษณ์ ทรงศิริ (2551: 13) กล่าวถึงนิเวศวัฒนธรรม คือพื้นที่ธรรมชาติที่ผู้คนมาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านและเป็นเมืองขึ้นมาโดยมีการปรับตัวเข้าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติร่วมกันในด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน รวมทั้งการกำหนดแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมร่วมกัน เพราะแก่นแท้ของท้องถิ่นคือนิเวศวัฒนธรรม

3. ภูมินิเวศวัฒนธรรม (Eco-Cultural Landscape)

ภูมินิเวศวัฒนธรรม(Eco- Cultural Landscape) หมายถึง การปรับตัวของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมตามลักษณะของพื้นที่จากแนวคิดประเภทของทรัพยากรองค์กรยูเนสโก (ธนิก เลิศชาญฤทธิ์, 2554: 21-28) กล่าวว่าลักษณะที่เป็นรูปธรรมของภูมินิเวศวัฒนธรรมคือ ระบบสัญลักษณ์ (Symbol) ตามทฤษฎีภูมิทัศน์วัฒนธรรม(Cultural Landscape) และทรัพยากรของชุมชนที่จับต้องได้เช่น อนุสรณ์สถานอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างแหล่งและสถานที่ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น ลักษณะที่เป็นนามธรรมของภูมินิเวศวัฒนธรรมหมายถึง ภาพพจน์ (Image) ในการรับรู้ของคนในท้องถิ่น (Perception)ตามทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) และ ทรัพยากรของชุมชนที่จับต้องได้จากแนวคิดประเภทของทรัพยากรองค์กรยูเนสโก เช่น เรื่องราว/ข้อมูลศิลปะการแสดงแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาลความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเป็นต้น

Steward (1955 อ้างใน กฤษฎา บุญชัย, 2540: 115-117) แบ่งกลุ่มตามโครงสร้างของสังคมออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ ชุมชนครอบครัว (Band) เผ่าชน (Tribe) เผ่าตระกูล (Chiefdom) และรัฐ (State) อีกทั้งยังได้กำหนดถึงการศึกษานิเวศวิทยาวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถระบุถึงศูนย์กลางของวัฒนธรรม จุดกำเนิดหรือจุดเริ่มต้นที่ส่งผลทำให้เกิดลักษณะของการหาเลี้ยงชีพและรวมถึงระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยมีแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. เป็นการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างลักษระการเลี้ยงชีพกับสภาพแวดล้อมตลอดจนการจัดระเบียบทางสังคมและค่านิยม

2. เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีด้านการผลิต โดยเฉพาะพฤติกรรมในการผลิตกับลักษณะการเลี้ยงชีพในท้องถิ่นนั้น ๆ

3. เป็นการวิเคราะห์ความสมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมมนุษย์และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงต่อวัฒนธรรมของแต่ละสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของพฤติกรรมการผลิตในสภาพแวดล้อมที่ทำการวิเคราะห์

แนวความคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมในประเทศไทยนั้นเพิ่งมีการศึกษาโดยมี ศรีศักร วัลลิโภดม (2551) นักวิชาการที่ให้ความสนใจในการศึกษาแนวคิด “ภูมิวัฒนธรรม” ในความหมายภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) พร้อมอธิบายว่า คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งในบริบททางสังคมวัฒนธรรมหมายถึง ลักษณะทางภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งเช่น ป่า ภูเขา แม่น้ า อันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่นจนเป็นที่รู้จักร่วมกันและมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่างๆ ในลักษณะที่เป็นแผนภูมิหรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกันอาจสร้างเป็นตำนานหรือเรื่องเล่า เพื่ออธิบายถึงความเป็นมาและความหมายสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสถานที่และท้องถิ่นนั้นเห็นได้ว่าการให้ความหมายดังกล่าวมีแนวโน้มบนฐานคิดแบบนักมานุษยวิทยาที่เน้นความสำคัญและพฤติกรรมของมนุษย์อันมีผลต่อสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งเกรียงไกร เกิดศิริ (2552) ได้ศึกษาแนวคิดด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมในระยะต่อมาที่เน้นด้านพื้นที่ที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและธรรมชาติอันเป็นผลทำให้มีการแบ่งประเภทของภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชนบท (Rural Landscape) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิประเทศทางธรรมชาติในฐานะที่เป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่สังคมดั้งเดิมอันมีข้อจำกัดด้านแรงงาน ความรู้และเทคโนโลยีมนุษย์จึงต้องอาศัยธรรมชาติและเป็นลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนที่ผูกพันกับธรรมชาติภายใต้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

2. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมกึ่งเมืองกึ่งชนบท (Semi Urban/Rural Landscape) แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างต่อเนื่องซึ่งมีการพัฒนาพื้นที่และการปรับภูมิทัศน์โดยใช้ความรู้และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ภายใต้สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อสามารถอยู่กับธรรมชาติทั้งในเชิงโครงสร้างและหน้าที่

3. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมือง (Urban Landscape) เป็นชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวและความซับซ้อนของสังคมมนุษย์ที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงใช้ความรู้ที่พยายามเอาชนะธรรมชาติและได้แปรเปลี่ยนและพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความยั่งยืนในฐานะที่เป็นชุมชนมีชีวิต ส่งผลทำให้ความเป็นธรรมชาติถูกบดบังโดยวัฒนธรรมผ่านการวิเคราะห์และการปรับใช้พื้นที่ที่คำนึงถึงความสะดวกที่ตัดขาดจากธรรมชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรมและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2549) คณะทำงานภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยกระทรวงวัฒนธรรม จัดแบ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามความเข้มข้นของการจัดการที่มีต่อสภาพแวดล้อม คือ

1. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม

ลักษณะของชุมชนที่มีภูมิทัศน์ที่มีเอกลักษณ์สำคัญ โดดเด่น กล่าวคือชุมชนยังคงมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ การตั้งถิ่นฐานมีการแทรกตัวอยู่ในระบบนิเวศทางธรรมชาติ โดยการปรับตัวนั้นได้อยู่รวมหรือหลอมรวมอย่างมีดุลยภาพ ปราศจากการรบกวนจากความเจริญทางด้านวัตถุจากภายนอกหรือไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในระดับที่ชัดเจน หากมีการซื้อสินค้าจากภายนอกเพียงเพราะบางประเภทที่จำเป็นและไม่สามารถผลิตได้ในท้องถิ่น ทั้งนี้การจัดการภูมิทัศน์มีการคำนึงถึงความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การใช้วัสดุจากภายนอกน้อยที่สุด มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

2. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบมีลักษณะเด่นร่วมกันทั้งภูมิทัศน์และวัฒนธรรม

ชุมชนที่มีลักษณะโดดเด่นทั้งในแง่มุมของภูมิทัศน์และวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ที่มีแนวทางการจัดการภูมิทัศน์ที่หลายหลาและมีความเหมาะสม ซึ่งในการจัดการควรอาศัยปัจจัยภายนอกในระดับต่ำ ทั้งควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์และมีสัดส่วนของการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่อันอาจจะเกิดปัญหาน้อยกว่าการพึ่งพอทรัพยากรที่สังเคราะห์ขึ้นหรือที่ไม่มีอยู่ในท้องถิ่น

3. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์

3.1 วัฒนธรรมที่จับต้องได้เป็นรูปธรรมเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ในการจัดการนั้นสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่เป็นหลักสำคัญและนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบหรือจัดการ ผลจากการจัดการนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้ทักษะความชำนาญของคณะทำงาน และรวมถึงการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างท่องแท้ ทั้งนี้มีข้อควรระวังคือ ไม่ควรก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวงกว้างเนื่องจากอาจส่งผลกระทบที่ชัดเจนและเป็นไปในทางลบ และควรให้มีผู้มีประสบการณ์มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำหรือร่วมวางกรอบความคิด แผนงานการดำเนินงานในการจัดการ

3.2 วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือเป็นนามธรรมเป็นตัวนำพาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ลักษณะนี้โดยมากจะเกิดในชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่ซับซ้อน ไม่สามารถเห็นเป็นประจักษ์หากแต่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างเห็ฯได้ชัดเจน ดังนั้นจึงควรมีกระบวนการวิเคราะห์เชิงลึก ซึ่งในการจัดการลักษณะนี้อาจอยู่ในรูปแบบของการส่งเสริมหรือสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณี ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการชุมชนเป็นสำคัญและควรจัดให้มีการปรเมินผลหลังจากได้ดำเนินการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมินิเวศวัฒนธรรม

Grossman (1981) ชี้ถึงมุมมองทางนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนผ่านการวิเคราะห์ผลกระทบระบุตำแหน่งที่สัมพันธ์กันของกิจกรรมในการเชื่อมโยงภายในระบบนิเวศของท้องถิ่นปัจจัยแวดล้อมบริบททางสังคมวัฒนธรรมและรูปแบบผลกระทบต่อระบบการดำรงชีวิตรวมถึงการสูญเสียความเป็นอิสระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการค้าจากภายนอกที่ลดความยืดหยุ่นของระบบหมู่บ้าน Stephenson (2008) เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์อย่างมากกับภูมิประเทศของตน ทั้งนี้ภูมิประเทศบางแห่งอาจมีค่าสากลหรือโดดเด่นแต่ภูมิประเทศเกือบทั้งหมดจะได้รับความนิยมในหลายรูปแบบโดยสิ่งสำคัญคือการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อภูมิทัศน์ลักษณะและช่วงของคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ค่านิยมเหล่านี้ไม่ได้ถูกใช้ในการประเมินภูมิทัศน์ที่ได้มาตรฐาน ในบริบทของภูมิประเทศสามารถสร้างขึ้นเพื่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความยั่งยืน Fang and Liu (2009) พบว่าภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านเกษตรกรรมแบบกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปและการเปิดเสรี วิวัฒนาการภูมิทัศน์ของบ้านพื้นบ้านได้ผ่านขั้นตอนแบบดั้งเดิมโดยการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมถูกจำกัดด้วยปัจจัยทางธรรมชาติและวิวัฒนาการของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในระยะสั้นของหมู่บ้านเกษตรแบบคลัสเตอร์มีอิทธิพลจาก

ปัจจัยที่มีขอบเขตรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยของประเทศระบบการวางแผนครอบครัวและการใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตรนโยบายของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งถิ่นฐานในชนบทมีผลกระทบจากลักษณะทางประชากรศาสตร์การวางแผนการจัดการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโครงสร้างทางการเกษตรและวิธีการผลิตทางการเกษตร Hamid(2014) ได้ทบทวนมุมมองเกี่ยวกับนิเวศวิทยาและระบุหกภูมิประเทศทางนิเวศวิทยาที่สัมพันธ์กันเน้นแนวคิดเรื่องระบบนิเวศน์วิทยาเป็นกรอบการวิเคราะห์ใหม่สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมและการสื่อสารและแสดงถึงรูปแบบทางทฤษฎีของการสื่อสารระดับโลกในรูปแบบนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (1) นิเวศวิทยาของสินค้าและสินค้าโภคภัณฑ์ (2) นิเวศวิทยาของการบริการ (3) นิเวศวิทยาของสงคราม(4) นิเวศวิทยาของข้อมูล (5) นิเวศวิทยาของที่อยู่อาศัยและ (6) นิเวศวิทยาของจริยธรรมและศีลธรรม ซึ่งการสื่อสารเป็นรากฐานสำคัญของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมความคิดทางสังคมและการเมืองทั้งในแบบตะวันออกและตะวันตกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความสมดุลของระบบนิเวศน์วิทยาที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

สรรค์ เวสสุนทรเทพ (2556) แบ่งประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมในประเทศไทยตามวัตถุประสงค์การศึกษา คือ (1) ประเภทตำราภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งโครงสร้างการศึกษาประกอบด้วยเนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงกรณีศึกษา (2) ประเภทเพื่อการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีร่วมกับแนวคิดเฉพาะของการศึกษา (3) ประเภทเพื่อการจัดการ มีโครงสร้างการศึกษาคล้ายคลึงกับประเภทเพื่อการวิจัย เพียงแต่เพิ่มการวิเคราะห์พื้นที่และแนวทางการจัดการ (4) ประเภทเพื่อกระขวนการชุมชน โครงสร้างประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎี กระบวนการชุมชนรวมถึงกรณีศึกษาและผลการลงพื้นที่ และ (5) ประเภทพิเศษที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างจาก 4 ประเภท อนุวัฒน์ การถัก และทรงยศ วีระทวีมาศ(2558) เสนอแนะใน 2 ประเด็นที่เกี่ยวกับทิศทางการศึกษาด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมคือควรมีการบูรณาการศาสตร์กับชุดความรู้อื่นๆเพื่อสร้างกรอบแนวคิดกระบวนการวิจัยและข้อค้นพบใหม่ในวงวิชาการและแนวทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในปัจจุบัน

กิตติคุณ ภุชชงค์ และคณะ(2560) ศึกษาถึงการออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอารยธรรมล้านนา ที่ปรากฏร่องรอยโบราณสถานที่สำคัญถึง 76 วัด ในเขตกำแพงเมืองเก่า แต่จากนโยบายของภาครัฐบาลในการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่อำเภอเชียงแสนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกระทบต่อชุมชนเมืองเก่ารวมทั้งการรุกล้ำแนวเขตโบราณสถาน และสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมือง ส่วนสร้างรูปแบบการออกแบบภูมิทัศน์เมืองโดยใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิต คือ ส่งเสริมการพัฒนาเมืองเชียงแสนควบคู่

ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเก่า ให้เหมาะสมกับบริบทเอกลักษณ์ของเมือง ประวัติศาสตร์เชียงแสน ญาณี เพลิงพิษ (2560) พบว่า ชุมชนมอญสังขละบุรีมีลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ บริเวณชุมชนซึ่งมีลักษณะเรือนพักอาศัยที่มีเอกลักษณ์ที่หิ้งพระมอญที่ยื่นออกมาจากตัวบ้านเรือนเครื่องสับที่สร้างจากไม้ไผ่มีลวดลายผนังและรั้วกั้นที่เป็นเอกลักษณ์ รวมไปถึงวิถีชีวิตชาวน้ำและเรือนแพใกล้เคียงบริเวณวัดเก่าจมน้ำสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้คน สถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างล้นหลามทำให้ชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ส่งผลถึงวิถีชีวิตและภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ เปลี่ยนอาชีพเป็นค้าขาย จัดกิจกรรมใหม่ขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว การเปลี่ยนลักษณะอาคารเป็นอาคารสมัยใหม่หรือโรงแรมเพื่อรองรับการเข้าพักของนักท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านทั่วไปได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวัน รวมถึงอาคารใหม่ที่ขาดลักษณะเฉพาะของบ้านเรือนแบบมอญที่มีมากขึ้นจนวัฒนธรรมมอญเริ่มถูกกลืนหายไป

ภาสกร คำภูแสน (2552) แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทรบูร จังหวัดจันทบุรี พบว่าองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมและความเก่าแก่ ส่วนที่เป็นนามธรรมได้แก่ ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมริมน้ำและการอยู่รวมกันทางวิถีความเชื่อที่แตกต่างแนวทางในการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมใช้วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ระดับต่าง ๆ ตามระดับคุณค่าความสำคัญของพื้นที่องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒธรรมที่ความยั่งยืนภายในชุมชนนั้นต้องเกิดจากการดูแลรักษาอัตลักษณ์จากคนในชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและเอกชนวรนุช จำปานิล (2552) พบว่าภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสภาพแวดล้อมธรรมชาติก่อให้เกิดเป็นองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์คือ กลุ่มบ้านที่กระจายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมซึ่งพัฒนามาจากทางเกวียน มีพื้นที่เกษตรกรรมอันกว้างขวางโอบล้อมกลุ่มบ้านอยู่ โดยมีเขาไผ่ล้อมซึ่งเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมศักดิ์สิทธิ์เป็นภาพฉากหลังก่อให้เกิดเป็นคุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางด้านกายภาพ สังคม/เศรษฐกิจและประวัติศาสตร์ พัชรี อาจสาลี (2552) ศึกษาถึงภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนริมคลองอ้อมนนท์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีพบว่าคุณค่าทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเกิดจากองค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมรวมไปถึงด้านประวัติศาสตร์ เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติกระทำต่อกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของมนุษย์ที่เข้าไปจัดการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติให้เหมาะกับการดำรงชีวิตจนเกิดเป็นรูปแบบของชุมชนริมน้ำ การทำสวนผลไม้ เครือข่ายลำน้ำ วัดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนริมคลองอ้อมนนท์ ซึ่งมีคุณค่าทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ รณรงค์ ชมภูพันธ์

(2553) องค์ประกอบที่สำคัญของเขตเทศบาลนครลำปางประกอบด้วย องค์ประกอบทางกายภาพของเมือง แบ่งออกเป็น องค์ประกอบทางประวัติศาสตร์เมือง โครงข่ายเมือง ย่าน องค์ประกอบทางธรรมชาติ พื้นที่โล่งว่างสาธารณะและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิต3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเขตเทศบาลนครลำปาง คือ องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมือง ศักยภาพขององค์ประกอบเมือง ปัญหา ภัยคุกคาม รวมทั้งโอกาสและอุปสรรคในการจัดการ ศิวกร สว่างศรี (2559) พบว่าปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนยังสามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ได้ภายใต้แรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของเมืองประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือญาติและการเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด การมีผู้นำชุมชนที่ดี การรวมกลุ่มองค์กรชุมชน และการสร้างข้อตกลงภายในชุมชนเพื่อจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าการปรับตัวของชุมชนส่งเสริมความสามารถในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมวันดี พินิจวรสิน (2559) เสนอแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณถนนของชุมชนที่สร้างความสอดคล้องและสัมพันธ์กับบริบทที่สอดคล้องกับความเป็นท้องถิ่นโดยผู้นำที่มีธรรมาภิบาล การดำเนินการพัฒนาเป็นไปในแนวทางของความพอเพียง โดยเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างและดูแลสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของตนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณถนนนอกจากจะมีผลต่อการสร้างเสริมอัตลักษณ์ให้กับชุมชน และส่งเสริมการรักษาคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น

อรศิริ ปาณินท์ (2547) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศ วิถีชีวิตและเรือนไทเขินในเชียงตุง พบว่าในหมู่บ้านที่มีอายุการสร้างเกินกว่า 100 ปี ยังมีลักษณะผังหมู่บ้าน วิถีชีวิตและสังคมแบบชุมชนบุพกาล ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำเพื่อการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ ยังเป็นปัจจัยหลักของการตั้งหมู่บ้านและการวางผังหมู่บ้านสังคมแบบเครือญาติและการเกื้อกูลยังคงอยู่อย่างเข้มข้น การวางผังหมู่บ้านสะท้อนให้เห็นชีวิตและสังคม ภูมิปัญญาที่ตกทอดมายังการดำรงชีวิตของชาวไทเขินเชียงตุงนี้ได้พบว่ายังยึดถือการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมแบบบุพกาลอย่างเหนียวแน่น ไม่มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธ์กับพม่าทำให้หมู่บ้านไทเขินยังคงลักษณะแบบบุพกาลเข้มข้น มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความมีน้ำใจ รูปลักษณ์ของเรือนยังยึดถือแบบบุพกาล แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนระบบการวางผังเป็นแบบตาตารางไปบ้างแล้วในหมู่บ้านใหม่ๆ ความเชื่อยังฝังแน่นและถ่ายทอดมายังเรือนและยังคงคุณสมบัติของสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนในสภาพแวดล้อมอย่างเหนียวแน่น ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ และคณะ (2557) จากการศึกษาพบว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมในตำบลปูยูมีทั้งภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่หยุดนิ่งและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยังเคลื่อนไหวโปรแกรมการท่องเที่ยวที่นำไปทดลองพบว่านักท่องเที่ยวมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่า เฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ทั้งนี้ควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อรักษาคุณค่าและความสำคัญต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น กฤษญา ตันนุกูล (2556) พบว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองปายมีแนวโน้มการ

เปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดในด้านสุนทรียภาพบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นที่พักและรีสอร์ท ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองปาย ประกอบด้วยมาตรการทางผังเมืองในการควบคุมกิจกรรมการใช้ที่ดิน และการออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรมให้เหมาะสม รวมถึงมาตรการจูงใจ เพื่อให้สามารถรักษาอัตลักษณ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป เกศรา เชี่ยงหวอง (2559) สรุปประเด็นการเรียนรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนไทใหญ่ ผ่านการสืบสานภูมิปัญญาการทำจองพาราอย่างมีส่วนร่วม บ้านเมืองปอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ(1) ความต้องการอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม (2) การเรียนรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม และ (3) การอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม อำภา บัวระภา (2559) พบว่าประเพณีการสรงกู่ที่สืบทอดมากว่า 100 ปี เป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คือ “กู่บ้านหัวนาไทย” ซึ่งเป็นพื้นที่รวมคติความเชื่อของพราหมณ์ ผี และพุทธ ส่วนภูมิทัศน์พื้นถิ่นที่สำคัญของบ้านหัวนาไทย คือ (1) รูปแบบการวางผังของหมู่บ้านการกระจายตัวเป็นวงกลมล้อมรอบด้วยพื้นที่เกษตรกรรมและกู่บ้านหัวนาไทย (2) การจัดสรรพื้นที่รอบชุมชนและภายในบริเวณที่อยู่อาศัยโดยการใช้ไม้พื้นถิ่น ไม้ผล การปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์สลับกัน (3) รูปแบบ “บ้านเรือนที่อยู่อาศัย” เรือนไม้ยกสูงมีความโดดเด่นของรายละเอียดและการตกแต่งอาคาร และ (4) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกับการดำรงชีวิต เช่น “โรงสีข้าว” สร้างจากไม้ไผ่ทั้งหลัง เกิดขึ้นจากการพัฒนาของสังคมเกษตรกรรมและการประยุกต์ใช้ใต้ถุน “ยุ้งข้าว” เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อน เลี้ยงสัตว์คือรูปแบบอัตลักษณ์พื้นถิ่นของบ้านหัวนาไทย วรินทร์ธร ไชยสิทธิ์ และ วรรักษ์ สุเฌอ (2561) สรุปแนวคิดในการนำเสนอผ่านทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่เขตเมืองเก่าจังหวัดลำพูน ซึ่งแบ่งพื้นที่จัดสรรเพื่อการพัฒนาพื้นที่ดังต่อไปนี้ (1) การอนุรักษ์อาคารทรงมนิลาเดิม (2)การออกแบบอาคารใหม่ที่แสดงออกถึงความทับซ้อนทางวัฒนธรรมผ่านรูปแบบสถาปัตยกรรม (3)การปรับปรุงพื้นที่สวนป่ารกร้างบริเวณข้างเคียง

ตารางที่ 3 สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภูมินิเวศวัฒนธรรม

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
1981	Grossman	The cultural ecology of economic development	มุมมองทางนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน การวิเคราะห์ผลกระทบ ระบุตำแหน่งที่สัมพันธ์กันของกิจกรรมในการเชื่อมโยงภายในระบบนิเวศของท้องถิ่น ปัจจัยแวดล้อมบริบททางสังคมวัฒนธรรมและรูปแบบผลกระทบต่อระบบการดำรงชีวิต รวมถึงการสูญเสียความเป็นอิสระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการค้าจากภายนอกที่ลดความยืดหยุ่นของระบบหมู่บ้าน
2008	Stephenson	The cultural values model: an integrated approach to values in landscapes	การวิจัยในชุมชนที่ดำเนินการในสองภูมิประเทศในนิวซีแลนด์และได้รับการกล่าวถึงในบริบทของผลงานที่ภูมิประเทศสามารถสร้างขึ้นเพื่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความยั่งยืน ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมากกับภูมิประเทศ ทั้งนี้ภูมิประเทศบางแห่งอาจมีค่าสากลหรือโดดเด่น แต่ภูมิประเทศเกือบทั้งหมดจะได้รับความนิยมในหลายรูปแบบโดยสิ่งสำคัญ คือ การตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อภูมิทัศน์ ลักษณะและช่วงของคุณค่าทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ค่านิยมเหล่านี้ไม่ได้ถูกใช้ในการประเมินภูมิทัศน์ที่ได้มาตรฐาน ในบริบทของภูมิประเทศสามารถสร้างขึ้นเพื่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความยั่งยืน
2009	Fangand Liu	Cultural landscape evolution of	วิวัฒนาการของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในระยะสั้นของหมู่บ้านเกษตรแบบคลัสเตอร์มีอิทธิพลจากปัจจัยที่มีขอบเขตรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
		cluster agricultural village: The case of Yukou village in Shandong province	เมืองกับชนบทการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยของประเทศระบบการวางแผนครอบครัวและการใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตรและนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งถิ่นฐานในชนบทมีผลกระทบจากลักษณะทางประชากรศาสตร์การวางแผนการจัดการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมความคิดทางวัฒนธรรมและโครงสร้างทางการเกษตร วิธีการผลิตทางการเกษตรและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการวิวัฒนาการ
2014	Hamid	Global ommunication as cultural ecology	ได้ทบทวนมุมมองเกี่ยวกับนิเวศวิทยาและระบุหกภูมิประเทศทางนิเวศวิทยาที่สัมพันธ์กัน เน้นแนวคิดเรื่องระบบนิเวศน์วิทยาเป็นกรอบการวิเคราะห์ใหม่สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมและการสื่อสารและแสดงถึงรูปแบบทางทฤษฎีของการสื่อสารระดับโลกในรูปแบบนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (1) นิเวศวิทยาของสินค้าและสินค้าโภคภัณฑ์ (2) นิเวศวิทยาของการบริการ (3) นิเวศวิทยาของสงคราม (4) นิเวศวิทยาของข้อมูล (5) นิเวศวิทยาของที่อยู่อาศัยและ (6) นิเวศวิทยาของจริยธรรมและศีลธรรม ซึ่งการสื่อสารเป็นรากฐานสำคัญของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ความคิดทางสังคมและการเมืองทั้งในแบบตะวันออกและตะวันตกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความสมดุลของระบบนิเวศน์วิทยาที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
2547	อรศิริ ปาณินท์	นิเวศวิทยาวัฒนธรรมของหมู่บ้านไทเขินเชียงตุง	การดำรงชีวิตของชาวไทเขินเชียงตุงยังยึดถือการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมแบบบุพกาลอย่างเหนียวแน่น ไม่มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธ์กับพม่า ทำให้หมู่บ้านไทเขินยังคงลักษณะแบบบุพกาลเข้มข้น มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความมีน้ำใจ รูปลักษณ์ของเรือนยังยึดถือแบบบุพกาล แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนระบบการวางผังเป็นแบบตาตารางไปบ้างแล้วในหมู่บ้านใหม่ ความเชื่อยังฝังแน่นและถ่ายทอดมายังเรือนและยังคงคุณสมบัติของสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนในสภาพแวดล้อมนั้นอย่างเหนียวแน่น
2552	พัชรี อาจสาลี	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนริมคลองอ้อมนนท์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี	องค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางด้านกายภาพ ด้านสังคมและวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกิดจากมนุษย์และธรรมชาติกระทำต่อกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของมนุษย์ที่เข้าไปจัดการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติให้เหมาะกับการดำรงชีวิตจนเกิดเป็นรูปแบบของชุมชนริมน้ำ การทำสวนผลไม้ เครือข่ายลำน้ำ วัด ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำ กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนริมคลองอ้อมนนท์ ซึ่งมีคุณค่าทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านกายภาพ สังคมวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์
2552	ภาสกร คำภูแสน	แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชน	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนริมน้ำนั้นจัดอยู่ในประเภทภมิทัศน์วัฒนธรรมแบบชุมชนเมือง องค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมและความเก่าแก่ ส่วน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		ริมน้ำจันทรบูร จังหวัดจันทบุรี	ที่เป็นนามธรรมได้แก่ ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมริ่มน้ำ และการอยู่รวมกันทางวิถีความเชื่อที่แตกต่าง แนวทางในการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมใช้วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ระดับต่าง ๆ ตามระดับคุณค่าความสำคัญของพื้นที่องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒธรรมที่ความยั่งยืนภายในชุมชนนั้นต้องเกิดจากการดูแลรักษาอัตลักษณ์จากคนในชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและเอกชน
2552	วรนุช จำปานิล	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำ บ้านหนองบัว บ้านวังหลุมพองและบ้านปทุมทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสภาพแวดล้อมธรรมชาติก่อให้เกิดเป็นองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์คือ กลุ่มบ้านที่กระจายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมซึ่งพัฒนามาจากทางเกวียน มีพื้นที่เกษตรกรรมอันกว้างขวางโอบล้อมกลุ่มบ้านอยู่ โดยมีเขาไผ่ล้อมซึ่งเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมศักดิ์สิทธิ์เป็นภาพฉากหลัง รวมไปถึงมีวัดเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจและเป็นพื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมของคนในชุมชน ทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดเป็นคุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางด้านกายภาพ สังคม/เศรษฐกิจและประวัติศาสตร์
2553	รณรงค์ ชมภูพันธ์	แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเขตเทศบาลนครลำปางอยู่ในประเภทภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ที่ยังคงมีชีวิต มีองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง แบ่งออกเป็น องค์ประกอบทางประวัติศาสตร์เมือง โครงข่ายเมือง ย่าน องค์ประกอบทางธรรมชาติ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
		กรณีศึกษาเทศบาลนครลำปาง	พื้นที่โล่งว่างสาธารณะและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิตปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเขตเทศบาลนครลำปาง คือ องค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมือง ศักยภาพขององค์ประกอบเมือง ปัญหาภัยคุกคาม รวมทั้งโอกาสและอุปสรรคในการจัดการ
2556	กฤษญา ตันนุกูล	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดในด้านสุนทรียภาพบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นที่พักและรีสอร์ท ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองปาย ประกอบด้วยมาตรการทางผังเมืองในการควบคุมกิจกรรมการใช้ที่ดินและการออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรมให้เหมาะสม รวมถึงมาตรการจูงใจ เพื่อให้สามารถรักษาอัตลักษณ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป
2556	สรรค์ เวสสุนทรเทพ	แนวโน้มการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในประเทศไทย	การศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในประเทศไทยตามวัตถุประสงค์การศึกษาแบ่งเป็น (1) ประเภทตำราภูมิทัศน์วัฒนธรรม โครงสร้างการศึกษาประกอบด้วยเนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และกรณีศึกษา (2) ประเภทเพื่อการวิจัยเพื่อการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีร่วมกับแนวคิดเฉพาะของการศึกษา (3) ประเภทเพื่อการจัดการมีโครงสร้างการศึกษาคล้ายคลึงกับประเภทเพื่อการวิจัย เพียงแต่เพิ่มการวิเคราะห์พื้นที่และแนวทางการจัดการ (4) ประเภทเพื่อกระบวนการชุมชน ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎี

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
			กระบวนการชุมชนรวมถึงกรณีศึกษาและผลการลงพื้นที่ และ (5) ประเภทพิเศษที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างจาก 4 ประเภท
2556	อนุวัฒน์ การถัก และ ทรงยศ วีระทวีมาศ	ภูมิทัศน์วัฒนธรรม: ความหมาย พัฒนาการทาง แนวคิดและทิศทาง การศึกษาวิจัย	เสนอแนะทิศทางการศึกษาด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมคือ ควรมีการบูรณาการศาสตร์กับชุดความรู้อื่นเพื่อสร้างกรอบแนวคิด กระบวนการวิจัยและข้อค้นพบใหม่ในวงวิชาการและแนวทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในปัจจุบันเช่น การเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศ ภูมิอากาศหรือผลกระทบจากการพัฒนา เป็นต้น
2557	ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ นิสากร กล้าณรงค์ และ แอ๊ด ย่าฝา	ภูมิทัศน์วัฒนธรรม กับการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ตำบลปูยู อำเภอ เมือง จังหวัดสตูล	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในตำบลปูยูมีทั้งภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ หยุดนิ่ง และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยังเคลื่อนไหว และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ นำไปทดลอง พบว่านักท่องเที่ยวมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือมีค่า เฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ทั้งนี้ควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีส่วน ร่วมอย่างแท้จริง เพื่อรักษาคุณค่าและความสำคัญต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ท้องถิ่น
2558	อนุวัฒน์ การถัก และ ทรงยศ วีระทวีมาศ	ภูมิทัศน์วัฒนธรรม : ความหมาย พัฒนาการทาง แนวคิดและทิศทาง การศึกษาวิจัย	สรุปข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็นที่เกี่ยวกับทิศทางการศึกษาด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมคือควรมีการบูรณาการศาสตร์กับชุดความรู้อื่นๆเพื่อสร้างกรอบแนวคิดกระบวนการวิจัยและข้อค้นพบใหม่ในวงวิชาการและแนวทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในปัจจุบันเช่น การเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศ ภูมิอากาศหรือผลกระทบจากการ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
2559	เกศรา เชี่ยงหวอง	การเรียนรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนไทใหญ่ ผ่านการสืบสาน ภูมิปัญญาการทำจองพาราอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านเมืองปอน จ.แม่ฮ่องสอน	พัฒนาประเด็นการเรียนรู้ในผลการดำเนินงานอนุรักษ์ คือ (1) ความต้องการอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม (2) การเรียนรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม และ (3) การอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาการดำเนินงานทั้งในด้านบทบาทการเป็นผู้ประสานงาน เครื่องมือในการดำเนินงาน ประเด็นในการดำเนินงานและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อการอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไปในอนาคต
2559	วันดี พินิจวรสิน	การส่งเสริมคุณค่าท้องถิ่นและความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน	มีการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและมีบรรยากาศการอยู่อาศัยที่ร่มรื่นและเป็นระเบียบโดยเฉพาะบริเวณถนนของชุมชน จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณถนนหลักของบ้านไร่สะท้อนทำให้เห็นแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชนที่สอดคล้องกับความเป็นท้องถิ่นโดยผู้นำที่มีธรรมาภิบาล การดำเนินการพัฒนาเป็นไปในแนวทางของความพอเพียง โดยเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างและดูแลสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของตนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณถนนนอกจากจะมีผลต่อการสร้างเสริมอัตลักษณ์ให้กับชุมชน และส่งเสริมการรักษาคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
2559	ศิวกร สว่างศรี	การจัดการการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษา ชุมชนเกาะศาลเจ้า เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร	ปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนยังสามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ได้ภายใต้แรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของเมืองประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือญาติและการเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด การมีผู้นำชุมชนที่ดี การรวมกลุ่มองค์กรชุมชนและการสร้างข้อตกลงภายในชุมชนเพื่อจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าการปรับตัวของชุมชนส่งเสริมความสามารถในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม ผลของการปรับตัวและความยืดหยุ่นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นช่วยให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมทางกายภาพและชะลอปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพได้
2559	อำภา บัวระภา	ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของชุมชนบ้านหัวนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม	ประเพณีการสรงกู่ที่สืบทอดมากว่า 100 ปี เป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คือ “กู่บ้านหัวนาไทย” ซึ่งเป็นพื้นที่รวมคติความเชื่อของพราหมณ์ ผี และพุทธ ส่วนภูมิทัศน์พื้นถิ่นที่สำคัญของบ้านหัวนาไทย คือ (1) รูปแบบการวางผังของหมู่บ้านการกระจายตัวเป็นวงกลมล้อมรอบด้วยพื้นที่เกษตรกรรม และกู่บ้านหัวนาไทย (2) การจัดสรรพื้นที่รอบชุมชนและภายในบริเวณที่อยู่อาศัยโดยการใช้ไม้พื้นถิ่น ไม้ผล การปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์สลับกัน (3) รูปแบบ“บ้านเรือนที่อยู่อาศัย” เรือนไม้ยกสูงมีความโดดเด่นของรายละเอียดการตกแต่งอาคาร และ (4) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกับการดำรงชีวิต เช่น “โรงสีข้าว” สร้างจากไม้ไผ่ทั้งหลังเกิดขึ้น

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
			จากการพัฒนาของสังคมเกษตรกรรมและการประยุกต์ใช้ใต้ถุน “ยุ้งข้าว” เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อน เลี้ยงสัตว์ทั้งหมดคือรูปแบบอัตลักษณ์พื้นถิ่นของบ้านหัวนาไทย
2560	กิตติคุณ ภุชชงค์ มณีขัติย์ สิปราง เจริญผล วิบูลพร วุฒิคุณ รัชนิกร กุสลานนท์	การออกแบบภูมิทัศน์เมือง ประวัติศาสตร์เชียงแสน เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย	เมืองเก่าเชียงแสน เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอารยธรรมล้านนา ที่ปรากฏร่องรอยโบราณสถานที่สำคัญถึง 76 วัดในเขตกำแพงเมืองเก่าแต่จากนโยบายของภาครัฐในการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่อำเภอเชียงแสนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกระทบต่อชุมชนเมืองเก่า รวมทั้งการรุกล้ำแนวเขตโบราณสถาน และสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมือง รูปแบบการออกแบบภูมิทัศน์เมืองโดยใช้แนวคิดพิพิธภัณฑ์มีชีวิต คือ ส่งเสริมการพัฒนาเมืองเชียงแสนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชนเมืองเก่าให้เหมาะสมกับบริบทเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน
2560	ญาณี เพลิงพิษ	ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถานการณ์ปัจจุบัน กรณีศึกษา: ชุมชนมอญสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	1. ชุมชนมอญสังขละบุรีมีลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ บริเวณชุมชน ซึ่งมีลักษณะเรือนพักอาศัยที่มีเอกลักษณ์ที่หิ้งพระมอญที่ยื่นออกมาจากตัวบ้าน เรือนเครื่องสับที่สร้างจากไม้ไผ่มีลวดลายผนังและรั้วกั้นที่เป็นเอกลักษณ์ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเชิงเขาบ้านเรือนลดหลั่นกันไปตามลำดับความสูง บริเวณสะพานไม้อุตตมานุสรณ์ซึ่งเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทยและรวมไปถึงวิถีชีวิต

ตารางที่ 3 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ			การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
			ชาวน้ำและเรือนแพใกล้เคียง บริเวณวัดเก่าจมน้ำ ซึ่งเกิดจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตผู้คน
2561	วรินทร์ธร ไชยสิทธิ์ และวรรักษ์ สุเฌอ	การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาสถานีรถไฟลำพูน จังหวัดลำพูน	พื้นที่จัดสรรเพื่อการพัฒนาพื้นที่ดังต่อไปนี้ (1) การอนุรักษ์อาคารทรงมนิลาเดิม (2) การออกแบบอาคารใหม่ที่แสดงออกถึงความทับซ้อนทางวัฒนธรรม (3) การปรับปรุงพื้นที่สวนป่ารกร้างบริเวณข้างเคียง แนวทางในการนำภูมิทัศน์วัฒนธรรมไปต่อยอดในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของพื้นที่และการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและเพื่อก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกด้านอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวและผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะ โดยแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งผู้ที่จะนำแนวคิดดังกล่าวนี้ไปปฏิบัติควรต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องหลัง ความหมาย ความคิด หลักการ และองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ในการนำเสนอการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่นี้มีชื่ออันหลากหลาย ตัวอย่างเช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourismและ Responsible Tourism ทั้งนี้การจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายและมีนัยยะเชิงความหมายที่ใกล้เคียงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้มากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรืออาจเรียกว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community-Based Ecotourism)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 60) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และทั้งยังก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539: 60-63) สรุปความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งหมายความถึงการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยกระบวนการในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่เพียงเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นเสนอขายผลิตภัณฑ์และ/หรือบริการทางการท่องเที่ยวหากแต่ยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว นำรายได้เข้าสู่ประเทศ สร้างความพอใจให้แก่คนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันเป็นการรักษาวัฒนธรรมและคงสภาพแวดล้อม

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (2540, อ้างใน พจนา สวนศรี, 2546: 14) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งมีการจัดการและกำหนดทิศทางโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2545: 39 อ้างใน สินธุ์ สโรบล, 2546: 60) กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชนหมายถึง การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน และตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินการท่องเที่ยวที่ได้นำทรัพยากรท้องถิ่นทั้งทรัพยากรด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ วิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือทุนสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่อชุมชน

พจนา สวนศรี (2546: 14) กล่าวว่าในปัจจุบันคำว่า “Ecotourism” ได้รับความนิยมมากเป็นอย่างยิ่งในระดับสากล ทั้งนี้ในขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นด้วยตามลำดังเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2545 องค์การสหประชาชาติประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (International Year of Ecotourism : IYE) ดังนั้นจึงเกิดเป็นที่มาของคำว่า Community Based Ecotourism : CBET

รชพร จันทร์สว่าง (2546) ให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน โดยมีปัจจัยสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมและประเพณีของชุมชนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ

สินธุ์ สโรบล (2546: 60) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชนว่าเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยว กล่าวคือมีการจัดการโดยชุมชน สามารถตอบสนองถึงความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในด้านของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชนเป็นหลักสำคัญของการท่องเที่ยว

ชมพูนุท โมราชาติ (2551) กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นการท่องเที่ยวที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มหรือคนที่มาจากต่างวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนฐานทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้มีการจัดการด้านการบริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนซึ่งสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการ การควบคุม ดำเนินกิจกรรมการ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

สรัสวดี อาสาสรรพกิจ (2542) กล่าวว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุดมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันทั้งทางด้านการพัฒนาและด้านการตลาดที่นำนักท่องเที่ยวมาชื่นชมทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นๆได้เป็นประจำสม่ำเสมออันจะส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง”

แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไปขอบเขตการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว คือ

1) กิจกรรมท่องเที่ยวต้องดำรงอยู่ได้
2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย
4) กิจกรรมการบริหารมีกำไรแม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
5) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหมายถึง “การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนขึ้นล่วงหน้าว่าจะดำเนินงานอะไรจะดำเนินไปทาไมจะดำเนินงานที่ไหนจะดำเนินงานอย่างไรจะดำเนินงานเมื่อไรและใครเป็นผู้ดำเนินงานหรือรับผิดชอบโดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดีตลอดไป”

สำหรับกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนประกอบไปด้วย(พวงเพชร์ ธนสิน, 2548)

1) การจัดการพื้นที่ได้แก่การจัดการเขตประโยชน์ (Zoning) การกำหนดมาตรการใช้ประโยชน์ปลูกสร้างอาคารและปรับปรุงพื้นที่การควบคุมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) การให้การศึกษาและการสื่อความหมายได้แก่การส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมส่งเสริมให้มีการใช้มัคคุเทศก์ในท้องถิ่น

3) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่มุ่งกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสามารถที่จะป้องกันแก้ไขได้

4) การบริการการท่องเที่ยวได้แก่ส่งเสริมการบริการที่มีความรับผิดชอบสร้างการมีส่วนร่วมในการบริการของชุมชนสนับสนุนการบริการที่ได้มาตรฐาน

5) การจัดการสิ่งแวดล้อมการป้องกันและลดผลกระทบได้แก่กำหนดมาตรการจัดเก็บและการจัดขยะมูลฝอยการควบคุมอาคารกวดขันกิจกรรมที่ทาลายสิ่งแวดล้อม

โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้ความสำคัญกบบทบาทชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของตนเองโดยได้นิยามงานการท่องเที่ยวว่า หมายถึง "ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ" (สินธุ์ สโรบล, 2546: 12)

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism)

องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) (2558: 8-11) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดีการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้เกิดจากการตอบคำถามว่าชุมชนจะได้ประโยชน์อย่างไรจากการท่องเที่ยวแต่เป็นการสร้างโจทย์ใหม่ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร

ด้านเศรษฐกิจรายได้ของคนในชุมชนขึ้นอยู่กับฤดูกาลหากไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยวก็อาจขาดรายได้มีการนำเข้าสินค้าจากที่อื่นเพราะต้องมีสินค้าตอบสนองความต้องการทั้งคนในชุนชมและนักท่องเที่ยวทำให้ราคาสินค้าท้องถิ่นสูงตามปัญหาค่าครองชีพและราคาที่ดินสูงขึ้นเกิดการแย่งกันประมูลซื้อที่ดินทำเลดีมาก่อสร้างอาคารโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ด้านสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเช่นก่อสร้างถนนสนามบินท่าเรือโรงแรมสถานบันเทิงเกิดมลภาวะต่างๆมลภาวะทางน้ำถ้าไม่มีการจัดการระบบน้ำที่ดีอาจทำให้ขาดแคลนน้ำสะอาดใช้มลภาวะทางอากาศจากรถยนต์หรือจักรยานยนต์มลภาวะทางสายตามีการสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างทำลายทัศนียภาพอันสวยงามของชุมชนปัญหาขยะไม่มีความสามารถในการจัดเก็บและกำจัดขยะทำให้เกิดการเสื่อมสลายของทรัพยากรพื้นฐานทั้งแหล่งน้ำและดิน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมชาวบ้านปรับกิจกรรมหรือวัฒนธรรมของพวกเขาให้มีสีสันมากขึ้นเพื่อตอบสนองรสนิยมของนักท่องเที่ยวอาจนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าและความหมายที่แท้จริงของกิจกรรมหรือวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติพฤติกรรมความเชื่อและการบริโภคของชาวบ้านในชุมชนเพื่อเลียนแบบนักท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ของชุมชนอันเป็นเสน่ห์ที่เคยดึงดูดนักท่องเที่ยวเกิดการย้ายถิ่นฐานของคนหนุ่มสาวในการทำมาหากนิส่งผลให้การสานต่อวัฒนธรรมเก่าแก่ดั้งเดิมเป็นไปได้ยาก และการเติบโตของการท่องเที่ยวนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการเกิดอาชญากรรม

หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีดังนี้ชุมชนเป็นเจ้าของชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองยกระดับคุณภาพชีวิตมีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรมเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นและมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชน

กระบวนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม โดยในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยังซึ่งประสิทธิผลนั้นจำต้องพิจารณาและดำเนินการตามกระบวนการจัดการ ดังนี้ (วรรณา ศิลปอาชา, 2545: 26-29)

1. ด้านการวางแผน (Planning) อันหมายถึงการกำหนดถึงแผนงานหรือกระบวนการวิธีการปฏิบัติดำเนินงานล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ อันเป็นขั้นตอนลำดับแรกที่ต้องกระทำ ส่วนการวางแผนจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่คาดหวังผลสำเร็จของแผนงานประกอบด้วย (1) ขั้นการเตรียมการ (2) ขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ที่ต้องการบรรลุ (3) ขั้นการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง(4) ด้านการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูล (5) ด้านการกำหนดถึงนโยบาย กฎ ข้อบังคับและการจัดทำแผนงาน(6) ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ และ (7) ขั้นตอนในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

2. ด้านการจัดองค์กร (Organization) ในขั้นตอนนี้เป็นลำดับขั้นที่ 2 ในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวที่ต้องดำเนินการ อันได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กรให้มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วยการกำหนดตำแหน่ง และจัดกลุ่มงานที่จำเป็น เพื่อการดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีการมอบหมายหรือการกระจายอำนาจภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่จำเป็นในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ตามการจัดโครงสร้างขององค์กรหรือตามบทบาทหน้าที่ ทั้งยังก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรของงานตามโครงสร้างขององค์กร

3. ด้านการจัดสรรบุคลากร (Staffing) หรือการจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง ภารกิจของในการจัดการอันเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสรรหาคนที่ดี มีความสามารถและมีความเหมาะสมในการปฏิบัตงานหรือรับมอบหมายหน้าที่ บทบาทต่าง ๆในองค์กรและรวมถึงการสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรนั้นตลอดจนบำรุงรักษาและจูงใจ ดังนั้นการคัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานที่มอบหมายนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญด้วยเช่นกัน

4. ด้านการสั่งการ (Directing) หมายถึง ศิลปะในการจูงใจ และชักนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเต็มใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องอาศัยทักษะในการติดต่อสื่อสารการมีมนุษยสัมพันธ์ การเรียนรู้พฤติกรรมองค์กร จิตวิทยาองค์กร รวมถึงเทคนิคการมอบหมายงานเป็นต้น

5. ด้านการควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการมในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลงานหรือการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดทรัพยากรและการควบคุมทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ (1) การควบคุมทรัพยากรทางกายภาพ (2) การควบคุมบุคลากร (3) การควบคุมผลของการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ (4) การควบคุมด้านการเงินการงบประมาณ และ (5) การควบคุมเทคนิคหรือกระบวนการ วิธีในการดำเนินงาน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT-I (2561) ระบุถึงองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาชุมชนมีการใช้ไปของทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์กรชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีระบบทางสังคมที่เข้าใจเข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และมีทักษะในด้านต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ทั้งยังมีความรู้สึกถึงเป็นเจ้าของและสมาชิกภายในชุมชนต่างเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ชุมชนมีการกำหนดถึงระเบียบ กฎ-กติกาในการจัดการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมีองค์กรหรือกลไก ระบบ กระบวนการในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์ที่เสมอภาคเป็นธรรมและชุมชนมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4. ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนมีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลายชุมชนมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนและหน่วยงานภายนอกชุมชนมียุทธวิธีในการปลูกและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในการนี้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรเริ่มโดยการทำความเข้าใจร่วมกับสมาชิกภายในชุมชน บ่งชี้ให้เห็นถึงภาพรวม ผลกระทบและประโยชน์องค์รวมของการจัดการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการชี้แจงและนำเสนอ เพื่อให้สมาชิกได้รับทั้งข้อมูลด้านบวกและผลกระทบด้านลบ จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและขอความร่วมมือ การร่วมสร้างเครือข่ายในระดับต่าง ๆ ร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยน ศึกษาศักยภาพของชุมชนและความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยว วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา นำผลการศึกษามาต่อยอดเพื่อมุ่งส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอันก่อให้เกิดความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีการกำนหดถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย ระเบียบ กติกาข้อบังคับที่เกี่ยวเนื้องกับการ

ท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติของชุมชนและผู้มาเยือน กระบวนการต่อไปคือการกำหนดถึงรูปแบบการบริหารจัดการ กิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวที่นำเสนอหรือแสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับผู้มาเยือน ทั้งนี้ทั้งนั้นควรมีการทดลองกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานและนำมาปรับปรุงก่อนที่จะเปิดให้มีการเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนซึ่งภายหลังจากการทดลองและนำผลมาพัฒนาปรับปรุงแล้ว จึงนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวผ่านเครื่องมือทางการตลาดและการสื่อความหมายการท่องเที่ยว และกิจกรรมท้ายสุด คือ การประเมินผลรายกิจกรรม และการประเมินผล 3 เดือนหรือ 5 เดือน ตามแต่เห็นสมควร

ซึ่งในการเตรียมความพร้อมของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเพื่อให้บรรลุยังเป็นประสงค์หลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้มาเยือนต่างได้รับคุณค่าสามารถที่จะเรียนรู้ รับประสบการณ์ในมติต่าง ๆ จากการท่องเที่ยว โดยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการสังเคราะห์งานวิจัยของ ปริวรรต สมนึก (2555; อาทิตย์ โชติวิริยวาณิชย์ และคณะ, 2556; พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, 2557; วีระพล ทองมา, 2559; อรลัชชา ศิวรักษ์ และคณะ, 2559) โดยนำข้อค้นพบมาสังเคราะห์และกำหนดเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้ เป็นกระบวนการสำรวจ ประเมินศักยภาพชุมชน ซึ่งชุมชนอาจเป็นผู้ดำเนินการหรือมีผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม โดยเป็นการพิจารณารายประเด็น เช่น ลักษณะทางกายภาพ ระดับการเข้าถึง เส้นทางการท่องเที่ยวและพื้นที่เชื่อมโยงโดยรอบชุมชนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นหรือองค์ประกอบการท่องเที่ยวตามแนวคิดของDickman (1996) มาพิจารณาที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวก

2. ขั้นตอนการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วร่วม การจัดการท่องเที่ยวและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สมาชิก ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้พิจารณาเห็นชอบอย่างเป็นทางการ

3. ขั้นตอนการศึกษาศักยภาพชุมชนและความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ย โดยผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เจ้าของภูมิปัญญา ปราชญ์ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในชุมชน สมาชิกในชุมชน กลุ่มสมาชิกกลุ่มต่างๆ ร่วมกันสำรวจและศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างละเอียด โดยอาจใช้เกณฑ์การรับรองแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จอหอ, 2556) รวมถึงบันทึกลักษณะทางกายภาพ

ของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนและพื้นที่เชื่อมโยง ศึกษาประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อที่มีบทบาทในชุมชน

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาศักยภาพร่วมกัน โดยเป็นการนำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์ โดยใช้SWOT Analysisวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นศักยภาพของชุมชน พร้อมร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาปัจจัยด้านต่างๆ ที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค โดยใช้เทคนิคTOWS Matrixกำหนดแนวทางในการพัฒนาหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ตามลำดับ

5. ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจท้องถิ่น การส่งเสริมวัฒนธรรม รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการบริการและความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกการจัดสรรทรัพยากรบุคคล และด้านอื่นๆ ที่พบจากการศึกษา ด้านใดมีคะแนนน้อยพัฒนาด้านนั้นให้สมบูรณ์ เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นมาตรฐานและแหล่งท่องเที่ยวมีพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

6. ขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ นโยบาย ระเบียบและกฎกติกาต่างๆ ในการจัดการท่องเที่ยว ทั้งนี้สามารถกำหนดถึงเป้าหมายของการท่องเที่ยวในช่วงเวลาระยะกลางและยาว (3 หรือ 5 ปี) ขอบเขตดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวหลักของชุมชน

7. ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอำนวยความสะดวกและติดต่อประสานงานระหว่างผู้มาเยือนกับกลุ่มสมาชิกที่จัดการท่องเที่ยวที่มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้จะเริ่มต้นจากสมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมกันกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว ตารางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ค่าบริการ การจัดสรรผลประโยชน์สู่สมาชิกและชุมชน ซึ่งต้องมีความชัดเจนโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตลอดจนการออกกฎ กติกา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิกในชุมชนและผู้มาเยือน

8. ขั้นตอนการจัดทำเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่ผู้มาเยือนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวได้ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของภูมิปัญญาและผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงจำนวนวันที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว กิจกรรมที่มีความเหมาะสมตามช่วงวัยและความสนใจของผู้มาเยือน โดยการออกแบบโปรแกรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ของชุมชน รวมถึงการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเป็นสำคัญ

9. ขั้นตอนการทดลองและประเมินผล เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยอาจใช้กลุ่มที่เป็นอาสาสมัครเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อทดสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พร้อมกับเสนอผลของการจัดการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ เช่น ทรัพยากรกรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การต้อนรับและการให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว การเข้าถึง การประสานงานการท่องเที่ยว การถ่ายทอดความรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวและคุณค่าของการท่องเที่ยว และควรมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวจากภายนอก สมาชิกในชุมชนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้แสดงข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

10. ขั้นตอนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระบบเป็นกิจกรรมการพัฒนาองค์กรรวมเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในส่วนงานด้านการให้บริการส่วนต่างๆ ภายในชุมชนให้มีทักษะมีมาตรฐานกำหนด มีจิตใจการบริการพร้อมเป็นเจ้าบ้านที่ดี ตลอดจนการฝึกอบรมสมาชิกที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้มาเยือนนั้นให้มีความรู้ลึก รู้รอบและรู้จริงเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมา ประเพณี ภูมิปัญญาต่างๆ ของชุมชน

11. จัดโปรแกรมการส่งเสริมด้านการตลาดและการสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้และรับทราบถึงข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว พร้อมกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวยังชุมชน โดยกระบวนการบูรณาการใช้เครื่องมือการสื่อสารการตลาดที่หลากหลายรูปแบบและหลากหลายช่องทาง

12. การติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยแบ่งออกเป็น (1) การประเมินและสรุปผลการดำเนินงานหลังการเสร็จกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้มาเยือนที่ได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยอาจเป็นรูปแบบของการขอสัมภาษณ์ การร่วมพูดคุยหรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและนำผลที่ได้มาพัฒนาต่อไปและ (2) เป็นการประเมินผลโดยภาพรวม ในด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งในการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) Zhang and Huang (2009) อธิบายสรุปถึงห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเป็นภาคีเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมในบทบาทด้านการสร้างเสริม สร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตลอดจนกระทั่งกระบวนการในการส่งมอบบริการ Tapper and Xavier (2004) ได้เสนอถึงความเกี่ยวเนื่องของกิจกรรมภายในโซ่อุปทาน

การท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย การขนส่ง ที่พัก สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก ลูกค้า การตลาดและการขายการจัดการนำเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่ม การทำความสะอาดซักรีด การผลิตอาหารการกำจัดและนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ระบบไฟฟ้าและน้ำประปาโครงสร้างพื้นฐาน และแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว งานฝีมือวัฒนธรรม เหตุการณ์ทางสังคมและกีฬาการเดินทางระยะสั้น และสิ่งดึงดูดใจและการขนส่งภาคพื้นทั้งนี้จากการร่วมมือของเครือข่ายบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและช่วยสนับสนุน พร้อมอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

1. นักท่องเที่ยว (Tourists) เป็นกลุ่มบุคคลที่เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้ออกเป็นกลุ่มแรกเป็นนักท่องเที่ยวที่จัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง และกลุ่มที่สองนั้นเป็นนักท่องเที่ยวที่ติดต่อผ่านทางผู้ประกอบการนำเที่ยวเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยว

2. ตัวแทนกลาง (Intermediaries) เป็นผู้จัดหาแหล่งบริการให้กับนักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการนำเที่ยว (Tour Operators) ตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Travel Agents) เป็นต้น

3. ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service Providers) เป็นบุคคล กลุ่มบุคคลหรือธุรกิจที่เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ พักแรม ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว เป็นต้น

4. ผู้ให้การสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยว (Tourism Service Suppliers) เป็นบุคคล กลุ่มบุคคลหรือหน่วยธุรกิจที่สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผู้ส่งวัตถุดิบสินค้า ผู้จำหน่ายเครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร เป็นต้น

5. โครงสร้างพื้นฐาน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น (Infrastructure and Other Stakeholders) เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ได้ให้บริการ อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ได้แก่ บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเช่น องค์การบริหารส่วนปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Hunter (2002) การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลกและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวิถีชีวิตมากขึ้น ปัจจุบันการยอมรับว่าการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีผลกระทบอย่างมากต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ปลายทางถือเป็นเรื่องสำคัญ อย่างไรก็ตามการศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีทางนิเวศวิทยาที่กว้างขึ้นของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยอีกทั้งความพยายามที่จะเชื่อมต่อแนวความคิดกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการคิดเชิงนิเวศน์ ซึ่งในการทำเช่นนี้จะมีการเสนอแนวความคิดเชิงแนวคิดเกี่ยวกับ

"การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ทางการท่องเที่ยว" (TEF) พร้อมกับการใช้งานที่มีศักยภาพบางประการที่ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันว่าควรให้ความสำคัญกับการคำนวณทางนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแต่ละประเภทตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการนำมิติอื่น ๆ ไปสู่ความเข้าใจในการท่องเที่ยวของเราแล้วรอยเท้าทางนิเวศน์อาจถูกนำมาใช้เพื่อชี้แจงประเด็นทางทฤษฎีเกี่ยวกับการอภิปรายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Đurkin and Perić (2017) การท่องเที่ยวในชุมชนได้รับการพัฒนาเป็นแนวทางแบบองค์รวมและครบวงจรเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ครอบคลุมทุกระดับในการพัฒนา ลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวตามชุมชนคือการจัดตั้งกลไกการจัดการที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในชุมชนและสร้างความมั่นใจในการมีส่วนร่วม มีการใช้วิธีการแบบผสมผสานเพื่อทำความเข้าใจทัศนคติของสมาชิกในท้องถิ่นและผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่นในภูมิภาค Blackstock (2005) การท่องเที่ยวตามชุมชน (CBT) เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนความสำคัญกับแนวทาง CBT ในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในรัฐควีนส์แลนด์ตอนเหนือ วรรณกรรมเกี่ยวกับ CBT มีหลักสามประการจากมุมมองของการพัฒนาชุมชน ประการแรกมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการทำงานเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ประการที่สองมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อชุมชนเจ้าบ้านเป็นกลุ่มเดียวกัน และประการที่สามละเลยข้อจำกัด โครงสร้างเพื่อการควบคุมท้องถิ่นของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความสนใจในประเด็นเหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกัน ในขณะที่ Johnson(2010)กล่าวว่าการท่องเที่ยวชุมชน (CBT) ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแผนงานเพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจในชนบท ดังนั้นในการพัฒนา CBT เป็นลักษณะเป็นรูปแบบของการพัฒนาตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ใช้การท่องเที่ยวเพื่อสร้างเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชน กระบวนการนี้เกิดขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและความยั่งยืนการพัฒนาทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยปัจจุบันสาขาการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจทางเศรษฐกิจ ที่โดยมาเรียกว่าภาคที่สามของเศรษฐกิจสามารถเติมเต็มความต้องการหลายด้านภายในชุมชนชนบทที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ Okazaki (2008) พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวถูกเรียกใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามมีการศึกษาน้อยที่มีรายละเอียดรูปธรรมและวิธีการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมหรือวัดการมีส่วนร่วม มีการทบทวนหลักการสำคัญ ๆ ที่ใช้เพื่อหารือเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมถึง "บันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชน" การแจกจ่ายพลังงานกระบวนการทำงานร่วมกันและการสร้างทุนทางสังคม ทฤษฎีเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวตามชุมชน (CBT) บทความนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบนี้สามารถใช้เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วม

บุษบา สิทธิการ (2546) พบว่าประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก่อนการพัฒนาทั้งในรูปของผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์ และผู้ถูกท่องเที่ยวที่เป็นผู้เสียประโยชน์ ซึ่งสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาจากการจัดการ เนื่องจากการขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง และรวมถึงการขาดทักษะในการจัดการและการมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยวที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงลบ ส่วนผลของการดำเนินโครงการสามารถสรุปการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ว่าต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ทั้งการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพ ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันจัดการในทุกขั้นตอน โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยปัจจัยที่ผลักดันให้ชาวบ้านแต่ละบุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม โดยกระบวนการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวมีขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวและกำหนดแผนงานแนว ทางการพัฒนา (3) ขั้นตอนการสร้างความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชุมชน (4) ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา (5) ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน (6) ขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ที่แต่ละขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพชรศรี นนท์ศิริ (2555) ศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่างการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่นา จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนบ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่ามีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้งวางแผนและดำเนินงาน ซึ่งในการนี้ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรังและบ้านโตนปาหนันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรสร้าง จุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน (2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยวควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับ การถ่ายทอดความรู้

และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวและ (3)ด้านการพัฒนาการตลาดจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเร้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน พร้อมกันนั้น ภูริวัจน เดชอุ่ม และคณะ (2559) พบว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม คือ (1) เมืองแห่งสายน้ำและมีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานการเกษตร และการค้าริมน้ำทั้งในระดับท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับตลาดโลก (2) วิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่ใกล้ชิดกับเมืองและมีความร่วมสมัย (3) ชุมชนพหุวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย (4) ต้นแบบทางวัฒนธรรมของชาติจากกรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นราชธานีแห่งแรกของไทยสู่กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน (5) แหล่งอาหารท้องถิ่นของคนเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ และผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ที่ศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวได้ร่วมกันแนวเรื่องในการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติรับรู้ถึงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของพื้นที่พร้อมกับที่ มานิตย์ ไชยกิติ (2560) ใช้กิจกรรมการจัดกาดก้อมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชียงแสนในด้าน (1) คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสาธารณสมบัติที่สำคัญของชาติ (2) คุณค่าเชิงวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ อันถิ่นฐานบ้านเกิดแห่งบรรพชนของชาวยวนและต้นกำเนิดพุทธศิลป์เชียงแสน (3) คุณค่าเชิงสังคมในฐานะเป็นเมืองโบราณที่ยังมีชีวิตและเป็นเมืองท่าที่สานสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงและเมืองห้าเชียง (4) คุณค่าเชิงความเชื่อ ศาสนา การวางผังที่ตามจักรวาลคติและ (5) คุณค่าเชิงความงามที่มีเสน่ห์จากความงามของแหล่งโบราณคดีท่ามกลางสภาพธรรมชาติทั้งภูเขา ทุ่งนาและแม่น้ำโขง นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยกลุ่มคุณค่าเชียงแสนที่นำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่พบมาออกแบบเป็นกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชมเมืองโดยรถราง จักรยานและฐานกิจกรรมสร้างประสบการณ์คุณค่า เชียงแสน กันทะอู และ ชุติกาญจน์ กันทะอู (2560) พบว่าศักยภาพเบื้องต้นของชุมชนพื้นที่ศึกษาได้แก่ (1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวมีทรัพยากรประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ (2) ด้านการเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยว มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงสะดวกและปลอดภัยเดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคลและสาธารณะ มีเส้นทางเชื่อมโยงที่ใกล้เคียงแห่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มาตรฐานครบถ้วนและเพียงพอ (4) ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สามารถรับนักท่องเที่ยวทั้งไปกลับหรือพักค้างคืน และ (5) ด้านการจัดการการท่องเที่ยว มีการวางแผนและดำเนินการโดยผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมจากประชาชน

สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน (2556) สรุปผลการศึกษาว่าทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่า ชาวไทพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนทางสังคมสูง มีการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือที่มีความเข้มแข็งมีการแบ่งปันเอื้ออาทรให้แก่กัน อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ทางด้านประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่บ่งบอกความเป็นมาของบรรพชน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญได้รุกคืบเข้ามาทำให้ความเชื่อบางสิ่งบางอย่างหายไปแต่องค์ความรู้ภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นยังคงอยู่และเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทพวนชุมชนมีต้นทุนทางด้านสังคมสูงส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์กับวิถีชีวิตไทยพวนในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความสัมพันธ์ที่กลมเกลียวแน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจัดการด้านการท่องเที่ยวและทำให้เกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้านเกิดจิตสำนึกภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น การฟื้นฟู อนุรักษ์ รักษาและสร้างสมดุลให้แก่ชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) พบว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรังและบ้านโตนปาหนันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น (1)ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน (2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยวควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวและ (3)ด้านการพัฒนาการตลาด การกำหนดและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยเน้นถึงกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเร้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน และจัดทำคู่มือแผ่นพับ ใบปลิว พร้อมกับพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อุทัยวรรณ ภู่เทศ (2556) พบว่าสภาพของการจัดการการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดมี 3 มิติ คือ การจัดการด้านพื้นที่ การจัดการด้านการบริการ และการจัดการด้านการตลาด ส่วนรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดประกอบด้วยแนวทางและกลวิธีซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ 6 ประการ คือ (1) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (2)การสร้างและพัฒนาผู้นำ (3)การรวมกลุ่มหรือเครือข่าย (4) การรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน (5)การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ (6)การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านสิ่งแวดล้อมชาวบ้านมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติมากขึ้นในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดดังกล่าวจะต้องดำเนินการเป็นระบบ

อย่างต่อเนื่อง ผ่านการรับรู้ การมีส่วนร่วมและกระบวนการสื่อสารอย่างมีคุณภาพของผู้แสดงทางสังคมที่มีบทบาทในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทุกภาคส่วน โดยทั้งนี้ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) พบว่าองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไคร คือ ศักยภาพด้สนการท่องเที่ยว กระบวนความคิดแบบยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ด้านรายได้ มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งตัวผู้นำชุมชนที่มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่นั่นเอง ภัทรธนกัลย เตี่ยไพบูลย์ (2558) สำรวจชุมชนบานน้ำลอด ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบวาอยู่ในประเภทของแหลงนันทนาการหรือแหลงศึกษาธรรมชาติตามหลักการของ (ROS) โดยพื้นที่ชุมชนบานน้ำลอดจัดอยู่ในเขตทองเที่ยวธรรมชาติกึ่งสันโดษโดยใชรถยนต (Semi-Primitive Motorized-SPM) มีคาคะแนนเฉลี่ยเทากับ 2.83 ปจจัยความเปนธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่มีคาคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.33)โดยในปจจัยระดับความเปนธรรมชาติและรูปลักษณการพัฒนาของชุมชนและวัตถุประสงคของสิ่งอำนวยความสะดวก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (4.00) เนื่องจากลักษณะที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนมีความโดดเด่นและมีการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนในบริเวณที่จะจัดใหมีกิจกรรมทางการทองเที่ยวเพื่อรองรองนักทองเที่ยว ในขณะที่ปจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง (Accessibility) ในสวนของระยะทางของเสนทางเดินเทาวิเคราะหจากสุดสุดทายที่รถเขาถึงยังอยู่ในระดับปานกลาง (2.00) และปจจัยด้านลักษณะประสบการณที่นักทองเที่ยวไดรับ ในประเด็นระดับการควบคุม นักทองเที่ยว/ควบคุมกิจกรรมการใชประโยชนโดยหนวยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง (2.00) และ นราหัตถสิน และ สายรุ้ง ดินโคกสูง (2561) ผลการศึกษาพบว่าบ้านแหลมสวรรค์มีพื้นที่ติดกับเขื่อนสิรินธร มักเกิดน้ำท่วมในฤดูน้ำหลากส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านเกิดความเสียหาย ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเลิกอาชีพเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปนอกหมู่บ้าน ในขณะที่ชาวบ้านบางส่วนทำการประมงและดำหาขอนไม้ใต้น้ำในเขื่อน ศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านแหลมสวรรค์ คือ (1) ด้านพื้นที่ที่มีหาดบ้านแหลมสวรรค์และด้านวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตชุมชนที่เกี่ยวข้องกับน้ำเป็นสิ่งดึงดูดใจ (2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงหมู่บ้านทางรถยนต์ และ (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีร้านอาหารและรีสอร์ทตั้งอยู่ในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามชุมชนยังต้องการการรักษาความสะอาดในพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว สำหรับ

รูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของบ้านแหลมสวรรค์คือ การท่องเที่ยวทางน้ำโดยการล่องแพที่เน้นการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมผ่านเรื่องเล่า

ตารางที่ 4 สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นักวิจัย และนักวิชาการ	การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
2 0 Hunter 02	Sustainable Tourism and the Touristic Ecological Footprint	ข้อมูลหรือร่องรอยทางนิเวศน์เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการของสังคมเมื่อมีการใช้ชีวสังเคราะห์ ทั้งนี้ได้มีการมุ่งเน้นไปที่การใช้งานใหม่ของเทคนิคการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลกและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวิถีชีวิตมากขึ้น ปัจจุบันการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีผลกระทบอย่างมากต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ถือเป็นเรื่องสำคัญ อย่างไรก็ตามการศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีทางนิเวศวิทยาที่กว้างขึ้นของกิจกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งความพยายามที่จะเชื่อมต่อแนวความคิดกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการคิดเชิงนิเวศน์ ซึ่งในการนี้มีการเสนอแนวความคิดเชิงแนวคิดเกี่ยวกับ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ทางการท่องเที่ยว" (TEF) พร้อมกับการใช้งานที่มีศักยภาพบางอย่างที่ยังคงเป็นที่ถกเถียงว่าควรให้ความสำคัญกับการคำนวณร่องรอยทางนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแต่ละประเภทตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์รวมถึงมิติอื่น ๆ
2 0 Blackstock 05	A Critical Look At Community Based Tourism.	การท่องเที่ยวตามชุมชน (CBT) เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความสำคัญกับแนวทาง CBT ในแง่ของงานภาคสนามการท่องเที่ยวในรัฐควีนส์แลนด์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		ตอนเหนือ จากมุมมองของการพัฒนาชุมชน ประการแรกมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการทำงานเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ประการที่สองก็มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อชุมชนเจ้าบ้านเป็นกลุ่มที่เป็นเนื้อเดียวกัน และประการที่สามก็ละเลยข้อจำกัด โครงสร้างเพื่อการควบคุมท้องถิ่นของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความสนใจในประเด็นเหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
2 0 Okazaki 08	A Community-Based Tourism Model: Its Conception and Use	การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามมีการศึกษาเพียงบางส่วนที่มีรายละเอียดและเป็นรูปธรรมในวิธีการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมหรือวัดการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ในการทบทวนหลักการสำคัญ ๆ ที่ใช้เพื่อหารือเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึง "บันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชน" การแจกจ่ายกระบวนการทำงานร่วมกันและการสร้างทุนทางสังคม เป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวตามชุมชน (CBT) สามารถใช้เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมและแนะนำการดำเนินการที่จำเป็นต่อไป
2 0 Johnson 10	Realizing Rural Community Based Tourism Development: Prospects for	การท่องเที่ยวตามชุมชน (CBT) ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแผนเพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจในชนบท การพัฒนา CBT เป็นลักษณะเป็นรูปแบบของการพัฒนาตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ใช้การท่องเที่ยวเพื่อสร้างเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชน กระบวนการนี้เกิดขึ้นผ่านการมี

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
	Social-Economy Enterprises.	ส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและความยั่งยืนการพัฒนาทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัจจุบันสาขาการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจทางเศรษฐกิจมักเรียกว่าภาคที่สามของเศรษฐกิจสามารถเติมเต็มความต้องการหลายด้านภายในชุมชนชนบทที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจสังคม
2 0 Đurkinand Perić 17	Organizing for community-based tourism: Comparing attitudes of local residents and local tourism entrepreneurs in Ravna Gora, Croatia.	การท่องเที่ยวในชุมชนได้รับการพัฒนาเป็นแนวทางแบบองค์รวมและครบวงจรเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ครอบคลุมทุกระดับในการพัฒนา ในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามชุมชนสามารถปรับปรุงสถานะของชุมชนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญโดยการเสริมสร้างและส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่บุคคลและองค์กรมากขึ้น หนึ่งในลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวตามชุมชนคือการจัดตั้งกลไกการจัดการที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในชุมชนและสร้างความมั่นใจในการมีส่วนร่วม และแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่สำคัญระหว่างผู้มีถิ่นที่อยู่ในท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับสังคมและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่แสวงหาผลกำไรในแง่ของการมีส่วนร่วมส่วนบุคคลรวมถึงลักษณะขององค์กรการท่องเที่ยวที่อิงตามแนวใหม่ของชุมชน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ	การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
2 5 บุษบา สิทธิการ 46	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ทั้งการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพ ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันจัดการในทุกขั้นตอน โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมีความสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน ทางพื้นที่และสังคมของชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก โดยกระบวนการเรียนรู้มีขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวและกำหนดแผนงานแนวทางการพัฒนา (3) ขั้นตอนการสร้างความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชุมชนผ4) ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา (5) ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และ (6) ขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาที่แต่ละขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอน
2 5 เพชรศรี นนท์ศิริ 55	รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง	ศึกษารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่พื้นที่ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่นา จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลกและชุมชน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		บ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้ง วางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตามพบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม นอกจากนี้ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กรพี่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่มมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม
25 56	ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี	การศึกษาศักยภาพและแนวทางการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปรัง อำเภอควนโดน และบ้านโตนปาหนัน อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล.	แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรังและบ้านโตนปาหนันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และความต้องการของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น (1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน (2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยวควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับ การถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวและ3)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		ด้านการพัฒนาการตลาด การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเร้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน และ จัดทำคู่มือแผ่นพับใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
25 สุภาภรณ์ 56 ประสงค์ทัน	ทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทพวน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก	ไทพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนทางสังคมสูง มีการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือที่มีความเข้มแข็ง มีการแบ่งปันเอื้ออาทรให้แก่กัน อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ทางด้านประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่บ่งบอกความเป็นมาของบรรพชน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นการประยุกต์ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์กับวิถีชีวิตไทยพวน และในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความสัมพันธ์ที่กลมเกลียวแน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจัดการด้านการท่องเที่ยวและเกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี
25 อุทัยวรรณ 56 ภู่เทศ	การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์	ผลการศึกษา พบว่าสภาพของการจัดการการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดมี 3 มิติ คือ การจัดการด้านพื้นที่ การจัดการด้านการบริการ และการจัดการด้านการตลาด ส่วนรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด พบว่า ประกอบด้วย แนวทางและกลวิธี ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ คือ (1) การสร้าง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ	การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
		กระบวนการเรียนรู้ (2) การสร้างและพัฒนาผู้นำ (3) การรวมกลุ่มหรือเครือข่าย (4) การรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน (5) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ (6) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว บึงบอระเพ็ดนั้น ชุมชนมีความพึงพอใจมาจนถึงมากที่สุดต่อผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจชาวบ้านมีโอกาสสร้างรายได้มากขึ้น
25 พิมพ์ลภัส 57 พงศกรรังศิลป์	การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไคร คือ ศักยภาพด้สนการท่องเที่ยว กระบวนความคิดแบบยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ด้านรายได้ มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน
25 ภัทร์ธนกัลย เตี่ย 58 ไพบูลย และคณะ	แนวทางการพัฒนาการทองเที่ยวโดยชุมชน บานน้ำลอด ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร	แหลงศึกษาธรรมชาติตามหลักการของ (ROS) พบวาพื้นที่ชุมชนบานน้ำลอด จัดอยูในเขตทองเที่ยวธรรมชาติกึ่งสันโดษโดยใชรถยนต (Semi-Primitive Motorized-SPM) มีคาคะแนนเฉลี่ยเทากับ 2.83 ปจจัยความเปนธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่มีคาคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3.33โดยในปจจัยระดับความเปนธรรมชาติและรูปลักษณการ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		พัฒนาของชุมชนและวัตถุประสงคของสิ่งอำนวยความสะดวก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 4.00เนื่องจากลักษณะที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนมีความโดดเด่นและมีการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนในบริเวณที่จะจัดใหมีกิจกรรมทางการทองเที่ยวเพื่อรองรองนักทองเที่ยว ในขณะที่ปจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง (Accessibility) ระยะทางของเสนทางเดินเทาวิเคราะหจากสุดสุดทายที่รถเขาถึงยังอยูในระดับปานกลาง 2.00 และปจจัยด้านลักษณะประสบการณที่นักทองเที่ยวไดรับในประเด็นระดับการควบคุมนักทองเที่ยว/กิจกรรมการใชประโยชนโดยหนวยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ยังอยูในระดับปานกลาง 2.00
25 ภูริวัจน เดชอุ่ม 59 และคณะ	การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยาเชื่อมโยงพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยการพัฒนาภาพลักษณ์อย่างมีส่วนร่วม	อัตลักษณะในระดับกลุ่มจังหวัด พบว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมมี5 เรื่อง คือ (1) เมืองแห่งสายน้ำ และมีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานการเกษตรและการค้าริมน้ำทั้งในระดับท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับตลาดโลก (2) วิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่ใกล้ชิดกับเมืองและมีความร่วมสมัย (3) ชุมชนพหุวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย (4) ต้นแบบทางวัฒนธรรมของชาติจากกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแห่งแรกของไทยสู่กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		และ (5) แหล่งอาหารท้องถิ่นของคนเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์
25 ชุติกาญจน์ กันทะ 60 อู	การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	ศักยภาพเบื้องต้น ได้แก่ (1) มีทรัพยากรประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ (2) มีเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงสะดวกและปลอดภัยเดินทาง มีเส้นทางเชื่อมโยงที่ใกล้เคียงแห่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ (3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน มาตรฐานครบถ้วนและเพียงพอ (4) ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สามารถรับนักท่องเที่ยวทั้งไปกลับหรือพักค้างคืน และ (5) มีการวางแผนและดำเนินการโดยผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมจากประชาชน
25 มานิตย์ไชยกิติ 60 และคณะ	การสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเวียงเชียงแสนที่พบในปัจจุบันนั้นหลอมรวมมาจากความหลากหลายของกลุ่มประชาชนที่โยกย้ายเข้ามาอยู่เวียงเชียงแสนที่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีแม่น้ำโขงเป็นจุดศูนย์กลาง ก่อนจะเข้าสู่ยุคเร่งรัดพัฒนาชนบทส่งผลให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่าง ๆ เปลี่ยนไปคือ (1) ปัจจัยภายในอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนอาชีพของประชาชนซึ่งต้องรีบเร่งทำมาหากิน ให้ความสำคัญกับประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยลง (2) ปัจจัยภายนอกเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาที่มุ่งยกระดับให้เชียงแสนเป็นพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดนนับตั้งแต่นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า จนถึงการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษโดยได้ใช้กิจกรรมการจัดกาด

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ		การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
		ก้อมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเชียงแสนในด้าน (1) คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสาธารณสมบัติที่สำคัญ (2) คุณค่าเชิงวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ถิ่นฐานบ้านเกิดแห่งบรรพชนของชาวยวนและต้นกำเนิดพุทธศิลป์เชียงแสน (3) คุณค่าเชิงสังคมในฐานะเป็นเมืองโบราณที่ยังมีชีวิตเป็นเมืองท่าที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงและเมืองห้าเชียง (4) คุณค่าเชิงความเชื่อ ศาสนา การวางผังที่ตามจักรวาลคติและ (5) คุณค่าเชิงความงามของแหล่งโบราณคดีท่ามกลางสภาพธรรมชาติทั้งภูเขา ทุ่งนาและแม่น้ำโขง นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยกลุ่มคุณค่าเชียงแสนที่นำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่พบมาออกแบบเป็นกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชมเมือง
25 61	นรา หัตถสินและ สายรุ้ง ดินโคกสูง	รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแหลมสวรรค์จังหวัดอุบลราชธานี.	ศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านแหลมสวรรค์ คือ (1) ด้านพื้นที่ที่มีหาดบ้านแหลมสวรรค์และด้านวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตชุมชนที่เกี่ยวข้องกับน้ำเป็นสิ่งดึงดูดใจ (2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงหมู่บ้านทางรถยนต์ และ (3)ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีร้านอาหารและรีสอร์ทตั้งอยู่ในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามชุมชนยังต้องการการรักษาความสะอาดในพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของบ้านแหลมสวรรค์คือ การท่องเที่ยวทางน้ำโดยการล่องแพที่เน้นการอนุรักษ์วิถีชีวิต

ตารางที่ 4 (ต่อ)

นักวิจัย และนักวิชาการ	การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
	ชุมชนและสิ่งแวดล้อมผ่านเรื่องเล่า “การเดินทางของไม้ใต้น้ำ” และ “การเดินทางของปลา” ซึ่งนำสนอความงดงามตามธรรมชาติของสายน้ำผสานกับการนำเสนอวิถีชุมชนที่ดำรงชีพด้วยการดำหาขอนไม้ใต้น้ำ การทำไม้ตีพริก การเลี้ยงปลาและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา

แนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research: PAR)

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Participatory Action Research: PAR) เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัยชุมชนและกลุ่มผู้นำหรือสมาชิกชาวบ้านนั้นได้มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (PeopleCentered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้(Problem-Learning Process) Adelman (1993 อ้างใน กิตติพร ปัญญาภิญโญผล, 2549) Lewin เป็นผู้ใช้คำว่า “Action Research” เป็นครั้งแรก และในต้นปี 1940 หลังจากให้ข้อคิดว่าวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่มีความน่าเชื่อถือได้ในการพัฒนาความสามารถของการสะท้อนคิด การอภิปรายการตัดสินใจ และการลงมือทำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยในยุคต้นของกระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจำแนกตามกลุ่มภูมิศาสตร์ คือ กลุ่มจากอเมริกา วิจัยเชิงปฏิบัติการเจริญรอยตามความเคลื่อนไหวของต้นแหล่งกลุ่มหัวหน้าทางการศึกษา

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ทั้งนี้ Lewin (1946 อ้างใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการวิจัยที่ใช้กระบวนการศึกษาในลักษณะกลุ่มรวมกันทำงานและตัดสินใจ อย่างมีพันธะต่อกันเพื่อมุ่งมั่นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และใช้การปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน คือการวางแผน การปฏิบัติการและการสะท้อนผลการปฏิบัติ

erlinger (1986) กล่าวว่า การวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ Zuber-Skerritt (1996 อ้างใน สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2551) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่องอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนการวางแผน (2) ขั้นตอนในการปฏิบัติหรือการนำแผนไปปฏิบัติตามแผนกำหนด (3) ขั้นตอนการสังเกตโดยร่วมกับการประเมินตนเอง และ (4) ขั้นตอนในการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ โดยในผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-3 จากนั้นมีการทำงานรอบที่ 2 โดยมีการปรับแผนการทำงาน แล้วนำไปปฏิบัติพร้อมทำการสังเกตผลที่เกิดขึ้นและสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป และ Johnson, C.S. และ Kromann-Kelly (1995 อ้างในสุวิมล ว่องวาณิช, 2551) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึงการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และตีความถึงความหมายโดยมีกรอบกำหนดของแผนงานและมีการแลกเปลี่ยนในแวดวงวิชาชีพ ซึ่งกระบวนการวิจัยปฏิบัติการต้องตอบคำถาม (1) ต้องการศึกษาถึงสิ่งใด (2) ข้อมูลใดที่เกี่ยวข้อง (3) ข้อมูลใดที่ต้องทำการจัดเก็บ (4) วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร และ (5) แปลผลความหมายนั้นอย่างไร และประเด็นสำคัญคือ การตอบคำถามข้างต้นนั้นต้อง วางแผนและดำเนินการอภิปรายในทุกขั้นตอนร่วมกับเพื่อนร่วมงาน

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 อ้างใน สมนึก ปฏิปทานนท์, 2550) กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือกระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ โดยผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติ มีขั้นตอนคือ การวางแผน การลงมือกระทำ การสังเกตและการสะท้อนการปฏิบัติ ซึ่งมีการดำเนินการตามขั้นตอนข้างต้นอย่างต่อเนื่องกันไป โดยมีการนำผลที่ได้ไปปรับแผนเข้าสู่วงจรใหม่จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงหรือได้มีการพัฒนา

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540) ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า “การวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วม (PAR) เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้ที่เป็นประชากรที่ถูกวิจัยกลับบทบาทเปลี่ยนเป็นเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั้นเอง โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัย จนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากวิจัยไปสู่การปฏิบัติ

กิตติพร ปัญญาภิญโญผล (2549) กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการศึกษาค้นคว้าที่มีระบบในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานเอง เพื่อเข้าใจดีขึ้นหรือเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งได้จากการรวบรวมการร่วมมือ การสะท้อนถึงตนเองและตลอดจนการใช้วิจารณญาณภายใต้กรอบจรรยาบรรณที่ยอมรับกัน

สมนึก ปฏิปทานนท์ (2550) กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบของการวิจัยที่มุ่งนำหลักการของวิธีการทางวิทยาสาสตร์มาใช้เพื่อแก้ปัญหาในสภาพการณ์เฉพาะ และมุ่งเน้นยังการวิจัยที่ไม่สลับซับซ้อนและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในการทำงานจริง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551) การวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัยประยุกต์และเป็นการวิจัยที่สะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองเป็นวงจรแบบต่อเนื่อง โดยขั้นตอนแรกเริ่มจากการวางแผน การปฏิบัติการสังเกตและการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการที่มีต่อความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสามารถอธิบายสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ กระบวนการในการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และแปลความหมายอย่างมีระบบแผนงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะใด ๆ โดยมุ่งเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจดีขึ้นหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติงานหรือโครงการ กิจกรรมนั้น ๆ โดยมีขั้นตอนการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวางแผนกลยุทธ์ (2) การปฏิบัตินำแผนไปปฏิบัติ (3) การสังเกตโดยมีการประเมินและ (4) การสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ที่ได้ดำเนินการร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งนี้ผลที่ได้นำไปสู่การปรับปรุงแผนเข้าสู่วรอบใหม่จนกระทั่งสามารถสรุปถึงประเด็นที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้แท้เจริงหรือการพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ต้องการ สนใจศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบจรรยาบรรณที่ยอมรับ ซึ่งเป้าหมายการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ได้มีการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนางาน โดยค้นหาปัญหา แสวงหาทางเลือกหรือวิธีการที่ถูกต้องมีความเหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี โดยผ่านกระบวนการการประเมินสิ่งที่ค้นพบและนำไปปรับปรุงพัฒนาแผนและปฏิบัติจริง

หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

โดยหลักการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นนับเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีกระบวนการศึกษา ค้นคว้าทางด้านสังคม การให้การศึกษาและร่วมด้วยการปฏิบัติการ เพื่อขยายและเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และความเข้าใจกับสภาพการณ์นั้น ๆ รวมทั้งเปิดพื้นที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย อันเป็นการสร้างความรู้ให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ Rory (1998) อธิบายถึงหลักการในการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการว่าเป็นการศึกษาถึงสถานการณ์จริงมากกว่าการทดลอง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาแท้จริงผ่านการวิจัยทางสังคมศาสตร์หรือการวิจัยเฉพาะกลุ่ม ที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ บทบาทของนักวิจัยเชิง

ปฏิบัติการมีทั้งการเป็นผู้นำ ผู้วางแผน ผู้อำนวยความสะดวก ผู้สังเกตการณ์เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมวิจัยนั้นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ก่อให้เกิดความเข้าใจและดำเนินการวิจัยได้หลังจากคณะผู้วิจัยออกนอกพื้นที่แล้ว

Bruce (1999) ระบุหลักการ กลยุทธ์และเทคนิคในการวิจัยเชิงปฏิบัติการมุ่งศึกษาประชากรในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กิจกรรมและอารมณ์ ความรู้สึก ทั้งนี้ทั้งนั้นมีความหลากหลายแตกต่างในวิธีการและวัตถุประสงค์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ต้องทำงานร่วมกับคณะผู้ทำงานเป็นจำนวนมาก กระบวนการมีความซับซ้อน เชื่อมโยงวิธีการและความคิด การค้นหาวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน ภารกิจอย่างมีคุณภาพ

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540) กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. ยอมรับในความไม่เท่าเทียมของภาวะสังคมเศรษฐกิจ
2. เพื่อค้นหาความรู้พื้นถิ่นให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย
3. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรมและสร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการและความรู้พื้นฐาน

พร้อมได้อธิบายถึงหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ (พันธุ์ทิพย์ รามสูต, 2540) โดยประกอบด้วย

1. ปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริม ยกระดับการศึกษาและพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดกระบวนการในการวิเคราะห์สังเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง
2. การให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้าน ตลอดจนมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. สนใจปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้มองเห็นถึงข้อคำถามที่ตรงประเด็นปัญหา
4. แนวความคิดเพื่อให้ชาวบ้านนั้นสามารถได้มองความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเป็นอิสระและเสรี อีกทั้งยังมองถึงสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง วิเคราะห์วิจารณ์ ตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น

เป้าหมายเบื้องต้นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การสร้างความรู้ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตพื้นฐานของประชาชน และขยายภาพรวมออกไปสู่การพัฒนาความรู้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ การเมือง และด้านอื่นของคนและชุมชน

เพิ่มพูนความเท่าเทียมและความยั่งยืนทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

1. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่นั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ตอลดจนร่วมในการหาประเด็นปัญหาเชิงพัฒนาและวรรณกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเองร่วมกับคณะนักวิจัยและ/หรือคณะทำงาน นักพัฒนาจากภายนอก

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลความบนพื้นฐานความเป็นจริง และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เนื่องจากประชาชนภายในชุมชนนั้นย่อมทราบถึงสภาพท้องถิ่นของตนได้ดีกว่าบุคคลภายนอกนั่นเอง

3. เพื่อให้มีการขับเคลื่อนมวลสมาชิก ซึ่งนับได้ว่าเป็นกระบวนการของผู้มีความรับผิดชอบร่วมกัน ได้มีการเรียนรู้และร่วมแก้ไขปัญหาอย่างถูกวิธี

อรุณรุ่ง บุณธนันตพงศ์ (2549) การวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมมีประโยชน์ในด้านของ

1. ชาวบ้าน ชุมชน ผู้ด้อยโอกาสเกิดการตื่นตัว และได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเสริมสร้างความเชื่อมั่นในทางที่จะให้ความร่วมมือกันหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

2. ประชาชนได้รับการแก้ไขปัญหา มีการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เกิดกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อคนในชุมชน

3. ผู้วิจัยและพัฒนาได้เรียนรู้ร่วมกันจากชุมชน พร้อมทั้งได้รับประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน อันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและเกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองของนักวิจัยและพัฒนาอย่างแท้จริง

4. ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที เนื่องจากได้ลงมือทำกิจกรรมโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดการผนึกกำลังร่วมกันโดยที่ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตลอดจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีรูปแบบของการมีส่วนร่วม (เฉลียว บุรีภักดี, 2545: 239)

1. รูปบบที่ 1 คือ มีนักวิจัยหลักจากภายนอกเป็นนักวิจัยหลัก (Principal Research) ในวงรอบแรกเริ่มต้นของกระบวนการ ขั้นตอนการวิจัย และบทบาทของประชาชนภายในชุมชนเป็นนักวิจัยร่วมดำเนินการ ภายหลังในวงรอบต่อไป ประชาชนจึงเริ่มปรับบทบาทเป็นผู้วิจัยหลักและสามารถดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

2. รูปแบบที่ 2 คือ ประชาชนภายในชุมชนเป็นนักวิจัยและไม่มีนักวิจัยหลักจากภายนอก ซึ่งประชาชนชุมชนนั้น ๆ ได้คิดและดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง โดยมีบุคลากรจากภายนอกชุมชนเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ

3. รูปแบบที่ 3 คือ รูปแบบอื่นได้ดัดแปลงหรือประยุกต์จากรูปแบบข้างต้น ตัวอย่างเช่น การวิจัยที่ผู้เข้ามาทำหน้าที่อำนวยการให้เกิดการศึกษาวิจัย

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2549) อธิบายขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบทในขั้นนี้เป็นการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณพื้นที่ที่จะทำ การศึกษาวิจัยเพื่อทำประชาคมโดยมีการประชาสัมพันธ์ชักชวนให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2. ขั้นในการกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้เป็นการสรุปข้อคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้สามารถเห็นภาพรวมและก่อเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนด้านของนักพัฒนาจะทำความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจนครอบคลุมส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆอีกทั้งชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น/ความต้องการ ขั้นตอนนี้จึงเป็นส่วนที่สำคัญที่ควรต้องเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริงก่อนเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่นต่อไป

3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัยในขั้นตอนนี้นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจนรวมถึงระบุถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัย ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไรและอย่างไร เมื่อใดพร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัย โดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานตามเป้าหมายกำหนด

4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างการปฏิบัติงานวิจัยในขั้นนี้นักวิจัยมีส่วนร่วมโดยการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่ายแล้วจึงนำปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยนักพัฒนาจะเข้ามีส่วนร่วมด้วยการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิจัยและประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไป

ตามเป้าหมายและประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วยการรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่กำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการ

5. ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัยและเรียบเรียงเป็นรายงานเผยแพร่และตรวจสอบประเมินผลการวิจัย ระบุถึงปัญหาและอุปสรรค ทั้งชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมวยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยและแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบ

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) การมีส่วนร่วมต่อการร่วมดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานั้น จำแนกออกได้เป็นมิติต่างๆ คือ

1. ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนวิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมีส่วนในการจัดลาดับความส าคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคมทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดท าและประกอบการพิจารณา วางแผนงานวิจัย

2. ร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนาข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็น ามาอภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อก าหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การก าหนดวิธีการและแนวทางการดาเนินงาน ตลอดจนก าหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

3. ร่วมด าเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการด าเนินการพัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงานการประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณีที่มีความจ าเป็น

4. ร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการก าหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์ จากกิจกรรมการวิจัยในชุมชนในพื้นฐานที่เท่าเทียมเสมอภาคกัน

5. เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการด าเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการด าเนินการไปแล้วว่าส าเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และน าข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการด าเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการวิจัยนั้น นับได้ว่าเป็นคุณค่าโดยแท้ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนี้ ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

บริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไปของอำเภอแม่แจ่ม

อำเภอแม่แจ่มหรือเมืองแจ๋ม เดิมถูกเรียกว่า เมืองแจม มีตำนานถูกเล่าสืบต่อมาว่าเมื่อครั้งโบราณสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระมหากัจจายนะได้จาริกผ่านยอดดอยอ่างกาหรือดอยอินทนนท์ในปัจจุบัน ขณะเสด็จออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ มีหญิงชราชาวลัวะนำปลาปิ้งเพียงครึ่งตัวมาใส่บาตรถวาย พระบรมศาสดาทอดพระเนตรด้วยความเมตตาและสงสัยจึงตรัสถามถึงปลาอีกครึ่งตัวและได้รับคำตอบว่าหญิงชรานั้นได้เก็บปลาอีกครึ่งหนึ่งไว้ให้หลาน ดังนั้นพระองค์จึงรำพึงขึ้นว่า “บ้านนี้เมืองนี้ช่างอดอยากจริงหนอ” ต่อมาดินแดนนี้จึงได้ชื่อว่า เมืองแจม โดยคำว่า แจมในภาษาลัวะแปลได้ว่า มีน้อย ไม่พอหรือขาดแคลน ภายหลังได้มีกลุ่มคนไท-ยวนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจึงได้เรียกชื่อตามสำเนียงไท-ยวน ว่าเมืองแจ่ม ทั้งนี้ยังมีตำนานเมืองที่เกี่ยวกับสิงห์สองตัวที่เป็นพี่น้องกัน อาศัยหากินอยู่ในป่า เกิดแย่งชิงอำนาจการปกครองและพื้นที่กันเสมอ จวบจนกระทั่งพระปัจเจกพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดสัตว์และได้พบเห็น จึงได้กำหนดเขตโดยใช้ลำห้วยช่างเคิ่งเป็นเขตแสดงอาณาเขตขึ้น ครั้งเมื่อพระปัจเจกเจ้าเสด็จไปยังดอยสะกานซึ่งตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับบ้านกองกานและบ้านต่อเรือในปัจจุบัน ได้มีประชาชนนำอาหารถวาย แต่ด้วยความยากจนอาหารที่นำมาถวายจึงมีน้อย เมืองนี้จึงได้ถูกเรียกว่าเมืองแจม ซึ่งแปลได้ว่าเมืองที่มีความอดยากขาดแคลน ต่อมาชื่อเมืองได้ถูกเรียกเป็นเมืองแจ่มในที่สุด

อำเภอแม่แจ่ม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีหมู่บ้านกระจัดกระจายตามพื้นที่ราบและพื้นที่สูงตามหุบเขาที่ล้อม เดิมเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าชาติพันธุ์ลัวะ (ละว้า) ซึ่งครอบครองดินแดนนี้ตลอดจนบางส่วนของอาณาจักรล้านนา ในอดีตชนเผ่าลัวะมีความเจริญรุ่งเรืองเท่าเทียมกับขอมและมอญ ซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนร่วมกัน เพียงแต่แยกการปกครองตนเองอย่างเป็นอิสระ มีวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย พร้อมทั้งได้สร้างวัฒนธรรมของตนเองตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏเชิงประจักษ์ไม่ว่าจะเป็นวัด จิตรกรรมฝาผนัง มีการคิด ประดิษฐ์เครื่องใช้ดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากการเป็นเส้นทางการค้าขายระหว่างพม่า ไทย จีนและอินเดีย ต่อมาภายหลังได้มีกลุ่มคนไท-ยวน (ไต) อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อ ปี พ.ศ. 2447 โดยแต่เดิมชื่อว่า อำเภอช่างเคิ่ง มีที่ว่าการอำเภอที่หมู่ 4 ตำบลท่าผา นายชื่นดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอ ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 ถูกลดลงเป็นเพียงกิ่งอำเภอแม่แจ่มอยู่ในอำเภอจอมทอง และเมื่อ ปี พ.ศ. 2499 ได้รับการยกฐานเป็นอำเภอแม่แจ่ม และได้มีการแบ่งพื้นที่ของตำบลแจ่มหลวง ตำบลบ้านจันทร์และตำบลแม่แดดออกไปจัดตั้งเป็นอำเภอกัลยาณิวัฒนา ซึ่งทำให้อำเภอแม่แจ่มมี 7 ตำบลวิสัยทัศน์การพัฒนาอำเภอแม่

แจ่ม คือ แม่แจ่มเมืองน่าอยู่ เปิดประตูการท่องเที่ยว กอดเกี่ยวธรรมบรรยากาศ ศิลปวัฒนธรรม นำชุมชนเข็มแข็ง

อำเภอแม่แจ่มมีประชากรทั้งสิ้นรวม 56,723 คน (พ.ศ. 2552) คิดเป็นร้อยละ 3.47 ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นความหนาแน่น 21.11 คน/ตารางกิโลเมตร(สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2557)

จำนวนประชากร	63,934	คน	จำนวนผู้สูงอายุ	7,052	คน
เด็กแรกเกิดถึง 6 ปี	5,082	คน	ผู้สูงอายุป่วยด้วยโรคเรื้อรัง	1,880	คน
สตรีตั้งครรภ์	701	คน	ผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองไม่ได้	298	คน
สตรีอายุ 35 ปี ขึ้นไป	11,642	คน	ผู้พิการ	687	คน

ประกอบด้วยชาติพันธุ์ต่างๆ 5 กลุ่มได้แก่คนเมือง (ไตยวน) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในตัวอำเภอที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำแม่แจ่ม ส่วนปกาเกอะญออาศัยแถบที่ราบสูงตามเชิงเขา เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดลัวะ ชนเผ่าดั้งเดิมของเมืองแม่แจ่มม้ง ชนเผ่าที่มีการขยายตัวมากที่สุดลีซอ ชนเผ่าที่มีจำนวนน้อยที่สุดอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม ส่วนอาชีพเสริม ได้แก่ หัตถกรรม

ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอแม่แจ่ม มีพื้นที่ 2,713.75 ตารางกิโลเมตรโดยประมาณ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับ	อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับ	อำเภอสะเมิง อำเภอแม่วางและอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับ	อำเภอจอมทอง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับ	อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอขุนยวมและอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอแม่แจ่มเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายด้านภูมิศาสตร์ มีอากาศค่อนข้างเย็นเกือบตลอดทั้งปี มีอุณภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 25 องศาเซลเซียส อุณภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31 องศาเซลเซียส อุณภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดทั้งปีร้อยละ 72 และสภาพภูมิอากาศอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งภูมิอากาศออกได้เป็น 3 ฤดู ได้แก่

ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพัดพาความหนาวเย็นมาจากประเทศจีน

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม โดยได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

และลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ป่าและภูเขาสูง และเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนอุทยานแห่งชาติที่มีความสมบูรณ์และเป็นแห่งต้นน้ำ อีกทั้งยังเป็นเขตนิคมสหกรณ์แม่แจ่มและเขตน้ำท่วมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีพื้นที่ราบคิดเป็นร้อยละ 2.5 ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ มีพื้นที่เพาะปลูก ทำการเกษตรกรรมประเมาณร้อยละ 6.25 ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ มีแม่น้ำสำคัญในการเกษตร คือ แม่น้ำปิงและลำน้ำแม่แจ่ม

น้ำแม่แจ่ม เป็นลำน้ำสาขาของลุ่มน้ำปิงตอนบน มีต้นน้ำอยู่ที่ดอยกิ่วป่าก้าง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม ไหลจากทางเหนือลงมาทางใต้ เป็นลำน้ำที่เกิดจากห้วยแม่แจ่ม ห้วยแม่แจ่มน้อย ห้วยตอง ไหลรวมกับลำธารอื่นๆ ทางด้านทิศใต้ของบ้านแจ่มหลวง ในเขตตำบลแจ่มหลวง อำเภอแม่แจ่ม และรับน้ำเพิ่มเติมจากลำน้ำสาขาอื่นๆ ที่ไหลจากลาดเขาด้านตะวันตกของเทือกเขาถนนธงชัยตะวันออกและรวมน้ำที่รับเพิ่มเติมจากลำน้ำสาขาอื่นๆที่ไหลจากลาดเขาด้านตะวันออกของเทือกเขาถนนธงชัยกลาง ได้แก่ ลำน้ำสาขาต่างๆ คือลำน้ำแม่เอาะ ลำน้ำแม่ตะละ ลำน้ำแม่สะงะ ลำน้ำแม่หยอด ลำน้ำแม่ปาน ลำน้ำแม่ศึก ลำน้ำแม่แรก และลำน้ำแม่แดด เป็นต้น ลำน้ำแม่แจ่มไหลลงสู่ลำน้ำปิง บริเวณบ้านสบแจ่ม อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ มีความยาวของลำน้ำทั้งสิ้น 170 กิโลเมตร มีพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แจ่มส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขต อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 90 และมีพื้นที่บางส่วนด้านตะวันตกเฉียงใต้ของลุ่มน้ำ ตั้งในเขตพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางส่วนทางด้านใต้ของลุ่มน้ำ ตั้งในเขตพื้นที่อำเภอฮอด และอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรป่าไม้ อำเภอแม่แจ่มมีพื้นที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เนื้อที่ประมาณ 2ฐ477,634 ไร่ ทรัพยากรแร่ที่สำคัญ ได้แก่ แร่ลิกไนท์ในพื้นที่ตำบลแม่ศึก แร่ฟลูออไรท์ แร่ดีบุก แร่แมงกานีส แหล่งดินขาว ในพื้นที่ตำบลท่าผา

ภาพที่ 5 แผนที่ตั้งอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ (2553)

การแบ่งเขตการปกครอง ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557 (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2557)

ตำบล	**จำนวนหมู่บ้าน**	**ประชากรทั้งหมด**	**ประชากรแยกตามส่วนท้องถิ่น**	
ช่างเคิ่ง	19	10,918	2,747	เทศบาลตำบลแม่แจ่ม
			8,171	องค์การบริหารส่วนตำบลช่างเคิ่ง
ท่าผา	10	4,964	4,964	เทศบาลตำบลท่าผา
บ้านทับ	13	6,263	6,263	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ
แม่ศึก	17	12,204	12,204	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
แม่นาจร	19	10,716	10,716	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
ปางหินฝน	14	7,051	7,051	องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน
กองแขก	12	6,582	6,582	องค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก
รวม	104	58,698	7,711	เทศบาลตำบลและ 50,987องค์การบริหาร

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากรทั้งหมด	ประชากรแยกตามส่วนท้องถิ่น

ส่วนตำบล

การปกครองส่วนท้องถิ่น

1. เทศบาลตำบลแม่แจ่ม ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลช่างเคิ่ง
2. เทศบาลตำบลท่าผา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าผาทั้งหมด
3. องค์การบริหารส่วนตำบลช่างเคิ่ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลช่างเคิ่งเฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลแม่แจ่ม
4. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทับ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ทับทั้งหมด
5. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ศึกทั้งหมด
6. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่นาจรทั้งหมด
7. องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปางหินฝนทั้งหมด
8. องค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกองแขกทั้งหมด

สภาพเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม คือ การประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลืองและหอมแดง ซึ่งมีพื้นที่การเกษตรจำนวน 119,555 ไร่ เป็นพื้นที่เพาะปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 31,407 ไร่ ถั่วเหลือง 18,960 ไร่ หอมแดง 3,672 ไร่ กระหล่ำปี 2,111 ไร่ กระเทียม 174 ไร่ ผักกาดขาว 2,150 ไร่ และมันฝรั่ง 362 ไร่

การเดินทางสู่อำเภอแม่แจ่ม

จากกรุงเทพมหานคร-จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางประมาณ 696 กิโลเมตรโดยประมาณ การเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่เข้าสู่อำเภอแม่แจ่มคือ

1. เส้นที่ 1 ใช้ทางหลวงหมายเลข 108 สายเชียงใหม่-ฮอด แยกขวาก่อนถึงอำเภอจอมทองเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 1009 เส้นทางขึ้นดอยอินทนนท์ แยกซ้ายสู่ทางหลวงหมายเลข 1192 เข้าสู่ตัวอำเภอแม่แจ่มรวมระยะทางประมาณ 115 กิโลเมตร ซึ่งเส้นทางนี้มีระยะทางที่ใกล้กว่าแต่เมื่อแยกเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 1192 ทางมีขนาดเล็กคดเคี้ยวไปตามไหล่เขาที่มีความลาดชันสูง
2. เส้นที่ 2 ใช้ทางหลวงหมายเลข 108 สายเชียงใหม่-ฮอดเช่นกัน แต่ไม่ใช้เส้นทางขึ้นดอยอินทนนท์ วิ่งผ่านอำเภอจอมทองสู่อำเภอฮอด แล้วแยกขวาไปตาทางหลวงหมายเลข 108 ผ่าน

ออบหลวงและแยกขวาที่กิโลเมตร 22 สู่หมายเลข 1088 เข้าสู่ตัวอำเภอแม่แจ่มรวมระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร

3. นอกจากนี้ยังมีเส้นทางจากอำเภอแม่แจ่มเชื่อมต่ออำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 1263 ระยะทาง 67 กิโลเมตร ผ่านหมู่บ้านปางอุ๋ง ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม เป็นเส้นทางลัดของผู้เดินทางมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปจังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่แจ่ม

1. หมู่บ้านทอผ้าตีนจก ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลท่าผา หมู่ที่ 8 ตำบลช่างเคิ่ง เป็นแหล่งผลิตและทอผ้าตีนจกที่ขึ้นชื่อและได้รับการยกย่องเป็นหนึ่งในสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ดีเด่นของจังหวัดเชียงใหม่อยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่แจ่มไปประมาณ 3 กิโลเมตร ตำบลท่าผา เป็นตำบลที่ชาวบ้านนิยมทอผ้าชิ้นตีนจกกันมาก ซึ่งทำกันถึง 150 ครอบครัว และแต่ละบ้านจะมีเครื่องทออยู่ใต้ถุนบ้าน ขณะนี้ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองชนิดนี้เป็นที่นิยมอย่างสูง เพราะมีความสวยสดงดงามและลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะ เหมาะที่จะซื้อไว้เป็นที่ระลึก

2. น้ำตกแม่ปาน เป็นน้ำตกไหลลงจากหน้าผาสูงประมาณ 100 เมตรตั้งอยู่เชิงเขาอินทนนท์ที่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แจ่มประมาณ 16 กิโลเมตรและห่างจากแยกขึ้นดอยอินทนนท์ประมาณ 6 กิโลเมตร

3. น้ำตกห้วยทรายเหลือง ตั้งอยู่บนเส้นทางเดียวกับน้ำตกแม่ปาน เป็นน้ำตกขนาดกลางมีน้ำไหลแรงตลอดปี บริเวณโดยรอบเหมาะแก่การพักผ่อน

4. น้ำพุร้อนเทพพนม อยู่บ้านอมขูด หมู่ที่ 1 ตำบลกองแขก ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 37 กิโลเมตรโดยประมาณ

5. น้ำออกรู อยู่ริมแม่น้ำอวม บ้านทุ่งยาว หมู่ที่ 1 ตำบลช่างเคิ่ง ระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แจ่มประมาณ 8 กิโลเมตรมีลักษณะเป็นตาน้ำขนาดใหญ่ที่มีน้ำไหลออกมาตลอดปี

6. พระเจ้าตนหลวง ประดิษฐานที่วัดกองกาน หมู่ที่7 ตำบลแม่ศึก ถือได้ว่าเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวเมืองแจ่มและเป็นพระพุทธรูปที่เคารพบูชาของชาวเมืองแจ่มมาแต่โบราณ ซึ่งองค์พระเป็นศิลปแบบบางแสน หน้าตักกว้าง 10 ศอก 5 นิ้ว โดยมีพิธีปิดทองในงานประเพณีวันเพ็ญเดือน 8 เหนือและสรงน้ำในวันสงกรานต์ในทุกปี

7. พระเจ้าแสนตอง ประดิษฐานที่วัดเจียง หมู่ที่ 18 ต.ช่างเคิ่ง ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือ เป็นพระพุทธรูปโบราณปางมารวิชัย สมัยเชียงแสนหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์หน้าตักกว้าง 20 นิ้ว สูง 23 นิ้ว

8. โบสถ์กลางน้ำวัดพุทธเอ้น ตั้งอยู่ที่วัดพุทธเอ้น หมู่ 6 ตำบลช่างเคิ่ง เป็นโบสถ์ไม้เก่าแก่ตั้งอยู่กลางน้ำแต่เดิมใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และที่หน้าโบสถ์แห่งนี้จะมีตาน้ำขนาดใหญ่ซึ่งมีน้ำใสสะอาดไหลออกตลอดทั้งปี ชาวอำเภอแม่แจ่มนิยมนำน้ำไปบริโภคอีกทั้งยังให้ความเคารพและเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างมากตามประวัติกล่าวว่าวัดพุทธเอ้นก่อสร้างในสมัยต้นรัตนโกสินทร์เมื่อ 200 กว่าปี มีโบราณสถานซึ่งขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรคือ “โบสถ์น้ำ” ลักษณะก่อสร้างในสระสี่เหลี่ยมโดยปักเสาลงในน้ำล้อมรอบด้วยกำแพงศิลาแลง บริเวณรอบโบสถ์จนถึงกำแพง เรียกว่า “อุทกสีมา” มีความหมายเหมือนกับ “ขันทสีมา” ของโบสถ์บนบก โบสถ์น้ำนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรแล้ว คติการบวชในโบสถ์กลางน้ำนั้นถือว่าเป็นการบวชพระภิกษุสงฆ์ที่มีความบริสุทธิ์มากที่สุด ได้รับอิทธิพลมาจากฝ่ายลังกา

9. ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดป่าแดด ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลท่าผา ซึ่งภาพจิตรกรรมทั้ง 5 ภาพนั้นเป็นศิลปกรรมที่ได้รับการยกย่องเป็นศิลปกรรมท้องถิ่นที่มีค่าฝีมือการเขียนจัดอยู่ในช่างสายเงี้ยวหรือไทยใหญ่ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารที่ค่อนข้างสมบูรณ์ วาดโดยช่างแต้มชาวไทยใหญ่เป็นเรื่องพุทธประวัติและชาดกต่างๆ วิหารหลังนี้สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างวัด เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2400

10. วัดยางหลวง ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าผา จัดสร้างโดยชาวกะเหรี่ยงมีข้อสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 24 โดยคำว่า “กิจกุฏิ” สันนิษฐานมาจากภูเขา“กิจกูฏ” ในประเทศอินเดียซึ่งพระพุทธเจ้าเคยเสด็จฯ นั่งวิปัสนาอยู่ในถ้ำ ทั้งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจคือ(1) ลวดลายปูนปั้นรูปสัตว์ในป่าหิมพานต์ ซึ่งเป็นศิลปแบบลังกาที่ที่งดงามและหาดูได้ยาก (2) บริเวณตรงกลางของกิจกุฏ เป็นซุ้มประดิษฐานของพระพุทธรูป ด้านหน้าของซุ้มสร้างเป็นกู่หรือเจดีย์ และ (3) จารึกบนฐานพระพุทธรูปที่บอกถึงปีที่มีการเฉลิมฉลองซึ่งตรงกับปี พ.ศ.2026 ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชหรือประมาณเมื่อ 500 ปีก่อน

11. น้ำตกห้วยน้ำดัง บ้านสามสบ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าผา ซึ่งเป็นน้ำตกธรรมชาติที่ถูกค้นพบใหม่

12. วัดกองกาน อยู่ห่างจากวัดพุทธเอ้นประมาณ 2 กิโลเมตรโดยประมาณ เป็นวัดสำคัญของชาวแม่แจ่ม เนื่องจากภายในวิหารมีพระเจ้าตนหลวงซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแม่แจ่ม ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ชาวแม่แจ่มจะไปสรงน้ำองค์พระกันทุกปี พระเจ้าตนหลวงนี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบล้านนาและมีขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอแม่แจ่ม ตัววิหารเป็นไม้และหลังคามุงแป้นเกล็ดแบบโบราณ

13. วัดกองแขก ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่แจ่ม ประมาณ 7 กิโลเมตร วิหารวัดกองแขกที่เก่าแก่อายุไม่น้อยกว่าร้อยปี เป็นฝีมือช่างชาวลำปางที่อพยพมาอยู่ด้วยกันและที่สำคัญคือภาพ

จิตรกรรมฝาผนังของวิหารนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวแม่แจ่ม อีกทั้งชุมชนบ้านกองแขกนับเป็นชุมชนเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของแม่แจ่มซึ่งเป็นที่รวมของกลุ่มชาวบ้านที่อพยพมาจากที่ต่างๆ เช่น ชาวแม่พริกจังหวัดลำปาง ชาวเชียงแสนจากเชียงราย ชาวน่านจากเชียงคำเป็นต้น

14. สวนป่าแม่แจ่ม เป็นสวนป่าอีกแห่งหนึ่งขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2516 มีเนื้อที่ประมาณ 6,932 ไร่ ปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีลำน้ำแม่แจ่มที่ไหลผ่านในเขตสวนป่า เหมาะสำหรับการล่องแพปั่นจักรยานเสือภูเขาหรือกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจและทางสวนป่าได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับผู้มาเยือนอย่างครบครัน มีแคมป์ไฟ และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคอยดูแลและอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ทางสวนป่าแม่แจ่มยังสามารถที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้กับนักเรียนหรือประชาชนทั่วไปที่ต้องการหาความรู้และยังสามารถจัดประชุมหรือสัมมนาของภาครัฐและเอกชน

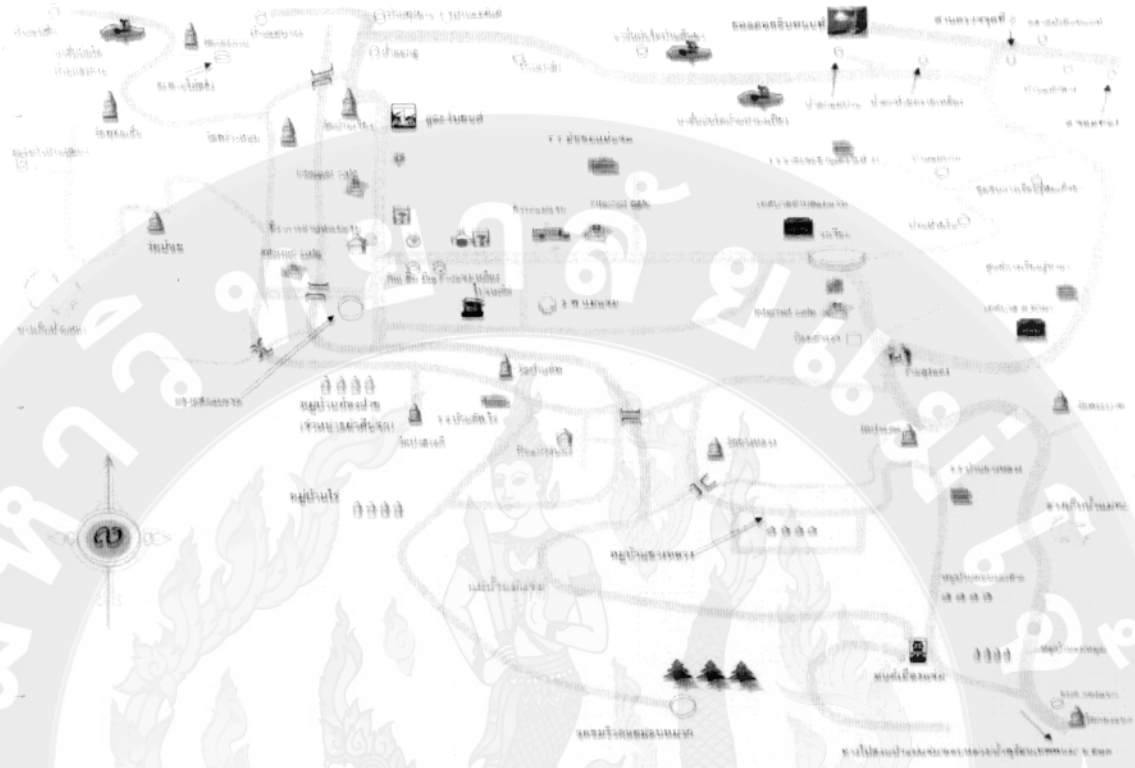
ตารางที่ 5 ข้อมูลด้านประเพณีวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว อำเภอแม่แจ่ม

ชื่อกิจกรรม	สถานที่จัด	วัน/เดือน/ปี
วันขึ้นปีใหม่	ที่ว่าการอำเภอแม่แจ่ม	1เดือนมกราคมของทุกปี
งานขึ้นปีใหม่ของแต่ละเผ่า	แต่ละหมู่บ้าน	ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมทุกปี
งานเทศกาลมหกรรมผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม	ที่ว่าการอำเภอแม่แจ่ม	ตามกำหนดจากอำเภอแม่แจ่ม
ประเพณีเผาหลัวพระเจ้า	วัดยางหลวงและวัดป่าตำบลท่าผาแดด	เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี
วันมาฆบูชา	ทุกวัด	เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี
ประเพณีปอยหลวง	ทุกวัดในอำเภอแม่แจ่ม	ตามปฏิทินกำหนด
บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน	วัดที่มีกิจกรรม	ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนของทุกปี
วันกตัญญูหรือวันผู้สูงอายุ	วัดกู่,วัดป่าแดด,วัดนาฮ่อง วัดบุปผาราม,วัดช่างเคิ่ง	13เดือนเมษายนของทุกปี

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ชื่อกิจกรรม	สถานที่จัด	วัน/เดือน/ปี
ประเพณีสรงน้ำพระเจ้าแสนตอง	วัดแม่นาจร	ตามปฏิทินกำหนด
ประเพณีปี่ใหม่เมือง	วัดเจียง	13เดือนเมษายนของทุกปี
ประเพณีสรงน้ำพระธาตุช่างเคิ่ง	ทุกหมู่บ้าน	13-15 เดือนเมษายนของทุกปี
ประเพณีสรงน้ำพระเจ้าตนหลวง	วัดช่างเคิ่ง วัดกองกาน	16-17เดือนเมษายนของทุกปี
รดน้ำดำหัวนายอำเภอ	ที่ว่าการอำเภอแม่แจ่ม	18 เดือนเมษายนของทุกปี
งานปอยลูกแก้วประจำปี	ทุกวัด	เดือนพฤษภาคมของทุกปี
ประเพณีปี่ใหม่หน้อย	บ้านพร้าวหนุ่มบ้านสันหนองบ้านเจียงบ้านทุ่งยาวและบ้านแม่นาจร	เดือนพฤษภาคมของทุกปี
ประเพณีถวายเทียนจำนำพรรษา	ทุกวัด	ตามปฏิทินกำหนด
ประเพณีตานก๋วยสลาก	ทุกวัด	เดือนกันยายนทุกปี
ประเพณีลอยกระทง	ทุกวัดและเทศบาลตำบลแม่แจ่ม	เดือนพฤศจิกายนทุกปี
ประเพณีตานข้าวใหม่	ทุกวัด	เดือนพฤศจิกายนทุกปี
วันวิสาขบูชา	ทุกวัด	ตามปฏิทินกำหนด
วันอาสาฬหบูชา	ทุกวัด	ตามปฏิทินกำหนด

ที่มา: ที่ว่าการอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 6 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (2559)

บริบทพื้นที่ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 687.46 ตารางกิโลเมตรอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอแม่แจ่ม ห่างจากอำเภอแม่แจ่มประมาณ 38 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายแม่นาจร - แม่ศึก

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลแจ่มหลวง อำเภอกัลยานิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อ	ตำบลปางหินฝน ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก มีสภาพเป็นป่าเขาและภูเขาสูงชันทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก และอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเกือบทั้งพื้นที่ มีแม่น้ำแจ่ม แม่น้ำขุนแม่นาย และแม่น้ำแม่หยอดเป็นสายหลัก

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อน	ระหว่าง	เดือนมีนาคม - พฤษภาคม
ฤดูฝน	ระหว่าง	เดือนมิถุนายน - พฤศจิกายน
ฤดูหนาว	ระหว่าง	เดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์

จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. เต็มทั้งพื้นที่มี 17 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปางอุ๋ง บ้านปางอุ๋งใหม่ หมู่ที่ 2 บ้านนากลาง บ้านนากลางเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านแม่สะต๊อบ บ้านแม่สะต๊อบใต้ บ้านห้วยทรายเหลือง หมู่ที่ 4 บ้านพะแอดู บ้านสมอจาบน บ้านสมอจาล่าง บ้านเถอะแหย่หน่ง หมู่ที่ 5 บ้านนาฮ่อง หมู่ที่ 6 บ้านแม่ศึก หมู่ที่ 7 บ้านกองกาน หมู่ที่ 8 บ้านผาละปิ บ้านผาละปิกลาง บ้านผาละปิเหนือ บ้านแม่ออ บ้านโก๊ะโพ บ้านคูบอ (หว่าสู่เดอ) หมู่ที่ 9 บ้านแม่หยอด บ้านป่ากล้วย บ้านขุนแม่ราจี หมู่ที่ 10 บ้านนาฮ่องใต้ บ้านสบจอก หมู่ที่ 11 บ้านปางเกี๊ยะ บ้านผามะโฮง หมู่ที่ 12 บ้านห้วยผักกูด บ้านห้วยบง หมู่ที่ 13 บ้านสบแม่สะต๊อบ บ้านหว่าทะเล บ้านเล่อปะดี หมู่ที่ 14 บ้านแม่จุมสาม บ้านขุนแม่นาย บ้านแม่จุมสามใต้ หมู่ที่ 15 บ้านโป่งขนุน บ้านแม่นิง บ้านแม่นิงนอก บ้านแม่นิงกลาง บ้านแม่นิงใน หมู่ที่ 16 บ้านแม่ครอง บ้านห้วยบง และหมู่ที่ 17 บ้านห้วยขี้เปอะ บ้านน้ำตก บ้านหยอดไผ่ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม มีจำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ 12,598 คน ประกอบไปด้วย 3 ชาติพันธ์ คือ พี่น้องม้ง พี่น้องปกาเกอะญอ และพี่น้องไทญวน และได้ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยตามภูมินิเวศวัฒนธรรม ดังแผนภาพ

ภาพที่ 8 ลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรมตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

บริบทพื้นที่บ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

บริบทชุมชนบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะทางกายภาพ

บ้านกองกานตามตั้งอยู่ห่างจากตัว อ. แม่แจ่ม ประมาณ 7 กิโลเมตร บน ถ.สายฮอด-แม่แจ่ม/อยู่ห่างจาก วัดพุทธเอ้น ประมาณ 2 กิโลเมตร มีคำขวัญของชุมชน คือ “พระเจ้าตนหลวงคู่บ้านเมือง ลือเลื่องนาขั้นบันได ผาสะกาบเลื่องชื่อลือไกล สืบสานไว้ประเพณีแปดเป็ง” หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. ตามลักษณะทรัพยากรธรรมชาติ มีการแบ่งเขตป่าคือ ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย และมีเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาในบริเวณลำน้ำแม่แจ่ม

2. ตามลักษณะพื้นที่ ได้แก่ มีระบบเหมืองฝายเพื่อใช้ในชุมชนและนาขั้นบันได

3. ตามคติความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ หอพ่อเจ้าหลวง บ้านกองกาน ตั้งขึ้นตามความเชื่อที่สืบต่อกันมา และสอดคล้องกับหอดงหลวง ที่ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม หอพ่อเจ้าหลวงบ้านกองกาน ประกอบด้วย หอพ่อเจ้าม่วงกอน หอพ่อเจ้าดอนเมือง หอพ่อเจ้าดอนแท่น หอพ่อเจ้าดอนแก้ว(ขุนยวม) ตามความเชื่อเพื่อให้ปกปักและดูแลรักษาบ้านกองกานและคนในชุมชนบ้าน

กองกาน นอกจากนั้นยังมีหอต้นตระกูลเจนจบ 1 ใน 4 ต้นตระกูลแรกที่ได้มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านกองกานตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2380 เป็นต้นมา

4. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามสายน้ำ บ้านกองกานมีลักษณะทางภูมิศาสตร์คือ อยู่บริเวณสบน้ำแม่ศึกกับ น้ำแม่แจ่ม และยังปรากฏความเชื่อและวิถีชีวิตตามสายน้ำ ของแต่ละชาติพันธุ์ในบริบทพื้นที่ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของตนเอง เช่น วิถีกินอยู่กับสายน้ำ วิถีการคมนาคมขนส่งทางน้ำ สัตว์น้ำและพืชพรรณ และการแบ่งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

5. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของพี่น้องไทญวนลักษณะบ้านใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

6. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ บ้านไม้เก่าตามลักษณะวิถีชีวิตวัฒนธรรมของพี่น้องไทญวน ในบริบทพื้นที่ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของตนเอง

7. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามปัจจัย 4 ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านเครื่องนุ่งห่ม และด้านการดูแลรักษาสุขภาพของพี่น้องไทญวน ในบริบทพื้นที่ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของตนเอง

8. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามวัสดุท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านต่างๆที่ทำมาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพี่น้องไทญวน ได้แก่ งานทอผ้า งานปักผ้า งานไม้ งานจักสาน เป็นต้น

9. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามแหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของพี่น้องไทญวน โดยปรากฏทั้งในรูปของวัตถุ สถานที่ โดยมีการสื่อความในรูปแบบของประวัติความเป็นมา เรื่องราว เรื่องเล่า ตำนาน หรือนิทาน เป็นต้น

10. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามลักษณะอื่นๆ ได้แก่ เครื่องดนตรี การละเล่น คำร้อง ของพี่น้องไทญวน เป็นต้น

ศักยภาพและถานการณ์การท่องเที่ยวของบ้านกองกาน

บ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จากศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2550อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี, 2556) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญของลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต

2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้าประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย

4. สภาพแวดล้อม ได้แก่สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพ อื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

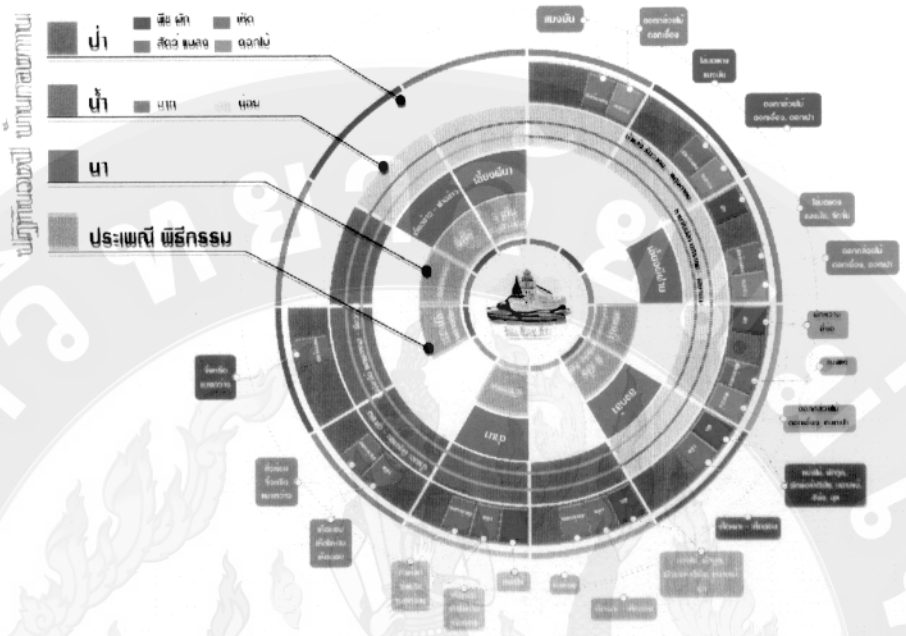
5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้าน บริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

หากพิจารณาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ดังกล่าวมาแล้วในข้างต้นแล้ว บ้านกองกานเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสูงที่สุดและมีการการเยี่ยมเยือนจากผู้คนต่างถิ่นอยู่สม่ำเสมอ แต่ชุมชนยังไม่ได้เข้ามาจัดการเพื่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม บ้านกองกานตามตั้งอยู่ห่างจากตัว อ. แม่แจ่ม ประมาณ 7 กิโลเมตร บน ถ.สายฮอด-แม่แจ่ม/อยู่ห่างจาก วัดพุทธเอ้น ประมาณ 2 กิโลเมตร มีคำขวัญของชุมชน คือ “พระเจ้าตนหลวงคู่บ้านเมือง ลือเลื่องนาขั้นบันได ผาสะกาบเลื่องชื่อลือไกล สืบสานไว้ประเพณีแปดเป็ง” หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนบ้านกองกานมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2550อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี, 2556) ผู้ศึกษาจึงเลือกแบบเจาะจงพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ศึกษาถึงรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปฏิทินวงปีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน

ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ปฏิทินวงปีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชน
ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน

กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน

ประวัติกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน

กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตบ้านกองกาน เกิดจากแกนนำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน อาทิ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพ รวมตัวกันเพื่อจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนที่แต่เดิมได้ถูกเที่ยวอยู่แล้ว เช่น วัดกองกาน พระธาตุส่องแจ้ง ขัวโตงเตง นาขั้นบันได และบ้านสืบทอดเจตนา เป็นต้น และเพื่อจัดการทรัพยากรอื่นๆ ในชุมชนจากกลุ่มอาชีพต่างๆ จากกลุ่มผู้สูงอายุ และอื่น ๆ มาสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

อีกทั้งยังได้รื้อฟื้นศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมอื่นๆ เช่น ศิลปะการแสดงของกลุ่มเยาวชน การละเล่นในอดีตของกลุ่มผู้สูงอายุ กิจกรรมการล่องแพน้ำแจ่มของกลุ่มผู้นำชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นส่งเสริมและพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้นนี้ ชุมชนบ้านกองกานได้มีเจตนาที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วม สร้างการเรียนรู้ร่วมของคนในชุมชนและคนนอกชุมชน จนกลายเกิดรายได้เสริมจากทรัพยากรในวิถีชีวิตบ้านกองกานต่อไป

กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ประกอบไปด้วย

1. นางจรัสศรี	สนธิคุณ	ประธาน
2. นางอรนุช	กาพย์ไชย	รองประธาน
3. นางสุวิมล	จันต๊ะคำ	เลขานุการ
4. น.ส.รัชฎาพร	สีดา	เหรัญญิก
5. นายบวร	มั่นคง	ประสานงาน
6. ด.ช.รุ่งโรจน์	กันธิยะ	ประชาสัมพันธ์
7. นางพัชนี	มูลแก้ว	กรรมการ
8. นางจันทร์จิรา	ปินคำ	
9. นางเกศรา	แก้วมี	
10. นางศรีวรรณา	อาจหาญ	
11. นางอัมพร	เสียงหวาน	
12. นางพรทิพย์	คำมูล	
13. นางฟองจันทร์	แกนุ	
14.นายสมเพชร	มณีวรรณ	
15. นางแดง	มณีวรรณ	
16. นางบัวฟู	ปินคำ	
17. นางอุ่นเรือน	ริยะนา	
18. นางคำมาเรือน	วิเศษคุณ	
19. นายอนุพงค์	กันฑจันทร์	
20. นายจารุเดช	เจริญสุข	

ที่ปรึกษา

1. นายสันติชาติ	ยิ่งสินสุวัฒน์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
2. ท่านพระครูประโชติ	ภัทรกิจ	เจ้าอาวาสวัดกองกาน
3. นายศรีวัน	ยะสินธิ์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านกองกาน
4. นายสุวิมล	สนธิคุณ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านกองกาน
5. นายราศรี	มูลแก้ว	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
6. นายประสิทธิ์	กอฝั้น	
7. นายสิงห์แก้ว	สนธิคุณ	
8. นายดวงจันทร์	อาจหาญ	
9. นายสมบูรณ์	นันยา	
10. นายศรีนวล	สนธิคุณ	

สมมติฐานการวิจัยเชิงปริมาณ

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนต่อ ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

ตัวแปรการวิจัยเชิงคุณภาพ

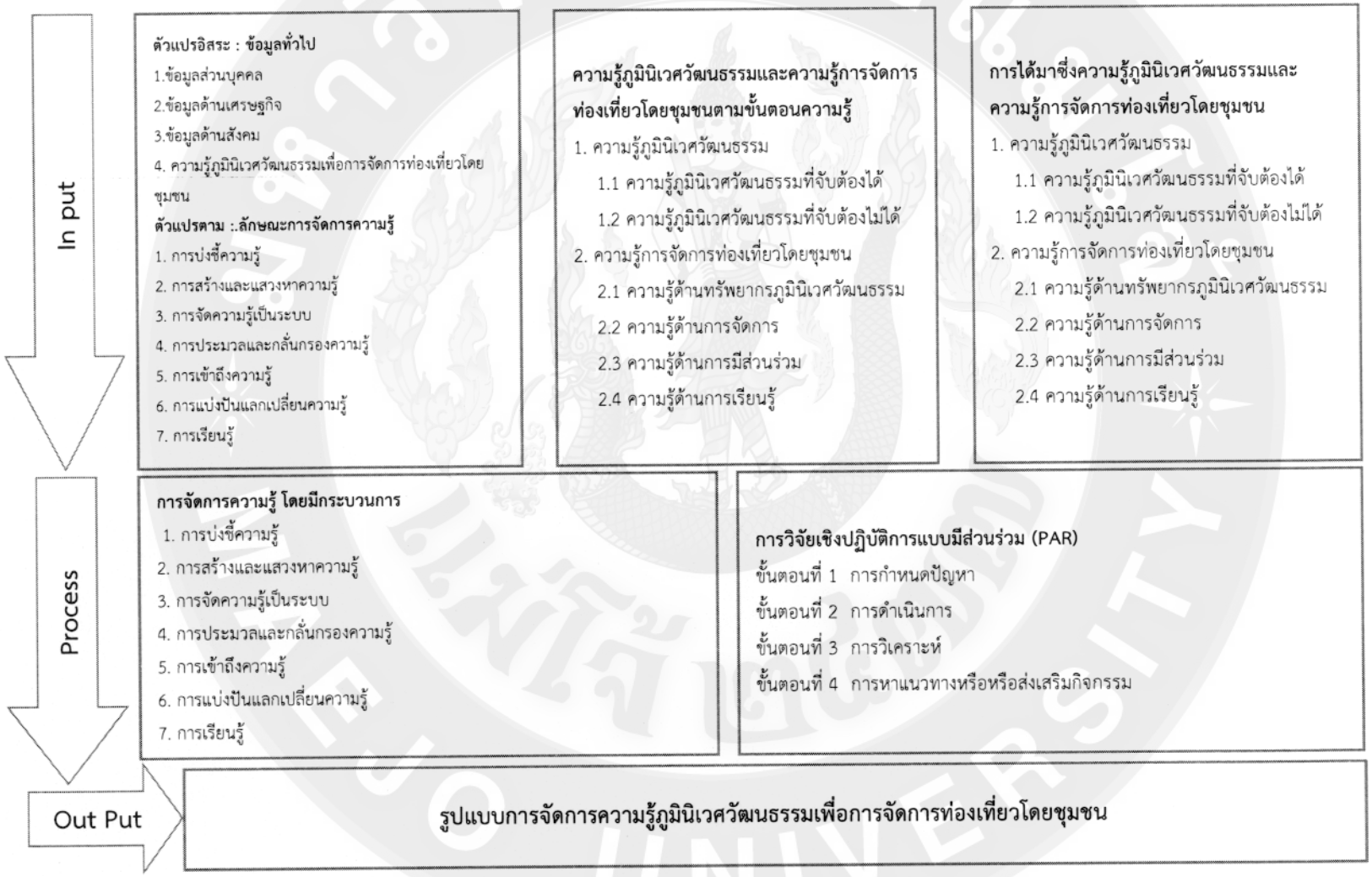
1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามขั้นตอนของความรู้ ประกอบด้วย ขั้นข้อมูล (Data) ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom)

2. การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วยการได้มาซึ่งความรู้ โดยการบังเอิญ (By Chance)วิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) วิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

3. การจัดการความรู้ โดยมีกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดความรู้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ7. การเรียนรู้

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ และขั้นตอนที่ 4 การหาแนวทางหรือหรือส่งเสริมกิจกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 2 ขั้นตอนกระบวนการดำเนินการวิจัย โดยสามารถเรียงลำดับตามวิธีการวิจัย ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกสถานที่ศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือเทศบาลตำบลท่าผา เทศบาลตำบลแม่แจ่ม และองค์การบริหารส่วนตำบลช่างเคิ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน องค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและพื้นที่ศึกษา

ประชากรและพื้นที่การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรของข้อมูลเชิงปริมาณ คือ

ประชากรเชิงปริมาณได้แก่ ประชาชน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือเทศบาลตำบลท่าผา เทศบาลตำบลแม่แจ่มและองค์การบริหารส่วนตำบลช่างเคิ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน องค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก มีประชากรทั้งหมด 56,723 คน

นำข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในอำเภอแม่แจ่มทั้งหมด 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการคำนวนณตัวอย่างสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973: 125)

สูตร $$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่จะศึกษามีทั้งหมดเท่ากับ 59,515 คนและยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มร้อยละ 5 หรือ 0.05 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณเท่ากับกี่หน่วย

$$n = \frac{56,723}{1 + 56,723 \times (0.05)^2}$$

$$= 399.457$$

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเท่ากับ 400 หน่วย

2. ประชากรของข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากรของข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่เจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย สมาชิกกลุ่มจำนวน 20 คน ที่ปรึกษา 10 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยินดีที่จะให้ข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลในการดำเนินงานการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวมรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างภาครัฐ เอกชนและองค์กรประชาชนและภาคประชาชน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีมาสรุปเป็นปัจจัย และสร้างข้อกระทงคำถามของแบบสอบถาม เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างข้างต้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list form) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

ปัจจัยส่วนบุคคลสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุศาสนา ชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภูมิลำเนา

2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยอาชีพหลัก อาชีพเสริม การถือครองที่ดิน

3) ข้อมูลด้านสังคม ประกอบด้วยการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม การได้เข้ารับการฝึกอบรม การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบทดสอบความรู้ด้านละ 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบ แบบเติมเครื่องหมาย ถูก หรือ ผิด หลังจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ทำแบบทดสอบแล้ว นักวิจัยจะทำการประเมินความรู้แปลความเป็นแบบแบ่งช่วงโดย โดยมีค่า 5 ระดับ (5) หมายถึง มีความรู้มากที่สุด (4) หมายถึง มีความรู้มาก (3) หมายถึง มีความรู้ปานกลาง (2) หมายถึง มีความรู้น้อย(1) หมายถึง มีความรู้น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์แปลความระดับความรู้ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

= 0 – 2 มีความรู้ระดับน้อยที่สุด
= 3 – 4 มีความรู้ระดับรู้น้อย
= 5 – 6 มีความรู้ ระดับปานกลาง
= 7 – 8 มีความระดับรู้มาก
= 9– 10 มีความรู้ระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนประกอบไปด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและการแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้โดยมาตรวัดที่ใช้ในการวัดลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนเป็นมาตรวัดแบบ Five-point Likert-type Scale Ranging โดยมีค่า 5 ระดับ (5) หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด (4) หมายถึง เห็นด้วยมาก (3) หมายถึง ปานกลาง (2) หมายถึง เห็นด้วยน้อย (1) หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุดการวัดลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนเป็นข้อคำถามแบบ Multi-item Scale จำนวน 35 ข้อคำถาม ตัวอย่างคำถาม เช่นชุมชนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกันชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชนชุมชนมีการจดบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปเอกสารชุมชนสามารถเข้าถึง

ข้อมูลความรู้ได้ง่ายชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชนชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นต้น

แบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 นั้น ผู้วิจัยได้ใช้การแปลความของค่าเฉลี่ยเป็นแบบแบ่งช่วงการแปลความตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากเอกสารต่างๆ และฐานข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต เพื่อหาปัจจัย ใหม่ๆ

1.2) สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.3) นำเครื่องมือที่ผ่านการหาคุณภาพไปเก็บข้อมูล

1.4) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากปรับแก้ไขแบบสอบถามแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามที่ออกแบบไว้ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มโดยบังเอิญและการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแบบสอบถาม

3) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และประมวลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลข แล้วบันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1) การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.2) การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

(Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Likert, 1967) ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

สำหรับการคำนวณหาอันตรภาคชั้นคำนวณและแบ่งอันตรภาคชั้นดังต่อไปนี้คำนวณจากสูตรการหาอันตรภาคชั้น Likert scale ดังนี้

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล ซึ่งคำนวณจากสูตร ต่อไปนี้

$$\text{ความกว้างของอัตราภาคชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด – ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

ซึ่งสามารถแบ่งช่วงคะแนนของระดับความคิดเห็น ได้ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00 คะแนน	มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
3.41 – 4.20 คะแนน	มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก
2.61 – 3.40 คะแนน	มีระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง
1.81 – 2.60 คะแนน	มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.80 คะแนน	มีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างข้อคำถามของแบบตรวจสอบรายการ(Check List) และเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลและด้านการบริหาร เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านความสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม และความครบถ้วนของรายการที่ถามในสิ่งที่ต้องการวัด โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การศึกษาความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1.1 กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูล คือ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน องค์กรชุมชน ผู้รู้ และประชาชนในพื้นที่ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้เสีย จำนวน 30 คนเพื่อได้ข้อมูลความรู้และการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

2.1.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คือ

1) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือผู้ร่วมพัฒนา ปฏิบัติงานในพื้นที่ด้านการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) มีประสบการณ์ในการทำงานและให้คำปรึกษาด้านการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างน้อย 1-3 ปี

2.1.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1) แบบตรวจสอบรายการ(Check List) ประกอบไปด้วย

แบบตรวจสอบรายการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามขั้นตอนของความรู้ ประกอบด้วย ขั้นข้อมูล (Data) ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom)

2) แบบตรวจสอบรายการการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วยการได้มาซึ่งความรู้ โดยการบังเอิญ (By Chance)วิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

2.1.4 วิธีการสร้างแบบตรวจสอบรายการ

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกต กำหนดลักษณะของสิ่งที่จะประเมินหรือตรวจสอบ

2) กำหนดและอธิบายที่บ่งชี้คุณลักษณะของสิ่งที่จะประเมิน กำหนดกรอบเนื้อหาหรือประเด็นที่ต้องการสังเกต

3) เขียนรายการและตรวจสอบว่ารายการนั้นชัดเจน ซ้ำซ้อนกับรายการให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการสังเกต

4) นำไปทดลองกับสถานการณ์จริง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.1.5 แบบตรวจสอบรายการผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1) แบบตรวจสอบรายการโดยการนำข้อสรุปเนื้อหาแต่ละด้าน ได้แก่ 1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 2. ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ความรู้ด้านการจัดการ ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม ความรู้ด้านการเรียนรู้เพื่อสร้างแบบตรวจสอบรายการ

2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานสอบและกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของประธาน ละกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

2.1.6 อุปกรณ์บันทึกเสียงถ่ายรูปกิจกรรมต่างๆ

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การสัมภาษณ์ โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) เพื่อขอเชิญผู้ให้ข้อมูลหลัก และนัดวัน เวลา สถานที่สำหรับทำการสัมภาษณ์และลงพื้นที่

2.2.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ลงพื้นที่และจดบันทึกตามกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้ในลักษณะบูรณาการ ในประเด็นเนื้อหาต่างๆ ดังรายละเอียดข้างต้น

2.3 กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้การจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดความรู้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ7. การเรียนรู้ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ และขั้นตอนที่ 4 เพื่อออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยด้วย 6 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้

ระยะที่ 3 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน

ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ

ระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน

ระยะที่ 6 ร่วมภาคีเครือข่ายสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางกิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการและเป้าหมาย

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
1. การบ่งชี้ความรู้	ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน	เพื่อประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา	สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนประกอบไปด้วย 1.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ 1.2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ 2.ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย	ผลการประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
1. การบ่งชี้ความรู้	ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้	เพื่อประเมินวิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา	2.1 ความรู้ด้านพื้นที่ 2.2 ความรู้ด้านการบริหารจัดการ 2.3 ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม 2.4 ความรู้ด้านการเรียนรู้ สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1. วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนประกอบไปด้วย 1.1 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้	ผลการประเมินวิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				1.2 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ 2. วิธีการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 2.1 การได้มาซึ่งความรู้ด้านพื้นที่ 2.2 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการบริหารจัดการ 2.3 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการมีส่วนร่วม 2.4 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการเรียนรู้	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดความรู้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้	ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้ ระยะที่ 3 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ ระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน	เพื่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์	จัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระดมความคิดเห็น และหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยว	- เกิดความเข้าใจร่วมกัน - ความคิดเห็นและหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชน ตัวแทนชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน จัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
				สำรวจแหล่งเรียนรู้และกำหนดแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
				กำหนดตัวผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	ผู้รู้ประจำแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน จัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
				กำหนดกลุ่มผู้จัดการท่องเที่ยว	กลุ่มการจัดการ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน จัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
				ออกแบบกิจกรรม/ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว	ท่องเที่ยวของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน จัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
				ทดลองรับนักท่องเที่ยว	ท่องเที่ยว บทเรียนการจัดการ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้	ระยะที่ 6 ร่วมภาคีเครือข่ายสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานร่วมหรือร่วมส่งเสริมและ	ขั้นตอนที่ 4 การหาแนวทางหรือ	จัดเวทีสาธารณะนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสีย	รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน
		พัฒนากิจกรรม กระบวนการ หรือรูปแบบ	หรือส่งเสริมกิจกรรม		จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความชัดเจนและเหมาะสม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของของเนื้อหา (content validity) ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการใช้ภาษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และพิจารณาเลือกข้อรายการที่มีค่า IOC (index of Item objective congruence) โดยกำหนดให้ใช้ได้เกณฑ์การตัดสินดัชนความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2527) ดังรายละเอียดดังนี้

ค่า +1 คือ ผู้ตรวจสอบแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสามารถใช้วัดค่าตัวแปรที่จะศึกษาได้

ค่า 0 คือ ผู้ตรวจสอบไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสามารถใช้วัดค่าตัวแปรที่ศึกษาได้หรือไม่

ค่า -1 คือ ผู้ตรวจสอบแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สามารถใช้วัดค่าตัวแปรที่จะศึกษาได้

กล่าวโดยสรุป

ถ้า IOC > 0.05 ถือว่าคำถามนั้นตรงกับเนื้อหา

ถ้า IOC ≤ 0.05 ถือว่าคำถามนั้นไม่ตรงกับเนื้อหา

สูตร = $IOC = \frac{\sum R}{N}$

IOC คือ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบ

ΣR คือ ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งผลคะแนนที่ได้ ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ได้ทำการปรับปรุงจนผ่านเกณฑ์ค่าคะแนนดัชนีความสอดคล้องและดำเนินการขั้นต่อไปคะแนนค่าผลค่าIOC ที่ได้อยู่ระหว่าง0.50 ถึง 1.00ซึ่งหมายถึงว่าผู้เชี่ยวชาญ 3ท่าน ได้ทำการพิจารณาแบบสอบถามแล้วลงมติว่าเนื้อหา การใช้ภาษาและโครงสร้างของแบบสอบถามถูกต้อง

นำเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามดังกล่าว ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาคุณภาพด้าน

ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (reliability) จากข้อมูล tryout นำแบบสอบถามกลับคืนมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ของคอร์นแบช (Cronbach's alpha)โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์ แอลฟา (alpha coefficient) เท่ากับ 0.895 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาที่ได้มีค่าเกิน 0.789 ซึ่งถือว่ายอมรับได้ ผลการวิเคราะห์มาประกอบการพิจารณาเพื่อจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของของเนื้อหา (content validity) ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) แบบมีโครงสร้างและคำถามเป็นแบบผสม เป็นเครื่องเมื่อในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดและปลายปิด มาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์การจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างพร้อมทั้งสร้างข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์และเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลและด้านการบริหารเพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้านความสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม และความครบถ้วนของรายการที่ถามในสิ่งที่ต้องการวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบบสอบถามการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิงได้แก่

1.1 สถิติพื้นฐานการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการอธิบายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะของการแจกแจงข้อมูลตัวแปร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับกำหนดการวัดเป็น

1.1.1 การหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage)

1.1.2 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

1.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 สถิติการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านความรู้ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร สำหรับกำหนดการวัดดังนี้

1.2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA

1.2.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Coefficient (r) โดยกำหนดค่าสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ 99% และ 95%

โดยมีเกณฑ์การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ค่า r	=	0.01 – 0.20	มีความสัมพันธ์กันน้อย
	=	0.21 – 0.40	มีความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย
	=	0.41 – 0.60	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
	=	0.61 – 0.80	มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างมาก
	=	0.81 – 1.00	มีความสัมพันธ์กันมาก

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการทำกิจกรรมของงานวิจัยกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ซึ่งทำให้ได้เนื้อหาที่จะช่วยในการบรรยาย หรือแยกแยะสาระ (Message) ของข้อความที่ได้ศึกษาวิจัยที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่กรณีศึกษากลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของ ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

โดยทำการทดสอบจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ประชากรของการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอแม่แจ่ม จำนวน 59,515 คน ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (simple size) จากการคำนวณตัวอย่างสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973 : 125) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเท่ากับ 400 คน

2. ประชากรกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่เจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย สมาชิกกลุ่มจำนวน 20 คน ที่ปรึกษา 10 คน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จากกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกานเพื่อหารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยผ่านกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมที่ 2 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมที่ 3 การจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกิจกรรมที่ 4 แนวทางการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบคำบรรยายและวิจารณ์ผลการวิจัย ในขอบเขตของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาโดยมีรายละเอียดตาม ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. การได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของ ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

4. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)

t แทน ค่าสถิติ t ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

F แทน ค่าใช้จ่าย F-Distribution

P แทน ค่าความน่าจะเป็นที่คำนวณที่ได้จากค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบ สมมติฐาน

SS แทน ผลบอกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)

MS แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean of Square)

Df แทน ระดับชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of freedom)

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ด้านข้อมูลส่วนตัว (เพศ สถานภาพ อายุศาสนา ชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภูมิลำเนา) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ (อาชีพหลัก อาชีพเสริม การถือครองที่ดิน) และข้อมูลด้านสังคม (การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม การได้เข้ารับการฝึกอบรม การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน)โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และนำมาอ่านค่าเพื่อใช้ในการอภิปรายผลและนำเสนอผลการศึกษาในรูปตารางประกอบสามารถแจกแจงได้ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	211	52.80
หญิง	189	47.30
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.80และเพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะภาพ

สถานะภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	76	19.00
สมรส	318	79.50
หย่า	4	1.00
หม้าย	2	0.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.50 สถานะภาพโสด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00สถานะภาพหย่า จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ1.00และ สถานะภาพหม้าย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	69	17.30
26 – 35 ปี	155	38.80
36 – 45 ปี	105	26.30
มากกว่า 45 ปี	71	17.80
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 9 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระหว่าง 26 – 35 ปีจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 ระหว่าง 36 – 45 ปีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30มากกว่า 45 ปีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ17.80 และ ต่ำกว่า 25 ปีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.30

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามศาสนา

ศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	391	97.80
คริสต์	9	2.30
อิสลาม	0	0.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 10 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 391 คน คิดเป็นร้อยละ 97.80นับถือศาสนาคริสต์จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30และ นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	238	59.50
ม้ง	48	12.00
ลั้วะ	10	2.50
ปกาเกอะญอ	104	26.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 11 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคนเมืองจำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 เป็นคนปกาเกอะญอ จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00เป็นคนม้ง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00และ เป็นคนลั้วะจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา	66	16.50
ประถมศึกษา	80	20.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	72	18.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	88	22.00
อนุปริญญา/ปวส.	49	12.30
ปริญญาตรี	35	8.80
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	10	2.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 12 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.จำนวน 88คน คิดเป็นร้อยละ 22.20 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.30 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80และ มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีจำนวน10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนสมาชิก

จำนวนสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 3 คน	4	1.00
3 – 6 คน	183	45.80
7 – 9 คน	213	53.30
10 คนขึ้นไป	0	0.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 13 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกครอบครัวระหว่าง 7-9 คน จำนวน 213คน คิดเป็นร้อยละ 53.30มีจำนวนสมาชิกครอบครัวระหว่าง 3-6 คน จำนวน183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.80 มีจำนวนสมาชิกครอบครัวน้อยกว่า 3 คน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00และ มีจำนวนสมาชิกครอบครัว10 คนขึ้นไป จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน	ร้อยละ
อำเภอแม่แจ่ม	188	47.00
อำเภออื่นๆในจังหวัดเชียงใหม่	204	51.00
จังหวัดอื่น	8	2.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 14 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาจากอำเภออื่นๆในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00มีภูมิลำเนาจากอำเภอแม่แจ่มจำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00และ มีภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่นจำนวน8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	10	2.50
พนักงานของรัฐ	24	6.00
พนักงานเอกชน	2	0.50
รับจ้าง	97	24.30
ทำธุรกิจ/ค้าขาย	10	2.50
เกษตรกร	257	64.30
อื่นๆ	0	0.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ ตารางที่ 15 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือเกษตรกรจำนวน 257คน คิดเป็นร้อยละ 64.30มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 พนักงานของรัฐ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 มีอาชีพทำธุรกิจ/ค้าขายจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50รับราชการ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50เป็นพนังงานเอกชนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50และ มีอาชีพอื่นๆ จำนวน0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
มี	333	83.30
ไม่มี	67	16.80
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 16 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินจำนวน 333คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 และ ไม่มีการถือครองที่ดิน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.80

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนที่ดิน

จำนวนที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 5 ไร่	124	31.00
6 – 15 ไร่	226	56.50
มากกว่า 15 ไร่	50	12.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 17 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนที่ดินระหว่าง 6 – 15 ไร่ จำนวน 226คน คิดเป็นร้อยละ 56.60มีจำนวนที่ดินระหว่าง 0– 5 ไร่ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 และ มีที่ดินมากกว่า 15 ไร่ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้

การถือครองที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	185	46.30
5001 – 15,000 บาท	182	45.50
มากกว่า 15,000	33	8.30
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 18 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ น้อยกว่า 5,000 บาทจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.30 มีรายได้ ระหว่าง 5,000– 15,000 บาท จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50และ มีรายได้ มากกว่า 5,000บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม

การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม	จำนวน	ร้อยละ
มี	140	35.00
ไม่มี	260	65.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 19 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม จำนวน 140คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และ มีการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม	จำนวน	ร้อยละ
มี	194	48.50
ไม่มี	206	51.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 20 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม จำนวน 206คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 และ มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าร่วมศึกษาดูงาน

การเข้าร่วมศึกษาดูงาน	จำนวน	ร้อยละ
มี	52	13.00
ไม่มี	348	87.00
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 21 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการเข้าร่วมศึกษาดูงานจำนวน 348คน คิดเป็นร้อยละ 87.00 และ มีการเข้าร่วมศึกษาดูงาน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม

การเข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม	จำนวน	ร้อยละ
มี	326	81.50
ไม่มี	74	18.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 22 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม จำนวน 326คน คิดเป็นร้อยละ 81.50 และ ไม่มีการเข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการได้เข้ารับฝึกอบรม

การได้เข้ารับฝึกอบรบ	จำนวน	ร้อยละ
มี	122	30.50
ไม่มี	278	69.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 23 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการได้เข้ารับฝึกอบรบ จำนวน 278คน คิดเป็นร้อยละ 69.50 และ มีการได้เข้ารับฝึกอบรบ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก	จำนวน	ร้อยละ
มี	194	48.50
ไม่มี	206	51.50
รวม	400	100.00

ผลการวิจัยจากตารางที่ 24 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกจำนวน 206คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 และ มีการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนด้านองค์กรชุมชนด้านการจัดการ และ ด้านการเรียนรู้โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่า

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) และนำมาอ่านค่าเพื่อใช้ในการอภิปรายผลและนำเสนอผลการศึกษาในรูปตารางประกอบสามารถแจกแจงได้ดังนี้

ตารางที่ 25 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และ ด้านการเรียนรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1)ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	3.185	1.124	3	ปานกลาง
2) ด้านการจัดการ	3.165	1.068	4	ปานกลาง
3) ด้านการมีส่วนร่วม	3.628	0.762	1	มาก
4) ด้านการเรียนรู้	3.288	0.884	2	ปานกลาง

ผลการวิจัยจากตารางที่ 25 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับ ด้านการมีส่วนร่วมเป็นอันดับ 1 ในระดับปานมาก($\bar{x}$ = 3.628,S.D. = 0.762)ด้านการเรียนรู้เป็นอันดับ 2 ในระดับปานกลาง($\bar{x}$ = 3.288,S.D. = 0.884)ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน เป็นอันดับ 3 ในระดับปานกลาง($\bar{x}$ = 3.185,S.D. = 1.124)และ ด้านการจัดการเป็นอันดับ 4 ในระดับปานกลาง($\bar{x}$ = 3.165,S.D. = 1.068) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนประกอบไปด้วย การบ่งชี้ความรู้การสร้างและการแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบการประมวลและกลั่นกรองความรู้การเข้าถึงความรู้การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ การเรียนรู้โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) และนำมาอ่านค่าเพื่อใช้ในการอภิปรายผลและนำเสนอผลการศึกษาในรูปตารางประกอบสามารถแจกแจงได้ดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนประกอบไปด้วย การบ่งชี้ความรู้การสร้างและการแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ การเรียนรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

ลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1)การบ่งชี้ความรู้	3.800	0.453	1	มาก
2) การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.674	0.421	4	มาก
3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.672	0.695	5	มาก
4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.598	0.505	6	มาก
5) การเข้าถึงความรู้	3.690	0.615	3	มาก
6) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.594	0.461	7	มาก
7) การเรียนรู้	3.740	0.520	2	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 26 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับ การบ่งชี้ความรู้เป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.800,S.D. = 0.453)การเรียนรู้เป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.740,S.D. = 0.520)การเข้าถึงความรู้ เป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.690,S.D. = 0.615)การสร้างและการแสวงหาความรู้ เป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.674,S.D. = 0.421)การจัดความรู้ให้เป็นระบบเป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.672,S.D. =0.695) การประมวลและกลั่นกรองความรู้เป็นอันดับ 6 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.598,S.D. =0.505) และ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้เป็นอันดับ 7 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.594,S.D. = 0.461) ตามลำดับ

1 การบ่งชี้ความรู้ ประกอบด้วย 1) ชุมชนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน 2) ได้มีการแจ้งเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในที่ประชุมชุมชน3) ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้อะไรบ้าง4) ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด5) ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนอยู่ที่ใคร ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 27 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบ่งชี้ความรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การบ่งชี้ความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน	3.638	0.716	มาก	5
2) ได้มีการแจ้งเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในที่ประชุมชุมชน	3.990	0.683	มาก	1
3) ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้อะไรบ้าง	3.708	0.790	มาก	4
4) ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด	3.740	0.796	มาก	3
5) ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนอยู่ที่ใคร	3.928	0.796	มาก	2

ผลการวิจัยจากตารางที่ 27 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบ่งชี้ความรู้ส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้มีการแจ้งเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในที่ประชุมชุมชน เป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.990,S.D. = 0.683)ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนอยู่ที่ใครเป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.928,S.D. = 0.796)ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด เป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.740,S.D. = 0.796)ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้อะไรบ้าง เป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.708,S.D. = 0.790)และ ชุมชนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.638,S.D. =0.716) ตามลำดับ

2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ประกอบด้วย 1)ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน2) ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน3) ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน4) ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน5) ชุมชนได้มีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชนดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างและการแสวงหาความรู้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การสร้างและการแสวงหาความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน	3.815	0.770	2	มาก
2) ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน	3.553	0.980	4	มาก
3) ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน	3.538	0.671	5	มาก
4) ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน	3.895	0.881	1	มาก
5) ชุมชนได้มีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชน	3.568	0.653	3	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 28 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างและการแสวงหาความรู้ ส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน เป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.895,S.D. = 0.881)ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชนเป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.815,S.D. = 0.770)ชุมชนได้มีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชนเป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.568,S.D. = 0.653)ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน เป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.553,S.D. = 0.980)และ ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน เป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.538,S.D. =0.671)ตามลำดับ

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบประกอบด้วย 1) ชุมชนมีการจดบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชน 2) ชุมชนมีการจัดประเภทของความรู้ต่างๆในชุมชน 3) ชุมชนมีแหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน 4) ชุมชนมีคนรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน 5) ชุมชนมีศูนย์รวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชนดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดความรู้ให้เป็นระบบค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนมีการจดบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชน	3.970	0.889	1	มาก
2) ชุมชนมีการจัดประเภทของความรู้ต่างๆในชุมชน	3.728	0.959	2	มาก
3) ชุมชนมีแหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน	3.608	0.952	3	มาก
4) ชุมชนมีคนรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน	3.450	0.894	5	มาก
5) ชุมชนมีศูนย์รวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน	3.605	0.968	4	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 29 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดความรู้ให้เป็นระบบส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนมีการจดบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชน เป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.970,S.D. = 0.889)ชุมชนมีการจัดประเภทของความรู้ต่างๆในชุมชนเป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.728,S.D. = 0.959)ชุมชนมีแหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชนเป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.608,S.D. = 0.952)ชุมชนมีศูนย์รวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชนของชุมชน เป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.605,S.D. = 0.968)และ ชุมชนมีคนรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชนเป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.450,S.D. =0.894)ตามลำดับ

4.การประมวลและกลั่นกรองความรู้ประกอบด้วย 1) ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปเอกสาร 2) ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 3) ชุมชนมีการทบทวนความรู้ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 4) ชุมชนมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ชุมชน 5)ชุมชนมีการตรวจสอบความรู้เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือดังตารางที่ 31

ตารางที่ 30 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปเอกสาร	3.410	1.063	5	มาก
2) ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.468	1.234	4	มาก
3) ชุมชนมีการทบทวนความรู้ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.735	0.708	2	มาก
4) ชุมชนมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ชุมชน	3.645	0.620	3	มาก
5) ชุมชนมีการตรวจสอบความรู้เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือ	3.735	0.779	1	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 30 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนมีการตรวจสอบความรู้เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือเป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.735,S.D. = 0.779)ชุมชนมีการทบทวนความรู้ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.735,S.D. = 0.708)ชุมชนมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ชุมชน เป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.645,S.D. = 0.620)ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.468,S.D. = 1.234)และชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปเอกสาร เป็นอันดับ 5 ในระดับปานกลาง($\bar{x}$ =3.410,S.D. =1.063) ตามลำดับ

5. **การเข้าถึงความรู้**ประกอบด้วย 1) ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ง่าย 2) ชุมชนสามารถเข้าถึงผู้รู้ได้ง่าย 3) ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา 4) ชุมชนมีป้ายสื่อความหมายเพื่อให้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ 5) ชุมชนใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ web side เพื่อให้คนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและง่ายดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การเข้าถึงความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ง่าย	3.828	0.796	1	มาก
2) ชุมชนสามารถเข้าถึงผู้รู้ได้ง่าย	3.820	0.908	2	มาก
3) ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา	3.650	0.905	3	มาก
4) ชุมชนมีป้ายสื่อความหมายเพื่อให้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้	3.505	0.832	5	มาก
5) ชุมชนใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ web side เพื่อให้คนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและง่าย	3.650	0.943	4	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 32 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้ส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ง่ายเป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.828,S.D. = 0.796)ชุมชนสามารถเข้าถึงผู้รู้ได้ง่าย เป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.820,S.D. = 0.908)ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.650,S.D. = 0.905)ชุมชนใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ web side เพื่อให้คนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและง่ายเป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.650,S.D. = 0.943)และ ชุมชนมีป้ายสื่อความหมายเพื่อให้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้เป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.505,S.D. =0.832) ตามลำดับ

6. **การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้**ประกอบด้วย 1) ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน2) ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายนอกชุมชน3) ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน4) ชุมชนมีผู้รู้หรือวิทยากรที่แบ่งปันความรู้ให้ทั้งคนภายในและภายนอกชุมชน5) ชุมชนมีพื้นที่หรือแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนภายในและภายนอกชุมชนดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน	3.482	1.018	5	มาก
2) ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายนอกชุมชน	3.575	1.172	3	มาก
3) ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน	3.645	0.663	2	มาก
4) ชุมชนมีผู้รู้หรือวิทยากรที่แบ่งปันความรู้ให้ทั้งคนภายในและภายนอกชุมชน	3.565	0.610	4	มาก
5) ชุมชนมีพื้นที่หรือแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนภายในและภายนอกชุมชน	3.700	0.776	1	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 32 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนมีพื้นที่หรือแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนภายในและภายนอกชุมชนเป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.700,S.D. = 0.776)ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน เป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.645,S.D. = 0.663) ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายนอกชุมชน เป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.575,S.D. = 1.172)ชุมชนมีผู้รู้หรือวิทยากรที่แบ่งปันความรู้ให้ทั้งคนภายในและภายนอกชุมชนเป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.565,S.D. = 0.610)และ ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน เป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.482,S.D. =1.018)ตามลำดับ

7. การเรียนรู้ประกอบด้วย 1)ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน2) ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน3) ชุมชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน 4) ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน5) ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผล และการจัดลำดับ

การเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
1) ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	3.985	0.901	1	มาก
2) ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน	3.865	0.899	2	มาก
3) ชุมชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	3.705	0.783	4	มาก
4) ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	3.718	0.724	3	มาก
5) ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	3.425	0.936	5	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 33 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นอันดับ 1 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.985,S.D. = 0.901)ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนเป็นอันดับ 2 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.865,S.D. = 0.899)ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นอันดับ 3 ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.718,S.D. = 0.724)ชุมชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นอันดับ 4 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.705,S.D. = 0.783)และชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นอันดับ 5 ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.425,S.D. =0.936)ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ t- test และOne Way ANOVA ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และ ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ตลอดทั้งการทดสอบสมมติฐานซึ่งผลของการทดสอบได้แบ่งออกตามสมมติฐานต่างๆ ตามตารางข้างล่างนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1

การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนต่อ ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(เพศ)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 34 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	เพศชาย		เพศหญิง		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1 การบ่งชี้ความรู้	3.760	0.458	3.846	0.444	0.965	0.060
2 การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.664	0.407	3.685	0.438	0.419	0.617
3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.652	0.695	3.694	0.697	0.675	0.547
4การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.579	0.496	3.619	0.517	0.583	0.431
5การเข้าถึงความรู้	3.719	0.620	3.659	0.610	0.982	0.337
6การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.609	0.440	3.577	0.483	0.183	0.419
7การเรียนรู้	3.716	0.534	3.766	0.504	0.835	0.333

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 35 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามเพศพบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.2 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(สถานภาพ)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 35 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม สถานภาพ

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.852	3	0.284	1.390	0.245
	ภายในกลุ่ม	80.868	396	0.204		
	รวม	81.720	399			
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.135	3	0.045	0.252	0.860
	ภายในกลุ่ม	70.624	396	0.178		
	รวม	70.759	399			
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	2.550	3	0.850	1.769	0.153
	ภายในกลุ่ม	190.336	396	0.481		
	รวม	192.886	399			
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.670	3	0.223	0.873	0.455
	ภายในกลุ่ม	101.249	396	0.256		
	รวม	101.918	399			

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
5. การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.455	3	0.485	1.284	0.280
	ภายในกลุ่ม	149.629	396	0.378		
	รวม	151.084	399			
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.022	3	0.341	1.613	0.186
	ภายในกลุ่ม	83.641	396	0.211		
	รวม	84.663	399			
7.การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.626	3	0.542	2.019	0.111
	ภายในกลุ่ม	106.310	396	0.268		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 35 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม สถานภาพ นั้นปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.3 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(อายุ)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 36 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1 การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.511	3	0.170	0.831	0.477
	ภายในกลุ่ม	81.209	396	0.205		
	รวม	81.720	399			
2 การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.468	3	0.489	2.797	0.040*
	ภายในกลุ่ม	69.291	396	0.175		
	รวม	70.759	399			
3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	0.720	3	0.240	0.495	0.686
	ภายในกลุ่ม	192.166	396	0.485		
	รวม	192.886	399			
4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.913	3	0.304	1.193	0.312
	ภายในกลุ่ม	101.006	396	0.255		
	รวม	101.918	399			
5 การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.520	3	0.173	0.456	0.713
	ภายในกลุ่ม	150.564	396	0.380		
	รวม	151.084	399			
6 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.767	3	0.256	1.207	0.307
	ภายในกลุ่ม	83.896	396	0.212		
	รวม	84.663	399			
7 การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2.295	3	0.765	2.868	0.036*
	ภายในกลุ่ม	105.641	396	0.267		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 36 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่

แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ดังมีผลการวิเคราะห์ปรากฏในตารางที่ 37

ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การสร้างและการแสวงหาความรู้ จำแนกตาม อายุ

อายุ	$\bar{x}$	น้อยกว่า 25 ปี	26-35 ปี	36- 45 ปี	มากกว่า 45 ปี
		3.565	3.708	3.644	3.747
น้อยกว่า 25 ปี	3.565	1	0.019*	0.226	0.011*
26-35 ปี	3.708		1	0.223	0.526
36- 45 ปี	3.644			1	0.111
มากกว่า 45 ปี	3.747				1

หมายหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 37 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ จำแนกตาม อายุ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD หรือ Fisher's Least – Significant Different กล่าวคือ อายุ มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

กลุ่มอายุ น้อยกว่า 25 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ น้อยกว่า กลุ่มอายุ 26-35 ปี และ มากกว่า 45 ปี

กล่าวคือ กลุ่มอายุ น้อยกว่า 25 ปี มีคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้แตกต่างกับ กลุ่มอายุ กลุ่มอายุ 26-35 ปี และ มากกว่า 45 ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนรายคู่อื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 38 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้จำแนกตาม อายุ

อายุ	$\bar{x}$	น้อยกว่า 25 ปี	26-35 ปี	36- 45 ปี	มากกว่า 45 ปี
		3.643	3.768	3.676	3.740
น้อยกว่า 25 ปี	3.643	1	0.097	0.683	0.012*
26-35 ปี	3.768		1	0.162	0.191
36- 45 ปี	3.676			1	0.018*
มากกว่า 45 ปี	3.740				1

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 38 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ จำแนกตาม อายุ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD หรือ Fisher's Least – Significant Different กล่าวคือ อายุ มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

กลุ่มอายุ น้อยกว่า 25 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ น้อยกว่า มากกว่า 45 ปี

กลุ่มอายุ 36- 45 ปีมีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ น้อยกว่า มากกว่า 45 ปี

กล่าวคือ กลุ่มอายุ น้อยกว่า 25 ปี และ กลุ่มอายุ 36- 45 ปี มีคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการเรียนรู้ แตกต่างกับกลุ่มอายุมากกว่า 45 ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนรายคู่อื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.4 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ศาสนา)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ศาสนา

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	พุทธ		อื่นๆ		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.808	0.454	3.689	0.362	0.647	0.455
2.การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.674	0.421	3.667	0.458	0.838	0.961
3.การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.674	0.692	3.600	0.860	0.144	0.754
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.601	0.506	3.444	0.456	0.707	0.357
5. การเข้าถึงความรู้	0.694	0.618	3.533	0.458	0.279	0.439
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.597	0.459	3.444	0.536	0.648	0.327
7. การเรียนรู้	3.740	0.522	3.711	0.470	0.661	0.869

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 39 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามศาสนาพบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ จำแนกตามศาสนา มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.5 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ชาติพันธุ์)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 40 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามชาติพันธุ์

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1 การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.646	3	0.215	1.051	0.370
	ภายในกลุ่ม	81.074	396	0.205		
	รวม	81.720	399			
2 การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.754	3	0.251	1.422	0.236
	ภายในกลุ่ม	70.005	396	0.177		
	รวม	70.759	399			
3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	4.681	3	1.560	3.283	0.021*
	ภายในกลุ่ม	188.206	396	0.475		
	รวม	192.886	399			
4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.470	3	0.157	0.611	0.608
	ภายในกลุ่ม	101.449	396	0.256		
	รวม	101.918	399			
5 การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.313	3	0.104	0.274	0.844
	ภายในกลุ่ม	150.771	396	0.381		
	รวม	151.084	399			
6 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.287	3	0.096	0.449	0.718
	ภายในกลุ่ม	84.376	396	0.213		
	รวม	84.663	399			
7 การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.444	3	0.481	1.790	0.148
	ภายในกลุ่ม	106.491	396	0.269		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 40 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ชาติพันธุ์นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ดังมีผลการวิเคราะห์ปรากฏในตารางที่ 41

ตารางที่ 41 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ จำแนกตาม ชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์	$\bar{x}$	เมือง	ม้ง	ลั๊วะ	อื่นๆ
		3.620	3.913	3.340	3.712
เมือง	3.620	1	0.008*	0.209	0.206
ม้ง	3.913		1	0.017*	0.096
ลั๊วะ	3.340			1	0.104
ปกาเกอะญอ	3.712				1

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 41 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ จำแนกตาม ชาติพันธุ์ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD หรือ Fisher's Least – Significant Different กล่าวคือ ชาติพันธุ์ มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

คนเมือง มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบน้อยกว่า ชาติพันธุ์ม้ง

ชาติพันธุ์ลั๊วะ มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ น้อยกว่า ชาติพันธุ์ม้ง

กล่าวคือ คนเมือง และ ชาติพันธุ์ลั๊วะ มีคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้แตกต่างกับ ชาติพันธุ์ม้งอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนรายคู่อื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.6 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ระดับการศึกษา)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 42 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1 การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.793	6	0.299	1.469	0.187
	ภายในกลุ่ม	79.927	393	0.203		
	รวม	81.720	399			
2 การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.296	6	0.049	0.275	0.948
	ภายในกลุ่ม	70.463	393	0.179		
	รวม	70.759	399			
3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	1.126	6	0.188	0.384	0.889
	ภายในกลุ่ม	191.761	393	0.488		
	รวม	192.886	399			
4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.584	6	0.097	0.377	0.893
	ภายในกลุ่ม	101.334	393	0.258		
	รวม	101.918	399			
5 การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	3.552	6	0.592	1.577	0.152
	ภายในกลุ่ม	147.532	393	0.375		
	รวม	151.084	399			
6 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.708	6	0.285	1.348	0.235
	ภายในกลุ่ม	82.956	393	0.211		

ตารางที่ 42 (ต่อ)

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
	รวม	84.663	399			
7 การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.526	6	0.088	0.321	0.926
	ภายในกลุ่ม	107.410	393	0.273		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 42 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ระดับการศึกษานั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.7 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(จำนวนสมาชอกในครอบครัว)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 43 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามจำนวนสมาชอกในครอบครัว

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.739	2	0.370	1.812	0.165
	ภายในกลุ่ม	80.981	397	0.204		
	รวม	81.720	399			
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.507	2	0.254	1.433	0.240
	ภายในกลุ่ม	70.252	397	0.177		
	รวม	70.759	399			
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	1.467	2	0.734	1.521	0.220
	ภายในกลุ่ม	191.419	397	0.482		
	รวม	192.886	399			
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.406	2	0.203	0.795	0.452
	ภายในกลุ่ม	101.512	397	0.256		
	รวม	101.918	399			
5. การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.122	2	0.061	0.160	0.852
	ภายในกลุ่ม	150.962	397	0.380		
	รวม	151.084	399			
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.057	2	0.528	2.508	0.083
	ภายในกลุ่ม	83.607	397	0.211		
	รวม	84.663	399			
7.การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.598	2	0.299	1.106	0.332
	ภายในกลุ่ม	107.338	397	0.270		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 43 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม จำนวนสมาชอกในครอบครัว นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการ

จัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.8 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ภูมิลำเนา)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 44 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามภูมิลำเนา

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.330	2	0.165	0.804	0.448
	ภายในกลุ่ม	81.390	397	0.205		
	รวม	81.720	399			
2ใ การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.138	2	0.069	0.389	0.678
	ภายในกลุ่ม	70.621	397	0.178		
	รวม	70.759	399			
3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	1.823	2	0.912	1.894	0.152
	ภายในกลุ่ม	191.063	397	0.481		
	รวม	192.886	399			
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.744	2	0.372	1.460	0.234
	ภายในกลุ่ม	101.174	397	0.255		
	รวม	101.918	399			
5. การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.193	2	0.097	0.254	0.776
	ภายในกลุ่ม	150.891	397	0.380		
	รวม	151.084	399			
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.389	2	0.695	3.311	0.037*
	ภายในกลุ่ม	83.274	397	0.210		
	รวม	84.663	399			
7. การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.758	2	0.379	1.403	0.247
	ภายในกลุ่ม	107.178	397	0.270		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 44 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ภูมิลำเนา นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ดังมีผลการวิเคราะห์ปรากฏในตารางที่ 45

ตารางที่ 45 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จำแนกตาม ภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	$\bar{x}$	อำเภอแม่แจ่ม	อำเภออื่นๆ	จังหวัดอื่นๆ
		3.596	3.576	4.000
อำเภอแม่แจ่ม	3.596	1	0.662	0.015*
อำเภออื่นๆ	3.576		1	0.010*
จังหวัดอื่นๆ	4.00			1

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 45 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จำแนกตาม ภูมิลำเนา ด้วยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD หรือ Fisher's Least – Significant Different กล่าวคือ ภูมิลำเนา มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่

ผู้ตอบแบบสอบถามจากภูมิลำเนา อำเภอแม่แจ่ม และ อำเภออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ น้อยกว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจากภูมิลำเนาจังหวัดอื่นๆ

กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามจากภูมิลำเนา อำเภอแม่แจ่ม และ อำเภออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ แตกต่างกับ ผู้ตอบแบบสอบถามจากจังหวัดอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนรายคู่อื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.9 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(อาชีพหลัก)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 46 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพหลัก

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.387	5	0.277	1.360	0.238
	ภายในกลุ่ม	80.333	394	0.204		
	รวม	81.720	399			
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.747	5	0.149	0.841	0.521
	ภายในกลุ่ม	70.012	394	0.178		
	รวม	70.759	399			
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	1.938	5	0.388	0.800	0.550
	ภายในกลุ่ม	190.948	394	0.485		
	รวม	192.886	399			
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.920	5	0.384	1.513	0.185
	ภายในกลุ่ม	99.998	394	0.254		
	รวม	101.918	399			
5. การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	4.029	5	0.806	2.159	0.058
	ภายในกลุ่ม	147.055	394	0.373		
	รวม	151.084	399			
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.184	5	0.237	1.118	0.350
	ภายในกลุ่ม	83.479	394	0.212		

ตารางที่ 46 (ต่อ)

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
	รวม	84.663	399			
7.การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2.554	5	0.511	1.910	0.092
	ภายในกลุ่ม	105.382	394	0.267		
	รวม	107.936	399			

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 46 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตาม อาชีพหลัก นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.10ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(การถือครองที่ดิน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจจำแนกตามการถือครองที่ดิน

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.815	0.446	3.728	0.480	0.567	0.153
2.การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.700	0.4026	3.558	0.491	0.042	0.033*
3.การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.678	0.677	3.642	0.783	0.008	0.697
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.602	0.519	3.576	0.433	0.102	0.698
5. การเข้าถึงความรู้	3.671	0.611	3.785	0.635	0.969	0.168
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.575	0.459	3.684	0.463	0.943	0.079
7. การเรียนรู้	3.759	0.497	3.641	0.619	0.010	0.148

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 47 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามการถือครองที่ดิน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้จำแนกตามการถือครองที่ดินมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.11ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(จำนวนที่ดิน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 48 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามจำนวนที่ดิน

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.363	2	0.182	0.887	0.413
	ภายในกลุ่ม	81.357	397	0.205		
	รวม	81.720	399			
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.201	2	0.101	0.566	0.568
	ภายในกลุ่ม	70.558	397	0.178		
	รวม	70.759	399			

ตารางที่ 48 (ต่อ)

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	0.340	2	0.170	0.350	0.705
	ภายในกลุ่ม	192.547	397	0.485		
	รวม	192.886	399			
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.011	2	0.005	0.021	0.979
	ภายในกลุ่ม	101.908	397	0.257		
	รวม	101.918	399			
5. การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.452	2	0.226	0.596	0.552
	ภายในกลุ่ม	150.632	397	0.379		
	รวม	151.084	399			
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.034	2	0.017	0.081	0.923
	ภายในกลุ่ม	84.629	397	0.213		
	รวม	84.663	399			
7.การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.007	2	0.504	1.869	0.156
	ภายในกลุ่ม	106.929	397	0.269		
	รวม	107.936	399			

หมายหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 48 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตาม จำนวนที่ดิน นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.12 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(รายได้)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 49 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตามรายได้

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. การบ่งชี้ความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.356	2	0.178	0.869	0.420
	ภายในกลุ่ม	81.364	397	0.205		
	รวม	81.720	399			
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.332	2	0.166	0.935	0.394
	ภายในกลุ่ม	70.427	397	0.177		
	รวม	70.759	399			
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ระหว่างกลุ่ม	0.233	2	0.117	0.240	0.787
	ภายในกลุ่ม	192.653	397	0.485		
	รวม	192.886	399			
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.223	2	0.111	0.435	0.648
	ภายในกลุ่ม	101.696	397	0.256		
	รวม	101.918	399			
5. การเข้าถึงความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.127	2	0.064	0.167	0.846
	ภายในกลุ่ม	150.957	397	0.380		
	รวม	151.084	399			
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.001	2	0.001	0.003	0.997
	ภายในกลุ่ม	84.662	397	0.213		
	รวม	84.663	399			
7. การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.956	2	0.478	1.774	0.171
	ภายในกลุ่ม	106.980	397	0.269		
	รวม	107.936	399			

หมายหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 49 พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตาม รายได้ นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.13 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 50 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.842	0.430	3.778	0.463	0.365	0.170
2.การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.727	0.354	3.645	0.451	0.000	0.045*
3.การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.700	0.723	3.659	0.681	0.679	0.596
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.643	0.511	3.574	0.502	0.811	0.193
5. การเข้าถึงความรู้	3.733	0.566	3.668	0.640	0.116	0.313
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.594	0.468	3.593	0.457	0.481	0.980
7. การเรียนรู้	3.842	0.475	3.684	0.536	0.086	0.003*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 50 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคมพบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการ

ความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้และ ด้านการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.14 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 51 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.817	0.427	3.785	0.476	0.077	0.493
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.710	0.375	3.639	0.458	0.012	0.088
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.730	0.692	3.617	0.700	0.902	0.100
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.665	0.496	3.535	0.507	0.536	0.010*
5. การเข้าถึงความรู้	3.700	0.600	3.685	0.631	0.324	0.866
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.608	0.448	3.580	0.473	0.834	0.535
7. การเรียนรู้	3.816	0.479	3.668	0.548	0.037	0.004*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 51 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม จำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ ด้านการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ จำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.15 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (เข้าร่วมศึกษาดูงาน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 52 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามเข้าร่วมศึกษาดูงาน

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.750	0.486	3.808	0.447	0.365	0.389
2.การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.723	0.400	3.666	0.424	0.469	0.363
3.การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.662	0.668	3.674	0.700	0.345	0.908
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.627	0.485	3.594	0.509	0.262	0.659
5. การเข้าถึงความรู้	3.796	0.669	3.675	0.606	0.495	0.185
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.773	0.421	3.567	0.461	0.450	0.002*
7. การเรียนรู้	3.808	0.458	3.729	0.529	0.085	0.311

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 52 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม จำแนกตามเข้าร่วมศึกษาดูงาน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการเรียนรู้จำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.16 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.813	0.440	3.746	0.502	0.117	0.251
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.688	0.415	3.611	0.444	0.630	0.156
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.666	0.678	3.700	0.770	0.189	0.702
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.609	0.507	3.551	0.499	0.914	0.380
5. การเข้าถึงความรู้	3.680	0.613	3.738	0.630	0.814	0.464
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.576	0.463	3.670	0.446	0.630	0.112
7. การเรียนรู้	3.740	0.509	3.738	0.571	0.369	0.967

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 53 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม จำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้จำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.17 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การได้เข้ารับการฝึกอบรม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 54 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการได้เข้ารับการฝึกอบรม

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.856	0.439	3.776	0.457	0.562	0.106
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.728	0.369	3.650	0.441	0.006	0.067
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.685	0.708	3.666	0.691	0.890	0.801
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.621	0.516	3.588	0.501	0.998	0.542
5. การเข้าถึงความรู้	3.744	0.561	3.667	0.637	0.227	0.248
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.590	0.464	3.595	0.460	0.469	0.924
7. การเรียนรู้	3.823	0.476	3.703	0.535	0.060	0.033*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 54 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม จำแนกตามการได้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ จำแนกตามการได้เข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.18 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 55 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคมจำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน	มี		ไม่มี		Sig	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. การบ่งชี้ความรู้	3.817	0.427	3.785	0.476	0.077	0.493
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้	3.710	0.375	3.639	0.458	0.012	0.088
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.731	0.692	3.617	0.696	0.902	0.100
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.665	0.496	3.535	0.507	0.536	0.010*
5. การเข้าถึงความรู้	3.696	0.600	3.685	0.631	0.324	0.866
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้	3.608	0.448	3.580	0.473	0.834	0.535
7. การเรียนรู้	3.816	0.479	3.668	0.548	0.037	0.004*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 55 พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม จำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนพบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ จำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยที่ 2

ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.1 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้

ตารางที่ 56 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้									
	ชุมชนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน		ได้มีการแจ้งเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในที่ประชุมชุมชน		ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้อะไรบ้าง		ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด		ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนอยู่ที่ใคร	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.044	0.379	-0.024	0.636	-0.035	0.487	0.040	0.426	-0.030	0.553
ด้านการจัดการ	0.013	0.798	0.061	0.226	0.016	0.753	0.127*	0.011	0.044	0.385
ด้านการมีส่วนร่วม	-0.032	0.520	-0.060	0.230	-0.052	0.296	-0.065	0.194	-0.086	0.086
ด้านการเรียนรู้	0.046	0.356	-0.037	0.464	0.002	0.964	-0.061	00.224	-0.063	0.209

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

*แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 56 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านองค์กรชุมชนมีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้(ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด)

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.2 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การสร้างและการแสวงหาความรู้

ตารางที่ 57 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้									
	ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน		ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน		ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน		ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน		ชุมชนได้มีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชน	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.068	0.178	0.032	0.522	0.051	0.313	0.010	0.849	0.024	0.634
ด้านการจัดการ	0.028	0.575	0.199*	0.018	0.030	0.552	0.077	0.124	0.049	0.332
ด้านการมีส่วนร่วม	-0.024	0.635	-0.049	0.325	0.045	0.374	-0.025	0.621	-0.007	0.885
ด้านการเรียนรู้	-0.025	0.621	0.004	0.933	0.047	0.346	0.032	0.518	0.029	0.560

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

*แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 57 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้พบว่า

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านองค์กรชุมชนมีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้(ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน)

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.3 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ

ตารางที่ 58 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ									
	ชุมชนมีการจดบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชน		ชุมชนมีการจัดประเภทของความรู้ต่างๆในชุมชน		ชุมชนมีแหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน		ชุมชนมีคนรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน		ชุมชนมีศูนย์รวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.077	0.123	-0.032	0.521	-0.019	0.710	-0.031	0.541	-0.023	0.654
ด้านการจัดการ	0.040	0.431	0.088	0.079	0.056	0.260	0.014	0.782	0.017	0.732
ด้านการมีส่วนร่วม	0.006	0.910	0.022	0.662	0.002	0.972	-0.015	0.772	-0.071	0.157
ด้านการเรียนรู้	-0.040	0.425	-0.017	0.739	0.009	0.852	-0.091	0.069	-0.008	0.880

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

*แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 58 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบพบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์ กับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.4 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้

ตารางที่ 59 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้									
	ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปเอกสาร		ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์		ชุมชนมีการทบทวนความรู้ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ		ชุมชนมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ชุมชน		ชุมชนมีการตรวจสอบความรู้เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือ	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.049	0.333	-0.053	0.286	0.008	0.870	0.015	0.760	0.016	0.749
ด้านการจัดการ	0.020	0.688	-0.007	0.884	-0.051	0.305	-0.002	0.966	0.074	0.141
ด้านการมีส่วนร่วม	-0.143**	0.004	-0.054	0.279	0.072	0.150	0.001	0.991	-0.006	0.900
ด้านการเรียนรู้	-0.008	0.879	-0.013	0.792	0.066	0.188	-0.037	0.456	-0.035	0.489

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

* แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 59 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้พบว่าปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีความสัมพันธ์ กับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.5 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้

ตารางที่ 60 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้									
	ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ง่าย		ชุมชนสามารถเข้าถึงผู้รู้ได้ง่าย		ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา		ชุมชนมีป้ายสื่อความหมายเพื่อให้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้		ชุมชนใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ web side เพื่อให้คนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและง่าย	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.040	0.427	0.018	0.720	-0.022	0.655	0.002	0.973	-0.033	0.506
ด้านการจัดการ	-0.067	0.184	-0.049	0.324	-0.075	0.135	-0.046	0.358	-0.059	0.235
ด้านการมีส่วนร่วม	0.030	0.548	0.051	0.305	0.039	0.432	-0.019	0.708	-0.046	0.360
ด้านการเรียนรู้	-0.093	0.063	0.024	0.632	-0.074	0.138	-0.017	0.730	-0.020	0.686

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

*แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 60 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้พบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีความสัมพันธ์ กับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.6 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

ตารางที่ 61 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้									
	ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน		ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายนอกชุมชน		ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน		ชุมชนมีผู้รู้หรือวิทยากรที่แบ่งปันความรู้ให้ทั้งคนภายในและภายนอกชุมชน		ชุมชนมีพื้นที่หรือแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนภายในและภายนอกชุมชน	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.083	0.099	-0.045	0.371	0.001	0.986	0.063	0.210	-0.068	0.172
ด้านการจัดการ	-0.103**	0.039	-0.074	0.140	0.040	0.420	0.026	0.607	-0.040	0.426
ด้านการมีส่วนร่วม	-0.017	0.742	0.002	0.970	0.045	0.368	-0.004	0.930	0.048	0.339
ด้านการเรียนรู้	-0.018	0.719	-0.008	0.880	0.106*	0.034	0.014	0.779	-0.016	0.743

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

*แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 61 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการเรียนรู้มีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้(ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน)

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.7 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้

ตารางที่ 62 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้									
	ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน		ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน		ชุมชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน		ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน		ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	
	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.
ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน	-0.076	0.127	0.025	0.621	-0.015	0.769	-0.016	0.754	-0.025	0.620
ด้านการจัดการ	0.026	0.604	0.104*	0.037	0.022	0.656	-0.017	0.729	0.022	0.655
ด้านการมีส่วนร่วม	0.032	0.523	0.011	0.833	-0.017	0.741	0.040	0.419	0.012	0.816
ด้านการเรียนรู้	-0.035	0.479	0.043	0.395	0.007	0.890	-0.026	0.611	-0.069	0.167

หมายเหตุ ** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig.)

*แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig.)

จากตารางที่ 62 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้พบว่าความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านองค์กรชุมชนมีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้(ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน)

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผ่านกิจกรรมที่ 1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1.ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน ประกอบไปด้วย

1.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้

1.2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้

2.ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย

2.1 ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม

2.2ความรู้ด้านการบริหารจัดการ

2.3 ความรู้ด้านการจัดการ

2.4 ความรู้ด้านการเรียนรู้

โดยความรู้ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย ลำดับขั้นความรู้ 4 ขั้นตอนได้แก่

1. ข้อมูล (Data) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. สารสนเทศ (Information) ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แล้ว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. ความรู้ (Knowledge) สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงเกี่ยวกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

4. ปัญญา (Wisdom) การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงาน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน

การประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน 2 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ได้แก่

1.1 อนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมโบราณสถาน/โบราณวัตถุ ประติมากรรม จิตรกรรม

1.2 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์

1.3 แหล่ง/สถานที่ได้แก่ ผลงานของมนุษย์ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่

2. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่

2.1 เรื่องราว/ข้อมูลได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น คำสอน/สุภาษิตบทเพลง

2.2 ศิลปะการแสดงได้แก่ดนตรีพื้นถิ่นละครพื้นถิ่นการแสดงพื้นถิ่นการฟ้อนรำพื้นถิ่น

2.3 แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ประเพณีเฉพาะถิ่นพิธีกรรมเฉพาะถิ่นเทศกาลเฉพาะถิ่นการละเล่นเฉพาะถิ่น

2.4 ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย และภูมิปัญญาด้านการกิน

2.5 งานช่างได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้างานเครื่องจักสานและงานไม้ งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้าน

ผลจากการประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 63 ตารางความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. อนุสรณ์สถาน								
1.1สถาปัตยกรรม	25 (83%)	5 (17%)	0	0	0	0	0	0
1.2 โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	23 (77%)	7 (23%)	0	0	0	0	0	0
1.3 ประติมากรรม	12 (40%)	28 (60%)	0	0	0	0	0	0
1.4 จิตรกรรม	13 (43%)	17 (57%)	0	0	0	0	0	0
1.5 อื่นๆ	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0
2.อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง								
2.1 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์	26 (87%)	4 (13%)	0	0	0	0	0	0
2.2 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ	3 (10%)	27 (90%)	0	0	0	0	0	0
2.3 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0
3. แหล่ง/สถานที่								
3.1 ผลงานของมนุษย์	5 (17%)	15 (23%)	0	0	0	0	0	0
3.2 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์	13 (43%)	17 (57%)	0	0	0	0	0	0
3.3 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่	16 (53%)	14 (67%)	0	0	0	0	0	0
3.4 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0

จากตารางที่ 63 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่าความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ดังนี้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน25คน คิดเป็นร้อยละ 83ไม่มีข้อมูล จำนวน5คนคิดเป็นร้อยละ 17 โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 77% ไม่มีข้อมูล จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คิดเป็นร้อยละ 60จิตรกรรมมีข้อมูล จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83 ไม่มีข้อมูล จำนวน 5 คิดเป็นร้อยละ และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ7ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คิดเป็นร้อยละ 93

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอาคาร/สิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์มีข้อมูล จำนวน 2 6คน คิดเป็นร้อยละ 87 ไม่มีข้อมูล จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะและอาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์ ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านแหล่ง/สถานที่ได้แก่ ผลงานของมนุษย์มีข้อมูล จำนวน5คน คิดเป็นร้อยละ 17 ไม่มีข้อมูล จำนวน15คิดเป็นร้อยละ23ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์มีข้อมูล จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43 ไม่มีข้อมูล จำนวน 17 คิดเป็นร้อยละ 57 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่มีข้อมูล จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53 ไม่มีข้อมูล จำนวน 14 คิดเป็นร้อยละ 67

ข้อสังเกตความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) ขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 64 ตารางความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามลำดับขั้น DIKW

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. เรื่องราว/ข้อมูล								
1.1 เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น	24 (80%)	6 (20%)	0	0	0	0	0	0
1.2 ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น	21 (70%)	9 (30%)	0	0	0	0	0	0
1.3 คำสอน/สุภาษิต	4 (13%)	26 (87%)	0	0	0	0	0	0
1.4 บทเพลง	2 (7%)	28 (23%)	0	0	0	0	0	0
1.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0
2. ศิลปะการแสดง								
2.1 ดนตรีพื้นถิ่น	2 (7%)	28 (23%)	0	0	0	0	0	0
2.2 ละครพื้นถิ่น	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 การแสดงพื้นถิ่น	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4 การฟ้อนรำพื้นถิ่น	16 (53%)	14 (47%)	0	0	0	0	0	0
2.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0
3. แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล								
3.1 ประเพณีเฉพาะถิ่น	19 (63%)	11 (27%)	0	0	0	0	0	0
3.2 พิธีกรรมเฉพาะถิ่น	14 (47%)	16 (53%)	0	0	0	0	0	0
3.3 เทศกาลเฉพาะถิ่น	27 (90%)	3 (10%)	0	0	0	0	0	0
3.4 การละเล่นเฉพาะถิ่น	6 (20%)	24 (80%)	0	0	0	0	0	0
3.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0

ตารางที่ 64 (ต่อ)

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
4. ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล								
4.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา	12 (40%)	18 (60%)	0	0	0	0	0	0
4.2 ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ	24 (80%)	6 (20%)	0	0	0	0	0	0
4.3 ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย	9 (30%)	21 (70%)	0	0	0	0	0	0
4.4 ภูมิปัญญาด้านการกิน	13 (43%)	17 (57%)	0	0	0	0	0	0
4.5 อื่นๆ	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0
2.5 งานช่าง								
2.5.1 งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	28 (93%)	2 (7%)	0	0	0	0	0	0
2.5.2 งานเครื่องจักสานและงานไม้	23 (77%)	7 (3%)	0	0	0	0	0	0
2.5.3 งานโลหะและเครื่องประดับ	3 (10%)	27 (90%)	0	0	0	0	0	0
2.5.4 งานศิลปกรรมพื้นบ้าน	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0
2.5.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0	0

จากตารางที่ 64 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามลำดับขั้นความรู้จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ดังนี้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ไม่มีข้อมูล จำนวน6คน คิดเป็นร้อยละ 20ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ไม่มีข้อมูล จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30คำสอน/สุภาษิตมีข้อมูล จำนวน4คน คิดเป็นร้อยละ 13 ไม่มีข้อมูล จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 87 และบทเพลงไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 23การฟ้อนรำพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53 มีข้อมูล จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 47ละครพื้นถิ่นและการแสดงพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน19คน คิดเป็นร้อยละ 63ไม่มีข้อมูล จำนวน11คน คิดเป็นร้อยละ 27 พิธีกรรมเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน14คน คิดเป็นร้อยละ 47ไม่มีข้อมูล จำนวน16คน คิดเป็นร้อยละ 53เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน27คน คิดเป็นร้อยละ 90ไม่มีข้อมูล จำนวน3คน คิดเป็นร้อยละ 3การละเล่นเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน6คน คิดเป็นร้อยละ20ไม่มีข้อมูล จำนวน24คน คิดเป็นร้อยละ 80

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยามีข้อมูล จำนวน12คน คิดเป็นร้อยละ 40 ไม่มีข้อมูล จำนวน18คน คิดเป็นร้อยละ 60 ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพมีข้อมูล24 จำนวนคน คิดเป็นร้อยละ 80 ไม่มีข้อมูล จำนวน6คน คิดเป็นร้อยละ20ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยมีข้อมูล จำนวน 9คน คิดเป็นร้อยละ30ไม่มีข้อมูล จำนวน21คน คิดเป็นร้อยละ70 คน และภูมิปัญญาด้านการกินมีข้อมูล จำนวน13คน คิดเป็นร้อยละ43ไม่มีข้อมูล จำนวน17คน คิดเป็นร้อยละ 57อื่นๆ มีข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7ไม่มีข้อมูล จำนวน28คน คิดเป็นร้อยละ 93

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้ามีข้อมูล จำนวน28คน คิดเป็นร้อยละ93ไม่มีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ7งานเครื่องจักสานและงานไม้มีข้อมูล จำนวน23คน คิดเป็นร้อยละ77 ไม่มีข้อมูล จำนวน7คน คิดเป็นร้อยละ 3 งานโลหะและเครื่องประดับมีข้อมูล จำนวน3คน คิดเป็นร้อยละ 10ไม่มีข้อมูล จำนวน27คน คิดเป็นร้อยละ90 และงานศิลปกรรมพื้นบ้านมีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ 7 ไม่มีข้อมูล จำนวน28คน คิดเป็นร้อยละ 93

ข้อสังเกตความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การประเมินความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยุชมชน โดยวิธีการสนทนากลุ่มย่อย (focus group) ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน โดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3. องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ในชุมชนที่หลากหลาย ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว

4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว

ผลการประเมินศักยภาพความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกานตามลำดับขั้น DIKWดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 65 ตารางความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้น DIKW

ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม								
1.1 ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0
1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	25 (83%)	5 (7%)	0	0	0	0	0	0
1.3 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	26 (87%)	4 (13%)	0	0	0	0	0	0
1.4 ชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถาน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	24 (80%)	6 (20%)	0	0	0	0	0	0
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ								
2.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0
2.2 มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว	3 (10%)	27 (90%)	0	0	0	0	0	0
2.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4 มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน	0	0	0	0	0	0	0	0
2.5 มีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	0	0	0	0	0	0	0	0
3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม								
3.1 ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ ในชุมชนที่หลากหลาย	22 (73%)	8 (27%)	0	0	0	0	0	0
3.2 ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน	9 (30%)	21 (70%)	0	0	0	0	0	0
3.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว	3 (10%)	27 (90%)	0	0	0	0	0	0
3.4 ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0
4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้								
4.1 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน	4 (20%)	26 (80%)	0	0	0	0	0	0
4.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	3 (10%)	27 (90%)	0	0	0	0	0	0
4.3 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน	2 (7%)	28 (93%)	0	0	0	0	0	0

ตารางที่ 65 (ต่อ)

ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
4.4 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว	3 (10%)	27 (90%)	0	0	0	0	0	0

จากตารางที่ 65 ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้ ดังนี้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยุชมชนตามองค์ประกอบ ดังนี้ ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ7 ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 97ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน25คน คิดเป็นร้อยละ83 ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 5 คิดเป็นร้อยละ 7 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน26คน คิดเป็นร้อยละ87มีข้อมูล จำนวน คน 4 คิดเป็นร้อยละ 13และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน24คน คิดเป็นร้อยละ80มีข้อมูล จำนวน คน 6 คิดเป็นร้อยละ 20

ความรู้ด้านการจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ7ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 28 คิดเป็นร้อยละ 93มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีข้อมูล จำนวน3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 27 คิดเป็นร้อยละ 90 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมมีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีข้อมูล จำนวน 0คน คิดเป็นร้อยละ 100

ความรู้ด้านการส่วนรวม ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ในชุมชนที่หลากหลายมีข้อมูล จำนวน22คน คิดเป็นร้อยละ23 ไม่มีข้อมูล จำนวน8 คน คิดเป็นร้อยละ27ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนมีข้อมูล9 จำนวนคน คิดเป็นร้อยละ 30ไม่มีข้อมูล จำนวน21คน คิดเป็นร้อยละ70ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมีข้อมูล3 จำนวนคน คิดเป็นร้อยละ10 ไม่มีข้อมูล จำนวน27คน คิดเป็นร้อยละ70และชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ7 ไม่มีข้อมูล จำนวน28คน คิดเป็นร้อยละ93

ความรู้ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนมีข้อมูล จำนวน4 คน คิดเป็นร้อยละ20ไม่มีข้อมูล จำนวน26 คน คิดเป็นร้อยละ80มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมีข้อมูล จำนวน3คน คิดเป็นร้อยละ10ไม่มีข้อมูล จำนวน27 คน คิดเป็นร้อยละ90มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ 7ไม่มีข้อมูล จำนวน28 คน คิดเป็นร้อยละ93และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน3คน คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่มีข้อมูล จำนวน27 คน คิดเป็นร้อยละ90

ข้อสังเกตความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มท่อเที่ยวบ้านกองกานตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การประเมินการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยผ่านกิจกรรมที่ 2 การได้ซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมีองค์ประกอบดังนี้

1.การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน ประกอบไปด้วย

1.1 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้

1.2 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้

2.ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย

2.1 ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม

2.2ความรู้ด้านการบริหารจัดการ

2.3 ความรู้ด้านการจัดการ

2.4 ความรู้ด้านการเรียนรู้

โดยมีการได้มาซึ่งความรู้ ประกอบไปด้วยวิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยการบังเอิญ (By Chance)วิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) วิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) วิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

ผลการประเมินการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน

การประเมินการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อประเมินศักยภาพการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน2 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ได้แก่

1.1อนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมโบราณสถาน/โบราณวัตถุ ประติมากรรม จิตรกรรม

1.2อาคาร/สิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์

1.3แหล่ง/สถานที่ได้แก่ ผลงานของมนุษย์ ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์ ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่

2. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่

2.1เรื่องราว/ข้อมูลได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น คำสอน/สุภาษิต บทเพลง

2.2ศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่น ละครพื้นถิ่น การแสดงพื้นถิ่น การฟ้อนรำพื้นถิ่น

2.3 แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่น พิธีกรรมเฉพาะถิ่น เทศกาลเฉพาะถิ่น การละเล่นเฉพาะถิ่น

2.4ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย และภูมิปัญญาด้านการกิน

2.5งานช่างได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า งานเครื่องจักสานและงานไม้ งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้าน

ผลจากการประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 66 ตารางการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
1.อนุสรณ์สถาน						
1.1 สถาปัตยกรรม	0	0	13 (43%)	0	15 (50%)	
1.2 โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	0	0	14 (27%)	0	2 (7%)	
1.3 ประติมากรรม	0	0	0	0	4 (13%)	
1.4 จิตรกรรม	0	0	0	0	5 (17%)	
1.5 อื่นๆ	0	0	11 (37%)	0	0	
2.อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง						
2.1 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์	0	0	0	0	4 (13%)	
2.2 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ	0	0	0	0	2 (7%)	
2.3 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์	0	0	0	0	0	

ตารางที่ 66 (ต่อ)

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
2.4 อื่นๆ	0	0	0	0	0	
3.แหล่ง/สถานที่						
1.3.1 ผลงานของมนุษย์	0	0	0	2 (7%)	2 (7%)	
1.3.2 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์	7 (23%)	13 (43%)	16 (53%)	8 (27%)	9 (30%)	
1.3.3 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่	2 (7%)	3 (10%)	18 (60%)	9 (30%)	11 (37%)	
1.3.4 อื่นๆ	0	0	0	0	0	

จากตารางที่ 66 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนดังนี้

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน13คน คิดเป็นร้อยละ 43 ไม่มีข้อมูล จำนวน17คนคิดเป็นร้อยละ 57โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 14คน คิดเป็นร้อยละ 27%ไม่มีข้อมูล จำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ 73ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน0คน คิดเป็นร้อยละ 100จิตรกรรมมีข้อมูล จำนวน30คน คิดเป็นร้อยละ 100และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน11คน คิดเป็นร้อยละ 37ไม่มีข้อมูล จำนวน29คิดเป็นร้อยละ63

การได้มาซึ่งความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน15 คน คิดเป็นร้อยละ 50ไม่มีข้อมูล จำนวน 15 คนคิดเป็นร้อยละ 50โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 2คน คิดเป็นร้อยละ 7ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คนคิดเป็นร้อยละ 93ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน4 คน คิดเป็นร้อยละ 13ไม่มีข้อมูล จำนวน 26 คนคิดเป็นร้อยละ 83จิตรกรรมมีข้อมูล จำนวน2 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คนคิดเป็นร้อยละ 93
63%

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 67 ตารางการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชุมชน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
1.เรื่องราว/ข้อมูล						
1.1 เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น	0	0	0	0	21 (70%)	
1.2 ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น	0	0	24 (80%)		13 (43%)	
1.3 คำสอน/สุภาษิต	0	0	0	0	6 (20%)	
1.4 บทเพลง	0	0	0	0	2 (7%)	
1.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	
2. ศิลปะการแสดง						

ตารางที่ 67 (ต่อ)

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
2.1 ดนตรีพื้นถิ่น	0	0	0	0	14 (45%)	
2.2 ละครพื้นถิ่น	0	0	0	0	0	
2.3 การแสดงพื้นถิ่น	0	0	0	0	0	
2.4 การฟ้อนรำพื้นถิ่น	0	0	0	0	19 (63%)	
2.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0
3.แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล						
3.1 ประเพณีเฉพาะถิ่น	0	0	27 (90%)	0	0	
3.2 พิธีกรรมเฉพาะถิ่น	0	0	23 (77%)	0	0	
3.3 เทศกาลเฉพาะถิ่น	0	0	25 (83%)	0	0	
3.4 การละเล่นเฉพาะถิ่น	0	0	0	0	13 (43%)	
3.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	0
4.ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล						
4.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา	0	0	21 (70%)		3 (10%)	
4.2 ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ	0	0	18 (60%)		2 (7%)	
4.3 ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย	0	0	24 (80%)		0	

ตารางที่ 67 (ต่อ)

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
4.4 ภูมิปัญญาด้านการกิน	0	0	25 (83%)		0	
4.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	
5.งานช่าง						
5.1 งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	0	0	0	0	23 (77%)	
5.2 งานเครื่องจักสานและงานไม้	0	0	0	0	14 (47%)	
5.3 งานโลหะและเครื่องประดับ	0	0	0	0	0	
5.4 งานศิลปกรรมพื้นบ้าน	0	0	0	0	4 (13%)	
5.5 อื่นๆ	0	0	0	0	0	

จากตารางที่ 67 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชุมชนจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนดังนี้

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80ไม่มีข้อมูล จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 20 สำหรับเรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น คำสอน/สุภาษิตและบทเพลงไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ การแสดงพื้นถิ่นการฟ้อนรำพื้นถิ่นดนตรีพื้นถิ่นละครพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 27คน คิดเป็นร้อยละ 93ไม่มีข้อมูล จำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ7พิธีกรรมเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 23คน คิดเป็นร้อยละ 77ไม่มีข้อมูล จำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ23เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 25คน คิดเป็นร้อยละ 83ไม่มีข้อมูล จำนวน 5 คนคิดเป็นร้อยละ17การละเล่นเฉพาะถิ่นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยามีข้อมูล จำนวน 21คน คิดเป็นร้อยละ 70ไม่มีข้อมูล จำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 30ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพมีข้อมูล จำนวน 18คน คิดเป็นร้อยละ 60ไม่มีข้อมูล จำนวน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 40ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยมีข้อมูล จำนวน 24คน คิดเป็นร้อยละ 80ไม่มีข้อมูล จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 20 และภูมิปัญญาด้านการกินมีข้อมูล จำนวน 25คน คิดเป็นร้อยละ 83ไม่มีข้อมูล จำนวน 5 คนคิดเป็นร้อยละ 17

การได้มาซึ่งความรู้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้างานเครื่องจักสานและงานไม้งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้านไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 21คน คิดเป็นร้อยละ 70ไม่มีข้อมูล จำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 30 สำหรับเรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 73ไม่มีข้อมูล จำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 27 คำสอน/สุภาษิตมีข้อมูล จำนวน 6คน คิดเป็นร้อยละ 20ไม่มีข้อมูล จำนวน 24 คนคิดเป็นร้อยละ 80 และบทเพลงมีข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คนคิดเป็นร้อยละ 93

การได้มาซึ่งความรู้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 14คน คิดเป็นร้อยละ 45ไม่มีข้อมูล จำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ 55การฟ้อนรำพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 19คน คิดเป็นร้อยละ 63 ไม่มีข้อมูล จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 37ส่วนการแสดงพื้นถิ่นและละครพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 13คน คิดเป็นร้อยละ 43ไม่มีข้อมูล จำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ57ส่วนประเพณีเฉพาะถิ่น พิธีกรรมเฉพาะถิ่น และการละเล่นเฉพาะถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยาภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย และภูมิปัญญาด้านการกินไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้ามีข้อมูล จำนวน 23คน คิดเป็นร้อยละ 77ไม่มีข้อมูล จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ23งานเครื่องจักสานและงานไม้มีข้อมูล จำนวน 14คน คิดเป็นร้อยละ 47ไม่มีข้อมูล จำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ 53 และงานศิลปกรรมพื้นบ้านมีข้อมูล จำนวน 4คน คิดเป็นร้อยละ 13ไม่มีข้อมูล จำนวน 26 คนคิดเป็นร้อยละ87 ส่วนงานโลหะและเครื่องประดับไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 100

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การประเมินการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยุชมชน โดยวิธีการสนทนากลุ่มย่อย และใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3. องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ในชุมชนที่หลากหลาย ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว

4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว

ผลจากการประเมินศักยภาพการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 68 ตารางการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
1. ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม						
1.1 ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	0	0	25 (50%)	3 (10%)	5 (17%)	
1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	0	0	21 (70%)	7 (10%)	11 (7%)	
1.3 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	0	0	23 (77%)	3 (10%)	2 (7%)	
1.4 ชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะหรือโบราณสถาน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	0	0	23 (77%)	0	0	
2. การจัดการ						
2.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว	0	0	0	0	0	
2.2 มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว	0	0	0	0	0	
2.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม	0	0	0	0	0	

ตารางที่ 68 (ต่อ)

ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	การได้มาซึ่งความรู้					
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	หมายเหตุ
2.4 มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน	0	0	0	0	0	
2.5 มีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	0	0	0	0	0	
3. ด้านการเรียนรู้						
3.1 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน	0	0	0	0	0	
3.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	0	0	0	0	0	
3.3 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน	0	0	0	0	0	
3.4 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว	0	0	0	0	0	
4. ด้านการมีส่วนร่วม						
4.1 ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ ในชุมชนที่หลากหลาย	0	0	13 (43%)	0	0	
4.2 ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน	0	0	0	5 (17%)	0	
4.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว	0	0	0	0	0	
4.4 ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว	0	0	0	0	0	

จากตารางที่ 68 การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) ตามองค์ประกอบ ดังนี้ ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีข้อมูล จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ไม่มีข้อมูล จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน21คน คิดเป็นร้อยละ70ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 9 คิดเป็นร้อยละ 30 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 72 มีข้อมูล จำนวน คน 7 คิดเป็นร้อยละ 28 และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ77ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 6 คิดเป็นร้อยละ 20

ความรู้ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนมีข้อมูล จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43 ไม่มีข้อมูลจำนวน 27คน คิดเป็นร้อยละ 57 ส่วนการมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวไม่มีข้อมูล จำนวน30คน คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อสังเกต การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)ด้านการจัดการ และด้าน ความรู้ด้านการส่วนร่วม ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คิดเป็นร้อยละ100

การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority)ตามองค์ประกอบ ดังนี้ ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีข้อมูล จำนวน3คน คิดเป็นร้อยละ10ไม่มีข้อมูล จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ23ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 23 คิดเป็นร้อยละ 77 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน3คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีข้อมูล จำนวน คน 27 คิดเป็นร้อยละ 90 และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ความรู้ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมีข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ7ไม่มีข้อมูล จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93 ส่วนการมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ100

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)ด้านการจัดการและด้านการส่วนร่วม ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ100

การได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts)ตามองค์ประกอบดังนี้ ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีข้อมูล จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ไม่มีข้อมูล จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน11 คน คิดเป็นร้อยละ7ไม่มีข้อมูล จำนวน 29 คิดเป็นร้อยละ 93 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน2คน คิดเป็นร้อยละ7ไม่มีข้อมูล จำนวน คน 28 คิดเป็นร้อยละ 93 และชุมชนมีสถานที่แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน คน 30 คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)ด้านการจัดการด้านการส่วนร่วม และด้านการเรียนรู้ ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ100และการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) และโดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การออกแบบกระบวนการการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) **จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน** ผลการทดสอบสมมติฐานที่ปรากฏข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า

สมมติฐานที่ 1 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 อายุแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการสร้างและการแสงหาความรู้ และการเรียนรู้

1.2 ภูมิลำเนาแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดินแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการสร้างและการแสงหาความรู้

3. ข้อมูลด้านสังคม ได้แก่

3.1 การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคมแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการสร้างและการแสงหาความรู้ และการเรียนรู้

3.2 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคมแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ และการเรียนรู้

3.3 การได้เข้ารับการศึกษาดูงานแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

3.4 การได้เข้ารับการฝึกอบรมแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้

3.5 การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน พบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นคุณลักษณะของกลุ่มคนที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และทำให้ทราบถึงข้อมูลด้านสังคมที่มีผลต่อลักษณะการจัดการความรู้เพื่อใช้กิจกรรมดังกล่าวในกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในครั้งนี้

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในครั้งนี้

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนข้างต้น ผลปรากฏว่ากลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 30 คน ดังนี้

1. นายสันติชาติ	ยิ่งสินสุวัฒน์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
2. ท่านพระครูประโชติ	ภัทรกิจ	เจ้าอาวาสวัดกองกาน
3. นายศรีวัน	ยะสินธิ์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านกองกาน
4. นายสุวิมล	สนธิคุณ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านกองกาน
5. นายราศรี	มูลแก้ว	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
6. นายประสิทธิ์	กอฝั้น	
7. นายสิงห์แก้ว	สนธิคุณ	
8. นายดวงจันทร์	อาจหาญ	
9. นายสมบูรณ์	นันยา	
10. นายศรีนวล	สนธิคุณ	
11. นางจรัสศรี	สนธิคุณ	
12. นางอรนุช	กาพย์ไชย	
13. นางสุวิมล	จันต๊ะคำ	
14. น.ส.รัชฎาพร	สีดา	
15. นายบวร	มั่นคง	
16. ด.ช.รุ่งโรจน์	กันธิยะ	
17. นางพัชนี	มูลแก้ว	

18. นางจันทร์จิรา ปินคำ
19. นางเกศรา แก้วมี
20. นางศรีวรรณา อาจหาญ
21. นางอัมพร เสียงหวาน
22. นางพรทิพย์ คำมูล
23. นางฟองจันทร์ แกนุ
24.นายสมเพชร มณีวรรณ
25. นางแดง มณีวรรณ
26. นางบัวฟู ปินคำ
27. นางอุ่นเรือน ริยะนา
28. นางคำมาเรือน วิเศษคุณ
29. นายอนุพงค์ กันฑจันทร์
30. นายจารุเดช เจริญสุข

2) จากผลการศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ดังสรุปได้ ดังนี้

1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม

1.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถาน ได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน25 คน มีความรู้ระดับมาก โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 23 คน มีความรู้ระดับมาก ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน 12 คน มีความรู้ระดับปานกลาง จิตรกรรมมีข้อมูล มีความรู้ระดับมาก และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน 2 คน มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอาคาร/สิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์มีข้อมูล จำนวน 26 คน มีความรู้ระดับมาก

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านแหล่ง/สถานที่ได้แก่ ผลงานของมนุษย์มีข้อมูล จำนวน5คน มีความรู้ระดับน้อย ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์มีข้อมูล จำนวน 13 คน มีความรู้ระดับปานกลาง และผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่มีข้อมูล จำนวน 16 คน มีความรู้ระดับปานกลาง

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) ขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือมีความรู้ระดับน้อย

1.2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 24 คน คือมีความรู้ระดับมาก ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 21 คน คือมีความรู้ระดับมาก คำสอน/สุภาษิตมีข้อมูล จำนวน4 คน คือมีความรู้ระดับน้อย และบทเพลงไม่มีข้อมูล มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย การฟ้อนรำพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 16 มีความรู้ระดับปานกลาง ละครพื้นถิ่นและการแสดงพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 19 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง พิธีกรรมเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 14 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 27 คน คือ มีความรู้ระดับมาก การละเล่นเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 6 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยามีข้อมูล จำนวน12คน คือ มีความรู้ระดับปากลาง ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพมีข้อมูล24 จำนวนคน คือ มีความรู้ระดับมาก ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยมีข้อมูล จำนวน 9 คน คือ มีความรู้ระดับมาก และภูมิปัญญาด้านการกินมีข้อมูล จำนวน13 คน คือ มีความรู้ระดับปากลาง และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้ามีข้อมูล จำนวน28คน คือ มีความรู้ระดับมาก งานเครื่องจักสานและงานไม้มีข้อมูล จำนวน 23 คน คือ มีความรู้ระดับมาก งานโลหะและเครื่องประดับมีข้อมูล จำนวน3คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และงานศิลปกรรมพื้นบ้านมีข้อมูล จำนวน2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

2. ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนขั้นข้อมูล (Data) ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยุชมชนตามองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีข้อมูล จำนวน 2 คือ มีความรู้ระดับน้อย ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 25 คน คือ มีความรู้ระดับมาก ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 26 คน คือ มีความรู้ระดับมาก และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน24คือ มีความรู้ระดับมาก

ความรู้ด้านการจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีข้อมูล จำนวน 3 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมมีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ด้านการส่วนรวม ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ในชุมชนที่หลากหลายมีข้อมูล จำนวน 22 คน คือ มีความรู้ระดับมาก ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนมีข้อมูล 9 จำนวนคน คือ มีความรู้ระดับน้อย ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมีข้อมูล 3 จำนวนคน คือ มีความรู้ระดับน้อย และชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนมีข้อมูล จำนวน 4 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมีข้อมูล จำนวน 3 คือ มีความรู้ระดับน้อย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมีข้อมูล จำนวน2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน 3 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มท่อเที่ยวบ้านกองกาน ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

จากการศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกานส่วนใหญ่อยู่ใน

ลำดับขั้นข้อมูล (Data) ส่วนลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) ส่วนใหญ่ไม่มี จากผลการศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำไปออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดลำดับขั้นความรู้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้นในกระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายกิจกรรมเพื่อพัฒนาลำดับขั้นความรู้ทั้ง 4 ขั้น คือ ลำดับขั้นข้อมูล (Data) ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) ให้แก่กลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3) จากผลศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ดังสรุปได้ ดังนี้

1. การได้มาซึ่งความรู้ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม

1.1 การได้มาซึ่งความรู้ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน 13 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 14 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ประติมากรรมไม่มีข้อมูล จำนวน 0 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน11คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน 15 คือ มีความรู้ระดับปานกลาง โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน 4 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และจิตรกรรมมีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

1.2 การได้มาซึ่งความรู้ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 24 คน คือ มีความรู้ระดับมาก สำหรับเรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นคำสอน/สุภาษิตและบทเพลงไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิด คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ การแสดงพื้นถิ่นการฟ้อนรำพื้นถิ่นดนตรีพื้นถิ่นละครพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน คือ มีความรู้ระดับมาก พิธีกรรมเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 23คน คือ มีความรู้ระดับมาก เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 25คน คือ มีความรู้ระดับมาก การละเล่นเฉพาะถิ่นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยามีข้อมูล จำนวน 21คน คือ มีความรู้ระดับมาก ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพมีข้อมูล จำนวน 18คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยมีข้อมูล จำนวน 24คน คือ มีความรู้ระดับมาก และภูมิปัญญาด้านการกินมีข้อมูล จำนวน 25คน คือ มีความรู้ระดับมาก

การได้มาซึ่งความรู้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้างานเครื่องจักสานและงานไม้งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้านไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 21 คน คือ มีความรู้ระดับมาก สำหรับเรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 13คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง คำสอน/สุภาษิตมีข้อมูล จำนวน 6คน คือ มีความรู้ระดับน้อยและบทเพลงมีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อยการได้มาซึ่งความรู้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 14 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง การฟ้อนรำพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 19 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ส่วนการแสดงพื้นถิ่นและละครพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 13 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ส่วนประเพณีเฉพาะถิ่นพิธีกรรมเฉพาะถิ่น และการละเล่นเฉพาะถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคือ มีความรู้ระดับน้อย

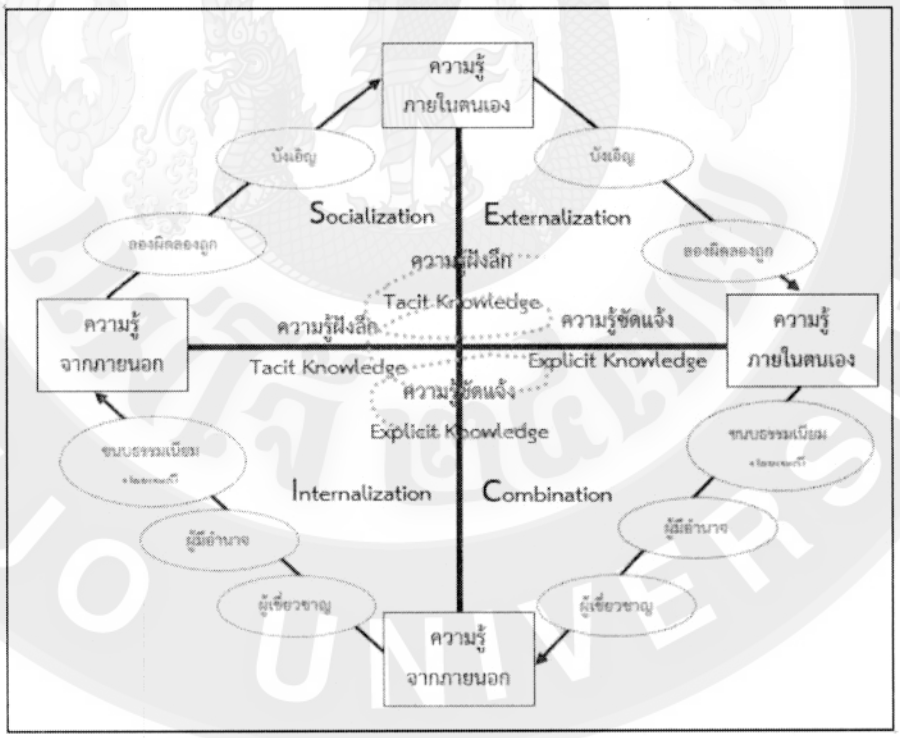
การได้มาซึ่งความรู้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยาภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย และภูมิปัญญาด้านการกินไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้ามีข้อมูล จำนวน 23คน คือ มีความรู้ระดับมาก งานเครื่องจักสานและงานไม้มีข้อมูล จำนวน 14 คน คิดคือ มีความรู้ระดับ

ปานกลาง และงานศิลปกรรมพื้นบ้านมีข้อมูล จำนวน 4 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย ส่วนงานโลหะและเครื่องประดับไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดคือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล คือ มีความรู้ระดับน้อย

จากการศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบว่าการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะของการได้มาซึ่งความรู้โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) และโดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบลักษณะการได้มาซึ่งความรู้ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบเป้าหมายการพัฒนาการได้มาซึ่งความรู้ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI

จากภาพที่ 10 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI สรุปได้ว่า การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกานมีทั้งความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ที่ชัดแจ้ง ที่มาจากทั้งความรู้ภายในตัวเองและความรู้จากภายนอกตามวงจร SECI

2. กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้การจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดความรู้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ7. การเรียนรู้ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ และขั้นตอนที่ 4 เพื่อออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ศึกษาได้แบ่งกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมออกเป็น 6 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้

ระยะที่ 3 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน

ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ

ระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน

ระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ดังตารางที่ 69

ตารางที่ 69 กระบวนการจัดการความรู้ ระยะการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
1. การบ่งชี้ความรู้	ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน	เพื่อประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา	สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนประกอบไปด้วย 1.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ 1.2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้	ผลการประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				2.ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 2.1 ความรู้ด้านพื้นที่ 2.2 ความรู้ด้านการบริหารจัดการ 2.3 ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม 2.4 ความรู้ด้านการเรียนรู้	
1. การบ่งชี้ความรู้	ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้	เพื่อประเมินวิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา	สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้	ผลการประเมินวิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				1. วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนประกอบไปด้วย 1.1 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ 1.2 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ 2. วิธีการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 2.1 การได้มาซึ่งความรู้ด้านพื้นที่ 2.2 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการบริหารจัดการ	

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				2.3 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการมีส่วนร่วม	
				2.4 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการเรียนรู้	
		เพื่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์	จัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระดมความคิดเห็น และหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน	- เกิดความเข้าใจร่วมกัน - ความคิดเห็นและหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน
				ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยว	ชุมชนตัวแทนชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
1. การบ่งชี้ความรู้ 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดความรู้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้	ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้ ระยะที่ 3 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ ระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน				บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				สำรวจแหล่งเรียนรู้และกำหนดแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
				กำหนดตัวผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	ผู้รู้ประจำแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
				กำหนดกลุ่มผู้จัดการท่องเที่ยว	กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
				ออกแบบกิจกรรม/ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยว
				ทดลองรับนักท่องเที่ยว	บทเรียนการจัดการท่องเที่ยว

ตารางที่ 69 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้	ระยะที่	วัตถุประสงค์	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้	ระยะที่ 6 ร่วมภาคีเครือข่ายสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานร่วมหรือร่วมส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม กระบวนการ หรือรูปแบบ	ขั้นตอนที่ 4 การหาแนวทางหรือหรือส่งเสริมกิจกรรม	จัดเวทีสาธารณะนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสีย	รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตาม 6 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

ภาพที่ 11 การดำเนินงานในระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

ผู้ศึกษาวางแผนเพื่อจัดกระบวนการจัดการความรู้ในขั้นที่ 1 การบ่งชี้ความรู้ และขั้นที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ โดยใช้เวทีประชาคมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน และถอดบทเรียนเดิมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามสถานการณ์ที่ปรากฏขึ้นและมีอยู่จริงในชุมชน ผลปรากฏดังนี้

การสร้างความเข้าใจร่วมกันในการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนซึ่งมีวิธีการดำเนินการโดยใช้การจัดเวทีประชาคมในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ระดมความคิดเห็นและหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนโดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก ผู้นำชุมชน วัด ประชาชนในชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกชุมชน อาทิ มูลนิธิฮักเมืองแจ่ม การศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น ได้เข้าร่วมเวทีประชาคมในครั้งนี้

ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่าชุมชนเห็นถึงความสำคัญที่จะจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ และเห็นชอบที่จะดำเนินการใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน สร้างรายได้เสริม เพื่อลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดและเพิ่มพื้นที่ป่า

หลังจากเวทีประชาคม ยังได้เกิดตัวแทนชุมชนอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน

ภาพที่ 12 การดำเนินงานในระยะที่ 2 เรียนรู้ร่วมกัน

ในระยะที่ 2 จากการศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ผู้ศึกษาวางแผนเพื่อจัดกระบวนการจัดการความรู้เรื่องภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกองกานและแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

1. การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรชุมชน โดยได้ไปศึกษาเรียนรู้ที่ชุมชนเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนและชุมชนบ้านห้วยฮ่อม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากทั้ง 2 ชุมชนมีพื้นที่ติดต่อกับตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การศึกษาดูงานในครั้งนี้นอกจากได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในโอกาสต่อไป

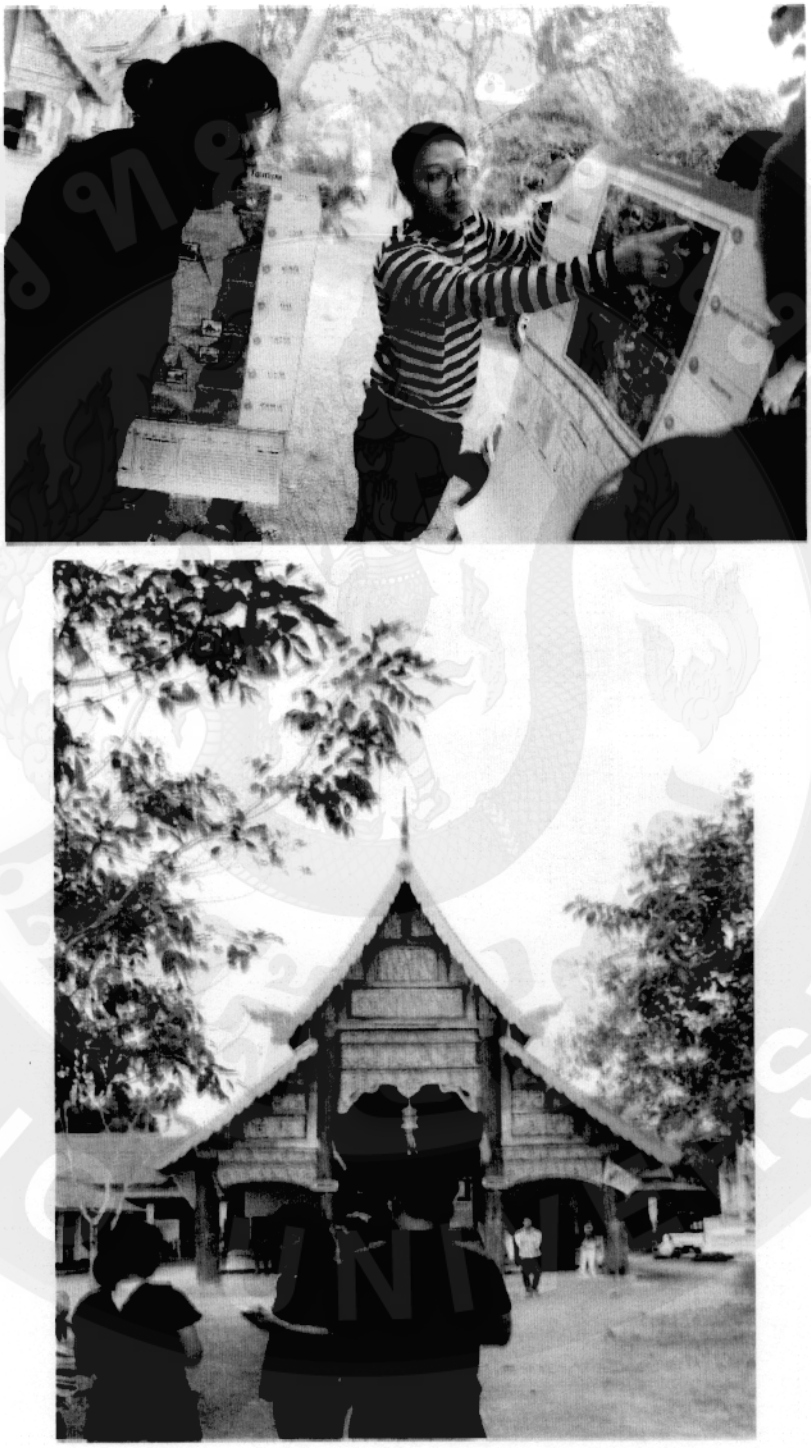
ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่าตัวแทนชุมชนที่ได้ร่วมศึกษาดูงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ

การถอดบทเรียนดังกล่าว ได้อยู่ในรูปของสื่อสังคมออนไลน์ https://youtu.be/R_AWw5FiTTw เรื่อง ท่องเที่ยว แม่ศึก แม่แจ่ม เชียงใหม่ ตอน หว่านหล้าหาเมล็ดพันธุ์ดังภาพที่ 13

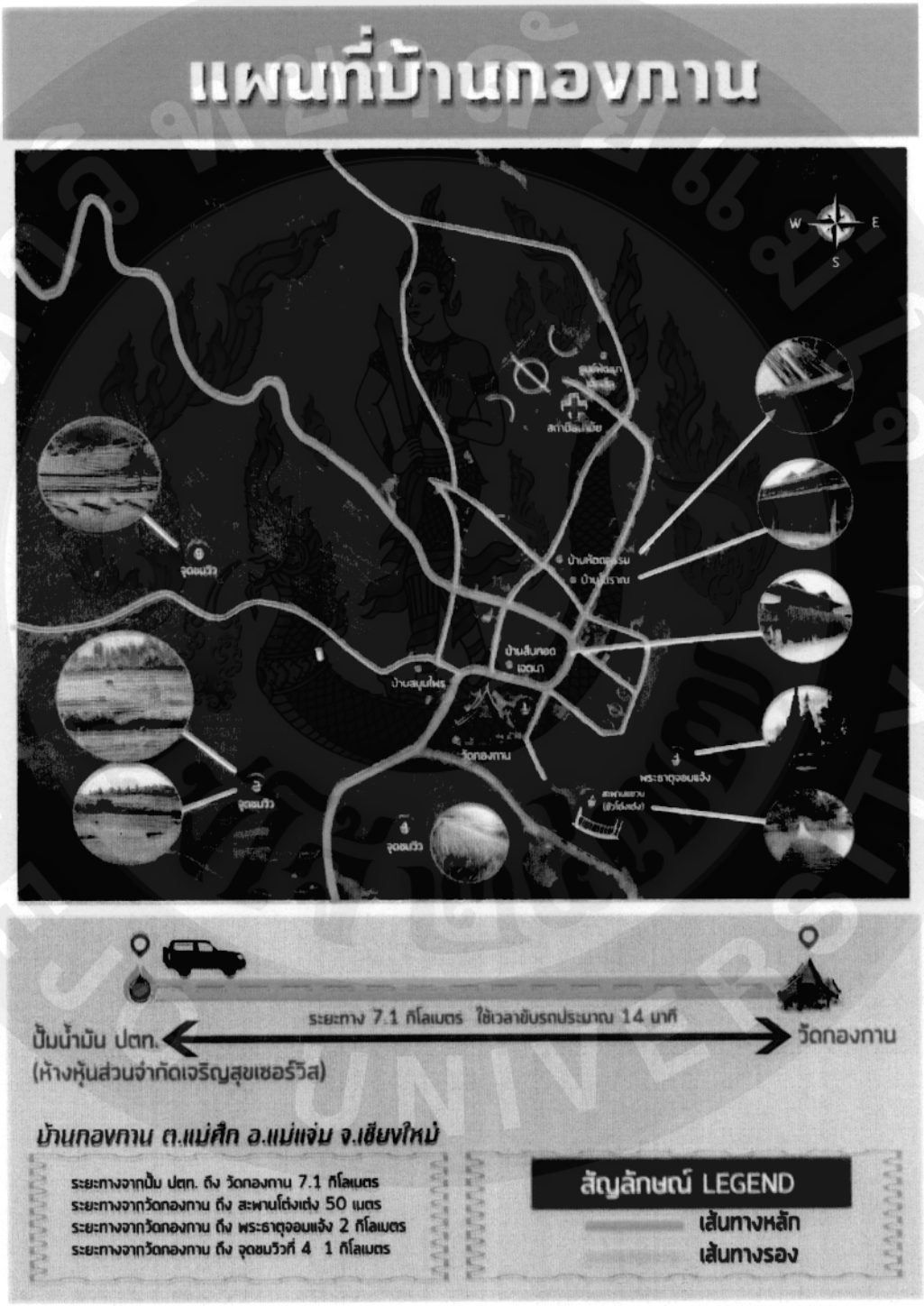
ภาพที่ 13 ตัวอย่างเนื้อหาสื่อสังคมออนไลน์

2. ร่วมกันศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว โดยวิธีการประเมินศักยภาพทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว

ภาพที่ 14 ศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน คือ แผนที่ศักยภาพทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมบ้านกองกาน ดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 แผนที่ศักยภาพทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมบ้านกองกาน

ผลการดำเนินกิจกรรมมีดังนี้

1. ศักยภาพและถานการณ์การท่องเที่ยวของบ้านกองกาน

บ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จากศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1.1 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญของลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

1.2 ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้าประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย

1.4 สภาพแวดล้อม ได้แก่สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

1.5 ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

1.6 ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวน นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

2. ชุมชนเห็นศักยภาพทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ดังนี้

2.1 ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติ มีการแบ่งเขตป่าคือ ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย และมีเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาในบริเวณลำน้ำแม่แจ่ม

2.2 ลักษณะพื้นที่ ได้แก่ มีระบบเหมืองฝายเพื่อใช้ในชุมชนและนาขั้นบันได

2.3 ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ หอพ่อเจ้าหลวง บ้านกองกาน ตั้งขึ้นตามความเชื่อที่สืบต่อกันมา และสอดคล้องกับหอดงหลวง ที่ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม หอพ่อเจ้าหลวงบ้านกองกาน ประกอบด้วย หอพ่อเจ้าม่วงกอน หอพ่อเจ้าดอนเมือง หอพ่อเจ้าดอนแท่น หอพ่อเจ้าดอนแก้ว(ขุนยวม) ตามความเชื่อเพื่อให้ปกปักและดูแลรักษาบ้านกองกานและคนในชุมชนบ้านกองกาน นอกจากนั้นยังมีหอต้นตระกูลเจนจบ 1 ใน 4 ต้นตระกูลแรกที่ได้มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านกองกานตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2380 เป็นต้นมา

2.4 สายน้ำ บ้านกองกานมีลักษณะทางภูมิศาสตร์คือ อยู่บริเวณสบน้ำแม่ศึกกับ น้ำแม่แจ่ม และยังปรากฏความเชื่อและวิถีชีวิตตามสายน้ำ ของแต่ละชาติพันธุ์ในบริบทพื้นที่ ทรัพยากร

และสิ่งแวดล้อมของตนเอง เช่น วิถีกินอยู่กับสายน้ำ วิถีการคมนาคมขนส่งทางน้ำ สัตว์น้ำและพืชพรรณ และการแบ่งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

2.5 การตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นลักษณะบ้านใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม อยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร เช่น ปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน เป็นต้น

2.6 สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ บ้านสืบทอดเจตนา บ้านไม้เก่าตามลักษณะวิถีชีวิตวัฒนธรรมของพี่น้องไทญวน ในบริบทพื้นที่ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของตนเอง

2.7 ปัจจัย 4 ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านเครื่องนุ่งห่ม และด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ในบริบทพื้นที่ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของตนเอง อาทิ มีบ้านผู้รู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน บ้านผู้รู้เรื่องการทอผ้า บ้านผู้รู้เกี่ยวกับการทำน้ำปู บ้านผู้รู้เกี่ยวกับการทำถั่วเน่า เป็นต้น

2.8 วัสดุท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านต่างๆที่ทำมาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพี่น้องไทญวน ได้แก่ บ้านผู้รู้เกี่ยวกับงานไม้ บ้านผู้รู้เกี่ยวกับงานจักสาน บ้านผู้รู้เกี่ยวกับการทำไม้กวาดดอกหญ้า เป็นต้น

2.9 แหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดกองกาน พระเจ้าตนหลวงวัดกองกาน พระธาตุส่องแจ้ง เรื่องเล่าเกี่ยวกับดอยลำ เรื่องเล่าเกี่ยวกับเส้นทางเดินทางมาสักการะพระเจ้าตนหลวง เป็นต้น

2.10 ความรู้ตามลักษณะอื่นๆ ได้แก่ การเล่นดนตรีพื้นเมืองเหนือ การฟ้อนรำของพี่น้องไทญวน เป็นต้น

ระยะที่ 3 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน

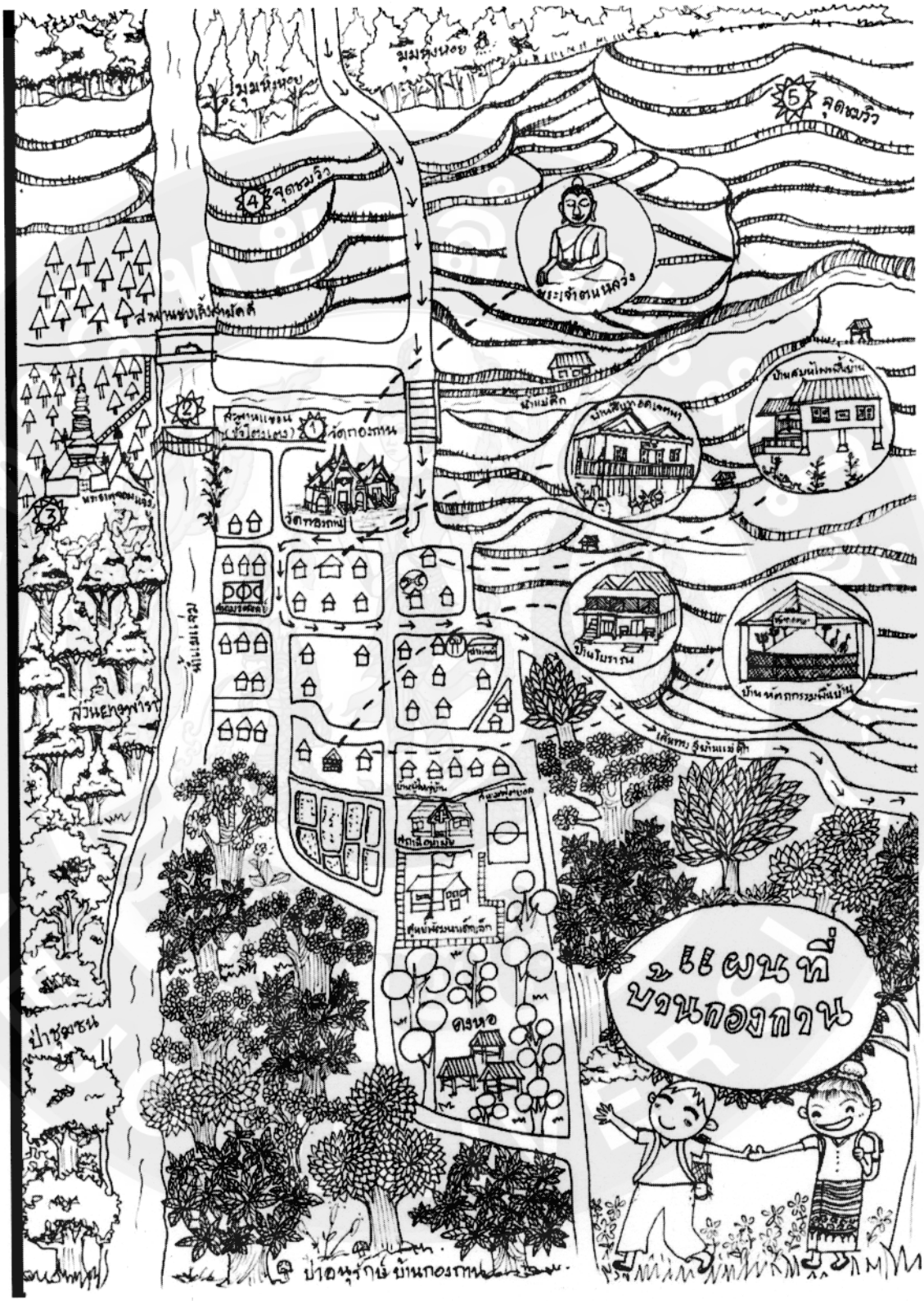

ภาพที่ 16 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน

ในระยะที่ 3 ได้จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน ผลปรากฏว่า

1. เวทีประชาคมได้เติมเต็มแหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมให้ครบถ้วนสมบูรณ์
2. เวทีประชาคมได้บ่งชี้ตัวผู้รู้แหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน
3. เวทีประชาคมได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมก่อนจะเข้าไปสู่การเริ่มจัดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ข้อพึงระวัง ข้อห้ามตามความเชื่อในแหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้คือแผนที่เดินดินของชุมชน ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 17 แผนที่เดินดินบ้านกองกาน

ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ

ภาพที่ 18 การดำเนินงานระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ

ในระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมีกิจกรรม ดังนี้

1. สำรวจแหล่งเรียนรู้และกำหนดแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
2. กำหนดตัวผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
3. กำหนดกลุ่มผู้จัดการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย

3.1 คณะที่ปรึกษา หน้าที่ความรับผิดชอบ ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

3.2 คณะดำเนินงาน ประกอบไปด้วย กลุ่มต่างๆ ดังนี้

3.2.1 กลุ่มผู้รู้และปราชญ์ชุมชน หน้าที่ความรับผิดชอบ สื่อความหมายในแหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมตามองค์ความรู้ของแต่ละคน

3.2.2 กลุ่มเยาวชนและกลุ่มหนุ่มสาว หน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้สื่อความหมายในฐานะผู้นำเที่ยวแหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม และการแสดง เป็นต้น

3.2.3 กลุ่มแม่บ้าน หน้าที่ความรับผิดชอบ สื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องอาหาร เครื่องแต่งกาย ผ้าทอ เป็นต้น

3.2.4 กลุ่มผู้สูงอายุ หน้าที่ความรับผิดชอบ สื่อความหมายเกี่ยวกับพิธีกรรม เรื่องเล่า เป็นต้น

4. ออกแบบกิจกรรมหรือออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว

5. ทดลองรับนักท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ชุมชนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้เห็นภาพของแหล่งเรียนรู้บนฐานทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน สามารถกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างสอดคล้องตรงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ดังภาพที่ 19

ภาพที่ 19 แผนที่ทางภูมิศาสตร์สารสนเทศ

ผลที่ได้จากการดำเนินงานในระยะที่ 4 ได้แก่

1. สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่เว็บไซต์และระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน www.bankongkan.com และเครือข่ายสังคมออนไลน์ facebook : bankongkan maecheam ดังภาพที่ 20 - 21

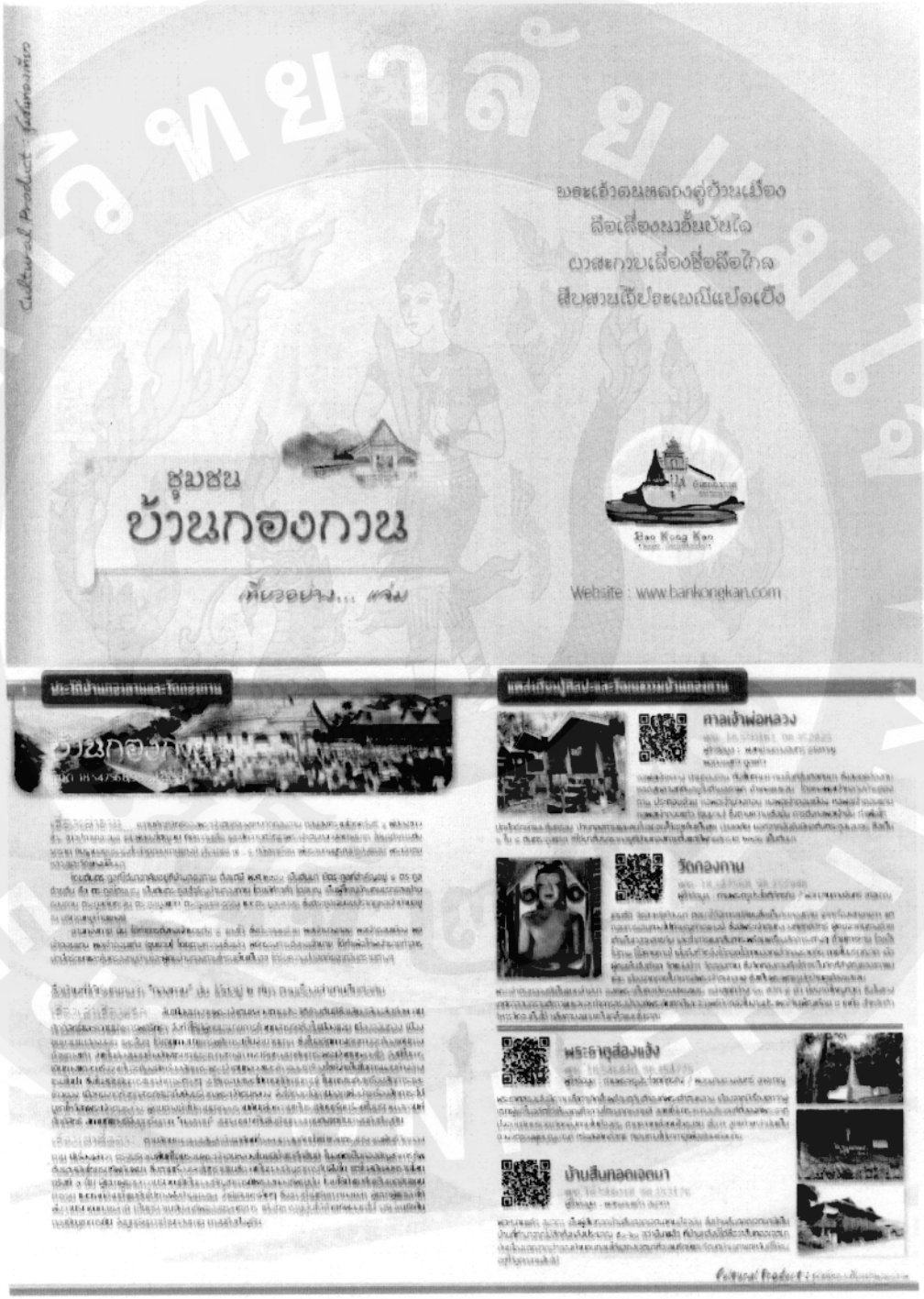

ภาพที่ 20 เว็บไซต์และระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนwww.bankongkan.com

ภาพที่ 21 เว็บไซต์และระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนwww.bankongkan.com

2. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารชุมชนท่องเที่ยวอย่างแจ่มบ้านกองกาน และแผ่นพับเพื่อการท่องเที่ยวบ้านกองกานดังภาพที่ 22 - 23

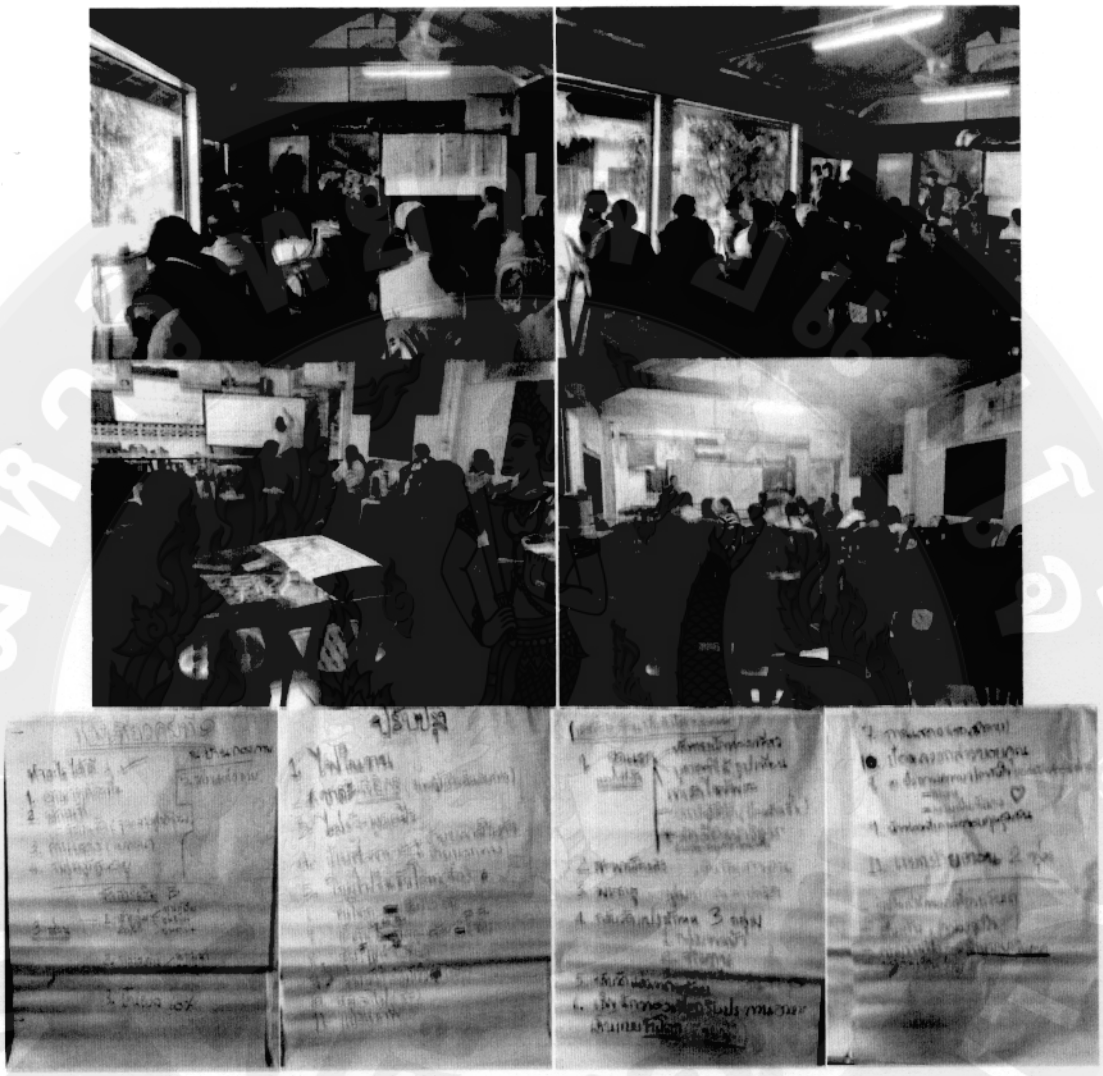

ภาพที่ 22 เอกสารชุมชนท่องเที่ยวอย่างแจ่มบ้านกองกาน

ภาพที่ 23 แผ่นพับเพื่อการท่องเที่ยวบ้านกองกาน

ระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน

ภาพที่ 24 การดำเนินการในระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน

ในระยะที่ 5 การร่วมกันสรุปผลการดำเนินและการถอดบทเรียนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม

1. บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนตามองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ดังปรากฏผลดังนี้

1.1.1 ทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่

1) อนุสรณ์สถาน ได้แก่ วัดกองกาน พระธาตุส่องแจ้ง พระเจ้าตนหลวง เป็นต้น

2) อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ บ้านสืบทอดเจตนา บ้านไม้ตามหลักสถาปัตยกรรมของคนเมืองแจ่ม เป็นต้น

3) แหล่ง/สถานที่ ได้แก่ นาขั้นบันไดบ้านกองกาน ระบบเหมืองฝายบ้านกองกาน ลำน้ำแม่ศึก ลำน้ำแม่แจ่ม ผาสะกาบ ขัวโตงเตง เป็นต้น

1.1.2 ทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่

1) เรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ เรื่องเล่าเกี่ยวกับชื่อและประวัติชุมชน เรื่องเล่าเกี่ยวกับวัดกองกานและพระเจ้าตนหลวง เรื่องเล่าเกี่ยวกับลำน้ำแม่ศึก ลำน้ำแม่แจ่ม และผาสะกาบ เป็นต้น

2) ศิลปะการแสดง ได้แก่ การตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนดาบ ดนตรีพื้นเมืองล้านนา เป็นต้น

3) แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณี 8 เป็ง (ประเพณีสรงน้ำพระเจ้าตนหลวงในวันเพ็ญเดือนแปดตามปฏิทินล้านนา) การเลี้ยงหอเจ้านายประจำปีของบ้านกองกาน เป็นต้น

4) ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา เช่น หัวหน้าเหมืองฝาย เจ้าพิธีกรรมเลี้ยงหอเจ้านาย เป็นต้น ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพโดยหมอสมุนไพร ภูมิปัญญาด้านการกิน เช่น บ้านทำถั่วเน่า บ้านทำน้ำปู เป็นต้น

5) งานช่าง ได้แก่ การทอผ้าชิ่นตีนจก งานเครื่องจักสานและงานทำไม้กวาดดอกหญ้า และงานไม้สัก เป็นต้น

1.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดังปรากฏผลดังนี้

1) เกิดกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว โดยมีชื่อกลุ่มว่า กลุ่มการท่องเที่ยวบ้านกองกาน ดังปรากฏรายละเอียดแล้วในข้างต้น

2) เกิดการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม ได้มีการแบ่งบันและกระจายผลประโยชน์ ดังภาพที่ 25

ภาพที่ 25 การแบ่งบันและกระจายผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว

1.3 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ ในชุมชนที่หลากหลาย ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว ดังปรากฏผลดังนี้

คณะดำเนินงาน ประกอบไปด้วย กลุ่มต่างๆ ดังนี้

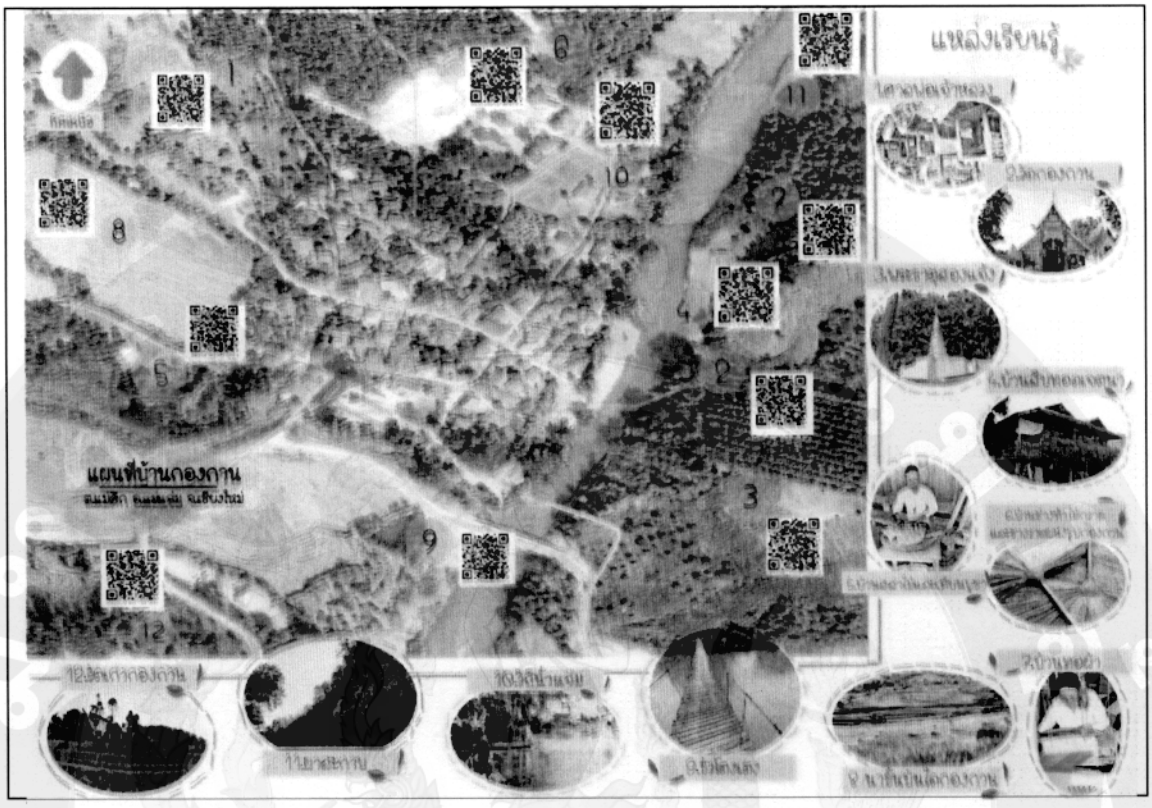
1.3.1 กลุ่มผู้รู้และปราชญ์ชุมชน หน้าที่ความรับผิดชอบ สื่อความหมายในแหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมตามองค์ความรู้ของแต่ละคน

1.3.2 กลุ่มเยาวชนและกลุ่มหนุ่มสาว หน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้สื่อความหมายในฐานะผู้นำเที่ยวแหล่งทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม และการแสดง เป็นต้น

1.3.3 กลุ่มแม่บ้าน หน้าที่ความรับผิดชอบ สื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องอาหาร เครื่องแต่งกาย ผ้าทอ เป็นต้น

1.3.4 กลุ่มผู้สูงอายุ หน้าที่ความรับผิดชอบ สื่อความหมายเกี่ยวกับพิธีกรรม เรื่องเล่า เป็นต้น

1.4 องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 26

ภาพที่ 26 แหล่งเรียนรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกองกาน

2. ผลการจัดความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในช่วงนักข่าวพลเมือง (ThaiPBS)วันที่ 8 พฤษภาคม 2561 นักข่าวพลเมือง C-Site ตอน “เที่ยวอย่างแจ่ม” ที่บ้านแม่กองกาน จ.เชียงใหม่นักข่าวพลเมือง C-site นักข่าวพลเมืองภาคเหนือ คุณสุทธิลักษ์ เปล่งเสียง และเกศสุดา บุญธรรม จะพาไปปักหมุดที่บ้านกองกาน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่นี่ จึงรวมตัวกันเพื่อสืบสาน ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ เพื่อให้ชุมชนของของพวกเขามีความเข้มแข็ง และรักษาคุณค่าเหล่านี้ให้คงอยู่ ดังภาพที่ 27

ภาพที่ 27 นักข่าวพลเมือง C-Site ตอน "เที่ยวอย่างแจ่ม" ที่บ้านกองกาน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

ภาพที่ 28 การดำเนินงานในระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

ในระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่าย ผู้ศึกษาได้ประสานภาคีเครือข่าย ได้แก่

1. องค์กรในส่วนของอำเภอแม่แจ่ม ประกอบไปด้วย

1.1 องค์กรภาครัฐ การศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาชุมชน เป็นต้น

1.2 องค์กรภาคเอกชน เช่น โรงเรียนเมืองเด็กวิทยา ผู้ประกอบการร้านอาหารและที่พักในอำเภอแม่แจ่ม เป็นต้น

1.3 องค์กรภาคประชาชน เช่น มูลนิธิฮักเมืองแจ่ม เครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่มตอนบนและตอนล่าง ศูนย์ภูมิสารสนเทศอำเภอแม่แจ่ม เป็นต้น

2. องค์กรในส่วนของบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม ประกอบไปด้วย

2.1 องค์กรภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก เป็นต้น

2.2 องค์กรภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการร้านอาหารและที่พักบ้านกองกาน เป็นต้น

2.3 องค์กรภาคประชาชน เช่น มูลนิธิฮักเมืองแจ่ม เครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่มตอนบนและตอนล่าง ศูนย์ภูมิสารสนเทศอำเภอแม่แจ่ม มูลนิธิรักษ์ไทย เป็นต้น

2.4 องค์กรชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มหนุ่มสาวและเยาวชน เป็นต้น

ผลปรากฏว่า ภาคีเครือข่ายได้แสดงความเห็นร่วมกันว่า กิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ควรประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 4 การจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 5 การหาแนวทางร่วมในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หากนำระยะการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนข้างต้นมานำเสนอตามกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น ประกอบกับ วิธีการ เครื่องมือ และผลการดำเนินการ ผู้ศึกษาจึงขอนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังตารางที่ 70

ตารางที่ 70 กระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามระยะการดำเนินงาน

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น	ระยะการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ	ผลการดำเนินการ
1. การบ่งชี้ความรู้	**ระยะที่ 1** ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน **ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้	- เวทีประชาคมในชุมชน - ถอดบทเรียนเดิมชุมชน - ศึกษาดูงาน - ถอดบทเรียน	- แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- แนวคิดร่วม - ความเข้าใจร่วม - คนเห็นร่วม - คนทำร่วม
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	**ระยะที่ 1** ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน **ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้	- วงสนทนาพูดคุย: กำหนดแหล่งเรียนรู้กำหนดผู้รู้ในแหล่ง และคนร่วมเรียนรู้ - วงสนทนาพูดคุยระหว่างคนรู้กับคนร่วมเรียนรู้	- แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- ร่วมศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน - Key Man: คนรู้คนร่วมเรียนรู้
3. การจัดความรู้เป็นระบบ	**ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้ **ระยะที่ 3** ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน **ระยะที่ 4** ร่วมกันจัดการ	- วงสนทนาพูดคุย - ถอดบทเรียน - บันทึกเอกสาร - บันทึกสื่อวิดีทัศน์	- เส้นทางท่องเที่ยว - กิจกรรมการท่องเที่ยว - แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	**ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้ **ระยะที่ 3** ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน	- จัดการท่องเที่ยว - วงสนทนาพูดคุย - ถอดบทเรียน	- เส้นทางท่องเที่ยว - กิจกรรมการท่องเที่ยว - แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน

ตารางที่ 70 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น	ระยะการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ	ผลการดำเนินการ
	ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ			- บทเรียนการเรียนรู้
5. การเข้าถึงความรู้	**ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้ **ระยะที่ 3** ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน **ระยะที่ 4** ร่วมกันจัดการ	- เทคโนโลยีสารสนเทศ - วงสนทนาพูดคุย - เรียนรู้ร่วม	- www.bankongkan.com - fb: bankongkan - เอกสารข้อมูลชุมชน - แผ่นพับชุมชน	- เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง 1.ระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน 2.ระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	**ระยะที่ 5** ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน	- เทคโนโลยีสารสนเทศ - วงสนทนาพูดคุย - เรียนรู้ร่วม	- www.bankongkan.com - fb: bankongkan - เอกสารข้อมูลชุมชน - แผ่นพับชุมชน	- เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง 1.ระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน 2.ระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้
7. การเรียนรู้	**ระยะที่ 5** ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน **ระยะที่ 6** ร่วมภาคีเครือข่ายสร้างการเรียนรู้	- เทคโนโลยีสารสนเทศ - วงสนทนาพูดคุย - เรียนรู้ร่วม	- www.bankongkan.com - fb: bankongkan maecheam - เอกสารข้อมูลชุมชน - แผ่นพับชุมชน	- เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง 1.ระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน 2.ระหว่างคนใน

ตารางที่ 70 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น	ระยะการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ	ผลการดำเนินการ
	ร่วมกัน			ชุมชนและคนนอกชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้

ผลของการจัดกระบวนการการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังปรากฏผล ดังนี้

1. เกิดกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ประกอบไปด้วย

1. นางจรัสศรี	สนธิคุณ	ประธาน
2. นางอรนุช	กาพย์ไชย	รองประธาน
3. นางสุวิมล	จันต๊ะคำ	เลขานุการ
4. น.ส.รัชฎาพร	สีดา	เหรัญญิก
5. นายบวร	มั่นคง	ประสานงาน
6. ด.ช.รุ่งโรจน์	กันธิยะ	ประชาสัมพันธ์
7. นางพัชนี	มูลแก้ว	กรรมการ
8. นางจันทร์จิรา	ปินคำ	
9. นางเกศรา	แก้วมี	
10. นางศรีวรรณา	อาจหาญ	
11. นางอัมพร	เสียงหวาน	
12. นางพรทิพย์	คำมูล	
13. นางฟองจันทร์	แกนุ	
14.นายสมเพชร	มณีวรรณ	
15. นางแดง	มณีวรรณ	
16. นางบัวฟู	ปินคำ	
17. นางอุ่นเรือน	ริยะนา	
18. นางคำมาเรือน	วิเศษคุณ	
19. นายอนุพงค์	กันฑจันทร์	

20. นายจารุเดช เจริญสุข

ที่ปรึกษา

1. นายสันติชาติ	ยิ่งสินสุวัฒน์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
2. ท่านพระครูประโชติ	ภัทรกิจ	เจ้าอาวาสวัดกองกาน
3. นายศรีวัน	ยะสินธิ์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านกองกาน
4. นายสุวิมล	สนธิคุณ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านกองกาน
5. นายราศรี	มูลแก้ว	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก
6. นายประสิทธิ์	กอฝั้น	
7. นายสิงห์แก้ว	สนธิคุณ	
8. นายดวงจันทร์	อาจหาญ	
9. นายสมบูรณ์	นันยา	
10. นายศรีนวล	สนธิคุณ	

2. เกิดกิจกรรมการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้ร่วมกันแสดงความเห็นว่า กิจกรรมการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 5 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 4 การจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 5 การหาแนวทางร่วมในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดย

3. เกิดกระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ที่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ จากกระบวนการการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งหมด มี 2 ประเภท ได้แก่ วิธีการและกระบวนการวิจัยการจัดการความรู้ภูมิ

นิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเครื่องมือและวิธีการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการและกระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วยขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ดังนี้

1.1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในครั้งนี้ ใช้ปัจจัยในการอธิบายความสัมพันธ์ต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 การประเมินความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้ เพื่อประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.3 การประเมินการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.4 กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา

- ศึกษาและสำรวจทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมของชุมชน
- ประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว
- ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยว
- จัดเวทีประชาคมในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

- กำหนดแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน
- กำหนดตัวผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน
- กำหนดกลุ่มผู้จัดการท่องเที่ยว
- ออกแบบกิจกรรม/ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว
- ทดลองรับนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์

- ถอดบทเรียนการจัดการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 การหาแนวทางหรือหรือส่งเสริมกิจกรรม

- จัดเวทีประชาคมในชุมชน
- จัดเวทีสาธารณะนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสีย

ตารางที่ 71 กระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วยขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
กิจกรรมที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1. การบ่งชี้ความรู้	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา	-เวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย -เครื่องมือประเมินศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ผลการประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
กิจกรรมที่ 2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	เพื่อประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	1. การบ่งชี้ความรู้	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา	สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน ประกอบไปด้วย	ผลการประเมินศักยภาพความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				1.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ 1.2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ 2.ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 2.1 ความรู้ด้านพื้นที่ 2.2 ความรู้ด้านการบริหารจัดการ	

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				2.3 ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม 2.4 ความรู้ด้านการเรียนรู้ สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1. วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศ	
กิจกรรมที่ 3 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	เพื่อประเมินวิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	1. การบ่งชี้ความรู้	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา		ผลการประเมินวิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				วัฒนธรรมชุมชน ประกอบไปด้วย 1.1 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ 1.2 วิธีการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ 2. วิธีการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย	

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				2.1 การได้มาซึ่งความรู้ด้านพื้นที่ 2.2 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการบริหารจัดการ 2.3 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการมีส่วนร่วม 2.4 การได้มาซึ่งความรู้ด้านการเรียนรู้	

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
กิจกรรมที่ 4 การจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการ	2. การสร้างและแสวงหาความรู้ 3. การจัดความรู้เป็นระบบ 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5. การเข้าถึงความรู้ 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7. การเรียนรู้	ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์	จัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระดมความคิดเห็น และหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว	- เกิดความเข้าใจร่วมกัน - ความคิดเห็นและหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชน ตัวแทนชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทราบศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวcvb

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
	ท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน			จัดเวทีการประชุมในชุมชนเพื่อนำเสนอผลศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนจัดการท่องเที่ยวและผลการประเมินศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน	แนวทางการการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนร่วมกัน

ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
				สำรวจแหล่งเรียนรู้และกำหนดแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
				กำหนดตัวผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้/แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	ผู้รู้ประจำแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
				กำหนดกลุ่มผู้จัดการท่องเที่ยว	กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
				ออกแบบกิจกรรม/ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยว
				ทดลองรับนักท่องเที่ยว	บทเรียนการจัดการท่องเที่ยว

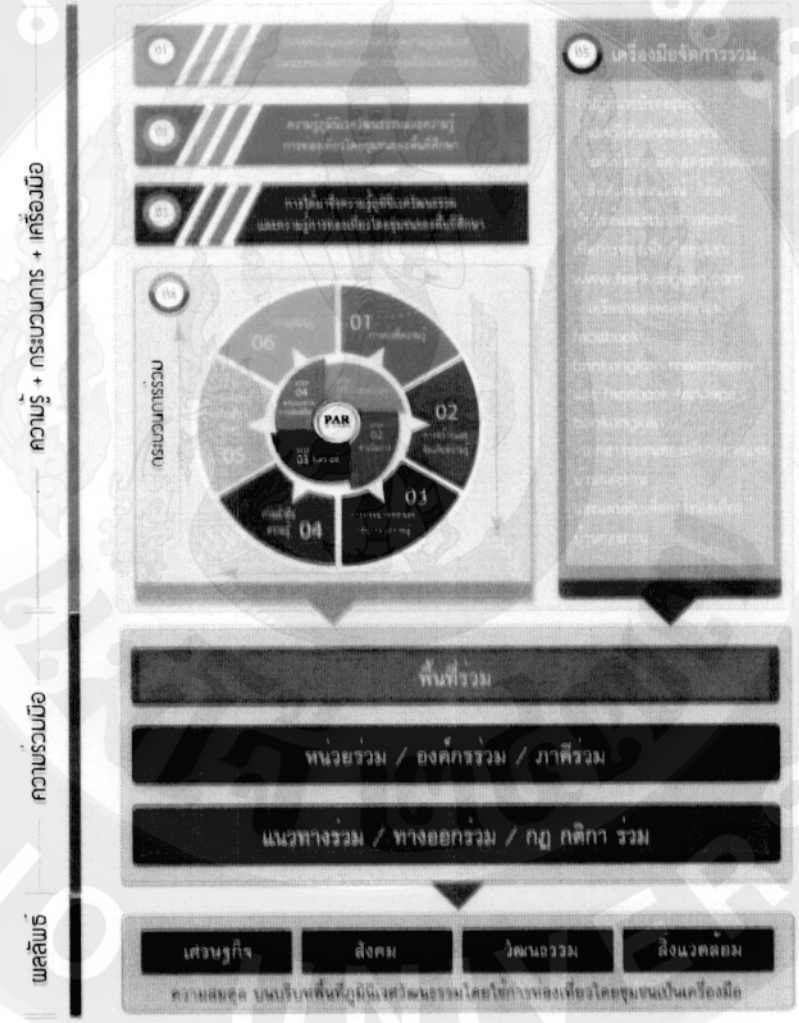
ตารางที่ 71 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการจัดการความรู้	กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR)	วิธีดำเนินการ	เป้าหมาย
กิจกรรมที่ 5 การหาแนวทางร่วมในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดย	เพื่อแนวทางการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน			จัดเวทีสาธารณะนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสีย	รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แม่โจ้ ๒๕๓๗ MAEJO UNIVERSITY

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการออกแบบกระบวนการการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้การจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน และระยะการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในข้างต้น จึงได้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังภาพที่ 29

ภาพที่ 29 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวของ ของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ดังจะนำเสนอสรุปผลการวิจัยสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

5.3.3 ข้อเสนอแนะต่อชุมชนและสังคม

5.3.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.4 ข้อค้นพบในงานวิจัย

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอแม่แจ่ม จำนวน 400 คน และกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยแบ่งตามลักษณะของข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านกระบวนการของการทำกิจกรรมของงานวิจัย 4 กิจกรรม ได้แก่ คือ กิจกรรมที่ 1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมที่ 2 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมที่ 3 การจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกิจกรรมที่ 4 แนวทางการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามลักษณะของข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Coefficient (r) และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการทำกิจกรรมของงานวิจัยกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ซึ่งทำให้ได้เนื้อหาที่จะช่วยในการบรรยาย หรือแยกแยะสาระ (Message) ของข้อความที่ได้ศึกษาวิจัยที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานที่ 1 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนต่อ ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(เพศ)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทาง ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.2 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(สถานภาพ)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม สถานภาพ นั้นปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.3 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(อายุ)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุ นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.4 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ศาสนา)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทาง ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ จำแนกตามศาสนา มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.5 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ชาติพันธุ์)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ชาติพันธุ์ นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.6 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล(ระดับการศึกษา)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ระดับการศึกษานั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.7 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล (จำนวนสมาชิกในครอบครัว) ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม จำนวนสมาชอกในครอบครัว นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรอง

ความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.8 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล (ภูมิลำเนา) ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตาม ภูมิลำเนา นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.9 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ (อาชีพหลัก) ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตาม อาชีพหลัก นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.10 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(การถือครองที่ดิน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทาง ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้จำแนกตามการถือครองที่ดินมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.11 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(จำนวนที่ดิน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตาม จำนวนที่ดิน นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.12 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเศรษฐกิจ(รายได้)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่าการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเศรษฐกิจจำแนกตาม รายได้ นั้น ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.13 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม(การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.14 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม(การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทาง ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ

ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ จำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.15 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (เข้าร่วมศึกษาดูงาน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และ ด้านการเรียนรู้จำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.16 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสังคม (การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และ ด้านการเรียนรู้จำแนกตามการได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.17 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การได้เข้ารับการฝึกอบรม)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้และ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ จำแนกตามการได้เข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 1.18 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสังคม (การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน)ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนทางด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้ ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ จำแนกตามการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05แต่ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ ด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.1 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านองค์กรชุมชนมีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการบ่งชี้ความรู้(ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด)

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.2 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การสร้างและการแสวงหาความรู้ พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านองค์กรชุมชนมีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการสร้างและการแสวงหาความรู้(ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน)

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.3 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การจัดความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบพบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีความสัมพันธ์ กับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.4 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการ จัดการความรู้ชุมชน การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้พบว่าปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีความสัมพันธ์ กับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.5 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การเข้าถึงความรู้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเข้าถึงความรู้พบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนด้านการเข้าถึงความรู้

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.6 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการเรียนรู้มีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้(ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน)

สมมติฐานการวิจัยย่อยที่ 2.7 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน การเรียนรู้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ พบว่า ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านองค์กรชุมชนมีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง (0.01) - (0.20) กล่าวคือ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ น้อย กับ ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ (ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน)

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ปรากฏข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า

สมมติฐานที่ 1 การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 อายุแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการสร้างและการแสงหาความรู้ และการเรียนรู้

1.2 ภูมิลำเนาแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดินแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการสร้างและการแสงหาความรู้

3. ข้อมูลด้านสังคม ได้แก่

3.1 การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคมแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการสร้างและการแสงหาความรู้ และการเรียนรู้

3.2 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคมแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ และการเรียนรู้

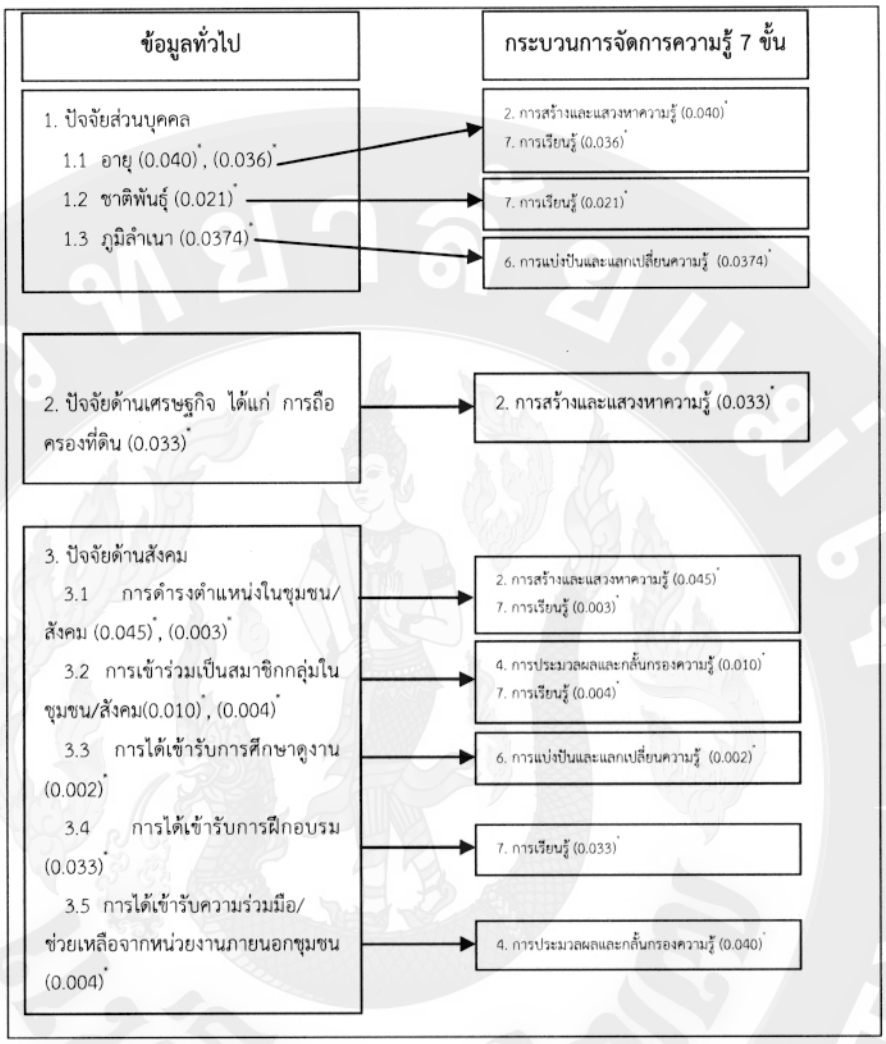
3.3 การได้เข้ารับการศึกษาดูงานแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้

3.4 การได้เข้ารับการฝึกอบรมแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้

3.5 การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนแตกต่างกันส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน พบว่า ปัจจัยความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปัจจัยลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน

จากผลการทดสอบสมมติฐานทั้ง 2 สมมติฐานข้างต้น ผลปรากฏว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังภาพที่ 23

ภาพที่ 30 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. เพื่อศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผลความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีเกณฑ์แปลความระดับความรู้ของผู้ตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ดังนี้

= 0 – 10 คือ มีความรู้ระดับน้อย

=11 – 20 คือ มีความรู้ระดับปานกลาง

=21– 30 คือ มีความรู้ระดับมาก

2.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม

2.1.1 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน25 คน มีความรู้ระดับมาก โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 23 คน มีความรู้ระดับมาก ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน 12 คน มีความรู้ระดับปานกลาง จิตรกรรมมีข้อมูล มีความรู้ระดับมาก และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน 2 คน มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอาคาร/สิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์มีข้อมูล จำนวน 26 คน มีความรู้ระดับมาก

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านแหล่ง/สถานที่ได้แก่ ผลงานของมนุษย์มีข้อมูล จำนวน5คน มีความรู้ระดับน้อย ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์มีข้อมูล จำนวน 13 คน มีความรู้ระดับปานกลาง และผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่มีข้อมูล จำนวน 16 คน มีความรู้ระดับปานกลาง

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) ขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือมีความรู้ระดับน้อย

2.2.2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ขั้นข้อมูล (Data) ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูลได้แก่ เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 24 คน คือมีความรู้ระดับมาก ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 21 คน คือมีความรู้ระดับมาก คำสอน/สุภาษิตมีข้อมูล จำนวน4คน คือมีความรู้ระดับน้อย และบทเพลงไม่มีข้อมูล มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย การฟ้อนรำพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 16 มีความรู้ระดับปานกลาง ละครพื้นถิ่นและการแสดงพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาลได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 19 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง พิธีกรรมเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน14คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน27คน คือ มีความรู้ระดับมาก การละเล่นเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 6 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยามีข้อมูล จำนวน12คน คือ มีความรู้ระดับปากกลาง ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพมีข้อมูล24 จำนวนคน คือ มีความรู้ระดับมาก ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยมีข้อมูล จำนวน 9 คน คือ มีความรู้ระดับมาก และภูมิปัญญาด้านการกินมีข้อมูล จำนวน13คน คือมีความรู้ระดับปากกลาง และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้ามีข้อมูล จำนวน28คน คือ มีความรู้ระดับมาก งานเครื่องจักสานและงานไม้มีข้อมูล จำนวน23คน คือ มีความรู้ระดับมาก งานโลหะและเครื่องประดับมีข้อมูล จำนวน3คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และงานศิลปกรรมพื้นบ้านมีข้อมูล จำนวน2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

2.2 ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนขั้นข้อมูล (Data) ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยุชมชนตามองค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1 ความรู้ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีข้อมูล จำนวน 2 คือ มีความรู้ระดับน้อย ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน25คน คือ มีความรู้ระดับมาก ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน26คน คือ มีความรู้ระดับมาก และชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน24คือ มีความรู้ระดับมาก

ความรู้ด้านการจัดการ ได้แก่ มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มีข้อมูล จำนวน 2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว มีข้อมูล จำนวน3 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมมีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ด้านการส่วนรวม ได้แก่ ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ในชุมชนที่หลากหลายมีข้อมูล จำนวน 22 คน คือ มีความรู้ระดับมาก ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนมีข้อมูล 9 จำนวนคน คือ มีความรู้ระดับน้อย ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมีข้อมูล 3 จำนวนคน คือ มีความรู้ระดับน้อย และชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ความรู้ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชนมีข้อมูล จำนวน 4 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมีข้อมูล จำนวน 3 คือ มีความรู้ระดับน้อย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมีข้อมูล จำนวน2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวมีข้อมูล จำนวน3คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มท่อเที่ยวบ้านกองกานตามลำดับขั้นความรู้ขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) และขั้นปัญญา (Wisdom) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

3. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผลความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีเกณฑ์แปลความระดับการได้มาซึ่งความรู้ ของผู้ตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ดังนี้

= 0 – 10	คือ	มีความรู้ระดับน้อย
=11 – 20	คือ	มีความรู้ระดับปานกลาง
=21– 30	คือ	มีความรู้ระดับมาก

3.1 การได้มาซึ่งความรู้ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม

3.1.1 การได้มาซึ่งความรู้ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน 13 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 14คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ประติมากรรมไม่มีข้อมูล จำนวน 0 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และอื่นๆ มีข้อมูล จำนวน11คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ด้านอนุสรณ์สถานได้แก่ สถาปัตยกรรมมีข้อมูล จำนวน15 คือ มีความรู้ระดับปานกลาง โบราณสถาน/โบราณวัตถุ มีข้อมูล จำนวน 2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย ประติมากรรมมีข้อมูล จำนวน 4 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย และจิตรกรรมมีข้อมูล จำนวน2 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล จำนวน30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

3.1.2 การได้มาซึ่งความรู้ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

การได้มาซึ่งความรู้มาโดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition)ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 24คน คือ มีความรู้ระดับมาก สำหรับเรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นคำสอน/สุภาษิตและบทเพลงไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิด คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ การแสดงพื้นถิ่นการฟ้อนรำพื้นถิ่นดนตรีพื้นถิ่นละครพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ ประเพณีเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน คือ มีความรู้ระดับมาก พิธีกรรมเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 23คน คือ มีความรู้ระดับมาก เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 25คน คือ มีความรู้ระดับมาก การละเล่นเฉพาะถิ่นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยามีข้อมูล จำนวน 21คน คือ มีความรู้ระดับมาก ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพมีข้อมูล จำนวน 18คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยมีข้อมูล จำนวน 24คน คือ มีความรู้ระดับมาก และภูมิปัญญาด้านการกินมีข้อมูล จำนวน 25คน คือ มีความรู้ระดับมาก

การได้มาซึ่งความรู้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้างานเครื่องจักสานและงานไม้งานโลหะและเครื่องประดับ และงานศิลปกรรมพื้นบ้านไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คน คือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) ของความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ด้านเรื่องราว/ข้อมูล ได้แก่ ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 21คน คือ มีความรู้ระดับมาก สำหรับเรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 13คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง คำสอน/สุภาษิตมีข้อมูล จำนวน 6คน คือ มีความรู้ระดับน้อยและบทเพลงมีข้อมูล จำนวน 2คน คือ มีความรู้ระดับน้อย การได้มาซึ่งความรู้ด้านศิลปะการแสดงได้แก่ ดนตรีพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 14 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง การฟ้อนรำพื้นถิ่นมีข้อมูล จำนวน 19 คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ส่วนการแสดงพื้นถิ่นและละครพื้นถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านแนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ได้แก่ เทศกาลเฉพาะถิ่นมีข้อมูล จำนวน 13คน คือ มีความรู้ระดับปานกลาง ส่วนประเพณีเฉพาะถิ่นพิธีกรรมเฉพาะถิ่นและการละเล่นเฉพาะถิ่นไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยาภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยและภูมิปัญญาด้านการกินไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคือ มีความรู้ระดับน้อย

การได้มาซึ่งความรู้ด้านงานช่าง ได้แก่ งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้ามีข้อมูล จำนวน 23คน คือ มีความรู้ระดับมาก งานเครื่องจักสานและงานไม้มีข้อมูล จำนวน 14 คน คิดคือ มีความรู้ระดับปานกลาง และงานศิลปกรรมพื้นบ้านมีข้อมูล จำนวน 4คน คือ มีความรู้ระดับน้อย ส่วนงานโลหะและเครื่องประดับไม่มีข้อมูล จำนวน 30 คนคิดคือ มีความรู้ระดับน้อย

ข้อสังเกตการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของชุมชนโดยการบังเอิญ (By Chance) โดยการทดลองผิดถูก (By Trial and Error) โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ไม่มีข้อมูล คือ มีความรู้ระดับน้อย

4. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลสรุปจากผู้ศึกษาได้แบ่งกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมออกเป็น 6 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

ระยะที่ 2 ร่วมกันเรียนรู้

ระยะที่ 3 ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน

ระยะที่ 4 ร่วมกันจัดการ

ระยะที่ 5 ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน

ระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ดังตารางที่ 72

ตารางที่ 72 สรุปกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น	ระยะการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ	ผลการดำเนินการ
1. การบ่งชี้ความรู้	**ระยะที่ 1** ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน **ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้	- เวทีประชาคมในชุมชน - ถอดบทเรียนเดิมชุมชน - ศึกษาดูงาน - ถอดบทเรียน	- แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- แนวคิดร่วม - ความเข้าใจร่วม - คนเห็นร่วม - คนทำร่วม
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	**ระยะที่ 1** ศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน **ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้	- วงสนทนาพูดคุย: กำหนดแหล่งเรียนรู้กำหนดผู้รู้ในแหล่ง และคนร่วมเรียนรู้ - วงสนทนาพูดคุยระหว่างคนรู้กับคนร่วมเรียนรู้	- แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- ร่วมศึกษาและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน - Key Man: คนรู้คนร่วมเรียนรู้
3. การจัดความรู้เป็นระบบ	**ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้ **ระยะที่ 3** ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน **ระยะที่ 4** ร่วมกันจัดการ	- วงสนทนาพูดคุย - ถอดบทเรียน - บันทึกเอกสาร - บันทึกสื่อวิดีทัศน์	- เส้นทางท่องเที่ยว - กิจกรรมการท่องเที่ยว - แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้

ตารางที่ 72 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น	ระยะการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ	ผลการดำเนินการ
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	**ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้ **ระยะที่ 3** ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน **ระยะที่ 4** ร่วมกันจัดการ	- จัดการท่องเที่ยว - วงสนทนาพูดคุย - ถอดบทเรียน	- เส้นทางท่องเที่ยว - กิจกรรมการท่องเที่ยว - แผนที่เดินดิน - แผนที่ Google map - คนชวนคิดชวนคุย	- การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้
5. การเข้าถึงความรู้	**ระยะที่ 2** ร่วมกันเรียนรู้ **ระยะที่ 3** ร่วมกันสร้างความเข้าใจในชุมชน **ระยะที่ 4** ร่วมกันจัดการ	- เทคโนโลยีสารสนเทศ - วงสนทนาพูดคุย - เรียนรู้ร่วม	- www.bankongkan.com - fb: bankongkan - เอกสารข้อมูลชุมชน - แผ่นพับชุมชน	- เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง 1.ระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน 2.ระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	**ระยะที่ 5** ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน	- เทคโนโลยีสารสนเทศ - วงสนทนาพูดคุย - เรียนรู้ร่วม	- www.bankongkan.com - fb: bankongkan - เอกสารข้อมูลชุมชน - แผ่นพับชุมชน	- เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง 1.ระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน 2.ระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน

ตารางที่ 72 (ต่อ)

กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้น	ระยะการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ	ผลการดำเนินการ
7. การเรียนรู้	**ระยะที่ 5** ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน **ระยะที่ 6** ร่วมภาคีเครือข่ายสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	- เทคโนโลยีสารสนเทศ - วงสนทนาพูดคุย - เรียนรู้ร่วม	- www.bankongkan.com - fb: bankongkan maecheam - เอกสารข้อมูลชุมชน - แผ่นพับชุมชน	- บทเรียนการเรียนรู้ - เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง 1.ระหว่างคนในชุมชนและคนในชุมชน 2.ระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน - บทเรียนการเรียนรู้

จากระยะที่ 6 การสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวิทยาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้ร่วมกันแสดงความเห็นว่ากิจกรรมการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 5 กิจกรรม คือ

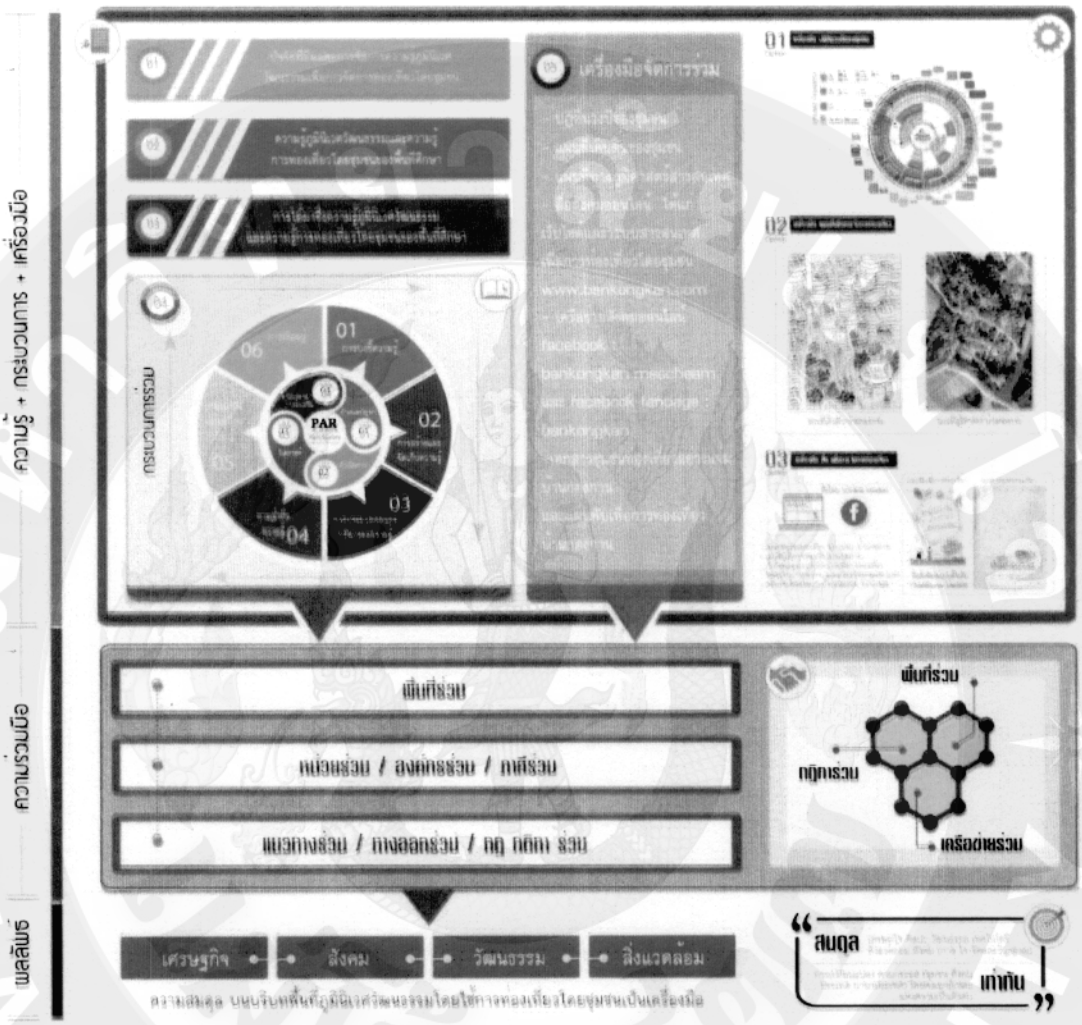
กิจกรรมที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 2 ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชนและการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 4 การจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 5 การหาแนวทางร่วมในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังภาพที่ 31

ภาพที่ 31 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้พบผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยกระบวนการจัดการความรู้มีผลต่อปัจจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุมีผลต่อการสร้างและแสวงหาความรู้และการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางชาติพันธุ์มีผลต่อการเรียนรู้ ด้านภูมิลำเนามีผลต่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดินมีผลต่อการสร้างและแสวงหาความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านสังคม ด้านการดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคมมีผลต่อการสร้างและแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ ด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคมมีผลต่อการประมวลผลและกลั้นกรองความรู้และการเรียนรู้ ด้านการได้เข้ารับการศึกษาดูงานมีผลต่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการได้เข้ารับการฝึกอบรม มีผลต่อการเรียนรู้ ด้านการได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชนมีผลต่อการประมวลผลและกลั้นกรองความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับเอกชัย พุมดวง 2551การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากและผู้เรียนทุกศูนย์ฯ มีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่ามีวงจรความรู้ (1) การสร้างและสืบค้นความรู้ของชุมชน (2) การจัดเก็บความรู้ในรูปแบบของฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) การกระจายความรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการการสิ่งแวดล้อมศึกษาและผ่านการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ (4) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งมีการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จนเกิดกลายเป็นความรู้ใหม่ของชุมชน ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนภายใน ได้แก่ โครงสร้างองค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรแห่งการเรียนรู้และทรัพยากรชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือการช่วยเหลือสนับสนุนจากนักวิชาการและหน่วยงานจากภายนอก

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอกชัย พุมดวง (2551) สำรวจองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอบางเลน พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากและผู้เรียนทุกศูนย์ฯ มีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 ยังพบว่าวงจรความรู้ (1) การสร้างและสืบค้นความรู้ของชุมชน (2) การจัดเก็บความรู้ในรูปแบบของฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) การกระจายความรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการการสิ่งแวดล้อมศึกษา

และผ่านการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ (4) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งมีการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จนเกิดกลายเป็นความรู้ใหม่ของชุมชน ปัจจัยสนับสนุนภายใน ได้แก่ โครงสร้างองค์กรชุมชน เครือข่าย องค์กรแห่งการเรียนรู้และทรัพยากรชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือการช่วยเหลือสนับสนุนจากนักวิชาการและหน่วยงานจากภายนอก อีกทั้ง Pyrko et.al (2017) การพัฒนาองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิด ความรู้การเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ที่สอดคล้องกับสาระสำคัญการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์และการก่อตัวทางสังคมของบุคคล ดังนั้นกระบวนการในการคิดร่วมกันจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นส่วนสำคัญของชุมชนที่มีความหมายในการปฏิบัติซึ่งผู้คนร่วมกันซึ่งกันและกันโดยเข้าใจถึงปัญหาเดียวกันในพื้นที่ที่มีส่วนได้เสียซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการแบ่งปันความรู้โดยขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกันในการคิดร่วมกัน

จากภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การดำรงตำแหน่งในชุมชน การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน และการได้เข้ารับการศึกษาดูงาน จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านสังคมเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการเท่านั้น สอดคล้องกับ กนกวรรณ ชูชาญ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทในกระบวนการจัดการความรู้โดยอาศัยเวทีเรียนรู้ชุมชนผ่านการถ่ายทอด การนำไปใช้ และการผลิตซ้ำการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยท้องถิ่น และยังพบรูปแบบการจัดการความรู้ตามประเพณี ดังที่สายันต์ ไพรชาญจิตร์ (2549: 244) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participative Learning) แบบไม่เป็นทางการได้สาระทางการเรียนรู้ (Informal & Informative Style) ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Accordance to Community Culture) และพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) ทำให้ชุมชนได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้อย่างเป็นทางการในลำดับต่อไป ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรสร้างการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ

2. ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ในขั้นข้อมูล (Data) ส่วนใหญ่มีข้อมูล ส่วนขั้นสารสนเทศ (Information) ขั้นความรู้ (Knowledge) ขั้นปัญญา (Wisdom) ไม่มีข้อมูลและการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน การได้มาซึ่งความรู้ส่วนใหญ่ได้มาซึ่งความรู้โดยขนบธรรมเนียมประเพณี (By Tradition) รองลงมาคือการได้มาซึ่งความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ (By Experts) และวิธีการได้มาซึ่งความรู้ โดยมาจากผู้มีอำนาจ (By Authority) ดังที่

สายันต์ ไพรชาญจิตร์ (2549) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การจัดการการเรียนรู้และจัดการความรู้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตการเรียนรู้เชิงสังคมของชุมชนโดยมีผู้รู้ผู้ชำนาญการ ผู้มีประสบการณ์ทั้งที่เป็นคนในชุมชนและจากภายนอกชุมชนทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นการจัดการเรียนรู้ยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรข้อมูล (Data) เป็นสารสนเทศ (Information) แปรสารสนเทศเป็นความรู้ (Knowledge) และใช้ความรู้เพื่อปฏิบัติการ (Action) โดยที่ไม่หยุด อยู่แค่ระดับความรู้ แต่จะยกระดับไปถึงปัญญา (Wisdom) คุณค่า ความดี ความงาม ดังที่ Thomas and Laurence (1998) กล่าวว่า ความรู้หมายถึง การใช้ประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ความชำนาญ และสัญชาติญาณเพื่อกำหนดสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานสำหรับการประเมินเพื่อให้ได้ประสบการณ์และสร้างสารสนเทศใหม่ ซึ่งมีวิธีการของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ความรู้ไม่ได้อยู่ในรูปเอกสารแต่เป็นประสบการณ์ วิธีการ กระบวนการปฏิบัติ และความเชื่อ

ผลการศึกษาที่ค้นพบดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับ สุจินต์ สิมารักษ์ (2549) ได้ศึกษากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอพลังสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนอยู่รอดและสามารถจัดการตัวเองได้นั้นประกอบด้วย (1) ฐานทรัพยากร เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม (2) เครือข่ายทางสังคม เป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย (3) ระบบความรู้เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (4) ระบบคุณค่าและความเชื่อเป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ ทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรม

นอกจากนั้น ณรงค์ (2559) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพสมุนไพรแปรรูปภูมิปัญญาท้องถิ่นการรักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพรรักษาโรคอย่างเดียว ใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการนวดแผนไทยการใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการใช้คาถาอาคมและตรวจดูดวงชะตา ซึ่งแรงจูงใจในการเรียนรู้คือเพื่อใช้รักษาตนเอง ญาติมิตร/ผู้อื่นและเห็นคุณค่าในการสืบสานการจัดการความรู้พบว่ามีวิธีการเรียนรู้โดยเรียนเองจากตำราโบราณและจดจำได้ เรียนรู้เองโดยวิธีครูพักลักจำ เรียนโดยการท่องจำจากครูและฝึกปฏิบัติจนใช้ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจดจำไว้ การถ่ายทอดความรู้ คือ (1) การถ่ายทอดให้แก่ญาติเท่านั้น (2) ให้แก่ผู้อื่นซึ่งทั้งสองแบบนี้มีการยกครู (3) ถ่ายทอดให้แก่ผู้ป่วยและญาติ โดยให้คำแนะนำเรื่องสุขศึกษาและ (4)เป็นวิทยากรอบรมถ่ายทอดความรู้โดยแนะนำวิธีการที่นำไปใช้ได้ ผู้สืบทอดความรู้นั้นต้องเป็นคนมีศรัทธาจิตใจดี ซื่อสัตย์เข้าใจในศาสตร์ของ

หมอพื้นบ้าน ซึ่ง Pyrko (2017) ได้ผู้ศึกษา Thinking together: What makes Communities of Practice work? ได้แสดงทัศนะไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในหัวใจของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิด ความรู้ การเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ที่สอดคล้องกับสาระสำคัญการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์และการก่อตัวทางสังคมของบุคคล ดังนั้นกระบวนการในการคิดร่วมกันจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นส่วนสำคัญของชุมชนที่มีความหมายในการปฏิบัติซึ่งผู้คนร่วมกันซึ่งกันและกันโดยเข้าใจถึงปัญหาเดียวกันในพื้นที่ที่มีส่วนได้เสียซึ่งกันและกัน

ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมรวิธีการหรือกระบวนการการแปรข้อมูล (Data) เป็นสารสนเทศ (Information) แปรสารสนเทศเป็นความรู้ (Knowledge) และใช้ความรู้เพื่อปฏิบัติการ (Action) เพื่อยกระดับไปถึงปัญญา (Wisdom) คุณค่า ความดี ความงามต่อไป

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รูปแบบกระบวนการ ดังนี้ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ศึกษาความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) พัฒนากิจกรรม วิธีการ หรือกระบวนการจัดการความรู้โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 5) พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 6) พัฒนาช่องทาง วิธีการ หรือกระบวนการ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างคนในพื้นที่ ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรภาคประชาชน และ 7) นำเสนอผลการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันเพื่อพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขรูปแบบจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความสมบูรณ์ขึ้นต่อไป

จากการผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่พบในข้างต้น สอดคล้องกับกาญจนา รอดแก้ว (2550) ที่ได้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) ตระหนักในปัญหา (2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล (3) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (4) ลงมือปฏิบัติ และ (5) สร้างและการขยายความรู้ โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จประกอบด้วยคนในชุมชน ภูมิปัญญาชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้ การมีเป้าหมายร่วมกันและการบริหารจัดการ และเอกชัย พุมดวง (2556) พบว่ากลยุทธ์การ

จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน มีองค์ประกอบของการจัดการความรู้ชุมชน 3 ประการ คือผู้นำทุนทางสังคมและเครือข่าย การจัดการความรู้ตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ และกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน คือ กลยุทธ์การพัฒนาผู้ผลิตผู้ประกอบการและการตลาด กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนด้วยองค์ความรู้และกลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่ง ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล (2555) ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนในการมีการนำพลังผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยกล่าวว่าพลังของผู้สูงอายุในการจัดการความรู้ คือ กำหนดความรู้หลัก เสาะหาความรู้ที่ต้องการประยุกต์ใช้ความรู้ นำประสบการณ์มาใช้และบันทึกขุมความรู้ ปัจจัยที่สนับสนุน คือ ฐานวัฒนธรรมเดิม ความใฝ่รู้ของผู้สูงอายุ การนำภูมิปัญญามาใช้ มีสถานที่บริการเพียงพอ โดยมีแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ คือ ถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ จัดกิจกรรมชุมชน ต่อยอดองค์ความรู้ สร้างชุมชนนักปฏิบัติ และเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุ พร้อมกับที่ เรณุมาศ กุละศิริมานุจิรา และคณะ (2559) แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนทั้ง 19 แหล่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นเพื่อการประกอบอาชีพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ แต่ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ เครือข่ายภายในชุมชนเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมตามวิถีชีวิตชนบทไทย มีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจในเครือญาติมีความสัมพันธ์ภายในชุมชนระหว่างกลุ่มอาชีพและหมู่บ้านในลักษณะเครือข่ายการแลกเปลี่ยนการติดต่อสื่อสารและเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน สำหรับเครือข่ายภายนอกชุมชนเป็นรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาชุมชน มีการสื่อสารจากเครือข่ายภายนอกสู่ชุมชนโดยผ่านผู้นำชุมชน สุจิรา วิจิตร (2550) พบว่าปรัชญาของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง คือ เรียนในสิ่งที่ต้องการทำ ทำในสิ่งที่รู้แล้ว ซึ่งได้มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและภายหลังได้มีการเพิ่มเติมปรัชญาใหม่เข้ามาในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในครึ่งหลังปี พ.ศ. 2540 คือ เรียนในสิ่งที่ต้องรู้ เรียนในสิ่งที่ควร ซึ่งการนำความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในชุมชนและความรู้จากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชาวชุมชนในการสร้างอาชีพเสริม การจัดการความรู้ได้ส่งผลให้เกิดหลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกรทั่วไปในตำบลไม้เรียง มีการเพิ่มเติมกิจกรรมใหม่เข้ามา คือ กิจกรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการเพาะเลี้ยงกบ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียงได้อาศัยปัจจัยต่างๆ ในการเอื้อหรือสนับสนุนต่อการดำเนินกิจกรรม

จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งหวังจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ในอีกรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของ "คน" ในชุมชนบนฐานคิด "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" อันจะนำไปสู่การรักษาสมดุล ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามบริบทภูมินิเวศวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา เจตนาเพื่อหวังสร้างความสมดุลของอำนาจและสิทธิ์ในทรัพยากรระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จนกลายเป็น "ชุมชนแห่งการเรียนรู้" (Communication of Practices: COP) ในผลสุดท้ายหากพอจะก้าวไปถึง

4. ข้อค้นพบจากการวิจัย จากกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ได้เกิดข้อค้นพบคือ เครื่องมือในจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชน องค์ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อจัดทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกันในฐานะที่ทุกฝ่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมบนบริบทพื้นที่ภูมินิเวศวัฒนธรรม บนฐานคิดโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ซึ่ง Nanoka (no date อ้างใน ยุวนุช ทินนะลักษณ์, 2549: 225-229) ได้ให้แนวคิด Ba (บะ) ว่าเกิดคู่มากับการสร้างความรู้ หมายถึง สถานที่เป็นที่ที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนร่วมกันอาจจะเป็นสถานที่จริง (Physical Spaces) เช่น สำนักงาน ที่ประชุม ห้องกาแฟ เป็นต้นหรืออาจเป็นพื้นที่เสมือน (Virtual Spaces) เช่น จดหมายอิเลคทรอนิกส์ (E-mail) เว็ปไซต์ สถานที่ในความคิด (Mental Space) ที่เกิดจากการมีประสบการณ์ ความคิด และอุดมการณ์ร่วมกัน ซึ่ง Ba นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับผู้ร่วมกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจเกิดขึ้นหรือหายไปขึ้นอยู่กับการทำงานและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ค้นพบคือ "พื้นที่เรียนรู้" ที่เป็นพื้นที่แท้ ได้แก่ พื้นที่สาธารณะในชุมชนที่คนในชุมชนสามารถมาสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กันได้ ทั้งอย่างเป็นทางทางและไม่เป็นทางการ เช่น วัด ลานวัด ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ลานกีฬา ศาลาชุมชน เป็นต้น และพื้นที่เสมือน ได้แก่ พื้นที่ชุมชนที่อยู่ในสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เอกสารชุมชน เว็บไซต์ชุมชน face book ชุมชน เป็นต้น ดังที่ Rapoport (1977) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมและระบบกิจกรรมที่มีผลต่อพื้นที่ ให้ความสนใจภูมิหลังของการตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของคนที่ทำให้พื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่ออธิบายว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นส่งผลต่อกิจกรรมวิถีชีวิตของคนและตั้งระบบพื้นที่ และยังได้กล่าวถึงบทบาทของนักผังเมืองว่าไม่เพียงแต่การสร้างพื้นที่ (Space) เท่านั้นแต่ยังสร้างสรรค์สถานที่ (Place) ผ่านการสังเคราะห์ขององค์ประกอบของ

สภาพแวดล้อมและสังคม เป้าหมายมากที่สุดยุคการสร้างความสถานที่ (Making place) สอดคล้องกับ Buchnan อภิปรายว่า การออกแบบเมืองเป็นหัวใจของการสร้างสถานที่โดยไม่เฉพาะเจาะจงเพียงเรื่องของพื้นที่ แต่ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรม (Activities) และเหตุการณ์ (Events) มากกว่าการสร้างความเป็นสถานที่ที่ยังผนวกไปถึงแนวคิดเศรษฐกิจบนพื้นที่สาธารณะ

ระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี (2558: 32-49) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์ โดยนำเสนอแยกเป็นมุมมองของนักคิดชาวตะวันตกและชาวตะวันออกดังนี้

มุมมองทางตะวันตกเป็นพื้นที่สาธารณะกำหนดแบบแผนโดยรัฐ (Traditional public space) แต่เมื่อได้เข้าสู่ยุคสงครามเย็นพื้นที่สาธารณะได้มีบทบาทในการสร้างพื้นประชาคมเมือง (Civil/Civic Space)แนวคิดพื้นฐานพื้นที่ประชาคมเมืองในยุคแรกเกิดจากมุมมองเชิงสังคมและการเมือง ให้คุณค่ากับการมีชีวิตสาธารณะแนวคิด Jacobs (1961) ได้ชี้ให้เห็นประเด็นความสำคัญของพื้นที่สาธารณะในละแวกบ้านที่มีต่อชีวิตเมืองด้วยแนวคิดนิเวศมนุษย์ (Human Ecology) ที่ว่า "พื้นที่สาธารณะที่ดีต้องเอื้อให้คนได้ออกมาพบปะกัน มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ สามารถสื่อสารและเห็นหน้าค่าตากันโดยไม่มีพิธีการหรือแบบแผนมากำหนด พื้นที่สาธารณะที่ดีวัดจากคนมาใช้ ถ้าพื้นที่สาธารณะเคลื่อนไหว เมืองย่อมเคลื่อนไหวและมีชีวิตชีวาตามไปด้วย"เมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้าครอบงำ ทำให้เกิดการซื้อขายครอบครองและปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงและใช้พื้นที่สาธารณะ ทั้งในรูปแบบของเอกชนกว้านซื้อและครอบครองพื้นที่สาธารณะจนกลายเป็นรูปแบบพื้นที่สาธารณะ (Privately Owned Public Space)มีการล้อมรั้วพื้นที่สาธารณะ (Gated Public Space)เกิดการย้อนแย้งแนวคิดถึงผลกระทบของการกำจัดสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะจนคนทั่งไป คนด้วยโอกาสหรือคนชายขอบไม่สามารถเข้าถึงได้ แนวคิดคิดนี้จึงมุ่งชี้โอกาสและความเท่าเทียมตลอดจนเรียกร้องให้คนในสังคมตระหนักถึงสิทธิและโอกาสของตนเอง เกิดความเคลื่อนไหวเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะ ตลอดจนใช้พื้นที่สาธารณะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ต่อมามีแนวคิดชุมชนเมืองนิยมใหม่ (New Urbanism) ที่ได้รวบยอดแนวคิดพื้นสาธารณะ มีเครื่องมือในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ตลอดจนเน้นการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน (Everyday Space) และจากกระแสโลกไร้พรมแดนโดยเฉพาะระบบออนไลน์และอินเทอร์เน็ตได้สร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่คือ พื้นที่สาธารณะในโลกเสมือนจริง (Virtual Public Spaces)หรือสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook MSN เป็นต้น

ในแนวคิดสังคมตะวันออกนั้น งานของระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี (2558: 32-49) ได้กล่าวว่า สังคมตะวันตกอาจมีธรรมชาติของการค้นหาความรู้อย่างเปิดเผย (Explicit) สำหรับสังคมตะวันออกนั้นมีธรรมชาติมีการศึกษาโดยนัย (Implicit) ที่ต้องอาศัยการแสวงหาความรู้โดยนัยจากแหล่งความรู้ที่มักมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

พื้นที่สาธารณะเกิดในธรรมชาติ เช่น ลำธาร แม่น้ำ ไร่ นา ตามกิจกรรมในวิถีชีวิต เป็นต้นพื้นที่สาธารณะจากฐานสังคมเกษตรกรรม สอดคล้องกับ O' Conner (1983) และ McGee (1967) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะในโลกตะวันออกไม่เป็นแบบแผนอย่างสังคมตะวันตกแต่เกิดจากการขยายตัวจากสังคมชนบทมาสู่เมือง (From Rural Town to Urban City) เป็นกระบวนการเติบโตตามธรรมชาติของความต้องการที่เพิ่มขึ้น (Growth by Needs) จึงไม่เน้นแบบแผน (Non-Structured) ไม่เป็นทางการ (Informal) แต่ไปตามรากฐานเศรษฐกิจสังคมเกษตร (Agriculture Based Economy)

พื้นที่สาธารณะในสังคมเครือญาติ ชุมชนเมืองในโลกตะวันออกเกิดจากการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติและชาติพันธุ์

พื้นที่สาธารณะตามความเชื่อ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) กล่าวว่า หมู่บ้านไทยในสมัยโบราณมีพื้นที่สาธารณะอยู่ทั่วไป เช่น วัด ป่า ศาลปู่ตา ท้องนา เป็นต้น โดยคาบเกี่ยวกับพื้นที่ส่วนตัว แต่ก็ไม่ได้ไร้ขอบเขต ทุกพื้นที่สาธารณะมีกฎเกณฑ์กำกับ ในอดีตอาจใช้ความเชื่อกำกับในปัจจุบันอาจใช้กฎหมายกฎเกณฑ์หรือกติกา

พื้นที่สาธารณะตามโครงสร้างเมือง อิทธิพลของยุคอาณานิคมและยุคการค้า ดังที่ McGee (1967; O' Conner, 1983) กล่าวว่า โลกตะวันออกส่วนมากได้รับผลกระทบจากยุคอาณานิคมตะวันตกตลอดจนอิทธิพลจากการค้าทางตะวันออกโดยเฉพาะจากจีนและอินเดีย ได้ส่งผลให้มีลักษณะผสมผสานระหว่างเมืองพื้นเมือง (Native City) เมืองอาณานิคม (Colonial City) และเมืองตะวันออก (Eastern City) เมืองหลักของโลกตะวันออกล้วนมีพื้นที่สาธารณะหลากหลายแบบแผนทั้งแบบพื้นเมืองแบบตะวันตกและแบบตะวันออก

พื้นที่ประชาคมของรัฐและราษฎร์ Douglass et al. (2008) กล่าวว่า เมืองในโลกตะวันออกเอาแบบแผนพื้นที่ประชาคมที่เผยแพร่ขยายจากโลกตะวันตกมาตั้งแต่ครั้งอาณานิคม การกลายรูปพื้นที่รัฐสู่ราษฎร์เป็นปรากฏการณ์ทั่วโลกในยุคช่วงศตวรรษที่ 21 พื้นที่ประชาคมนี้เกิดขึ้นโดยรัฐถูกยึดครองโดยราษฎร์เพื่อต่อรองสิทธิและโอกาสในสังคม เรียกร้องหรือนำเสนอประเด็นเฉพาะกิจสาธารณะการลดกลายรูป และการหายไปของพื้นที่สาธารณะ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) กล่าวว่า ตั้งแต่ยุคสมัยใหม่เป็นต้นมาพื้นที่สาธารณะแบบเก่าได้หายไป พื้นที่ทางนามธรรมได้หายไปไม่มีเวทีและโอกาสสำหรับการ

แสดงออกความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น และในทางกลับกันพื้นที่สาธารณะใหม่ก็เกิดขึ้นได้ยากหรือไม่ก็ถูกกำกับจากผู้มีอำนาจไม่ได้เปิดกว้างแก่กิจกรรมทุกอย่างจนทำให้พื้นที่เหล่านั้นไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง สอดคล้องกับขวัญสรวง อติโพธิ (2548) กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะในอดีตที่เคยมีอยู่ในธรรมชาติและพื้นที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้นได้ลดบทบาทไปจนไม่สอดคล้องกับพื้นที่เดิมที่มีอยู่ วิมลศรี ลิ้มธนากุล (2537) แสดงความเห็นว่า พื้นที่สาธารณะแบบเดิมนับวันจะไม่สอดคล้องกับแบบแผนเมืองสมัยใหม่ พื้นที่สาธารณะแบบเดิมกลายเป็นความไร้ระเบียบในแบบแผนเมืองสมัยใหม่ อีกทั้งเมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น พื้นที่สาธารณะจึงถูกเวนคืนโดยรัฐหรือถูกเปลี่ยนมือสู่ภาคเอกชนเป็นการลงทุน ทำให้การเคลื่อนไหวในแนวราบแต่เดิมลดลงและหมดไปในที่สุด

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่สาธารณนะเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความรู้ของชุมชน ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) แสดงความเห็นว่าในช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคมควรมีการทบทวนกฎเกณฑ์การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันให้มากขึ้น เพราะหากไม่มีพื้นที่สาธารณะก็ไม่มีสังคม พื้นที่สาธารณะในยุคโลกไร้พรมแดน กระแสโลกาภิวัฒน์และกระแสโลกไร้พรมแดนมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมและชีวิตเมืองที่คล้ายคลึงกันกับในเมืองทั่วโลก มีผลทำให้อัตลักษณ์และจิตวิญญาณของชุมชนหายไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละบริบทพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรศึกษาตัวแปรที่หลากหลายทั้งควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อทำให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เที่ยงตรงมากที่สุด

2. การศึกษาความรู้และการศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้แบบตรวจสอบความรู้อาจจะยังได้ข้อมูลความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวได้ครอบคลุมกับความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษาเท่าใดนัก จึงควรใช้การสัมภาษณ์หรือการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดข้อมูลความรู้ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวครบถ้วน

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้กิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรม อาจเป็นเพียงวิธีการหรือกระบวนการหนึ่งที่สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ทั้งนี้อาจจะมีอีกหลากหลายวิธีและหลากหลายกระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละบริบทพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน และควรศึกษาตัวแปรที่หลากหลายทั้งควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อทำให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เที่ยงตรงมากที่สุด

2. ควรพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการในการศึกษาความรู้และการศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. ควรการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยใช้กิจกรรม วิธีการ หรือกระบวนการอื่น

4. ควรนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ในประเด็นอื่นๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับประเด็นปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อชุมชนและสังคม

1. ควรนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวไปทดลองใช้กับชุมชนโดยสามารถปรับปรุงหรือพัฒนากิจกรรม วิธีการ หรือกระบวนการอื่นเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมับบริบทของชุมชนแต่ละพื้นที่

2. ควรนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ในประเด็นอื่นๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับประเด็นปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ต่อไป

3. ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรภาคประชาชนควรพัฒนาเครื่องมือหรือกลไกในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

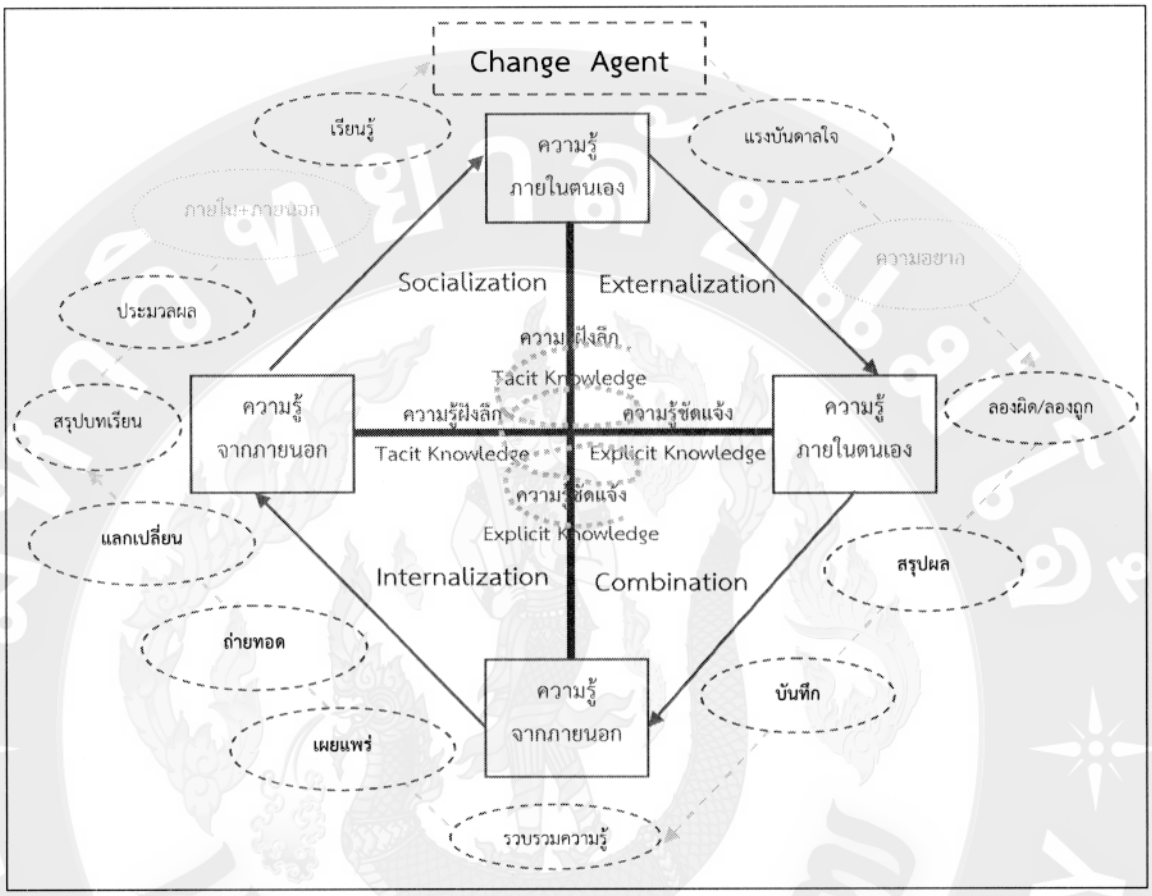
1. ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรภาคประชาชนควรหาแนวทาง ช่องทาง วิธีการ หรือพัฒนากระบวนการการจัดทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกันในฐานะที่ทุกฝ่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกัน

2. ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรภาคประชาชนควรพัฒนาเครื่องมือหรือพัฒนากลไกเพื่อจัดทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกันในฐานะที่ทุกฝ่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกัน

ข้อค้นพบในงานวิจัย

กระบวนการการพัฒนาคนโดยใช้กลไกการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI

จากผลของศึกษาการในวัตถุประสงค์ที่ 3 การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้ พบว่า การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI สรุปได้ว่า การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกองกานมีทั้งความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ที่ชัดแจ้ง ที่มาจากทั้งความรู้ภายในตัวเองและความรู้จากภายนอกตามวงจร SECI ดังภาพที่ 32

ภาพที่ 32 กระบวนการการพัฒนาคนโดยใช้กลไกการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามวงจร SECI

หากนำ กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ซึ่งเป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ (สำนักงาน ก.พ.ร.และ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548: 5-6) มาพิจารณาประกอบขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ข้างต้นแล้ว การใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ ในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของ "คน" ในชุมชนบนฐานคิด "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" อันจะนำไปสู่การรักษาสมดุล (Balancing Act) ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน และสร้างความสมดุลของอำนาจและสิทธิ์ในทรัพยากรระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จนกลายเป็น "สังคมแห่งการเรียนรู้" (Learning Society)

ผังชุมชน : เครื่องมือจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากเครื่องมือในจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชน องค์ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อจัดทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกันในฐานะที่ทุกฝ่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมบนบริบทพื้นที่ภูมินิเวศวัฒนธรรม บนฐานคิดโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ซึ่ง Nanoka (อ้างใน ยุวนุช ทินนะลักษณ์, 2549: 225-229) ได้ให้แนวคิด Ba (บะ) ว่าเกิดคู่มากับการสร้างความรู้ หมายถึง สถานที่เป็นที่ที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนร่วมกันอาจจะเป็นสถานที่จริง (Physical Spaces) เช่น สำนักงาน ที่ประชุม ห้องกาแฟ เป็นต้นหรืออาจเป็นพื้นที่เสมือน (Virtual Spaces) เช่น จดหมายอิเลคทรอนิกส์ (E-mail) เว็ปไซต์ สถานที่ในความคิด (Mental Space) ที่เกิดจากการมีประสบการณ์ ความคิด และอุดมการณ์ร่วมกัน ซึ่ง Ba นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับผู้ร่วมกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจเกิดขึ้นหรือหายไปขึ้นอยู่กับการทำงานและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ค้นพบคือ "พื้นที่เรียนรู้" ที่เป็นพื้นที่แท้ ได้แก่ พื้นที่สาธารณะในชุมชนที่คนในชุมชนสามารถมาสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กันได้ ทั้งอย่างเป็นทางทางและไม่เป็นทางการ เช่น วัด ลานวัด ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ลานกีฬา ศาลาชุมชน เป็นต้น และพื้นที่เสมือน ได้แก่ พื้นที่ชุมชนที่อยู่ในสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เอกสารชุมชน เว็บไซต์ชุมชน face book ชุมชน เป็นต้น ดังที่ Rapoport (1977) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมและระบบกิจกรรมที่มีผลต่อพื้นที่ ให้ความสนใจภูมิหลังของการตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์

และวัฒนธรรมของคนที่ทำให้พื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่ออธิบายว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นส่งผลต่อกิจกรรมวิถีชีวิตของคนและตั้งระบบพื้นที่ และยังได้กล่าวถึงบทบาทของนักผังเมืองว่าไม่เพียงแต่การสร้างพื้นที่ (Space) เท่านั้นแต่ยังสร้างสรรค์สถานที่ (Place) ผ่านการสังเคราะห์ขององค์ประกอบของสภาพแวดล้อมและสังคม เป้าหมายมากที่สุดยุคการสร้างความสถานที่ (Making place) สอดคล้องกับ Buchnan อภิปรายว่า การออกแบบเมืองเป็นหัวใจของการสร้างสถานที่โดยไม่เฉพาะเจาะจงเพียงเรื่องของพื้นที่ แต่ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรม (Activities) และเหตุการณ์ (Events) มากกว่าการสร้างความเป็นสถานที่ที่ยังผนวกไปถึงแนวคิดเศรษฐกิจบนพื้นที่สาธารณะ

ระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี (2558: 32-49) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์ โดยนำเสนอแยกเป็นมุมมองของนักคิดชาวตะวันตกและชาวตะวันออกดังนี้

มุมมองทางตะวันตกเป็นพื้นที่สาธารณะกำหนดแบบแผนโดยรัฐ (Traditional public space) แต่เมื่อได้เข้าสู่ยุคสงครามเย็นพื้นที่สาธารณะได้มีบทบาทในการสร้างพื้นประชาคมเมือง (Civil/Civic Space)แนวคิดพื้นฐานพื้นที่ประชาคมเมืองในยุคแรกเกิดจากมุมมองเชิงสังคมและการเมือง ให้คุณค่ากับการมีชีวิตสาธารณะแนวคิด Jacobs (1961) ได้ชี้ให้เห็นประเด็นความสำคัญของพื้นที่สาธารณะในละแวกบ้านที่มีต่อชีวิตเมืองด้วยแนวคิดนิเวศมนุษย์ (Human Ecology) ที่ว่า "พื้นที่สาธารณะที่ดีต้องเอื้อให้คนได้ออกมาพบปะกัน มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ สามารถสื่อสารและเห็นหน้าค่าตากันโดยไม่มีพิธีการหรือแบบแผนมากำหนด พื้นที่สาธารณะที่ดีวัดจากคนมาใช้ ถ้าพื้นที่สาธารณะเคลื่อนไหว เมืองย่อมเคลื่อนไหวและมีชีวิตชีวาตามไปด้วย"เมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้าครอบงำ ทำให้เกิดการซื้อขายครอบครองและปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงและใช้พื้นที่สาธารณะ ทั้งในรูปแบบของเอกชนกว้านซื้อและครอบครองพื้นที่สาธารณะจนกลายเป็นรูปแบบพื้นที่สาธารณะ (Privately Owned Public Space)มีการล้อมรั้วพื้นที่สาธารณะ (Gated Public Space)เกิดการย้อนแย้งแนวคิดถึงผลกระทบของการกำจัดสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะจนคนทั่งไป คนด้วยโอกาสหรือคนชายขอบไม่สามารถเข้าถึงได้ แนวคิดคิดนี้จึงมุ่งชี้โอกาสและความเท่าเทียมตลอดจนเรียกร้องให้คนในสังคมตระหนักถึงสิทธิและโอกาสของตนเอง เกิดความเคลื่อนไหวเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะ ตลอดจนใช้พื้นที่สาธารณะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ต่อมามีแนวคิดชุมชนเมืองนิยมใหม่ (New Urbanism) ที่ได้รวบยอดแนวคิดพื้นสาธารณะ มีเครื่องมือในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ตลอดจนเน้นการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน (Everyday Space) และจากกระแสโลกไร้พรมแดนโดยเฉพาะระบบออนไลน์และอินเทอร์เน็ตได้สร้างพื้นที่สาธารณะ

รูปแบบใหม่คือ พื้นที่สาธารณะในโลกเสมือนจริง (Virtual Public Spaces)หรือสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook MSN เป็นต้น

ในแนวคิดสังคมตะวันออกนั้น งานของระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี (2558: 32-49) ได้กล่าวว่า สังคมตะวันตกอาจมีธรรมชาติของการค้นหาความรู้อย่างเปิดเผย (Explicit) สำหรับสังคมตะวันออกนั้นมีธรรมชาติมีการศึกษาโดยนัย (Implicit) ที่ต้องอาศัยการแสวงหาความรู้โดยนัยจากแหล่งความรู้ที่มักมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

พื้นที่สาธารณะเกิดในธรรมชาติ เช่น ลำธาร แม่น้ำ ไร่ นา ตามกิจกรรมในวิถีชีวิต เป็นต้นพื้นที่สาธารณะจากฐานสังคมเกษตรกรรม สอดคล้องกับ O' Conner (1983) และ McGee (1967) กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะในโลกตะวันออกไม่เป็นแบบแผนอย่างสังคมตะวันตกแต่เกิดจากการขยายตัวจากสังคมชนบทมาสู่เมือง (From Rural Town to Urban City) เป็นกระบวนการเติบโตตามธรรมชาติของความต้องการที่เพิ่มขึ้น (Growth by Needs) จึงไม่เน้นแบบแผน (Non-Structured) ไม่เป็นทางการ (Informal) แต่ไปตามรากฐานเศรษฐกิจสังคมเกษตร (Agriculture Based Economy)

พื้นที่สาธารณะในสังคมเครือญาติ ชุมชนเมืองในโลกตะวันออกเกิดจากการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติและชาติพันธุ์

พื้นที่สาธารณะตามความเชื่อ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) กล่าวว่า หมู่บ้านไทยในสมัยโบราณมีพื้นที่สาธารณะอยู่ทั่วไป เช่น วัด ป่า ศาลปู่ตา ท้องนา เป็นต้น โดยคาบเกี่ยวกับพื้นที่ส่วนตัว แต่ก็ไม่ได้ไร้ขอบเขต ทุกพื้นที่สาธารณะมีกฎเกณฑ์กำกับ ในอดีตอาจใช้ความเชื่อกำกับในปัจจุบันอาจใช้กฎหมายกฎเกณฑ์หรือกติกา

พื้นที่สาธารณะตามโครงสร้างเมือง อิทธิพลของยุคอาณานิคมและยุคการค้า ดังที่ O' Conner (1983) และ McGee (1967) กล่าวว่า โลกตะวันออกส่วนมากได้รับผลกระทบจากยุคอาณานิคมตะวันตกตลอดจนอิทธิพลจากการค้าทางตะวันออกโดยเฉพาะจากจีนและอินเดีย ได้ส่งผลให้มีลักษณะผสมผสานระหว่างเมืองพื้นเมือง (Native City) เมืองอาณานิคม (Colonial City) และเมืองตะวันออก (Eastern City) เมืองหลักของโลกตะวันออกล้วนมีพื้นที่สาธารณะหลากหลายแบบแผนทั้งแบบพื้นเมืองแบบตะวันตกและแบบตะวันออก

พื้นที่ประชาคมของรัฐและราษฎร์ Douglass et al. (2008) กล่าวว่า เมืองในโลกตะวันออกเอาแบบแผนพื้นที่ประชาคมที่เผยแพร่ขยายจากโลกตะวันตกมาตั้งแต่ครั้งอาณานิคม การกลายรูปพื้นที่รัฐสู่ราษฎร์เป็นปรากฏการณ์ทั่วโลกในยุคช่วงศตวรรษที่ 21 พื้นที่ประชาคมนี้เกิดขึ้นโดยรัฐถูกยึดครองโดยราษฎร์เพื่อต่อรองสิทธิและโอกาสในสังคม เรียกร้องหรือนำเสนอประเด็นเฉพาะกิจสาธารณะการลด

กลายรูป และการหายไปของพื้นที่สาธารณะ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) กล่าวว่า ตั้งแต่ยุคสมัยใหม่เป็นต้นมาพื้นที่สาธารณะแบบเก่าได้หายไป พื้นที่ทางนามธรรมได้หายไปไม่มีเวทีและโอกาสสำหรับการแสดงออกความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น และในทางกลับกันพื้นที่สาธารณะใหม่ก็เกิดขึ้นได้ยากหรือไม่ก็ถูกกำกับจากผู้มีอำนาจไม่ได้เปิดกว้างแก่กิจกรรมทุกอย่างจนทำให้พื้นที่เหล่านั้นไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง สอดคล้องกับขวัญสรวง อติโพธิ (2548) กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะในอดีตที่เคยมีอยู่ในธรรมชาติและพื้นที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้นได้ลดบทบาทไปจนไม่สอดคล้องกับพื้นที่เดิมที่มีอยู่ วิมลศรี ลิ้มธนากุล (2537) แสดงความเห็นว่า พื้นที่สาธารณะแบบเดิมนับวันจะไม่สอดคล้องกับแบบแผนเมืองสมัยใหม่ พื้นที่สาธารณะแบบเดิมกลายเป็นความไร้ระเบียบในแบบแผนเมืองสมัยใหม่ อีกทั้งเมื่อราคาที่ดินสูงขึ้นพื้นที่สาธารณะจึงถูกเวนคืนโดยรัฐหรือถูกเปลี่ยนมือสู่ภาคเอกชนเป็นการลงทุน ทำให้การเคลื่อนไหวในแนวราบแต่เดิมลดลงและหมดไปในที่สุด

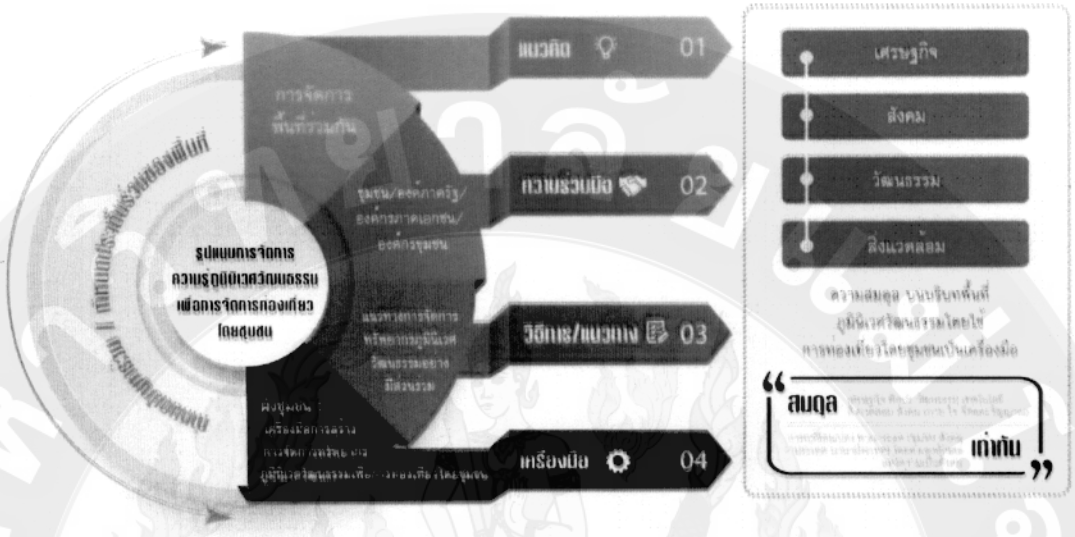
จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่สาธารณนะเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความรู้ของชุมชน ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554) แสดงความเห็นว่าในช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคมควรมีการทบทวนกฎเกณฑ์การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันให้มากขึ้น เพราะหากไม่มีพื้นที่สาธารณะก็ไม่มีสังคม พื้นที่สาธารณะในยุคโลกไร้พรมแดน กระแสโลกาภิวัฒน์และกระแสโลกไร้พรมแดนมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมและชีวิตเมืองที่คล้ายคลึงกันกับในเมืองทั่วโลก มีผลทำให้อัตลักษณ์และจิตวิญญาณของชุมชนหายไป

จากเครื่องมือในจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาร่วมหรือการกำหนดประเด็นร่วมของพื้นที่

2. การจัดการพื้นที่ร่วมกัน ระหว่างชุมชน องค์ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรชุมชนโดยใช้ผังชุมชนเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. แนวทางการจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 33

ภาพที่ 33 ผังชุมชน : เครื่องมือจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม
เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผังชุมชนอาจเป็นเครื่องมือสำคัญเครื่องมือหนึ่งจัดการทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชน องค์ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อจัดทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกันในฐานะที่ทุกฝ่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บนบริบทพื้นที่ภูมินิเวศวัฒนธรรม บนฐานคิดโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

บรรณานุกรม

กนกวรรณ เกิดพิน และ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. 2556. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. **วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร.** 8(2), 44-54.

กนกวรรณ ชูชาญ. 2552. **การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2527. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2551. **ระบบส่งเสริมการเกษตร: ระบบการปฏิบัติงานในพื้นที่ รายงานประจำปีกรมส่งเสริมการเกษตร 2552**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายโรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอด.

กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง สำนักบริหารทะเบียน. 2557. จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดเชียงใหม่ . [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S0 1 0 1 0 7 / th/2 9 . htm (8 พฤษภาคม 2559).

กระทรวงวัฒนธรรม และ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กฤษญา ตันนุกูล. 2556. **ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฤษฎา บุญชัย. 2540. **พลวัตชุมชนล้านนาในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ.** กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

กาญจนา แก้วเทพ. 2553. **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

กาญจน์ นทีวุฒิกุล. 2558. พัฒนาการและประเภทพื้นที่สาธารณะ. **ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์หาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กาญจนา รอดแก้ว. 2550. **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา หงษรัตน และ จรูญศรี มาดิลกโกวิท. 2554. การนำเสนอแนวทางการจัดการความรูปาชุมชนเพื่อสงเสริมภูมิปญญาทองถิ่น. น.989-1004 ใน **การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาศิลปากรระดับชาติ/ นานาชาติ ครั้งที่ 1 "การศึกษาเชิงสร้างสรรค์" The 1st National and International Graduate Study Conference 2011 (NGSC/IGSC 2011) เมื่อวันที่ 10 -11 พฤษภาคม 2554.**

กานต์สุดา มาฆะศิรานนท์ (ผู้แปล). 2557. **การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

การทองเที่ยวแหงประเทศไทย. 2539. **การพัฒนาการทองเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน**. พิมพครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: การทองเที่ยวแหงประเทศไทย.

กิตติคุณ ภุชชงค์, มณีขัติย์ สิปราง, เจริญผล วิบูลพร, วุฒิคุณ กุสลานนท์ และ รัชนิกร กุสลานนท์. 2560. การออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย. **วารสารวิชาการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.** 10(1) มกราคม – มิถุนายน, 12-25.

กิตติพร ปัญญาภิญโญผล. 2549. **การวิจัยปฏิบัติการ: แนวทางสำหรับครู**. ม.ป.ท.: นันทพันธ์พริ้นติ้ง.

กีรติ บุญเจือ. 2521. **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2533. **ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. 2555. **การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: การศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี**. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เกรียงไกร เกิดศิริ. 2552. **ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: อุษาคเนย์การพิมพ์.

เกศรา เชี่ยงหวอง. 2559. การเรียนรู้ในการดำเนินงานอนุรักษ์คุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนไทใหญ่ ผ่านการสืบสาน ภูมิปัญญา การทำจองพาราอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านเมืองปอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.** 23(18) กรกฎาคม - ธันวาคม. 1-14.

เกษม วัฒนชัย. 2553. **การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มติชน.

โกวิทย์ พวงงาม. 2550. **โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. พวงงาม. 2553. **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ขวัญสรวง อติโพธิ. 2548. **ที่ว่างในสังคมไทย**. บรรยายพิเศษคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คมกริช ช้อนบุญ. 2548. **การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาและวิทยากรท้องถิ่นในจังหวัดระยองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.

คมลักษณ์ สงทิพย์. 2557. **การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

เคนศักดิ์ ตันสิงห. 2538. **ปรัชญาเบื้องต้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

จักรฤทธิ์ อุทโธ. 2546**. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาภูมิปัญญาและพฤติกรรมมนุษย์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

จารีรัตน์ ปรกแก้ว.. 2545. **ศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทางานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน.** บุรีรัมย์: ม.ป.พ.

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์. 2540. **การกระทำทางสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษย์วิทยาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิตจำนง กิติกีรติ. 2536. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: คุณพิณอักษรกิจ.

จีรพรรณ กาญจนจิตรา. 2523. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. (บรรณาธิการ). 2553. **ทุนความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (บรรณาธิการ). 2535. **วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ฉัตรทิพย์ นาคสุภา. 2550. **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์สำนักพิมพ์.

เฉลียว บุรีภักดี. 2545. **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

ชนิตา รักษ์พลเมือง. 2532. **การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชมพูนุท โมราชาติ. 2548. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. อุบลราชธานี: สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

_____. 2551. **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านชะชอม หมู่ที่ 7 ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.** อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ชวนพิศ ปลูกสร้าง. 2550. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกรมอุตุนิยมวิทยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์. 2528. **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชินรัตน์ สมสืบ. 2538. **การบริหารการพัฒนาชนบท เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท.** พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชุติกาญจน์ กันทะอู. 2560. **การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชายองค์ อาเธอร์. 2556. **กระบวนการภาวนาศึกษาเมื่อความรู้แปรเป็นความรัก**. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

ญาณี เพลิงพิษ. 2560. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถานการณ์ปัจจุบัน กรณีศึกษา: ชุมชนมอญสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. **Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะมหาวิทยาลัยศิลปากร.** 10(2) พฤษภาคม–สิงหาคม, 3006-3020.

ฐาปนี เลขาพันธ์ และจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. 2557. **การจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษากลุ่มสมุนไพรบ้านดงบังตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์. 2552. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำสมุนไพรมาใช้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาในเขตจังหวัดนนทบุรี. น. 518-524. ใน **การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 "ราชมงคลสร้างสรรค์กับนวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0" ระหว่างวันที่ 7-9 เดือนสิงหาคม 2560 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี.**

ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์, กิตติชัย นวลทอง และ ละออ พฤกษากร. 2559. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพสมุนไพรแปรรูป. น. 902-908. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านบริหารธุรกิจราชมงคลพระนคร และการนำเสนอผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ "การจัดการธุรกิจและเทคโนโลยีดิจิทัล" วันศุกร์ที่ 16-17 เดือน ธันวาคม 2559.** ม.ป.ท.: มหาวิทยาลัยราชมงคลพระนคร.

ณัฐพร ดอกบุญนาค และ ฐาปกร ทองคำนุช. 2556. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี.** ม. ป.ท.: ม.ป.พ.

ดวงพร อ่อนหวาน. 2552. **ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่**. ม.ป.ท.: ศูนย์ความร่วมมือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อมูลนิธิโครงการหลวงและกิจกรรมวิชาการ

ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ. 2540. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. ขอนแก่น: คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทศพล กฤตยพิสิฐ. 2537. **การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการกิจกรรมนันทนาการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2538. **การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. 2548. การจัดการความรู้. **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์.** (2), 45.

เทพพร มังธานี. 2549. **รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทของครอบครัวในการปลกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในภาคอีสาน**. ขอนแก่น: ภาควิชาปรัชญาและศาสนาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนิก เลิศชาญฤทธิ์. 2554. **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินทร (องค์การมหาชน).

ธิดารัตน์ ศิริรัตน์. 2556. **การจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในเขตภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. ม.ป.ป.. **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งประชาคมประชาสังคม**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

นรา หัตถสิน และสายรุ้ง ดินโคกสูง. 2561. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแหลมสวรรค์จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่,** 10(3), 243-260.

นัทธีพงษ์ดนตรี. 2544. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นันท์ปพร สิทธิยา. 2551. **การศึกษากระบวนการจัดการความรู้โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นารีรัตน์ ปริสุทธิวุฒิพร. 2552. **การศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนานเมืองโกสุมพิสัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2536. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร. **ทิศทางไทย,** 5(สิงหาคม), 3-4.

_____. 2546. **พื้นที่สาธารณะในสังคมไทย**. มติชนรายวัน, 10 พฤศจิกายน 26 (9376). หน้าที่ 6.

_____. 2554. **พื้นที่สาธารณะ**. มติชนรายวัน. 10 มิถุนายน 31(608). หน้าที่ 9.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

โนนากะ, อิคูจิโร. 2549. การจัดการความรู้: เครื่องมือสู่ความสำเร็จเชิงยุทธศาสตร์(Knowledge Management: A Tool for Strategic Success). น. 11-26. ใน **เวทีนวัตกรรม Innovative Forum2006**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).

บดินทร์ วิจารณ์. 2547. **การจัดการความรู้.... สู่ปรัชญาปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการ.

บุญมี แท่นแก้ว. 2536.**ปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

_____. 2548. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. 2550. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บุษบา สิทธิการ. 2546. **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์จังหวัดเชียงใหม่.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปนันดา จันทร์สุกรี, นลินี พานสายตา, ไพลิน เชื้อหยก และ นิตนัย รุ่งจินดารัตน์. 2560. การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี,** 11(3) กันยายน – ธันวาคม, 49-63.

ประชาธรรม. 2561. **ป่าไม้ที่ดินแม่แจ่ม: ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ และทางออก**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://prachatham.com/article_detail.php?id=281. (19 เมษายน 2561).

ประพนธ์ ผาสุขยืด. 2547. **การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ**. กรุงเทพฯ: ใยไหม.

ประยงค์ บุญไทย. 2551. แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ประเวศ วะสี. 2530. **การสร้างภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ.

_____. 2536. **การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

_____. 2541. **ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิฆเณศพริ้นติ้งเซนเตอร์.ปริศนา โกละสุต. 2534. **การมีสวนรวมในกิจกรรมของชุมชน ศึกษาการเปรียบเทียบระหวางผูไมเคยยายถิ่นและผูเคยยายถิ่น**. วิทยานิพนธปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร.

ปานทิพย์ ศุภนคร. 2538. **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. 2556. การศึกษาศักยภาพและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปรัง อำเภอควนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล. **สุทธิปริทัศน์,** 27(83), 97–112.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2548. **นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โครงการการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์. 2543. **การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนในเมืองประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์พิมาย.** เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยา ครั้งที่ 1.วันที่ 15-16 ธันวาคม 2543 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

พจนา สวนศรี. 2541. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. **จุลสารการท่องเที่ยว ททท.,** 17(1) มกราคม-มีนาคม, 33-39.

_____. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและคุณภาพ.

_____. 2546. **เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลุยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2549. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

พรทิพา บรรทมสินธุ์. ม.ป.ป. **ทฤษฎีแห่งความรู้.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://classroom.psu.ac.th/users/bpornthi/895-321/Document%20upload1.htm, 25 Sep.2003.http://lcc.gatech.edu:80/gallery/ (20 เมษายน 2560).

พระมหาธวัชเขมธโช. 2538. **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมชาติบุษนารีย์. 2549. **ศึกษาคุณค่าการเทศน์มหาชาติในล้านนา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระวิรัชกวีขุนทด. 2552. **เทศน์มหาชาติ: แนวทางการใช้ภูมิปัญญาการเทศน์เพื่อส่งเสริมความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมในจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พวงทอง โยธาใหญ่. 2545. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัชรี อาจสาลี. 2552. **ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนริมคลองอ้อมนนท์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒน์ บุณยรัตพันธ์. 2517. **การสร้างพลังโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พัฒนา พิทาคำ, ยุพิน อินทะยะ และ เสริมศักดิ์ นันทิทรรภ. 2558. การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเทศบาลตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.** 6(2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 151-162.

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. 2540. **แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. 2557. การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal,** 7(3) กันยายน – ธันวาคม, 650-665.

พิศมัย ภูริสิน และ สิทธิ์ เอี่ยมสกุลรัตน์. 2537. กากที่เป็นภัย : มลพิษสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรม. **รายงานทีดีอาร์ไอ,** 6, 12.

พิศาพิมพ์ จันทร์พรหม และ ชูเกียรติ ชัยบุญศรี. 2556. **การจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยานิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ (ฉบับร่าง).** ม.ป.ท.: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พีรศักดิ์ วรสุนทโรสถ. 2545. โลกพลังงาน. **พลังงานและสิ่งแวดล้อม,** 5(14) มกราคม -มีนาคม, 66-74.

พูนลาภ อุทัยเลิศอรุณ (ผู้แปล). 2547. **ชุมชนแนวปฏิบัติการจัดการความรู้สายพันธุ์ใหม่**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.

เพชรศรี นนท์ศิริ. 2555. รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตเหนือล่าง. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ 2012**, 2(8) กรกฎาคม – ธันวาคม, 47-66.

ไพรชล ตันอุด. 2552. **การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพโรจน์ ชลารักษ์. 2549. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสารราชภัฏตะวันตก,** 1(1), 17-23.

ภัทรธนกัลย เตี่ยไพบูลย. 2558. แนวทางการพัฒนาการทองเที่ยวโดยชุมชน บานน้ำลอด ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.

ภาสกร คำภูแสน. 2552. **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทรบูร จังหวัดจันทบุรี**. การศึกษาค้นคว้าปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มงคลชัย วิริยะพินิจ. 2556. **รวมแนวคิดหลากมุมมององค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ภาควิชาการ**. กรุงเทพฯ: ส่องสยาม.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2526. **การพัฒนาชนบท.** พิมพครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มานิตย์ ไชยกิติ. 2560. การสร้างคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.

ยศ สมบัติ. 2546. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: วิทอินดีไซน์.

_____. 2547. **นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ ทรัพยากรชีวภาพ และสิทธิชุมชน**. เชียงใหม่: วิทอินดีไซต์

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. 2537. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น,** 17 (มิถุนายน – กันยายน), 11-15.

ยุค ศรีอาริยะ. 2546. **ภูมิปัญญาบูรณาการ**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีทรรศน์.

ยุวนุช ทินนะลักษณ์. 2549. **ปริศนาภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิวิถีทรรศน์.

ยุรพร ศุทธรัตน์. 2552. **องค์กรเพื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. **การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิวัติ**. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

ระวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี. 2558. "แนวคิดพื้นที่สาธารณะในมุมมองตะวันตกและตะวันออก". **ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รชพร จันทร์สวาง. 2546. **การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อให้รางวัล**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รณรงค์ ชมภูพันธ์. 2553. **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา เทศบาลนครลำปาง**. การศึกษาค้นคว้าปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนา บุญมัธยะ. ม.ป.ป. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองเป็นขั้นตอน. **วารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,** 1(19),

รัตนา บุญมัธยะ โตสกุล. 2550. ชาวนาอีสาน ชาติไทยและการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย. **สังคมศาสตร์,** 19(1), 68-129.

รุ่ง แก้วแดง. 2541. **การศึกษาไทยในเวทีโลก รวมบทความทางการศึกษาในรอบ ปี พ.ศ. 2540-2541**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรณุมาศ กุละศิริมา, นุจิรา รัศมีไพบูลย์, เปรมฤทัย แย้มบรรจง และ ภาณุพงศ์ พนมวัน. 2559. แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่าอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. **SDU Res. J.**, 12(1) Jan-Apr, 155-170.

ลัดดา จิตตคุตตานนท์. 2555. **อัตลักษณ์การท่องเที่ยวไทยในยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และ อัจฉรา ชานิประศาสน์. 2545. ระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

ลั่นทม จอนจวบทรง. 2557. **วิถีชุมชนการจัดการความรู้เพื่อยกระดับธุรกิจชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรนุช จำปานิล. 2552. **ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำบ้านหนองบัว บ้านวังหลุมพอง และบ้านปทุมทอง จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณา ศิลปอาชา. 2545. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 1. น. 26-29. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดทรัพยากรการท่องเที่ยว**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณิก พิชญกานต์ และ สุวัฒนา ธาดานิติ. 2560. การดำรงอยู่ของสำนึกชุมชนและบทบาทของชุมชนต่อภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ กรณีการพัฒนาและฟื้นฟูเมืองเก่าเชียงใหม่. **Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร,** 10(3) กันยายน–ธันวาคม, 1,124-1,140.

วรัชยา ศิริวัฒน์. 2558. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในระบบราชการไทย: กรณีศึกษากรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

วรินทร์ธร ไชยสิทธิ์ และ วรรักษ์ สุเฌอ. 2561. การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาสถานีรถไฟลำพูน จังหวัดลำพูน. **วิจิตรศิลป์ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,** 9(1) มกราคม – มิถุนายน, 258-300.

วังลี เพ็งไช. (2558). **กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันชัย วัฒนศัพท์. 2546. **การบรรยายการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร บรรยายในการสัมมนานายจ้างและลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ เรื่อง "ระบบทวีภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ**. เอกสารประกอบการบรรยาย วันที่ 6-8 มีนาคม 2546 โรงแรมพัทยาเซนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี. ม.ป.ท.: กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.

วันดี พินิจวรสิน. 2016. การส่งเสริมคุณค่าท้องถิ่นและความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน. **Journal of Environmental Management**, 12(2), 64 - 81.

วันใหม่ แตงแก้ว. 2554. **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2561. **อำเภอแม่แจ่ม**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอแม่แจ่ม. (19 เมษายน 2561).

วิจารณ์ พานิช. 2547. สามเหลี่ยมความรู้. **วารสารถักทอสายใยแห่งความรู้**, 6(11), 103-107

_____. 2555. **การจัดการความรู้คืออะไร (นิยามเพื่อปฏิบัติการ).** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://kmi.trf.or.th/Document/AboutKM/About_KM.pdf (15 ธันวาคม 2555).

วิทย์ วิศวเวทย์. 2531. **ปรัชญาทั่วไป (มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต)**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2532. หลักการพัฒนาชุมชน: การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิมลศรี ลิ้มธนากุล. 2537. **ผลกระทบของระบบเมืองสมัยใหม่ที่มีต่อระบบย่านของคนในกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิยาลัยธรรมศาสตร์.

วิษณุ หยกจินดา.2557. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://portal.in.th/scraticapate/pages/participate/ (11 เมษายน 2557).วีระพล ทอง

มา และ ประเจต อำนาจ.2547. **ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ศลิษา หมัดลัง. 2548. **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. 2545. **สถิติประยุกต์สาหรับการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล. 2555. **การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนในการมีการนำพลังผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริมาลย์ วัฒนา, อำนาจ เย็นสบาย, สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง และ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. 2559. ศักยภาพของชุมชนกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,** 8(1), 83-96.

ศิวกร สว่างศรี. 2559. **การจัดการการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรม:กรณีศึกษาชุมชนเกาะศาลเจ้า เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย..

ศรีศักร วัลลิโภดม. 2551. **ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น**. ม.ป.ท.: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ, นิสากร กล้าณรงค์ และแอ๊ด ย่าฝา. 2557. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลปูยู อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. **วารสารปาริชาต สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ,** 27(1) เมษายน-กันยายน, 44-61.

ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. 2553. ข้อมูลทั่วไปและแผนที่ตั้งอำเภอแม่แจ่ม. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=148&pv=13 (2 มกราคม 2557).

สถาบันการจัดการเรียนรู้เพื่อสังคม. 2548. **รายงานประจาปี 2548 ฉบับ KM ประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

สถานบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2556. **CBT.** [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา :http://www.cbt-i.org (26 มิถุนายน 2556)"

สนธยา พลศรี. 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. 2547. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมนึก ปฏิปทานนท์. 2550. การพัฒนาวิชาชีพครูสังคมศึกษาโดยการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. **วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต**, 1(2), 57.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. 2553. **การจัดการความรู้กับนวัตกรรม**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

สมสุข หินวิมาน. ม.ป.ป.. **ทฤษฎีสำนักวัฒนธรรมศึกษา:ประมวลสาระและแนวการศึกษาชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สมัคร บุราวาศ. 2544. **วิชาปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศยาม.

สรรค์ เวสสุนทรเทพ. 2556. **แนวโน้มการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในประเทศไทย**.การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2522. **ทฤษฎีการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ: เอมีเทรดดิ้ง.

_____. 2523. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2526. **การพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้ง 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2534. **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สายันต์ ไพรชาญจิตร์. 2549. **รายงานผลการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น**. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแหงชาติ. ม.ป.ป. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. 2551. **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจภาพยนตร์ไทย**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักคณะกรรมการการบริหารกองทุนพัฒนานวัตกรรม. 2546. **โครงการพัฒนานวัตกรรมแห่งประเทศไทยครั้งที่ 2 (Thailand Innovation Awards 2002)**. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนานวัตกรรมแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2548. **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา ระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. 2557. ระบบสารสนเทศข้อมูล จังหวัดเชียงใหม่. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://gis.chiangmai.go.th (30 เมษายน 2557).

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. 2559. แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา http://district.cdd.go.th/maechaem/ (31 มีนาคม 2557).

สำนักงานสงเสริมอุตสาหกรรมซอฟตแวรแหงชาติ. 2552. **รายงานการศึกษาอุตสาหกรรมแอนิเมชั่นและเกมของไทย ปี 2550, 2551, ปี 2552.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สินธุ์ สโรบล. 2546. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ.** เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

สุจินต์ สิมารักษ์. 2549. **รายงานการวิจัยพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ-ตำบล**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สุจิรา วิจิตร. 2550. **องค์กรชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชิน ศีลธรรม. 2544. **โครงการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านเกาะปากจั่น ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).

สุธี วรประดิษฐ์. 2553. **การมีส่วนร่วมของชุมชน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://trat.nfe.go.th/trat (12 เมษายน 2557).

สุนันทา จันทวารา. 2545. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุพัตรา สุภาพ. 2533. **ความเป็นมาของสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. 2556. ทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,** 16 (มกราคม-ธันวาคม), 225-235.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. 2554. **การแสวงหาความรู้แบบหลังนวสมัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ระเบียงทอง.

สุวิชาน พัฒนาไพรวัลย์. 2545. **การจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนปกาเกอะญอหมู่บ้านใหม่พัฒนาอ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่**. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

สุวิทย์ นามแสง. 2536. รายงานการวิจัยผลกระทบและปัญหาที่เกิดจากทัวร์ป่ากับบริบทและเงื่อนไขทางสังคม เฉพาะกรณีเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: องค์กรเครือข่ายการจัดการทรัพยากรภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. น.8-21. อ้างใน สินธุ์ สโรบล. 2546. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ.** เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

สุวิมล วองวาณิช. 2551. **การวิจัยและพัฒนาระบบประเมินภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

เสริมพงษ์ อยู่โต. 2551. **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เสรี พงศ์พิศ. 2529. **คืนสู่รากเหง้าทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: ชาวบ้าน.

_____. 2546. **วิธีคิดวิธีทำแผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไทย.

_____. 2548. **ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

_____. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาที่ยั่งยืนสำนักงาน กปร.**. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.

เสรี พงศ์พิศ และ วิชิต นันทสุวรรณ. 2545. **แผนแม่บทชุมชนประชาพิจัยและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไทย.

เสรี พงศ์พิศ, วิชิต นันทสุวรรณ และ จำนง แรกพินิจ. 2544. **วิสาหกิจชุมชน: แผนแม่บทแนวคิดแนวทางตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไทย.

สันต์ สุวัจฉราภินันท์. 2558.**ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO). 1985. **Seminar Proceedings, The Future of National Tourism.** กรุงโซเฟีย: องค์การการท่องเที่ยวโลก.

อนุชิต สิงห์สุวรรณ. 2554. **ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน พ.ศ.2475 ถึงสิ้นทศวรรษ 2520**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปกร.

อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์. 2548. **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณ์: บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

อนุวัฒน์ การถัก และ ทรงยศ วีระทวีมาศ. 2556. ภูมิทัศน์วัฒนธรรม: ความหมาย พัฒนาการทางแนวคิดและทิศทางการศึกษาวิจัย. น. 1-12. ใน **ที่ประชุมระดับชาติ โฮมภูมิ ครั้งที่ 1 วันที่**

9-10 พฤศจิกายน 2556 ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: ม.ป.พ.

_____. 2558. ภูมิทัศน์วัฒนธรรม: ความหมาย พัฒนาการทางแนวคิดและทิศทางการศึกษาวิจัย. **วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,** 14(2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 1-12.

อภิชัย พันธเสน. 2539. **แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อมรา พงศาพิชญ์. 2546. **สังคมและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมร รักษาสัตย์ และ ขัตติยา กรรณสูตร. (ผู้รวบรวม). **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**. พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2542. **แนวคิดพื้นฐานในการจัดตั้งและดำเนินโครงการรุ่งอรุณ: ยุทธศาสตร์ใหม่ทางการศึกษาเพื่ออนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: แปลนพริ้นท์ติ้ง.

_____. 2549. **กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง: จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการสังคม.

อรศิริ ปาณินท์. 2547. นิเวศวิทยาวัฒนธรรมของหมู่บ้านไทเขิน: เชียงตุง. **วารสารระแนง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,** 4, 136-147.

อรุณรุ่ง บุญธนันตพงศ์. 2549. ไม่ใช่เรื่องง่ายกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร,** 1, 25.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2553. **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม: การทะลุกรอบและกับดักของความคิดแบบคู่ตรงกันข้าม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. 2538. **วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนบน Research Monograph No.13**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.อานนท์ อาภาภิรม. ม.ป.ป.. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: แพร่วิทยา.

อำภา บัวระภา. 2559. ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของชุมชนบ้านหัวนาไทย ตำบาล หนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. **วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,** 16(1) มกราคม-มิถุนายน, 55-66.

อินตา กวีวงศ์. 2549. **ลำมหาชาติ**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

อุดม บัวศรี. 2546. **วัฒนธรรมอีสาน**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

อุดร วงษ์ทับทิม. 2545. **แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประโยชน์ของการท่องเที่ยวต่อชุมชนและผลกระทบ จากการท่องเที่ยว: กรณีบ้านแม่กำปอง ต.ห้วยแก้วกิ่ง อ.แม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. (เอกสารประกอบการบรรยาย). เชียงใหม่: ม.ป.พ.

อุทัยวรรณ ภู่เทศ. 2556. การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,** 32(2) มีนาคม-เมษายน, 177-185.

อุบล เสถียรปกิรณกรณ์. 2528. **การศึกษาสังคมวิทยา**. นครปฐม: คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูนครปฐม.

อุษาวดี พลพิพัฒน์. 2545. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. **จุลสารการท่องเที่ยว**, 21(4) ตุลาคม- ธันวาคม, 38-48.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2546. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

เอกชัย พุมดวง. 2551. การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน. **วารสารสังคมสังเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,** 16(2), 94-104.

_____. 2556. กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. น. ใน **การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 53 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

อเนก อาจวิชัย. ม.ป.ป.. **ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียงและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. 2534. **การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

_____. 2551. **แนวทางการฟื้นฟูประเพณีบญผะเหวดของชาวผู้ไทยจังหวัดมกดาหารเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Al-ghamdi, Hanan, Ali, Kabbas, Al-ghamdi, Azzah & Ali, Kabbas. 2015. The Role of Virtual Communities of Practice in Knowledge Management Using Web 2.0. International Conference on Communication, Management and Information Technology (ICCMIT 2015). **Procedia Computer Science**, 65 (2015), 406 – 411.

Bailey, Kirk J. & Higgs, Peter L.. 2006. **The Creative Industries: Topography and Dynamics Report, Technical Report**. N.P.: Faculty Research Office, CCI.

Blackstock, Kirsty. 2005. A Critical Look at community based tourism. **Community Development Journal Oxford University Press and Community Development Journal,** 40(1), 39-50.

Bruce, E. L. 1999. The role of the elementary principal in school community relation. **Dissertation Abstracts international,** 32(6), 6026-A.

Broman, Katarina. 2012. **Tourism and Sustainable Community Development in Nepal.** Thesis Degree Program in Tourism. Central Ostrobothnia University.

Berry, J. W. 1979. A Cultural Ecology of Social Behavior Advances in Experimental Social Psychology. Vol. 12. N.P.: Academic Press, 1979.

Bukowitz, W. & Williams, R. 1999. **The Knowledge Management Field Book.** London: Prentice Hall.

Ceballos-Lascurain, Hector. 1996. **Tourism, ecotourism, and protected areas: the stateof nature-based tourism around the world and guidelines for its development**. Cambridge: IUCN.

Crist, Costas. 2002. **Ecotourism and sustainable Development**. The 6th International Conference 7-8 September 2002. Bangkok: Institute of Ecotourism, Srinakharinwirot University.

Cunningham S. & Stuart D., 2003. **The Evolving Creative Industries: from Original Assumptions to Contemporary Interpretations**. N.P: n.p.

Dalkir, K. 2005. **Knowledge Management in Theory and Practice.** Burlington, MA: Elsevier Butterworth-Heinemann.

Davenport, T. H. & Prusak, L. 1998. **How Organizations Manage What They Know.** Boston: Harvard Business School Press.

Delios A. & Beamish, P. 2001. **The Evolving Creative Industries: from Origina Assumptions to Contemporary Interpretations**. NUS working paper 10/2001. Singapore.

Dickman, S. 1996. **Tourism: An introductory Text.** 2nd ed. Melbourne: Hodder Education.

Đurkin, Jelena & Perić, Marko. 2017. Organizing for community-based tourism: Comparing attitudes of local residents and local tourism entrepreneurs in Ravna Gora, Croatia. 32(7), 678-691.

Ember, Carol R. & Ember, Melvin. 1993. **Anthropology**. New Jersey: Pretige-Hall.

Fang, Yan-gang & Liu, Ji-sheng. 2009. Cultural landscape evolution of cluster agricultural village: The case of Yukou village in Shandong province. **Geographical Research**, 28(4), 968-978 DOI: 10.11821/yj2009040011.

Friedl, John. 1981. **The Human Portrait: Introduction to Cultural Anthropology**. NewJersey: Pretige-Hall.

Grossman, Larry. 1981. The cultural ecology of economic development. **Annals of The Association of American Geographers,** 71:2, 220-236.

Hall, C.M. & Lew, A. A. 1998. **Sustainable Tourism: A Geographical Perspective**. New York: Longman.

Hamid, Mowlana. 2014. Global communication as cultural ecology. **China Media Research,** 10(3) Jul, 1-6.

Hartley J. & Cunningham, S.. 2001. **Creative Industries – from Blue Poles to Fat Pipes**. Pp. 1-10. In Malcolm, Gillies (ed.). **Papers from the NationalHumanities Summit.** Canberra: DEST.

Hawkins J., 2001, **About the Creative Economy: How people make money from Ideas.** London: n.p.

Head, Lesley. Cultural Ecology: Adaptation—Retrofitting a Concept?. **Progress in Human Geography,** 34(2), 234-42.

Hesmondhalgh, D.. 2002. **The Cultural Industries**. London: n.p.

Hunter, Colin. 2002. Sustainable Tourism and the Touristic Ecological Footprint. Environment. **Development and Sustainability,** 4, 7 – 20.

Jacobs, J. 1961. **The Death and Life of Great American Cities**. Middlesex, England : Penguin Book in Association with Jonathan Cape.

Johnson, Peter A. 2010. Realizing Rural Community Based Tourism Development: Prospects for Social-Economy Enterprises. **Journal of Rural and Community,** 1(2), 150–162.

Keith. 1972. Human Behavior at Work: Human relation and Organization. Behevior. 4th ed. N.P.: n.p.

Kerlinger, F .N. 1986. **Foundations of Behavioral Research**. New York: CBS.

Lane, E. & Hold, croft. 1982. The Rise and Faull of Community Development in Developing Countries 1950-1965: a Critical Analysis and Imp Location. Pp. in G.E., Jones & M.J., Roll. No date. **Progress in Rural Extension and Rural Development.** Vol.1. N.P.: John Wiley and Son.

Lucas, J.R. 1998. **Balance of Power**. New York: AMACOM.

Malek, A. & Costa, C. 2014. **Integrating Communities into Tourism Planning Through Social Innovation Tourism Planning & Development.** Available http://dx.doi.org/10.1080/21568316.2014.951125 1 -19.

Mc Gee G. 1967. **The Southeast Asian city : a social geography of the primate cities of Southeast Asia**. New York : Frederick A. Preager.

McGee, R. Jon & Warms, Richard L. 2004. **Anthropology Theory: An Introductor History**. New York: McGraw Hill.

Nonaka, I. 1994. A dynamic theory of organizational knowledge creation. **Organizational Science,** 5(1), 14-37. Available http://pubsonline.informs.org/doi/pdf/10.1287/orsc.5.1.14.

O' Conner R. A. 1983. **A Theory of indigenous on Southeast Asia urbanism**. Singapore : Institute of Southeast Asia Studies.

Okazaki, Etsuko. 2008. A Community-Based Tourism Model: Its Conception and Use, **Journal of Sustainable Tourism,** 16:5, 511-529.

Piaget, Kean. 1971. **Psychology and epistemology: Towards a theory of knowledge.** 2nd ed. NewYork: The Vinking Press.

Pyrko, I., Dörfler, V., & Eden, C. 2017. Thinking together: What makes Communities of Practice work?. **Human Relations; Studies towards the Integration of the Social Sciences,** *70*(4), 389–409. Available http://doi.org/10.1177/0018726716661040.

Rapoport, A. 1977. **Human Aspect Urban From : Towards a Man Environment Rappoport Amos. Humanity Culture and Social Life**. In Tim Ingold (ed.), Companion Encyclopaedia of Anthropology. New York: Routledge. Approach to Urban From and Design. Oxford : Pergamon Press.

Robinson, Bruce Murry. 1996. Total Quality Management in Education: The Empowerment of A School Community (Australia). Dissertation Abstracts International. N.P.: The University of Nebraska.

Robbins H., & Finley, M. 1998. **Why Team Don't Work.** 2nd ed. London: Orient Business.

Robbins, Stephen P., & Coulter, Mary. 1999. **Management.** New Jersey: Prentice – Hall.

Russell, Bertrand. 1992. **Theory of Knowledge.** 2nd ed. Conwall: T.J.Press.

Vroom, Victor H. & Deci, Edward L. 1970. **Management and motivation.** South Florida: The Chavcer Press.

Schmitz, Serge & Vanderheyden, Vincent. 2016. Reflexive loops on scaling issues in landscape quality assessment. **Land Use Policy,** 53, May, 3-7.

Schwartz, David G., Divitini, Monica & Brasethvik, Terje. 2000. IIIS-99, Internet-based Organizational Memory and Knowledge Management. **Library Hi Tech News,** 17(2). [Online] Available https://doi.org/10.1108/lhtn.2000.23917bac.002. (26 June 2015).

Scupin, Raymond & Decorse, Christopher R. 2004. **Anthropology: A Global Perspective**. New Jersey: Pearson Education.

Shao, Sung Lo, & Yu, Mei Lin. 2015. Community Development Tourism and Sustainable Development. **American Journal of Economics,** 5(5), 467-471. doi: 10.5923/j.economics.20150505.04.

Sorell, Tom. 1995. **Scientism: philosophy and the infatuation with science**. 2nd ed. New York: n.p.

Sprecher, Dawn Marie. 2000. **Village Tourism: Monitoring Tourism Change on the Mekong River. Dissertation Abstract International. Faculty of Environmental Design: The University of Algary.** N.P.: The University of Algary.

Stark, Elizabeth. 1993. **Ecotourism, Information Please Environment Almanac.** Boston: Houg Mifflin.

Stephenson, Janet. 2008. The Cultural Values Model: An integrated approach to values in landscapes. **Landscape and Urban Planning,** 84(2) 6 February, 127-139.

Steward, H. Julian. 1972. **Theory of culture change the methodology of multilinearevolution**. Illinois: University of Illinois press.

Su-Chao, Chang & Ming-Shing, Lee. 2008. The linkage between knowledge accumulation capability and organizational innovation. **Journal of Knowledge Management,** 12(1), 3-20. Available https://doi.org/10.1108/13673270810852359.

Tarn, D.C. & Wang, Z.F. 2001. The Strategic Perspective to Knowledge Management: Literature Review, Typology and Propositions. **Journal of Technology Management,** 6(1), 35-54.

Thryambakam, P.2013. Impact of Tourism on Community Development and Sustainability in Maredumilli, East Godavari District of Andhra Pradesh- A Case STUDY. **Global Journal of Management and Business Studies**, 3(9), 1013-1020.

Weaver, David B.. 2000. **The Encyclopedia of Ecotourism**. London: Columns Design.

WTO (World Tourism Organization). 1993. **Sustainable Tourism Development**. USA.: n.p.

Yamane, Taro. 1973. **Statistics: An introductory analysis**. 3rd ed. New York: Harperand row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบสอบถาม
ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในดุษฎีนิพนธ์เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมและด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตอนที่ 3 แบบวัดลักษณะการจัดการความรู้

2. ขอให้ผู้กรอกแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลส่วนตัว

1.1.1 เพศ ❑ ชาย ❑ หญิง

1.1.2 สถานภาพ ❑ โสด ❑ สมรส ❑ หย่า ❑ หม้าย

1.1.3 อายุ ..... ปี

1.1.4 ศาสนา ❑ พุทธ ❑ คริสต์ ❑ อิสลาม ❑ อื่นๆ(ระบุ).....

1.1.5 ชาติพันธุ์ ❑ เมือง(ล้านนา) ❑ ม้ง
❑ ลั้วะ ❑ ปกาเกอะญอ
❑ อื่นๆ(ระบุ).....

1.1.6 ระดับการศึกษา ❑ ต่ำกว่าประถมศึกษา ❑ ประถมศึกษา
❑ มัธยมศึกษาตอนต้น ❑ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
❑ อนุปริญญา/ปวส. ❑ ปริญญาตรี
❑ สูงกว่าระดับปริญญาตรี

1.1.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ระบุจำนวนสมาชิก) ..... คน

1.1.8 ภูมิลำเนา ❑ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
❑ อำเภออื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่
❑ จังหวัดอื่นๆ (ระบุ).....

1.2ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1.2.1 อาชีพหลัก ❑ รับราชการ ❑ พนักงานของรัฐ
❑ พนักงานเอกชน ❑ รับจ้าง
❑ ทำธุรกิจ/ค้าขาย ❑ เกษตรกร
❑ อื่นๆ (ระบุ) .....

1.2.2 อาชีพเสริม ❑ มี
❑ ไม่มี

1.2.3 การถือครองที่ดิน ❑ มี ระบุจำนวน ..... ไร่
❑ ไม่มี

1.3 ข้อมูลด้านสังคม

1.3.1 การดำรงตำแหน่งในชุมชน/สังคม

❑ เคย ❑ ไม่เคย

1.3.2 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน/สังคม

❑ เคย ❑ ไม่เคย

1.3.3 การได้เข้ารับการศึกษาดูงาน

❑ เคย ❑ ไม่เคย

1.3.4 การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน/สังคม

❑ เคย ❑ ไม่เคย

1.3.5 การได้เข้ารับการฝึกอบรม

❑ เคย ❑ ไม่เคย

1.3.6 การได้เข้ารับความร่วมมือ/ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

❑ เคย ❑ ไม่เคย

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

รายการ	ถูก	ผิด
1. ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรมชุมชน		
1.1 ชุมชนต้องมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เท่านั้นจึงจะสามารถการจัดการท่องเที่ยวได้		
1.2 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น		
1.3 การที่ชุมชนมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้		
1.4 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน		
1.5 การที่ชุมชนท่องเที่ยวมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสน		

รายการ	ถูก	ผิด
1.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถทำให้ชุมชนท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์และเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว		
1.7 การท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกลบลืม		
1.8 วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะถูกทำลายเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน		
1.9 ชุมชนท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้		
1.10 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสืบสาน ต่อยอดภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี		
2. ด้านการจัดการ		
2.1 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
2.2 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีมีกฎ-กติกาในการจัดการวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน		
2.3 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีกฎ-กติกาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
2.4 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีองค์กรเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
2.5 การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชน		
2.6 การสร้างผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน		
2.7 การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยุ่งยาก		
2.8 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้มีเกิดการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้		
2.9 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมได้		

รายการ	ถูก	ผิด
2.10 การท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน		
3. ด้านการมีส่วนร่วม		
3.1 การประชุมประชาคมหมู่บ้านทำให้กับคนในชุมชนเกิดความเข้าใจร่วมกัน		
3.2 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีปราชญ์ชุมชนหรือผู้มีภายในชุมชน		
3.3 ชุมชนท่องเที่ยวควรมีผู้ที่มีทักษะการสื่อสารหลายภาษา		
3.4 คนภายนอกชุมชนสามารถเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนได้		
3.5 การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม		
3.6 ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
3.7 กลุ่มต่างๆ ในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวได้		
3.8 ทุกคนในชุมชนสามารถในการรับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
3.9 ผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มการท่องเที่ยวไม่สามารถมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
3.10 ทุกคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
4. ด้านการเรียนรู้		
4.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างให้กับ		
4.2 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนการทำให้เกิดความยุ่งยาก		
4.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ		

รายการ	ถูก	ผิด
4.4 ชุมชนท่องเที่ยวต้องสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์และวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน		
4.5 การท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้		
4.6 การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้มาเยือน		
4.7 ชุมชนท่องเที่ยวที่มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพแล้วไม่จำเป็นต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้		
4.8 การสร้างกิจกรรมเรียนรู้ระบบนิเวศไม่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ		
4.9 การท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนไม่จำเป็นต้องสร้างกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน		
4.10 การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันกับธรรมชาติเป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม		

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบวัดลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ลักษณะการจัดการความรู้ชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การบ่งชี้ความรู้					
1.1ชุมชนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน					
1.2ได้มีการแจ้งเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในที่ประชุมชุมชน					
1.3 ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้อะไรบ้าง					
1.4 ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนว่ามีความรู้ชุมชนอยู่ในรูปแบบใด					
1.5 ชุมชนทราบว่าความรู้ของชุมชนอยู่ที่ใคร					
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้					
2.1 ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน					
2.2 ชุมชนได้มีการสืบค้นความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน					
2.3 ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายในชุมชน					
2.4 ชุมชนได้มีการสืบทอดความรู้จากผู้รู้ภายนอกชุมชน					
2.5 ชุมชนได้มีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นในชุมชน					
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ					
3.1 ชุมชนมีการจดบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชน					
3.2 ชุมชนมีการจัดประเภทของความรู้ต่างๆในชุมชน					
3.3 ชุมชนมีแหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน					
3.4 ชุมชนมีคนรวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน					
3.5 ชุมชนมีศูนย์รวบรวมความรู้ต่างๆของชุมชน					
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้					
4.1 ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปเอกสาร					
4.2 ชุมชนมีการบันทึกความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์					

ลักษณะการจัดการความรู้ชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.3 ชุมชนมีการทบทวนความรู้ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
4.4 ชุมชนมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ชุมชน					
4.5 ชุมชนมีการตรวจสอบความรู้เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือ					
5. การเข้าถึงความรู้					
5.1 ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ง่าย					
5.2 ชุมชนสามารถเข้าถึงผู้รู้ได้ง่าย					
5.3 ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา					
5.4 ชุมชนมีป้ายสื่อความหมายเพื่อให้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้					
5.5 ชุมชนใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ web side เพื่อให้คนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและง่าย					
6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้					
6.1 ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน					
6.2 ชุมชนมีการจัดกิจกรรมและเปลี่ยนความรู้ภายนอกชุมชน					
6.3 ชุมชนมีพี่เลี้ยงที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน					
6.4 ชุมชนมีผู้รู้หรือวิทยากรที่แบ่งปันความรู้ให้ทั้งคนภายในและภายนอกชุมชน					
6.5 ชุมชนมีพื้นที่หรือแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนภายในและภายนอกชุมชน					
7. การเรียนรู้					
7.1 ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน					
7.2 ชุมชนเกิดระบบการเรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้					

ลักษณะการจัดการความรู้ชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน					
7.3 ชุมชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน					
7.4 ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน					
7.5 ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity)

การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity)

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Scale: ALL VARIABLES

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.789	91

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
เพศ	226.6333	206.999	-.103	.791
สถานภาพ	226.5667	196.461	.479	.780
อายุ	226.0667	222.961	-.582	.811
ศาสนา	226.8333	204.006	.078	.789
ชาติพันธุ์	225.8000	217.338	-.384	.807
ระดับการศึกษา	225.1667	202.420	.041	.794
จำนวนสมาชิก	225.5333	206.464	-.059	.792
ภูมิลำเนา	226.8000	201.890	.162	.787
อาชีพหลัก	223.3333	195.954	.130	.794
อาชีพเสริม	227.0667	205.306	.030	.789
การถือครองที่ดิน	226.5333	197.637	.604	.781
การดำรงตำแหน่ง	227.0000	203.448	.174	.787
การเข้าร่วมฯ	226.9333	205.099	.034	.789
การได้เข้าร่วมประชุม	227.0667	205.513	.011	.789
การได้เข้ารับฝึกอบรม	226.8333	202.902	.185	.787
ได้รับความร่วมมือ	226.8333	200.144	.382	.784

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item	Scale Variance if Item	Corrected Item-Total	Cronbach's Alpha if Item

	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
c1	226.9333	205.099	.034	.789
c2	226.9667	209.068	-.269	.793
c3	226.7333	199.720	.403	.783
c4	226.8333	202.006	.248	.786
c5	226.7333	199.720	.403	.783
c6	226.8000	199.959	.390	.784
c7	226.7333	199.720	.403	.783
c8	226.7333	199.720	.403	.783
c9	226.9333	205.099	.034	.789
c10	226.7333	199.720	.403	.783
o1	226.7333	199.720	.403	.783
o2	226.8000	199.959	.390	.784
o3	226.7333	199.720	.403	.783
o4	226.7333	199.720	.403	.783
o5	226.8000	199.959	.390	.784
o6	226.7333	199.720	.403	.783
o7	226.5333	208.740	-.237	.793
o8	226.9333	205.099	.034	.789
o9	226.7333	199.720	.403	.783
o10	226.8000	199.959	.390	.784
m1	226.7333	199.720	.403	.783
m2	226.7333	199.720	.403	.783
m3	226.7333	199.720	.403	.783
m4	226.8000	199.959	.390	.784
m5	226.7333	199.720	.403	.783
m6	226.7333	199.720	.403	.783
m7	226.8000	199.959	.390	.784
m8	226.7333	199.720	.403	.783
m9	226.8000	199.959	.390	.784
m10	226.7333	199.720	.403	.783
e1	226.8333	202.006	.248	.786
e2	226.7333	199.720	.403	.783
e3	226.8000	199.959	.390	.784
e4	226.7333	199.720	.403	.783
e5	226.7333	199.720	.403	.783
	Scale Mean if Item	Scale Variance if Item	Corrected Item-Total	Cronbach's Alpha if Item

	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
e6	226.9333	205.099	.034	.789
e7	226.7333	199.720	.403	.783
e8	226.7333	199.720	.403	.783
e9	226.8000	199.959	.390	.784
e10	226.8000	199.959	.390	.784
k1	223.6667	200.713	.294	.785
k2	224.0000	206.552	-.065	.791
k3	224.5667	202.461	.101	.789
k4	224.7000	203.666	.061	.790
k5	223.9667	201.206	.155	.787
b1	224.0000	195.793	.464	.780
b2	224.5000	192.810	.393	.780
b3	224.1000	195.266	.489	.780
b4	224.1333	201.982	.162	.787
b5	223.8667	201.913	.180	.787
km1	224.1333	195.292	.392	.781
km2	223.9667	199.757	.344	.784
km3	223.9000	201.748	.160	.787
km4	224.5667	196.806	.314	.783
km5	224.7000	199.597	.158	.788
p1	224.6333	190.171	.508	.776
p2	224.8333	197.454	.213	.786
p3	224.4000	192.041	.487	.778
p4	224.6667	195.678	.277	.784
p5	224.4667	196.051	.248	.785
ek1	223.8000	203.131	.166	.787
ek2	224.1000	198.024	.415	.782
ek3	224.4667	207.844	-.120	.794
ek4	224.4333	195.978	.432	.781
ek5	224.0333	199.344	.239	.785
ex1	223.7000	199.528	.367	.783
ex2	224.6000	206.938	-.077	.794
ex3	224.2333	201.978	.185	.787
ex4	224.1333	214.120	-.367	.801
ex5	224.0333	217.068	-.530	.803
	Scale Mean if Item	Scale Variance if Item	Corrected Item-Total	Cronbach's Alpha if Item

	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
I1	224.2667	204.133	.072	.789
I2	224.1333	205.982	-.034	.791
I3	224.2000	208.097	-.137	.794
I4	224.3667	211.068	-.234	.798
I5	224.7000	208.562	-.133	.796

ภาคผนวก ค

แบบตรวจสอบรายการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยว
โดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้

แบบตรวจสอบรายการ
ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้

วัตถุประสงค์ของแบบตรวจสอบ

1. เพื่อความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้
2. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในดุษฎีนิพนธ์เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน
   ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
   ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามลำดับขั้นความรู้
   ตอนที่ 3 แบบตรวจสอบความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้
2. ขอให้ผู้กรอกแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 เพศ ❑ ชาย ❑ หญิง

1.2 สถานภาพ ❑ โสด ❑ สมรส ❑ หย่า ❑ หม้าย

1.3 อายุ ..... ปี

1.4 ศาสนา ❑ พุทธ ❑ คริสต์ ❑ อิสลาม ❑ อื่นๆ(ระบุ).....

1.5 ชาติพันธุ์ ❑ เมือง(ล้านนา) ❑ ม้ง
❑ ลั้วะ ❑ ปกาเกอะญอ
❑ อื่นๆ(ระบุ).....

1.6 ระดับการศึกษา ❑ ต่ำกว่าประถมศึกษา ❑ ประถมศึกษา
❑ มัธยมศึกษาตอนต้น ❑ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
❑ อนุปริญญา/ปวส. ❑ ปริญญาตรี
❑ สูงกว่าระดับปริญญาตรี

1.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ระบุจำนวนสมาชิก) ..... คน

ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามลำดับขั้นความรู้
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้								
1. อนุสรณ์สถาน								
1.1สถาปัตยกรรม								
1.2 โบราณสถาน/โบราณวัตถุ								
1.3 ประติมากรรม								
1.4 จิตรกรรม								
1.5 อื่นๆ								
2.อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง								
2.1 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์								
2.2 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ								

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
2.3 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์								
2.4 อื่นๆ								
3. แหล่ง/สถานที่								
3.1 ผลงานของมนุษย์								
3.2 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์								
3.3 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่								
3.4 อื่นๆ								
ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้								
1. เรื่องราว/ข้อมูล								
1.1 เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น								
1.2 ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น								
1.3 คำสอน/สุภาษิต								
1.4 บทเพลง								
1.5 อื่นๆ								
2. ศิลปะการแสดง								
2.1 ดนตรีพื้นถิ่น								
2.2 ละครพื้นถิ่น								
2.3 การแสดงพื้นถิ่น								
2.4 การฟ้อนรำพื้นถิ่น								
2.5 อื่นๆ								
3. แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล								
3.1 ประเพณีเฉพาะถิ่น								
3.2 พิธีกรรมเฉพาะถิ่น								
3.3 เทศกาลเฉพาะถิ่น								
3.4 การละเล่นเฉพาะถิ่น								
3.5 อื่นๆ								
4. ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล								
4.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา								
4.2 ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษา								

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
สุขภาพ								
4.3 ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย								
4.4 ภูมิปัญญาด้านการกิน								
4.5 อื่นๆ								
5 งานช่าง								
5.1 งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า								
5.2 งานเครื่องจักสานและงานไม้								
5.3 งานโลหะและเครื่องประดับ								
5.4 งานศิลปกรรมพื้นบ้าน								
5.5 อื่นๆ								

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบตรวจสอบความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม								
1.1 ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น								
1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น								
1.3 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น								
1.4 ชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถาน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น								
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ								
2.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว								
2.2 มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว								
2.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม								
2.4 มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน								
2.5 มีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน								
3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม								
3.1 ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ ในชุมชนที่หลากหลาย								
3.2 ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน								
3.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว								

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	ข้อมูล (Data)		สารสนเทศ (Information)		ความรู้ (Knowledge)		ปัญญา (Wisdom)	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
3.4 ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว								
4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้								
4.1 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน								
4.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน								
4.3 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน								
4.4 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว								

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบตรวจสอบรายการการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบตรวจสอบรายการ
การได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ของแบบตรวจสอบ

1. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมและการได้มาซึ่งความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในดุษฎีนิพนธ์เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน
   ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
   ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมตามลำดับขั้นความรู้
   ตอนที่ 3 แบบตรวจสอบความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับขั้นความรู้
2. ขอให้ผู้กรอกแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 เพศ ❑ ชาย ❑ หญิง

1.2 สถานภาพ ❑ โสด ❑ สมรส ❑ หย่า ❑ หม้าย

1.3 อายุ ..... ปี

1.4 ศาสนา ❑ พุทธ ❑ คริสต์ ❑ อิสลาม ❑อื่นๆ(ระบุ).....

1.5 ชาติพันธุ์ ❑ เมือง(ล้านนา) ❑ม้ง
❑ ลั้วะ ❑ปกาเกอะญอ
❑ อื่นๆ(ระบุ).....

1.6 ระดับการศึกษา ❑ ต่ำกว่าประถมศึกษา ❑ ประถมศึกษา
❑ มัธยมศึกษาตอนต้น ❑ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
❑ อนุปริญญา/ปวส. ❑ ปริญญาตรี
❑ สูงกว่าระดับปริญญาตรี

1.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ระบุจำนวนสมาชิก) ..... คน

ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบการได้มาซึ่งความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องได้						
1.อนุสรณ์สถาน						
1.1 สถาปัตยกรรม						
1.2 โบราณสถาน/โบราณวัตถุ						
1.3 ประติมากรรม						
1.4 จิตรกรรม						
1.5 อื่นๆ						

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
2.อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง						
2.1 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์						
2.2 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางศิลปะ						
2.3 อาคาร/สิ่งปลูกสร้างทางวิทยาศาสตร์						
2.4 อื่นๆ						
3.แหล่ง/สถานที่						
3.1 ผลงานของมนุษย์						
3.2 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์						
3.3 ผลงานของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่						
3.4 อื่นๆ						
ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้						
1.เรื่องราว/ข้อมูล						
1.1 เรื่องเล่า/นิทานของพื้นถิ่น						
1.2 ประเพณี/เทศกาลของพื้นถิ่น						
1.3 คำสอน/สุภาษิต						
1.4 บทเพลง						
1.5 อื่นๆ						
2. ศิลปะการแสดง						
2.1 ดนตรีพื้นถิ่น						
2.2 ละครพื้นถิ่น						
2.3 การแสดงพื้นถิ่น						
2.4 การฟ้อนรำพื้นถิ่น						
2.5 อื่นๆ						
3.แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล						
3.1 ประเพณีเฉพาะถิ่น						
3.2 พิธีกรรมเฉพาะถิ่น						
3.3 เทศกาลเฉพาะถิ่น						

ความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรม	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
3.4 การละเล่นเฉพาะถิ่น						
3.5 อื่นๆ						
4.ความรู้และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล						
4.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศวิทยา						
4.2 ภูมิปัญญาด้านการดูแลรักษาสุขภาพ						
4.3 ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย						
4.4 ภูมิปัญญาด้านการกิน						
4.5 อื่นๆ						
5.งานช่าง						
5.1 งานผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า						
5.2 งานเครื่องจักสานและงานไม้						
5.3 งานโลหะและเครื่องประดับ						
5.4 งานศิลปกรรมพื้นบ้าน						
5.5 อื่นๆ						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบตรวจสอบการได้มาซึ่งความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
1. ด้านทรัพยากรภูมินิเวศวัฒนธรรม						
1.1 ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น						
1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น						
1.3 ชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น						
1.4 ชุมชนมีสถานที่ แหล่งศิลปะ หรือโบราณสถาน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น						
2. การจัดการ						
2.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว						
2.2 มีกลุ่มคนหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว						
2.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม						
2.4 มีกลไกในการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน						
2.5 มีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน						

ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	การได้มาซึ่งความรู้					หมายเหตุ
	การบังเอิญ	การทดลองผิดถูก	จากขนบธรรมเนียมประเพณี	จากผู้มีอำนาจ	จากผู้เชี่ยวชาญ	
3. ด้านการมีส่วนร่วม						
3.1 ชุมชนมีผู้รู้หรือปราชญ์ ในชุมชนที่หลากหลาย						
3.2 ชุมชนมีการประชาคมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน						
3.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว						
3.4 ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการท่องเที่ยว						
4. ด้านการเรียนรู้						
4.1 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน						
4.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน						
4.3 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน						
4.4 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักหรือปลุกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว						

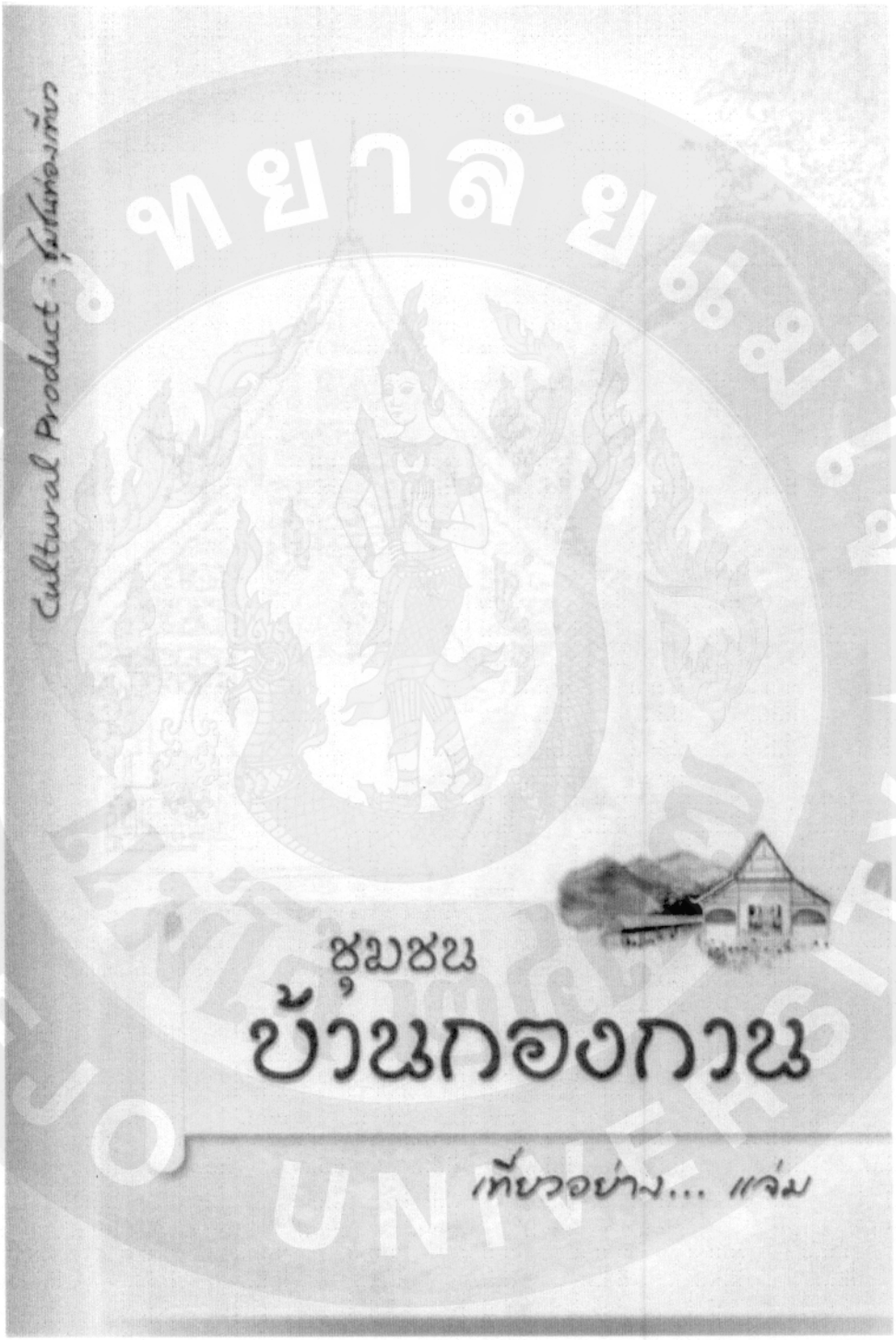
ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

ภาคผนวก จ

ชุดความรู้ชุมชนในเอกสารสิ่งพิมพ์

Cultural Product : ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
ชุมชน
บ้านกองกาน
เที่ยวอย่าง... แจ่ม

1 ประวัติบ้านกองคานและวัฒนธรรม

2 แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมบ้านกองคาน

ศาลเจ้าพ่อหลวง

ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

วัดกองคาน

ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

พระธาตุส่องแจ้ง

ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

บ้านสินกอดเจตนา

ผู้ให้ข้อมูล : ผศ.นันทวัน สุดสาคร

Cultural Product : ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

3 แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมบ้านกองคาน

บ้านสล่าไม้และเทียนบูชา

ผู้ให้ข้อมูล : พ่อบุญเรือน บุตรดี

บ้านช่างทำไม้กวาดและช่างวาดรูปผนังวัดกองคาน

ผู้ให้ข้อมูล : ผศ.นันทวัน สุดสาคร

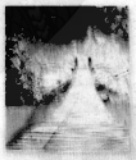
บ้านคอผ้า

ผู้ให้ข้อมูล : แพรวี บุตรดี

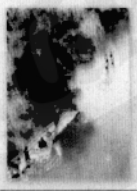
นาขั้นบันไดบ้านกองคาน (แก่งเมืองผีน้ำ)

ผู้ให้ข้อมูล : ผศ.ตามน โกรธบุญ

ขัวโตงเตง

ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

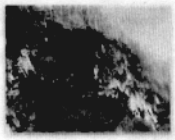
วิถีน้ำแจ่ม

ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

ผาละกาม

ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

วัดท่ากองคาน

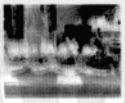
ผู้ให้ข้อมูล : คณะครูประจำศูนย์ / ผศ.นันทวัน สุดสาคร

Cultural Product : ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

๑. กลุ่มควายเสื่อ :

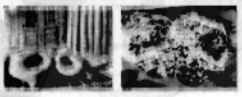
๒. กลุ่มอาชีพ :

๓. กลุ่มอาหารและพืชพรรณ :

๔. กลุ่มรักบ้านกองกาน :

"กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตบ้านกองกาน"

ที่ปรึกษา

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลเชิก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
๒. พ่อหนานอุประโยติการกิจ เจ้าอาวาสวัดกองกาน
๓. นายศรีวร ยะสินธ์ ผู้ใหญ่บ้านกองกาน

ประวัติการก่อตั้งกลุ่ม

กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตบ้านกองกาน เดิมทีกลุ่มนี้ไม่ได้มีการก่อตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ ในชุมชนมีกลุ่มต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ได้แก่ กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน ซึ่งต่างก็มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอยู่แล้ว เช่น วัดกองกาน พระธาตุส่องแจ้ง ป่าชุมชน น้ำพุร้อน และบ้านชาวม้งดอยเต่า เป็นต้น เพื่อให้การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการประชุมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อหาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมา โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมาเพื่อ เป็นการส่งเสริม รวมสร้าง และพัฒนาต่อยอด สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการพัฒนาของชุมชนขึ้นโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ สร้างการรับรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับคนในชุมชน สร้างการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับคนนอกชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นการปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองกาน ชุมชนเมืองแล่นต่อไป

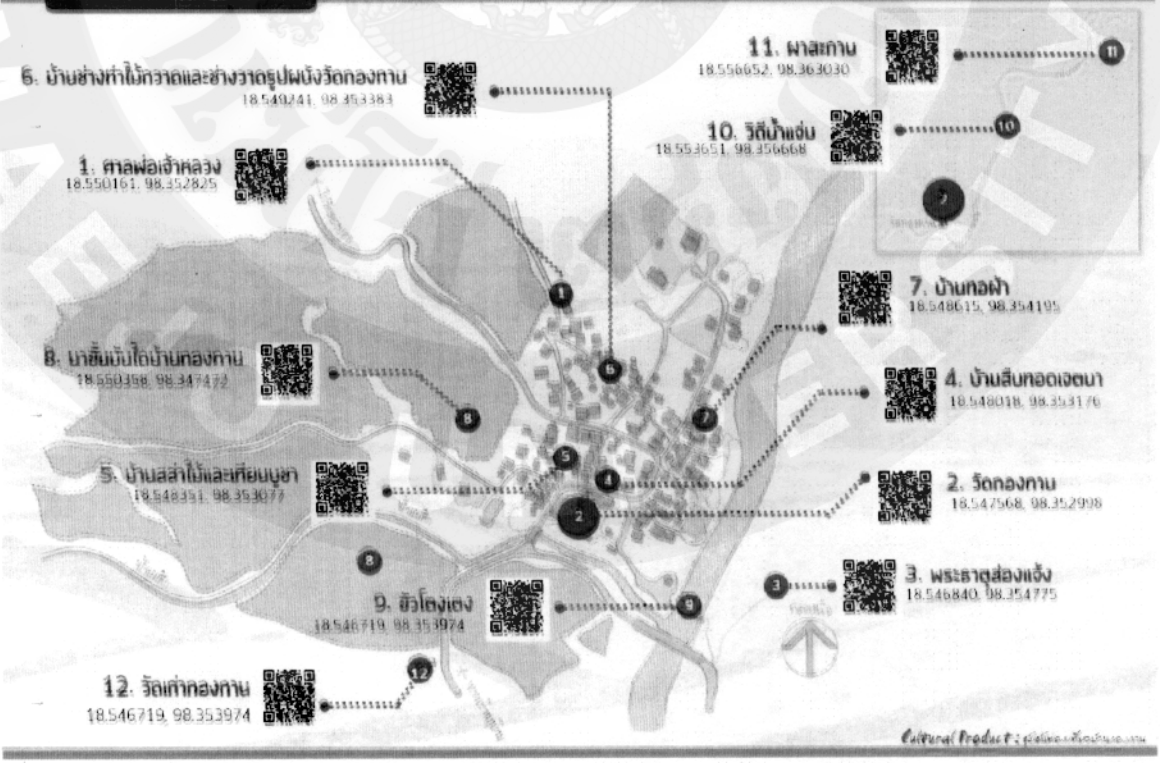
กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตบ้านกองกาน ได้ประชุมจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๖ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยมี นางวรัสรี สะอุ้ม เป็นประธานกลุ่มท่องเที่ยวคนแรก

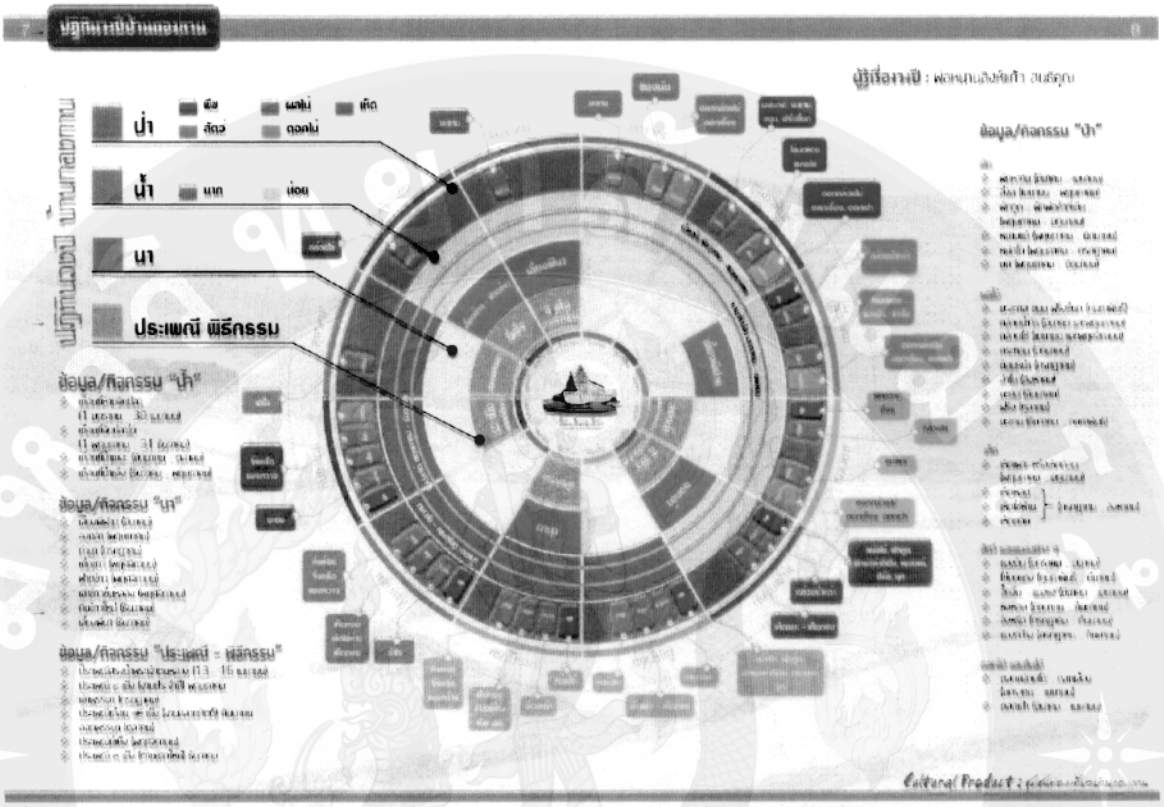
เจตนารมณ์ในการก่อตั้ง

การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้นนี้ ชุมชนบ้านกองกานได้มีเจตนาที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีในชุมชน สร้างการรับรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและคนนอกชุมชน และสามารถนำรายได้เข้าชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

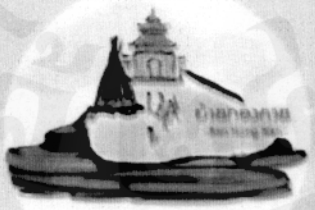
การติดต่อกลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตบ้านกองกาน

๑. นางวรัสรี สะอุ้ม (ประธาน) ประธานกลุ่มการท่องเที่ยว หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑ - ๐๓๑ - ๕๖๗๗
๒. นายมาน บัวคง (ป๋อม) หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๒ - ๓๑๘ - ๙๔๒๑

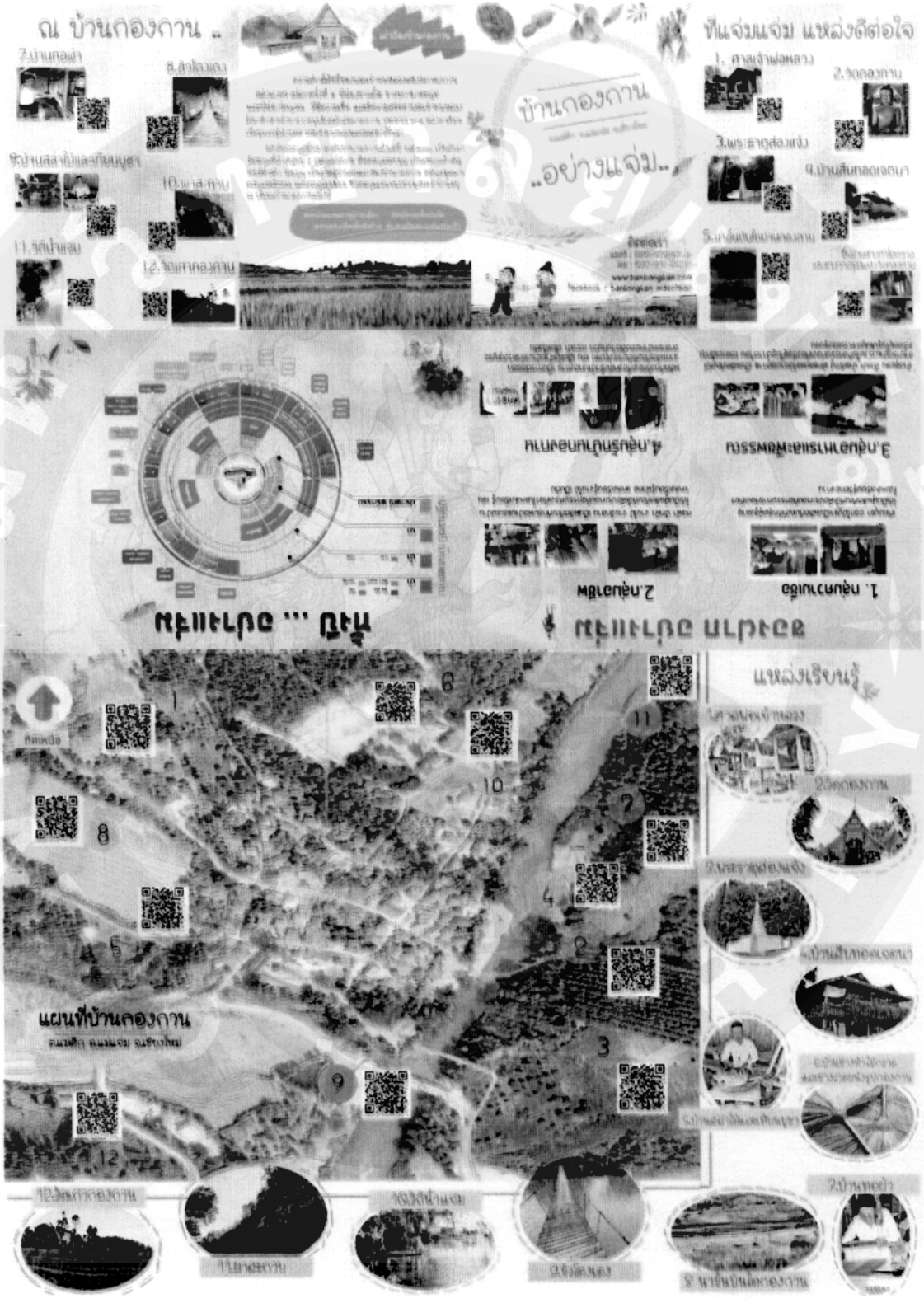

ปฏิทินวัฒนธรรม ตำบลสองคอน
น่า
น้ำ
นา
ประเพณี พิธีกรรม
ข้อมูล/กิจกรรม "น้ำ"
ข้อมูล/กิจกรรม "นา"
ข้อมูล/กิจกรรม "ประเพณี - พิธีกรรม"
ข้อมูล/กิจกรรม "ป่า"

พระเจ้าตนหลวงคู่บ้านเมือง
ลือเลื่องมาชั้นบันได
ผาสะกาบเลื่องชื่อลือไกล
สืบสานไว้ประเพณีแปดเป็ง

Website : www.bankongkan.com

ณ บ้านกองกาน ..
ที่แจ่มแจ่ม แหล่งดีต่อใจ
บ้านกองกาน
..อย่างแจ่ม..
แผนที่บ้านกองกาน
แหล่งเรียนรู้

ภาคผนวก ฉ

ชุดความรู้ชุมชนในเทคโนโลยีสารสนเทศ

bankongkan.com

บ้านกองกาน
·Ban Kong Kan·

แหล่งเรียนรู้

วัดกองกาน – พระเจ้าตนหลวง

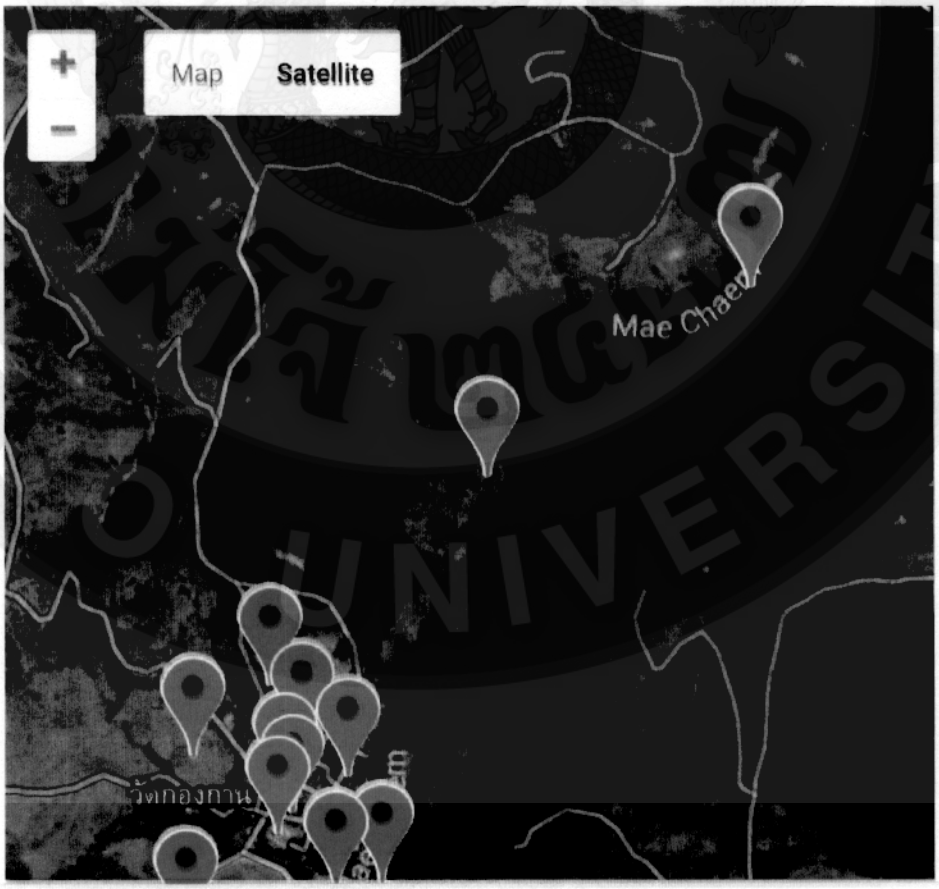
เดิมชื่อ วัดสะหรีเมืองมา แต่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดกองกาน เนื่องจากสมัยก่อนการเดินทางไปทำบุญที่วัดจะเดินทางด้วยเท้าและชาวบ้านจะทำการแบกของทำบุญด้วยการหาบ ซึ่งหาบด้วยไม้คาน (ไม้กาน) เมื่อถึงที่วัดจึงมีไม้คานกองกันเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อวัด กอ...

29 Jan 2018 13:17 อ่านเพิ่ม

bankongkan.com

รวมแผนที่

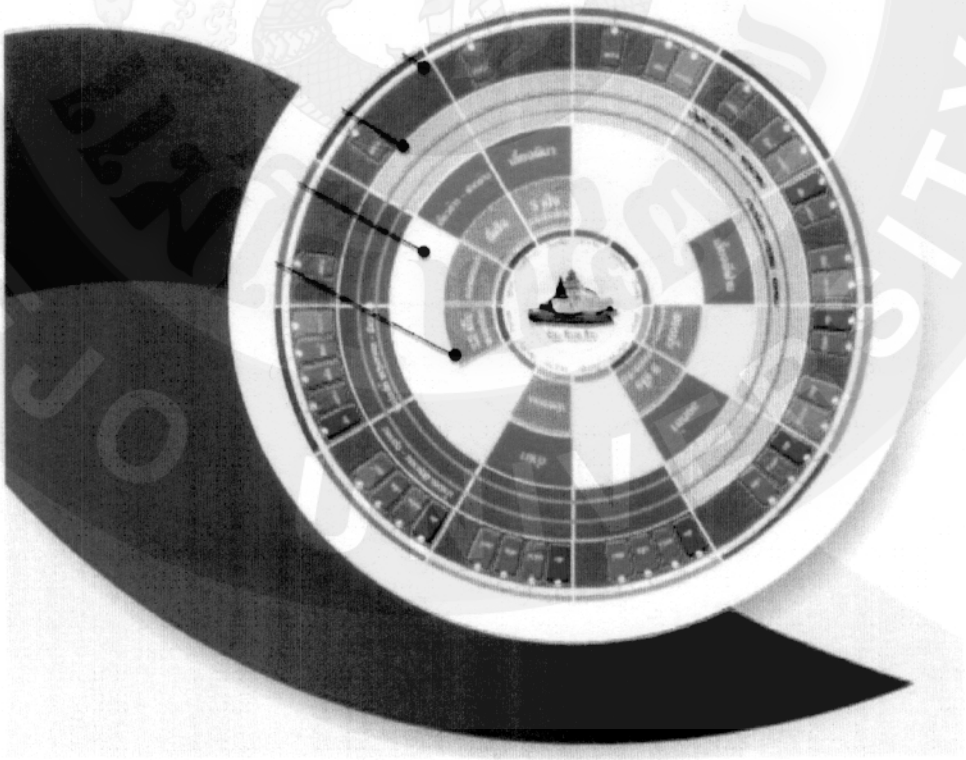
bankongkan.com

บ้านกองกาน
·Ban Kong Kan·

E-book

ปฏิทินวงปีบ้านกองกาน 2018

(แสดงความสัมพันธ์ของ ป่า น้ำ นา ประเพณี พิธีกรรม)

bankongkan.com

บ้านกองกาน
·Ban Kong Kan·

กิจกรรม

วีดีทัศน์ : ผาสะกาบ...เที่ยวอย่างแจ่ม

วีดิทัศน์แสดงแหล่งท่องเที่ยว...ผาสะกาบ บ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวและวิถีวัฒนธรรมคนเมืองแจ่ม

04 Apr 2018 14:39

อ่านเพิ่ม

Bankongkan Maechaem

Friends Hello 4h Message More

คนรักบ้านกองกาน at **บ้านกองกาน @แม่แจ่ม**

See others who work here

Former คนรักบ้านกองกาน at **บ้านกองกาน @แม่แจ่ม**

Lives in **Amphoe Mae Chaem**

From **Amphoe Mae Chaem**

Followed by **1 person**

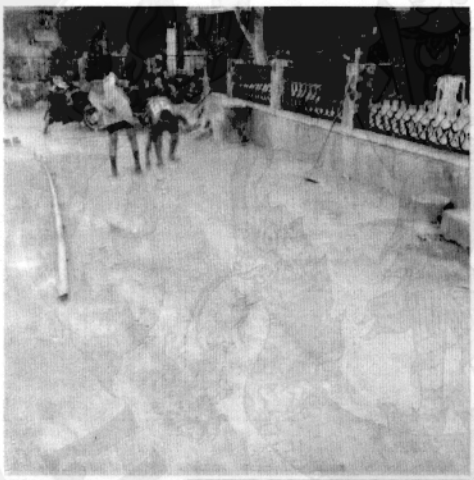

Search about Bankongkan Maechaem
Bankongkan Maechaem
Saturday at 10:57 ·
จากจุดเริ่มเล็ก เล็ก ... จนกลายเป็นจุดร่วม
ค่อย ค่อย เริ่ม ... ค่อย ค่อย ก้าว
เดินคนเดียวอาจไปได้เร็ว ... เดินด้วยกันอาจไปได้ไกล
ร่วมด้วยช่วยกันนะครับ
ด้วยคนบ้านเรา เพื่อคนบ้านเรา ... เพื่อบ้านกองกานของเรา
ถ้าเราไม่รักบ้านของเรา ... แล้วใครจะมารัก
YOUTUBE.COM
ชุมชนบ้านกองกาน "เที่ยวอย่างแจ่ม"
ท่องเที่ยวเชิงภูมินิเวศวัฒนธรรม
โอมมี่ กาแฟสด and 10 others
2 Shares
Like
Comment
Share
ชัยพร คำแสน added 2 new photos — with โอมมี่ กาแฟสด and 35 others.
Friday at 17:19 · Bang Len ·
ใกล้แล้ว12เจอกันครับ

Search about Bankongkan Maechaem
Bankongkan Maechaem
Thursday at 13:22 ·
#รายการThaiLandLive #ฟังเสียงประเทศไทย #ThaiPBS
#ตามหาแสงที่แม่ศึก กับ สุทธิชัย หยุ่น
#จากจุดเริ่ม ... #ถึงจุดร่วม
จากต้นน้ำแม่ศึก แม่หยอด ... ถึงปลายน้ำแม่แจ่ม
... ณ บ้านกองกาน ...
บ้านเรา บ้านเดียวกัน ... มีเขา มีเรา
ถ้าเราไม่รักบ้านของเราแล้วใครจะมารัก
YOUTUBE.COM
[Live] 11.00 น. ตามหาแสงที่แม่ศึก กับ สุทธิชัย หยุ่น (5 เม.ย. 61)
#ปักหมุด ชวนชมรายการ "ThailandLive ฟังเสียง...
You, Ratchadaporn Seeda and 1 other
1 Share
Like
Comment
Share
Bankongkan Maechaem
24 March at 10:51 ·
แหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งในจุดเรียนรู้ของบ้านเรา
พวกเรากำลังจะพัฒนาต่อไป ช่วยกันคิดช่วยกันทำนะครับ
ลองเข้าไปชมกันดูนะครับ
ช่วยกันแสดงความคิดเห็น ติชมกันได้นะครับ
เพื่อบ้านของเรา เพื่อชุมชนของเราครับ
ถ้าเราไม่รักบ้านของเรา แล้วใครจะมารักจริงไหมครับ

Search about Bankongkan Maechaem

Bankongkan Maechaem added 5 new photos.
4 March ·

"ลานกีฬาริมน้ำแจ่ม" พร้อมแล้วครับผม
เตรียมตัวก่อนสู้ศึกกีฬาประจำปีตำบลแม่ศึก
กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ ... สู้ สู้ สู้เพื่อบ้านกองกานของเรา
พวกเราขอแรงสนับสนุน แรงใจ แรงเชียร์
จากพ่อแม่พี่น้องทุกคนด้วยนะครับผม

You, โอมมี่ กาแฟสด and 37 others 1 Comment

ภาคผนวก ช

ประวัติผู้วิจัย

ประวัตินักศึกษา

ชื่อ-นามสกุล นางสาวพิศาพิมพ์ จันทร์พรหม

เกิดเมื่อ 25 สิงหาคม 2521

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546	ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2543	ปริญญาตรี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิต (ภาษาไทย) สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

อีเมล์ phisaphim@gmail.com